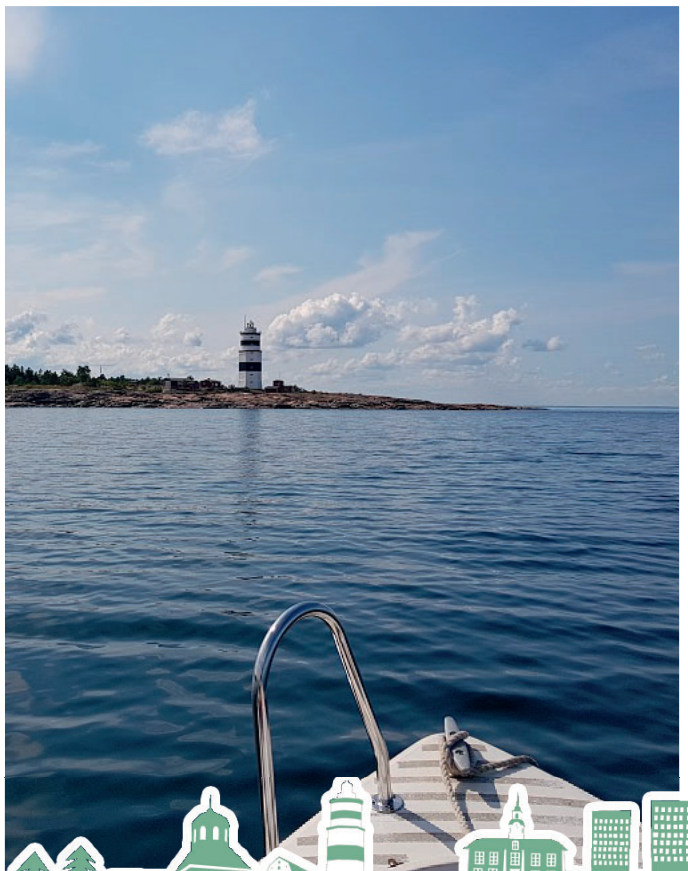
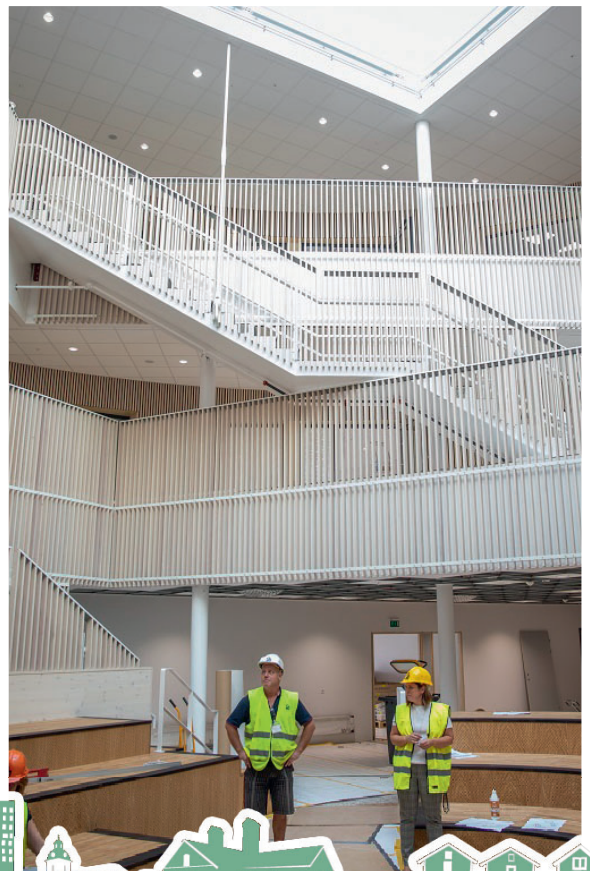
ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Översiktsplan 2022

- Med sikte på 2040

VERSION: Samrådshandling

PRODUKTION AV ÖVERSIKTSPLAN 2022

Politisk styrgrupp: Kommunstyrelsens tekniska utskott

Projektorganisation: Planenheten, sektor samhälle

Kartor: Emil Lindblom och Oscar Kanzler

Layout: Samuel Sundin, Emil Lindblom och Oscar Kanzler

Omslagsbilder: Frida Eklund Edman, Anders Jonsson, Magnus Degerman, Lina Ahlén Svalbro

Förord

Sedan den tidigare översiktsplanen från 2016 antogs, har vissa förändringar skett både i kommunen och i omvärlden, samtidigt som kunskapen om flera av översiktsplanens strategiska frågor vidareutvecklats och fördjupats. I den senaste aktualitetsförklaringen för ÖP 2016 identifierades ett antal brister i översiktsplanen, och därför gav kommunstyrelsen förvaltningen i uppdrag att revidera översiktsplanen vilket har lett fram till denna samrådshandling.

I arbetet har fokus främst varit på att fördjupa strategier och vägledning för bebyggelsen i de fem större tätorterna, uppdatera vatten- och avloppsstrategier, användningen av jordbruksmark i kommunen samt fortsatt tillämpning av kommunens gång- och cykelplan. Översiktsplanens samrådsförslag följer fortfarande samma inriktning som den tidigare antagna planen fastställt, och bygger alltså vidare på den med nya fördjupningar. I förslaget finns flera utvecklingsområden utpekade i och med att dessa anses ha goda förutsättningar för utveckling. Karaktären på dessa skiljer sig åt och hänsyn behöver tas till varje plats unika förutsättningar. Ett utvecklingsområde innebär alltså inte att ett område helt säkert ska förändras eller bebyggas - utan det är något som i framtiden kan komma att utredas vidare genom detaljplan.

Förslaget till ny översiktsplan har tagits fram av planenheten på sektor samhälle i samarbete och dialog med övriga sektorer inom kommunförvaltningen. Den kommuntäckande översiktsplanen spänner över flera tidshorisonter. Den ska fungera som stöd för detaljplaner, bygglov och andra tillstånd och beslut som rör kommunens utveckling direkt när den antas och har ett sikte på år 2040.

Det du nu håller i din hand är ett förslag till ny översiktsplan för Östhammars kommun. Arbetet med att ta fram en ny översiktsplan rymmer en dialog om framtidens Östhammars kommun med kommuninvånarna, myndigheter och andra samhällsbyggnadsaktörer. Den dialogen kommer vi föra under samrådet. Efter samrådet kommer alla synpunkter att sammanställas i en samrådsredogörelse. Därefter går förslaget ut på granskning. Vid granskning ges ytterligare ett tillfälle att lämna synpunkter på översiktsplanen. Den viktigaste frågan att besvara i detta skede är om detta förslag kan leda Östhammars kommuns fem större tätorter i rätt riktning.

Foto: Lasse Modin

Jacob Spangenberg (C)

Foto: Lasse Modin

Margareta Widén-Berggren (S)

Foto: Anders Hedberg Magnusson

Pär-Olof Olsson (M)

Foto: Magnus Degerman

Peter Nyberg (kommunchef)

Kommunala strategidokument

Strategier och intentioner i ÖP 2022 utgår bland annat från innehållet i följande policy- och strategidokument antagna av Östhammars kommun:

- Avfallsplan för Östhammars kommun (2011)
- Bredbandsstrategi Östhammars kommun (2015)
- Handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst (2015)
- Jord och järn – kulturhistoriska miljöer i Östhammars kommun (1999)
- Årsbudget 2021 - Flerårsplan 2022-2024 (2020)
- Plan för ledning och samordning vid samhällsstörning (2019)
- Policy för tillgänglighet (2009)
- Renhållningsordning för Östhammars kommun (2020)
- Strategi för jämställdhetsintegrering (2016)
- Vatten- och avloppsplan (2021)
- Tillväststrategi (2022)
- Hållbarhetslöften (2019, 2020, 2021)
- Strategi för vindbruk (2012)
- Äldreplan 2018-2022 (2017)
- Planeringsunderlag för lokaler socialnämnden 2021-2030 (2021)

Innehållsförteckning

I Inledning 7

Om översiktsplanen 8

Vision 11

Utmaningar och strategier 15

II Kommunen idag 19

Östhammars kommun 20

Roll i regionen 26

Agenda 2030 30

III Framtida mark- och vattenanvändning 33

Bebyggelseutveckling 38

Planförslag - Serviceorter 46

Alunda 48

Gimo 60

Öregrund 70

Österbybruk 82

Östhammar 90

Övriga tätorter och småorter 104

Landsbygd 106

Jordbruksmark 111

Grönstruktur 114

Kulturmiljöer 120

Trafik och kommunikationer 123

Teknisk försörjning 129

Vattenplanering 142

Näringslivsutveckling 149

Social utveckling 153

IV Hänsyn 161

Avvägningar 162

Riksintressen 164

Skyddade områden 178

Miljö, hälsa och säkerhet 185

Sammanfattning MKB 201

Ordlista 204

Bilagor

Bilaga 1 Strategisk miljöbedömning

Bilaga 2 Vägledning för delområden

Bilaga 3 Kartunderlag för planering

I.

INLEDNING

Om översiktsplanen

Översiktsplan 2040 är ett politiskt styrdokument som behandlar den framtida utvecklingen i kommunen. Planen ska ge en överblick och visa på sammanhang som gör det möjligt att bedöma hur olika åtgärder kan påverka livsmiljön på längre sikt och vad som bäst bidrar till hållbar utveckling. På så sätt blir översiktsplanen ett redskap som gör det lättare att fatta rätt beslut om hur vi ska använda våra mark- och vattenresurser på ett långsiktigt och hållbart sätt.

Alla kommuner ska ha en aktuell översiktsplan och den ska vara kommuntäckande. Politikerna ska under varje mandatperiod ta ställning till om översiktsplanen behöver revideras.

En antagen översiktsplan är inte juridiskt bindande, men den ger vägledning:

- för kommunala beslut om detaljplaner, planbesked, bygglov och andra tillståndsbeslut,
- i arbetet med regionala utvecklings- och planeringsprojekt och
- för andra myndigheter som prövar eller överprövar anmälnings- och tillståndsärenden i kommunen.

ÖVERSIKTSPLANENS INNEHÅLL

Enligt PBL 3 kap ska planen redovisa:

- grunddragen för mark- och vattenanvändningen,
- hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras,
- vilken hänsyn som ska tas till allmänna intressen och
- hur riksintressen och miljökvalitetsnormer ska tillgodoses.

Vägen till en antagen plan

Översiktsplan 2040 är en revidering av den tidigare gällande översiktsplan från 2016. Arbetet med översiktsplan 2016 var omfattande och gediget, och innebar bland annat flertalet samråd och dialoger med medborgare. Tillsammans beslutade man om den översiktliga inriktningen för översiktsplanen. Denna inriktning fortsätter att gälla i den här versionen och innebär att Östhammars kommun ska:

- Utnyttja läget mellan Stockholm-Mälardalen och Gävle: de stora kommunikationsstråken och pendlarboenden ska vidareutvecklas.
- Vidareutveckla tätorternas profiler och en balanserad flerkärnighet: Flerkärnighet handlar per definition om den fysiska ortstrukturen och det ska ske med utgångspunkt från orternas styrkor och utvecklingspotential.
- Ta tillvara kustens attraktivitet: varierade boendeformer ska utvecklas i tätort och tätortsnära skärgård.

Arbetet med att revidera Östhammars kommuns översiktsplan inleddes år 2019 av samhällsbyggnadsförvaltnignen på uppdrag av kommunstyrelsen. Det har drivits i samklang med kommunens fyra värdeord: ansvar, engagemang, tillsammans och öppenhet.

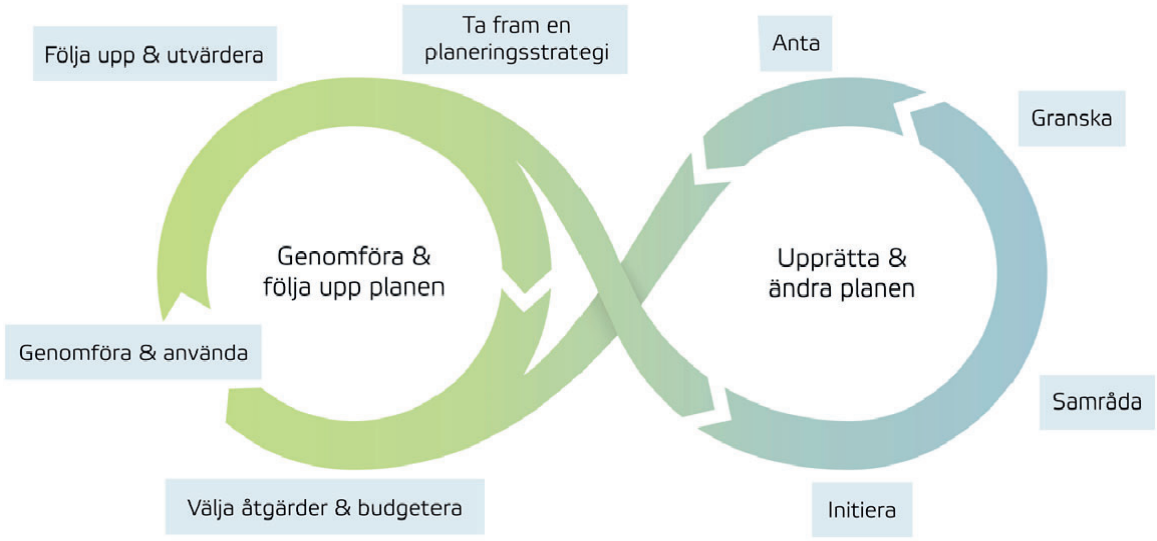
SAMRÅD

Ett samrådsförslag för översiktsplanen har tagits fram. Under samrådet ska kommunen samråda med länsstyrelsen, regionen och de kommuner som berörs. Kommunen ska också ge kommunens medlemmar, andra myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av förslaget tillfälle att delta i samrådet. Samrådet ska redovisa förslagets innebörd, skälen för förslaget, förslagets konsekvenser och det planeringsunderlag som har betydelse för bedömningen av förslaget.

Efter samrådet upprättas en samrådsredogörelse utefter inkomna synpunkter. Syftet med samrådet är att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan.

GRANSKNING

Utifrån synpunkterna från samrådet omarbetas planförslaget innan det ställs ut för granskning.

Översiktsplanens planeringsringsprocess. Bild från Boverket.

Granskningsskedet ska pågå minst två månader.

ANTAGANDE

Efter granskningen sammanställs inkomna synpunkter i ett utlåtande. Översiktsplanen antas slutligen av kommunfullmäktige tillsammans med den strategiska miljöbedömningen.

UPPFÖLJNING AV ÖVERSIKTSPLANEN

Från och med riksdagsvalet år 2022 ersätts aktualitetsprövningen med krav om att kommunfullmäktige ska ta fram en planeringsstrategi varje mandatperiod. Strategin ska antas senast 24 månader efter ordinarie val.

Senast den 11 september 2024 ska fullmäktige ha antagit kommunens första planeringsstrategi. Om inte detta genomförs upphör översiktsplanen att vara aktuell. Detta ska bidra till en mer aktiv och kontinuerlig översiktsplanering.

Fortsatt planering

ÖP2022 redovisar behov av utredningar inom flera olika områden. Här listas utredningar som kommunen har ett behov av:

- Dagvattenpolicy
- Friluftspolitisk plan
- Fördjupad översiktsplan för kust
- Gestalningsprogram
- Grönstrukturprogram
- Idrottspolitiskt program
- Klimatanpassningsplan
- Kulturmiljöprogram
- Individuella åtgärdsprogram för alla vattenförekomster med dålig ekologisk status.
- Mångfalds- och arbetsmarknadsstrategi
- Reviderad avfallsplan
- Reviderad bredbandsstrategi
- Reviderad energiplan
- Reviderad skogsbruksplan
- Reviderad utvecklingsplan för gång- och cykelväg
- Strategi för förnybar energiproduktion
- Trafiknätsanalys
- Utvecklingsplan för parkering och kollektivtrafik
- Utbyggnadsplan för kommunalt vatten och avlopp

Vision

I Östhammars kommun är mångfald i samhället en förutsättning för all utveckling. Här finns en djup förståelse för samhällets olika viljor. Vi arbetar tillsammans för att hitta goda lösningar. All utveckling sker med utgångspunkt från lokala perspektiv och med hänsyn till helheten. Det goda samspelet mellan helhet och mångfald skapar en grund för god ekonomisk hushållning.

I Östhammars kommun känner vi ansvar för våra medmänniskor. Vi är trygga i vår närmiljö. Goda samarbeten mellan invånare, näringsliv och myndigheter ger oss ett samhälle där säkerheten är hög och vård- och omsorgsbehoven är väl tillgodosedda.

I Östhammars kommun upprätthåller vi en god omvärldsbevakning för att ta tillvara på erfarenheter och initiativ för ekologisk hållbarhet. Tillsammans minskar vi energianvändningen och skapar förutsättningar för en miljöriktig energiförsörjning.

Vi tar gemensamt ansvar för samhället och skapar tillsammans goda förutsättningar för att leva, studera och arbeta i vår hembygd. Invånare, näringsliv och kommun skapar tillsammans en god grund för utveckling av samhällsservice och välfärd.

Vision för Östhammars kommun 2035 – alla i Östhammars kommun ska känna trygghet, trivsel och framtidstro

Det gäller kommunmedborgare, verksamhetsutövare och besökare. Hela Östhammar ska utvecklas med sin samtid på ett varsamt och respektfullt sätt. I vår kommun växer livskraft fram både i stad och på landsbygden.

Östhammar 2035 är en kommun som målmedvetet arbetar med ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Kommunen erbjuder en väl fungerande samhällsservice, arbete och bostäder. Gemenskap, öppenhet, tolerans och levande kultur är också beskrivande för kommunen. Människor känner tillit till varandra - det skapar trygghet.

Kommunens tillväxtstrategi

Översiktsplan 2022 är en del i arbetet med att förverkliga mål och ambitioner som uttrycks i Östhammars kommuns tillväxtstrategi.

Tillväxtstrategin sätter mål för utvecklingen i Östhammars kommun. Sammanfattningsvis är befolkningstillväxt och näringslivsutveckling två viktiga områden att arbeta med för att kommunen ska utvecklas åt det håll som uttrycks i tillväxtstrategin. Översiktsplanen berör båda dessa områden.

Översiktsplanens bidrag till att skapa befolkningstillväxt i kommunen sker genom planens strategiska karaktär som ett ”framtidsdokument”. Kommunen kan skapa förutsättningar för befolkningstillväxt genom exempelvis strategiska markinköp och detaljplanläggning av markområden som pekas ut i översiktsplanens kartor för framtida mark- och vattenanvändning.

Kommunen ser det som positivt om även privata exploatörer och byggherrar drar nytta av kartorna för den framtida mark- och vattenanvändningen som presenteras här i översiktsplanen. På så sätt skapar vi tillsammans förutsättningar för näringslivstillväxt.

Tillväxtstrategins mål

SAMVERKAN

Privata, ideella, kommunala och statliga aktörer arbetar tillsammans för att utveckla boendemiljöer, infrastruktur och service - vårt Östhammar. Vi hjälps åt. Det kan bland annat handla om samverkan i samband med exploatering, drift av anläggningar eller trygghetsskapande insatser mm.

ÖKAD ATTRAKTIVITET OCH BEFOLKNING

Östhammarsbon uppfattar kommunen som en bra plats att bo och leva i där kommunen ökar med mer än 200 invånare/år. Att medborgarna gillar sin hemort är förstås grundläggande för en kommun som vill stärka sitt varumärke.

NÄRINGSLIV

Företagen i Östhammars kommun växer och är framgångsrika samtidigt som nya företag i tjänstesektorn etableras. Vi lyckas när:

- Nya företag startas och etableras
- De befintliga företagen växer och utvecklas
- En bred arbetsmarknad för fler skapas

EKONOMISK HÅLLBARHET

Långsiktigt god ekonomisk hushållning med förmåga att fullfölja utbyggnadsplanen av offentlig service.
Med den totala skuld som kommunen har idag och bedömningen av kommande investeringsbehov är det uppenbart att prioriteringar kommer behöva göras. Kommunen kommer inte kunna erbjuda hela bredden av offentlig service vid varje enskild tätort, utan styr mot en utveckling där olika verksamheter koncentreras till olika orter.
Ekonomisk hållbarhet handlar inte bara om den gemensamma offentliga ekonomin. För att detta ska vara möjligt och för att företag och människor ska kunna utvecklas behöver även näringslivets ekonomiska tillväxt och privatpersoners ekonomiska försörjningsmöjlighet vara starkt. Tillväxtstrategin tar sikte på dessa tre perspektiv av ekonomiska hållbarhet.

INFRASTRUKTUR

Att medborgare ges goda möjligheter med avseende på gång- och cykelvägar, kollektivtrafik, förbindelser för längre resor samt biltransporter är en viktig framgångsfaktor för en attraktiv region. En del i detta är att den fjärde och avslutande etappen nya länsväg 288 genomförs.

VATTEN OCH AVLOPP FÖR BEFINTLIGA OCH NYTILLKOMMANDE MEDBORGARE OCH FÖRETAG

Utbyggnad av kapacitet pågår i kommunens västra delar. För kommunens östra delar ska beslut fattas för såväl vattenförsörjning som avloppsrening.
Även här handlar det om beslut och prioriteringar som får stora effekter och som motsvarar stora ekonomiska värden. Väl underbyggda underlag är viktiga, liksom klokhet i ledarskap.

BOENDE OCH LIVSMILJÖER

Nöjda invånare är en viktig nyckel till en positiv utveckling i kommunen. Kommunens organisation, ofta i samverkan med andra aktörer, arbetar löpande men det Östhammarsborna vill se en förbättring av.

Framtidsbild 2040

Att skapa en framtidsbild kan ge en uppfattning om vad olika beslut och aktiviteter ska åstadkomma. Framtidsbilden syftar till att Östhammar ska utvecklas som flerkärnig kommun, där läge och kommunikationsstrukturer blir betydelsefulla för profilering av och rollfördelning mellan de fem största tätorterna.

FRAMTID - SERVICEORTERNA

Serviceorterna har utvecklats utifrån sina respektive förutsättningar och styrkor.

Östhammar är centrum för kommunens sjukvård, handel och administration. Läget i gränsen mellan inland och kust och i korsningen mellan väg 288 och 76 har bidragit till utvecklingen av Östhammars breda handelsutbud och att många tjänsteföretag har etablerat sig här. Östhammars vårdcentrum har blivit en regionalt viktig knutpunkt för sjukvård.

Öregrund är en serviceort med viktig funktion för kustområdet. Fler företag med koppling till marinteknik och marinbiologi har utvecklats här. Ortens serviceutbud har stor betydelse för den bofasta skärgårdsbefolkningen, men också för att möta efterfrågan och behov från de många deltidsboende och turister som kommer till kusten sommartid.

Alunda och Österbybruk har utvecklats till attraktiva boendeorter med goda kommunikationer till Uppsala, Stockholm och Gävle. De har ett lite bredare utbud av boendetyper och ger möjligheter för människor med olika behov och förutsättningar att bo och leva i kommunen. I dessa orter bor unga vuxna i högre utsträckning kvar eftersom de kan pendla till universitets- och högskoleutbildningar i Gävle eller Uppsala.

Gimo har en tydlig roll som knutpunkt för skola och arbete. Campus Gimo har utvecklat specialgymnasier med olika inriktning. Orten har också fått ökad betydelse som arbetsort genom satsningen på industrigymnasium och genom att fler industrier och logistikföretag har etablerat sig längs väg 292.

FRAMTID - KOMMUNIKATIONSSTRÅK

Kommunikationsstråken har utvecklats utifrån vad kommunen behöver som helhet.

Sista etappen på väg 288, kommunens huvudstråk, har färdigställts och utvecklats till en snabb och säker kommunikationsled med utökad kollektivtrafik.

Väg 76 har utvecklats med bättre kommunikationer mellan Norrtälje och Gävle. Forsmark och Östhammar är två viktiga noder längs stråket.

Väg 292 är ett välutnyttjat stråk bland annat för gods. Det finns en bra och bekväm uppställningsplats för farligt gods mellan Gimo och Hargshamn som används flitigt. I anslutning till denna finns också ett av kommunens större logistikföretag för både spår- och vägburet gods.

Kommunikationerna mellan Alunda och Arlanda har utvecklats och förbättrats. Många som bor här pendlar mot Stockholm. Det går snabbt att ta sig mellan Alunda och Stockholmsområdet.

Landsbygden är mer tillgänglig och de som bor här når lätt kommunens större orter och målpunkter. Pendlarparkeringar har anlagts på strategiskt viktiga platser.

Järnvägssträckningen mellan Hargshamn och Örbyhus är i bra skick och används frekvent.

FRAMTID - BEBYGGELSESTRUKTUR

Bebyggelsestrukturen har format noder som skapat bättre underlag för kollektivtrafik och IT-kommunikation på landsbygden.

Längs 288:ans prioriterade vägstråk har ny bebyggelse tillkommit i anslutning till befintliga husgrup-

per. Detta med hänsyn till landsbygdens intressen och de areella näringarnas behov.

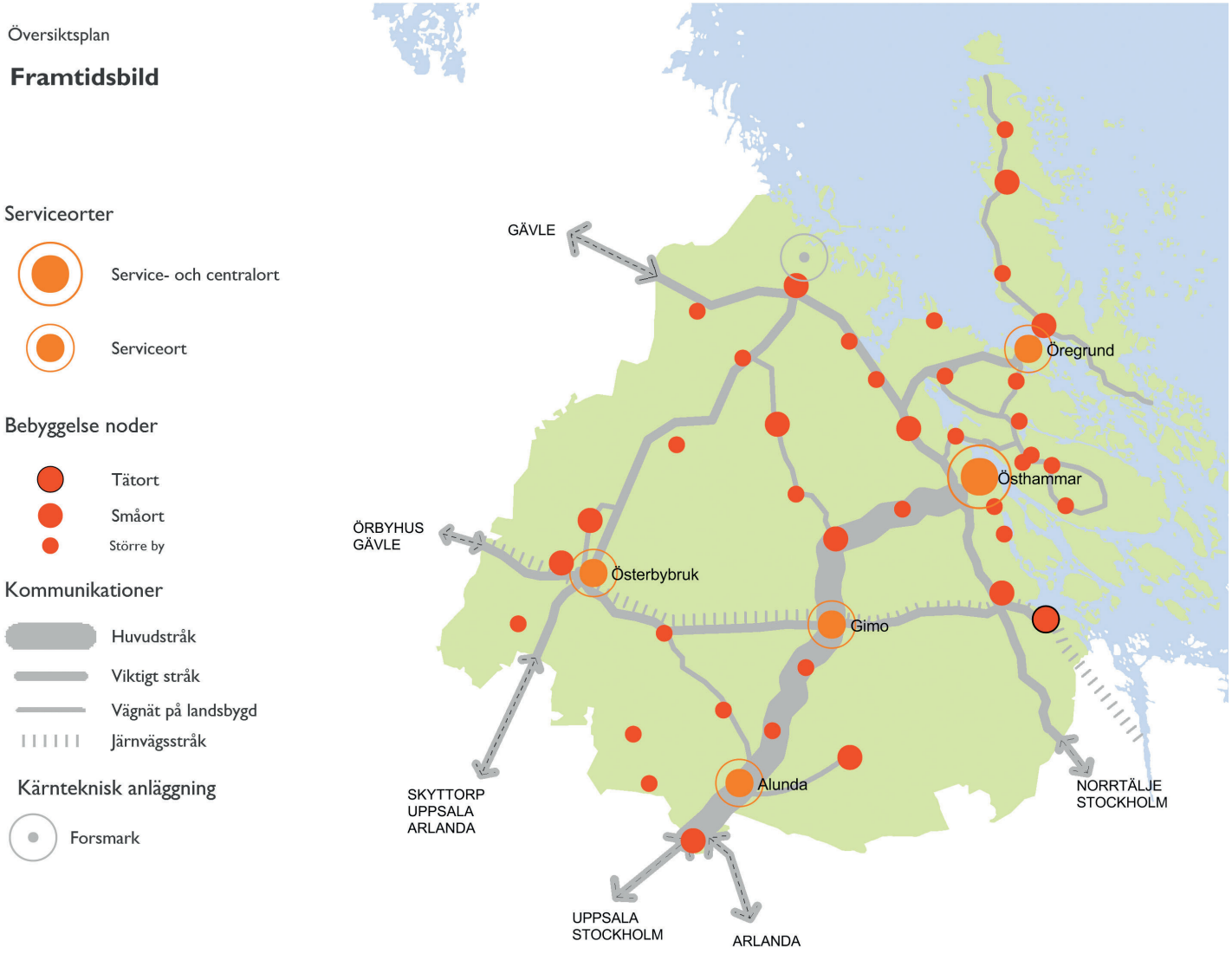
De mindre orterna har vuxit och fått ett bredare utbud av bostäder och verksamheter i liten skala. På vissa orter har hotellverksamhet och andra turistanläggningar utvecklats.

De större byarna har förtätats och fler har valt landsbygdsboende eftersom kommunikationerna blivit bättre. Fler har också valt att bosätta sig året runt i kust- och skärgårdsområdet.

Bredbandsnätet har byggts ut i hela kommunen och fler har börjat arbeta hemifrån eller i nystartade verksamheter på olika orter.

Översiktsplan

Framtidsbild

Utmaningar och strategier

Med hjälp av målen i tillväxtstrategin har ett antal behov identifierats. Att tillgodose dem innebär utmaningar som redovisas här, tillsammans med strategier som ger förslag till vägar för att möta dem. Dessa utmaningar och strategier behandlas närmare i del IV, Framtida mark och vattenanvändning.

MÅLEN

I tillväxtstrategin identifieras fyra effektmål. Det är dessa effekter som förväntas uppnås som ett resultat av arbetet med tillväxtstrategin och översiktsplanen. Vi:

1. ser en livskraft i både stad och på landsbygden

2. är en hållbar kommun – ekologiskt, socialt & ekonomiskt

3. erbjuder en fungerande samhällsservice, arbete och bostäder, samt att

4. gemenskap, öppenhet, tolerans och levande kultur är kännetecknande för kommunen

DEN GEOGRAFISKA GRUNDEN

Vi måste på bästa sätt ta tillvara de fysiska grundförutsättningar som formats av historien. Stora värden är investerade i den struktur av vägar, bebyggelse och teknisk försörjning som finns i dag i Östhammars kommun. Det är värden vi ska ta tillvara och utveckla. Vi ska slå vakt om den flerkärniga ortsstrukturen genom att utgå från de olika orternas styrkor för utvecklingen i kommunen. Eftersom många också bor på landsbygden är det en stor utmaning att skapa en täthet som stödjer förutsättningarna för kollektivtrafiken, underlättar för näringslivet och gör det möjligt att utveckla bostadsmarknaden.

Grunduppgiften för den fysiska planeringen är att skapa en ändamålsenlig struktur av bebyggelse, grönområden och verksamheter. För att uppnå en genomtänkt struktur krävs ett strategiskt tänkande kring bebyggelseutvecklingen, i både tätort och på landsbygden. Med övergripande strategier kan man undvika de misstag som lätt uppstår om man inte ser hur stegvisa eller mindre beslut kan påverka helheten. En väl strukturerad bebyggelsemiljö lägger grunden för ett bra samhälle och ger möjlighet att skapa hållbara lösningar och en hållbar utveckling.

Tillgången till orter och bygder med olika karaktärer erbjuder invånarna i Östhammars kommun en mångfald av boendemiljöer. Det har ett värde, men baksidan är att små orter inte alltid har ett tillräckligt stort befolkningsunderlag för att en god kommersiell service ska kunna upprätthållas. Därför uppmuntras samlokalisering.

Strukturen måste utformas på ett sätt som tar hänsyn till miljön, sociala förhållanden och ekonomin, med anpassade lösningar för kommunikationer, vat-

UTMANINGAR

- Utveckla relationerna mellan bygder och tätorter så att alla kan få tillgång till service av god kvalitet.
- Utveckla ett genomtänkt samspel mellan bebyggelse, grönområden och infrastruktur.

STRATEGIER

- Utveckla serviceorterna.
- Skapa hållbara bebyggelsestrukturer på landsbygden.
- Utveckla blandstaden och stadsbyggnadskvaliteterna i tätorterna.
- Trafikplanera för attraktiva orter.
- Hållbar teknisk försörjning.

ten och avlopp och energiförsörjning. Utmaningen är att skapa en lagom tät struktur av bebyggelse och grönområden, med tillfredsställande infrastruktur så att intressen och behov som finns på landsbygden, i orterna och i kustområdet kan balanseras.

NYCKLAR TILL UTVECKLING

Det finns några nyckelfrågor vi måste hantera för att kunna skapa ett gott liv i kommunen, i samklang med omvärlden: goda kommunikationer, bra bostäder och ett livskraftigt näringsliv.

Tillgång till bra kommunikationer, bostäder och ett livskraftigt företagande har en avgörande betydelse för utvecklingen i Östhammars kommun. Det måste finnas någonstans att bo och det måste finnas någonstans att jobba. Bra kommunikationer vidgar arbetsmarknaden, kommuninvånarna kan pendla till jobb utanför kommungränsen och företagen kan locka människor med rätt kompetens att pendla in.

För att stärka och utveckla kommunikationer, boende och näringsliv måste Östhammars kommun samverka med andra aktörer. Samarbete förutsätter att det finns en gemensam vilja och en gemensam känsla av ansvar för helheten. Har vi gemensamma mål kan vi skapa goda förutsättningar för utvecklande samarbeten. Genom att skapa tydlighet och visa på önskvärd riktning finns förutsättningar att inleda dialog och med stöd av externa aktörer uppnå det vi vill.

Utmaningen är att med hjälp av kommunikationslösningar göra kommunen till en mer integrerad del av regionen, både länet och Stockholm-Mälardalen. Det handlar om att skapa kommunikationer med hög kvalitet för kollektivtrafik, vägtrafik och tele- och datatrafik, till nytta för kommuninvånare och det lokala näringslivet. Aktiva dialoger med andra myndigheter och organisationer har avgörande betydelse för att utveckla kommunikationerna inom kommunen och mot omvärlden.

Utmaningen är att utveckla den lokala bostadsmarknaden i alla tätorter och skapa ett bredare utbud av bostadstyper. Det kan i sin tur resultera i en ökad rörlighet på bostadsmarknaden. En utvecklad bostadsmarknad ska kunna erbjuda lämpliga bostäder för olika åldersgrupper, i samklang med den befolkningsutveckling vi har, men också med beredskap för förändringar i framtiden.

En stillastående befolkningsutveckling och ett ökat sjuk- och äldrevårdsbehov är ytterligare en utmaning. För att möta upp de rekryteringsbehov som finns inom sektorerna sjukvård och äldreomsorg behöver kommunen locka fler unga människor att bosätta sig här. Kommunens tillväxtarbete är en del i lösningen, tillsammans med att marknadsföra kommunen som en plats med höga livskvaliteter. Översiktsplanen pekar ut platser lämpliga för skolor och barnomsorg, platser där grönstrukturer ska utvecklas och platser viktiga för kulturmiljön. Allt för att kommunen ska bli en ännu trevligare plats att bo och verka i.

Utmaningen är att bygga vidare på kommunens lokala arbetsmarknad och göra den långsiktigt uthållig. Kommunikationerna är viktiga. Minst lika viktigt är att företagen kan rekrytera människor med rätt kompetens. Kommunen måste kunna erbjuda olika målgrupper en attraktiv boendemiljö eller pendlingsmöjligheter som är bekväma och tidseffektiva.

En del av utmaningarna i Östhammars kommun är ett åldrande vatten- och avloppssystem, men framförallt är det kapacitetsbristen som utgör hinder för bebyggelseutvecklingen i kommunen. Här har kommunen nyligen antagit en VA-handlingsplan och en VA-policy som en del av VA-planarbetet. En utbyggnadsplan är en viktig åtgärd som planeras vara klar 2023 som ger tydligare tidsramar för när och var utbyggnad kan ske i kommunen under de kommande åren.

UTMANINGAR

- Utveckla attraktiva kommunikationer i samspel med omvärlden.
- Skapa en mångfacetterad och attraktiv bostadsmarknad.
- Möta näringslivets behov och skapa en stabil tillväxt.
- Stillastående befolkningsutveckling.
- Ökat sjuk- och äldrevårdsbehov.
- Åldrande vatten- och avloppssystem.

STRATEGIER

- Underlätta för kollektivt resande.
- Utveckla den digitala infrastrukturen.
- Jobba aktivt med bostadsplanering och utveckla bostadsmarknaden efter förutsättningarna.
- Underlätta för framtidens näringsliv.
- Marknadsföra kommunen.
- Framtagande av VA-plan.

KVALITET FÖR MÄNNISKA OCH MILJÖ

Att utveckla de kvaliteter som är viktiga för människors hälsa, välbefinnande samt miljön är ett tredje, prioriterat område. Det handlar om att se hur vi bäst tar tillvara allmänna intressen och att identifiera hur vi ska hantera viktiga miljö- och riskfaktorer.

Attraktivitet skapas av det vi har att erbjuda omvärlden. Vi har inte det utbud som finns i regionens storstadsområden, men vi kan erbjuda andra alternativ. Människor vistas gärna här på fritiden och många uppskattar den blandning vi har av olika miljöer och landskap. Planeringen syftar till att hitta bra avvägningar så att vi ska bevara viktiga värden och minimera negativ miljöpåverkan.

En utmaning är att identifiera, ta tillvara och utveckla de värden och miljöer som är attraktiva i just vår kommun. Vi ska skapa ett attraktivt boende utifrån våra förutsättningar och se till så att alla får tillgång till havet, naturen, gemensamma båtplatser och ett rikt fritidsutbud.

En annan utmaning är att göra miljö och klimat till viktiga frågor i vardagsbeslut. En god omvärldsbvakning som rör ekologisk hållbarhet är viktig, men minst lika viktigt är det att jobba varje dag i den lilla skalan för att hitta långsiktigt hållbara lösningar för miljö och klimat.

UTMANINGAR

- Utveckla vår attraktivitet genom att profilera våra värden och miljöer.
- Tydliggöra det långsiktiga perspektivet i vårt arbete med miljöfrågor.

STRATEGIER

- Utveckla våra värden.
- Stärka det sociala samspelet och tillgången till fritidsaktiviteter för alla.
- Minska klimatpåverkan.
- Förbättra vattenkvaliteten.

II.
KOMMUNEN IDAG

Östhammars kommun

Östhammars kommun ligger i nordöstra Uppland, med Uppsala, Tierp och Norrtälje kommuner som närmaste grannar. Naturförhållandena och påverkan från mänskliga aktiviteter i nutid och historisk tid har format kommunens särart och har stor betydelse för hur mark och vatten kan användas, nu och i framtiden.

Landskapet är flackt, med nivåskillnader som ofta är mindre än tio meter bortsett från Vattholmaåsen söder om Österbybruk vars högsta höjd är ca 60 meter. Granit, gnejs och leptit är dominerande bergarter. De lösa jordavlagringarna är i huvudsak lämningar efter den senaste istiden – leror, morän och sandavlagringar. I högre lägen är jordtäcket ofta tunt, särskilt mot kusten. Kustområdet har en lång strandlinje och i skärgården finns över 1 000 öar.

Den tidiga historien är präglad av istid och landhöjning. I historisk tid är det jord- och skogsbruk, fiske, sjöfart och järnhantering som satt sin prägel på landskapet. Det finns mer skog än odlingsmark och en stor andel landsbygd med varierande bebyggelsetäthet.

Tätortsstrukturen är flerkärnig. Alunda var en viktig kustby på bronsåldern och har i och med landhöjningen vuxit fram som handelscentrum i en jordbruksbygd.

Fiske, sjöfart och handel har genom historien varit betydelsefulla utvecklingsfaktorer för Öregrund, Östhammar och Hargshamn. Järnhanteringen har format utvecklingen i Österbybruk och Gimo och detta har resulterat i att det finns många förorenade områden i kommunen som behöver hanteras i planeringen.

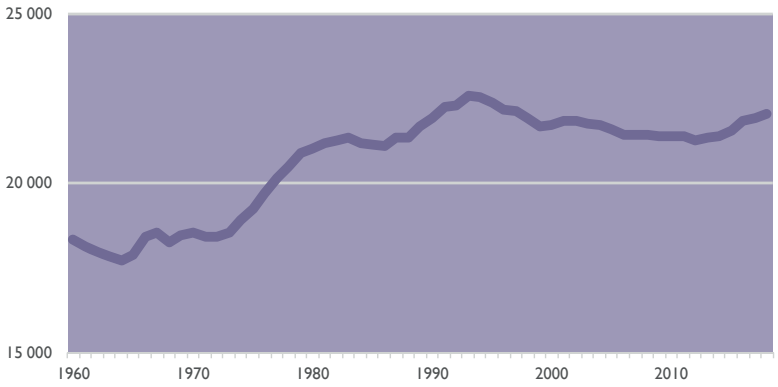
ÖSTHAMMARS KOMMUN I KORTHET

Befolkning:	22 251 (2020)
Yta:	2 790 km², varav
Land:	1 452 km² (52 %)
Hav med fjärdar:	1 287 km² (46 %)
Insjöar:	51 km² (2 %)
Strandlängd med öar:	4 000 km

BEFOLKNINGSUTVECKLING

Idag bor 22 251 människor i Östhammars kommun (2020). Befolkningstätheten motsvarar i princip rikssnittet. Under sommaren nästan fördubblas invånarantalet då många deltidsboende kommer till sina fritidshus.

BEFOLKNINGSUTVECKLING 1960-2018

Perioden 1970–1995 ökade befolkningen med 20 procent. I en första etapp skedde en stor ökning i samband med kommunsammanslagningar och viktiga industrietableringar.

Många flyttade in i samband med att bygget av Forsmarks kärnkraftverk inleddes under 1970-talet. Då startade också den framgångsrika utvecklingen för Sandvik Coromant i Gimo. Utvecklingen vid Fagersta bruk i Österbybruk och Dannemora gruvor hade i viss mån också effekt på expansionen under 1970-talet.

I mitten av 1980-talet avstannade befolkningstillväxten. Den fick en ny skjuts tack vare höga födelsetal och en ökad invandring under senare delen av

1980-talet och några år in på 1990-talet.

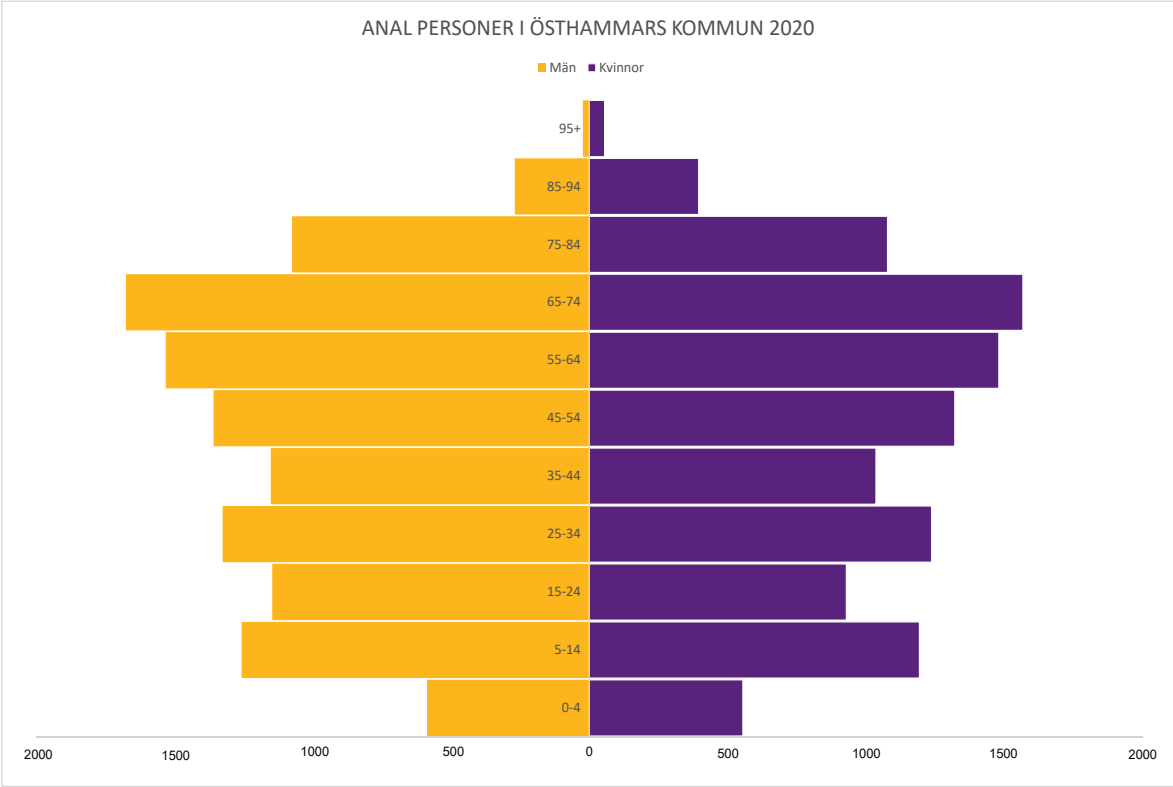
Sedan bröts den uppåtgående trenden och folkmängden höll sig under flera år på nivåer runt 21 000 invånare. De senaste åren har folkmängden ökat igen och var 2020 strax över 22 000 personer. Den högsta befolkningen hade kommunen dock 1993, då 22 591 personer bodde här.

ÅLDERSFÖRDELNING

Jämfört med riket har befolkningspyramiden i Östhammars kommun en smalare midja i kategorin vuxna mellan 35-44 år. Medelåldern är 45 år, vilket är den högsta i Uppsala län och över riksgenomsnittet. Ett stort antal invånare finns i åldersgrupperna från 45 år och uppåt, med en tydlig topp i gruppen 65–74 år, det vill säga i den stora åldersgrupp som föddes på 1940-talet.

Åldersfördelningen skiljer sig något mellan tätorterna. Gimo, Österbybruk och Alunda har en något större andel unga vuxna. Gimo har överlag en jämnare åldersfördelning än övriga orter. Östhammar och framförallt Öregrund har en högre andel äldre invånare. Trenden av en högre andel äldre kan bero på att många äldre flyttat ut till sitt fritidsboende.

Försörjningsbördan i kommunen låg 2011 på cirka 80 personer per 100 yrkesverksamma. Motsvarande siffror för riket var 70 per 100 yrkesverksamma år 2009. Trenden är att andelen yrkesverksamma minskar. Prognoser pekar mot att andelen äldre kommer att överstiga andelen yngre kring 2025.

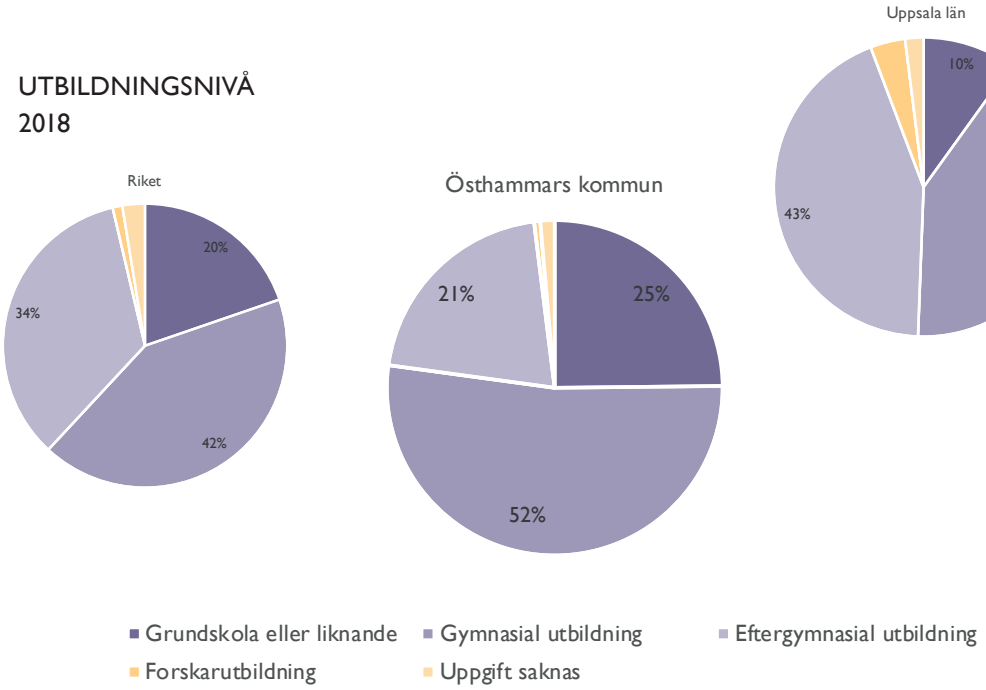

UTBILDNINGSNIVÅ

Utbildningsnivån i Östhammars kommun är lägre än i både Uppsala län och riket. Andelen kommuninvånare som bara har förgymnasial utbildning är högre, och andelen med eftergymnasial utbildning är lägre.

Av invånarna i Uppsala län har 47 procent eftergymnasial utbildning i någon form (universitets- eller forskarutbildning). Riksgenomsnittet är 36 procent. Motsvarande andel är i Östhammars kommun 21 procent.

UTBILDNINGSNIVÅ
2018

ARBETE OCH PENDLING

Sysselsättningsutvecklingen är överlag positiv. Andelen arbetslösa (som del av Arbetsförmedlingens registerbaserade arbetskraft 16-64 år) var 2019 endast 2,3 procent, att jämföra med riksgenomsnittet på 3,5 procent.

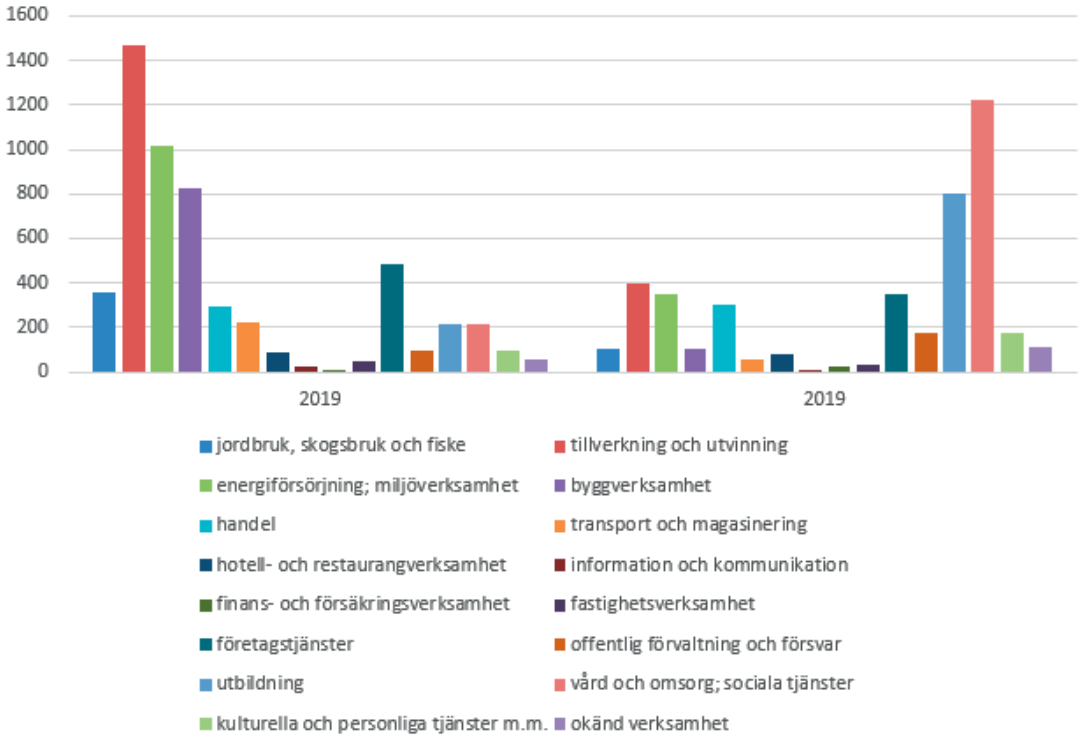
Några stora arbetsgivare dominerar på den lokala arbetsmarknaden: kommunen, landstinget, Sandvik Coromant och Forsmarks kraftgrupp. 30-40 procent av kommunens småföretag arbetar dessutom med uppdrag för Sandvik Coromant och Forsmarks kraftgrupp.

Sett till branscher är flest i kommunen sysselsatta med tillverkning och utvinning, följt av arbete med vård och omsorg och därnäst av arbete med energiförsörjning.

Antalet sysselsatta inom tillverkning och utvinning har minskat i samband med finanskrisen under 2008. En viss återhämtning har skett sedan dess, men inte till sysselsättningsnivåerna för krisen.

I Östhammars kommun är det cirka 7 400 personer som bor och arbetar inom kommunen. Det finns också inpendling till arbetsplatserna, med drygt 2 000 personer, och utpendling till arbeten i andra kommuner, cirka 3 000 personer. Utpendlingen är

ANTAL ARBETARE FÖRDELAT PÅ BRANSCH I ÖSTHAMMARS KOMMUN 2019

större än inpendlingen, vilket indikerar att invånarna i Östhammars kommun är beroende av fler arbetsmarknader än den lokala.

Samtliga branscher i den lokala arbetsmarknaden kommer få stora rekryteringsbehov de närmsta åren. Många har behov av att nyanställa redan idag. Framförallt är det brist på högskoleutbildade. Det är därför troligt att pendling kommer vara fortsatt viktigt i kommunen.

Kommunen berörs av flera projekt som förväntas skapa tillväxt och ännu fler arbetstillfällen inom de närmaste 20 åren: en farledsfördjupning i Hargshamn och ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark är de största projekten. Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) fick under januari 2022 tillstånd för utbyggnad av ett slutförvar för använt kärnbränsle vilket innebär arbetstillfällen för uppskattningsvis 250 personer under driftskedet. Under 2014 lämnade SKB in en ansökan om tillstånd att bygga ut det befintliga slutförvaret för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall (SFR) som ligger i Forsmark och detta godkändes av regeringen under slutet av 2021. Även här är det framförallt byggnation och driftsättning som kommer att kräva arbetskraft.

BOENDE

Det finns ungefär 10 500 permanentbostäder i Östhammars kommun. Merparten av hushållen i kommunen äger sin egen bostad. Ungefär 32 procent av bostäderna ägs inte av hushållet. Den kommunala bostadsstiftelsen Östhammarshem äger de flesta av hyresrätterna som finns på bostadsmarknaden. Det finns också ett antal bostadsrättsföreningar i de fem större tätorterna.

Den höga andelen hushåll som äger sin bostad gör

att omflyttningen blir lägre än om marknaden hade präglats av höga andelar hyresrätter.

Översiktsplanen gör inte ett ställnignstagande kring vilken ägandeform eller vilken bostadstyp som Östhammars kommun ska prioritera vid nyexploatering. Däremot ges riktlinjer för varje område som föreslås för bostadsbebyggelse. Om ett enskilt område enligt kommunen är mer lämpad för en viss bostadstyp än en annan nämns det i riktlinjerna specifikt för just den platsen. Samma princip gäller för olika ägandeformer.

Viktiga boendekvaliteter i Östhammars kommun är närheten till kust och fina naturområden, men också till kulturhistoriskt intressanta miljöer både inom tätorterna och på landsbygden. Utpekade områden för bostadsbebyggelse i översiktsplanen är på platser som tar tillvara på dessa kvaliteter, inte på bekostnad av kvaliteterna.

SAMHÄLLSSERVICE

Östhammars kommuns socialnämnd erbjuder genom sin socialtjänst ett socialt skyddsnät för kommuninvånarna. Individer och familjer som av olika skäl hamnat i socialt eller ekonomiskt svåra situationer har möjlighet att erhålla ekonomiskt bistånd, barn- och ungdomsvård, missbrukarvård och familjebehandling.

Socialnämnden tillhandahåller också vård och omsorg för personer som av ålder eller andra skäl har nedsatt förmåga att hantera sitt vardagsliv. Kommunen ansvarar för att tillse att det finns vård och omsorgsboenden, för de personer som har behov av detta. Beslut fattas enligt socialtjänstlagen eller lagen om stöd och service, innan ett erbjudande kan ges till den enskilde. Särskilda boenden för äldre finns i Alunda, Gimo, Österbybruk, Östhammar och Öregrund. Särskilda boenden, servicebostad och korttidsvistelse enligt lag om stöd och service finns i Östhammar och i Österbybruk.

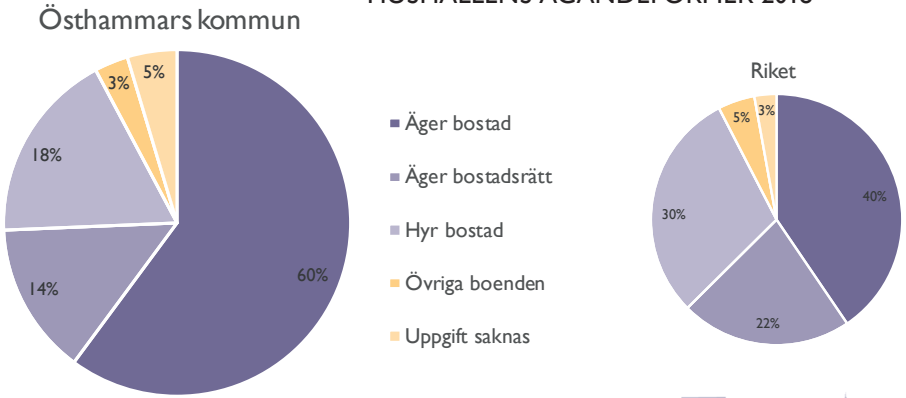
Människor som önskar bo kvar i sitt eget hem trots funktionsvariationer eller sjukdom har tillgång till hemsjukvård och hemtjänst. På vårdcentrum i Östhammar bedriver både landstinget och kommunen verksamhet, bland annat en gemensam närvårdsenhet. Som hemtjänstbrukare har du i Östhammars kommun möjlighet att välja mellan privata utförare eller kommunal utförare, om det finns privata alternativ i kommunedelen du bor. Äldre som utnyttjar sitt delårsboende i kommunen kan behöva använda samhällsservice såsom sjukvård, hemtjänst m.m.

Förskolor, fritidshem eller pedagogisk omsorg (familjedaghem) finns i alla större tätorter. Fler än 1 000 barn har plats på förskolor eller i pedagogisk omsorg. Föräldrar som arbetar eller studerar och ansöker om barnomsorg ska få ett erbjudande om plats för sina barn inom fyra månader.

I Österbybruk finns en fritidsgård och Östhammar erbjuder fritidsverksamhet för personer med funktionsvariationer.

Drygt 2 400 elever går för närvarande i någon av kommunens grundskolor. Skolorna i Alunda,

HUSHÅLLENS ÄGANDEFORMER 2018

Gimo, Österbybruk och Östhammar har elever från förskoleklass till årskurs 9. Det finns också en grundsärskola i Gimo. Öregrunds skola har elever från förskoleklass till årskurs 6 och Ekeby har elever från förskoleklass upp till årskurs 3.

På gymnasienivå finns tre olika skolor med lite olika inriktning: Bruksgymnasiet i Gimo är den kommunala gymnasieskolan med ett bredare utbud av studieprogram. I Gimo finns också Wilhelm Haglunds gymnasium, ett fristående industritekniskt gymnasium med inriktning på produkt- och maskinteknik och med kopplingar till Sandvik Coromant AB. Vattenfallgymnasiet, tidigare Forsmarks skola, har sina rötter i energibranschen. Under åren 1987-2020 ägdes och drevs skolan av Forsmarks Kraftgrupp AB (FKA) med Östhammars kommun som huvudman. Idag ingår Vattenfallgymnasiet i en koncern tillsammans med ytterligare tre teknikgymnasier. Vattenfallgymnasiet har fortfarande en aktiv koppling till energisektorn genom ett betydande stöd från Vattenfallkoncernen och som borgar för att kursmaterial och utbildning ständigt kan hållas aktuell. Vuxenutbildning erbjuds i ett särskilt studiecentrum i Gimo. På plats finns kurser på grundläggande samt gymnasial nivå, yrkesutbildningar, svenska för invandrare och Komvux som särskild utbildning. Som komplement till studier på plats finns distansutbildningar med avtalade aktörer.

I alla större tätorter finns ett bibliotek. Biblioteket i Östhammar fungerar som huvudbibliotek. Det finns också många sport- och fritidsanläggningar, både i tätorterna och på landsbygden.

Östhammars kulturhus, Storbrunn. Foto: Magnus Degerman

Roll i regionen

Östhammars kommun är en del av den expansiva region som består av Uppsala, Stockholm och Mälardalen. Stockholm och Uppsala är kommunikationsmässigt tätt sammanlänkade och har i stor utsträckning en gemensam arbetsmarknad. Samma gäller många av städerna i Mälardalen som lätt kan nås med tåg och buss från både Uppsala och Stockholm.

Stockholms län räknar med en befolkningstillväxt på cirka 400 000 invånare under perioden 2020-2040. Uppsala län antas växa med cirka 150 000 personer under samma period. Expansionen i regionen förväntas spilla över mot ”ytterkanterna”.

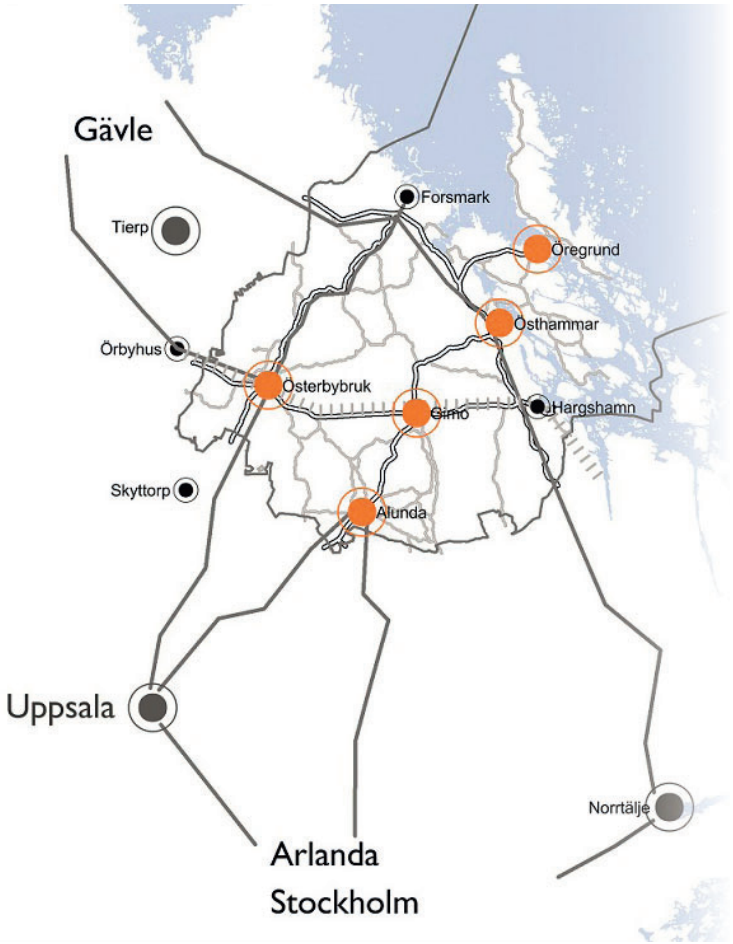
Östhammars kommun har under den senaste tioårsperioden haft en svag befolkningsutveckling, vilket både kan förklaras av åldersfördelningen i kommunen, men också av brister i den regionala infrastrukturen. Östhammars kommun saknar järnvägsförbindelser och har haft en förhållandevis låg vägstandard på viktiga vägar. Detta gäller såväl kopplingarna mot Uppsala-Stockholm-Mälardalen som kopplingarna mot Gävle och mot Norrtälje. Men den snabba utvecklingen i regionen innebär potentiella möjligheter att locka nya invånare.

Uppsala läns kommuner och landsting samverkar kring viktiga regionala frågor genom region Uppsala. Samarbetet konkretiseras bland annat i en regional utvecklingsstrategi, en länstransportplan, det regionala trafikförsörjningsprogrammet och en regional klimatanpassningsplan.

Östhammars kommun finns även med i regionala sammanhang som inkluderar Stockholm och Mälardalen, bland annat i den storregionala planering som presenteras i Regional Utvecklingsplan för Stockholmsregionen och i den regionala utvecklingsplanen för Stockholms kust och skärgård. Där pekas Hargshamn ut som betydelsefull för godstrafiken i östra Mellansverige.

REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI

En utvecklingsstrategi (RUS) har tagits fram av Region Uppsala för att beskriva vad kommuner och region vill åstadkomma tillsammans med andra aktörer i länet. Den innehåller visioner och mål som lägger grunden för utvecklingsarbetet i länet på längre sikt. Utvecklingsstrategin fungerar även som en länsstrategi för Agenda 2030. Strategin vänder sig till personer och organisationer som vill vara med och påverka regionens långsiktiga utveckling. Den är styrande för aktörer på nationell och regional nivå, stödjande för dem som verkar på kommunal och lokal nivå och inspirerande för dem som finns i näringslivet och den ideella sektorn.

Strategin ingår i en struktur av styr- och policydokument som är sammankopplade med EU:s strategi ”Europa 2020” från juni 2010. Europa 2020 ger övergripande vägledning, med en ”strategi för smart och hållbar tillväxt för alla”. Strategin innefattar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: ekonomisk, social och ekologisk. Den innehåller tre övergripande mål som i den regionala utvecklingsstrategin uttolkats till:

- En region för alla lyfter fram hur ett samhälle format efter människan ger ett gott liv, med öppna och inkluderande miljöer.
- En hållbart växande region fokuserar på samhällsutvecklingen i Uppsala län, dess natur och livsmiljöer och förhållandet till omkringliggande län.
- En nyskapande region tar fasta på betydelsen av ett livskraftigt näringsliv och civilsamhälle samt förmågan till utmaningsdriven innovation hos företag och organisationer.

Regional utvecklingsstrategi

RUS lyfter bland annat fram målnoder och stråk där det finns regionala samband för kommunikation och tillgänglighet, och orter i regionen där det finns förutsättningar för hållbar tillväxt och goda livsvillkor..

LÄNSTRANSPORTPLAN

Länstransportplanen för perioden 2018-2029 konkretiserar hur kommunerna och landstinget vill utveckla det regionala transportsystemet för att nå vision och mål i den regionala utvecklingsstrategin. Åtgärdsplanen redovisar en ombyggnad av länsväg 288 på sträckan Gimo–Börstil som en viktig investering för hela regionen. Region Uppsala samordnar arbetet som genomförs på uppdrag av staten och regeringen i samverkan med Trafikverket, landstinget, angränsande län och länets kommuner.

REGIONALT TRAFIKFÖRSÖRJNINGSPROGRAM

Regionen är från och med 2012 regional kollektivtrafikmyndighet i Uppsala län och ansvarar genom kollektivtrafiknämnden för det regionala trafikförsörjningsprogrammet. Programmet har en målhorisont som sträcker sig fram till 2030. Syftet är att beskriva vad som krävs för att kollektivtrafiken på bästa sätt ska kunna bidra till en långsiktigt hållbar utveckling.

Bedömningar av framtida behov och utbud görs i programmet på en generell nivå och utifrån viktiga funktioner. Programmet knyter även an till Agenda 2030 (som knyter an till den regionala utvecklingsstrategin).

Mer konkreta strategier för trafikens utveckling kommer att tas fram. Programmet konkretiseras också i verksamhets- och trafikplaner för UL. Där omsätts de långsiktiga intentionerna och målen i årlig verksamhet.

Länstransportplan 2018-2029

Trafikförsörjningsprogram 2020-2030

REGIONAL HANDLINGSPLAN FÖR KLIMATANPASSNING

Syftet med handlingsplanen är att identifiera de områden och verksamheter i Uppsala län som är sårbara för klimatförändringar och extrema vädersituationer i ett 100-årsperspektiv.

Arbetet med handlingsplanen innebar en fördjupning på kommunnivå. Avsikten var också att ge en sammanfattande bild av vad vi vet idag om risker som kan förknippas med klimatförändringar och inom vilka sektorer det finns kunskapsluckor. Tanken är att länets kommuner ska kunna gå vidare med att bedöma inom vilka områden det behövs fördjupade analyser eller åtgärdsförslag. Redan idag måste samhällsplaneringen anpassas till de potentiella risker som en klimatförändring skapar.

HAVSPLANERING

Havsplanerna ska bidra till att god miljöstatus i havsmiljön nås och upprätthålls och att havets resurser används hållbart så att havsanknutna näringar kan utvecklas. Havsplanerna tas fram av Havs- och vattenmyndigheten och beslutas av regeringen. Förslagen till havsplaner är ännu inte beslutade av regeringen men bör ändå användas som underlag i kommunernas översiktsplanering.

Handlingsplan för klimatanpassning

Havsplan

Havsplanen består av kartor och ställningstaganden om hur havet ska nyttjas, skyddas och förvaltas och vilka samhällsintressen som ska uppmärksammas. Havsplanen visar den mest lämpliga användningen av havet i olika områden. Havsplanering kan förebygga och lösa konflikter, och samordna mellan olika intressen; till exempel sjöfart, fiske, turism, försvar och materialutvinning.

Havsplanen omfattar Sveriges havsområden, territorialhavet och ekonomisk zon, men inte området närmast kusten. Planeringen av kusten sker genom kommunernas översiktsplanering. Däremot finns en viss överlappning mellan havsplan och översiktsplan, eftersom översiktsplanen ska planlägga hela vägen till kommungränsen medan havsplanen i stort följer baslinjen. Kommungränsen i havet går vid tolv nautiska mil (cirka 22 kilometer) från baslinjen.

I den här översiktsplanen har havsplanen utgjort en del av underlaget till den föreslagna vattenanvändningen i områden där de två planerna överlappar (området från baslinjen ut till kommungränsen). I detta överlappande område har inga avsteg från havsplanen gjorts.

Östhammars kommun omfattas av havsplaneområdet för bottniska viken.

MELLANKOMMUNALA FRÅGOR

Det finns många frågor som har betydelse för mer än en kommun, men kanske inte för hela regionen. Exempel på områden där mellankommunala samarbeten kan vara särskilt viktiga är räddningstjänst och säkerhetsfrågor. Östhammars kommun har ett etablerat samarbete om räddningstjänst med Uppsala och Tierps kommun.

Det finns också ett antal andra frågor som kan skapa behov av dialog över kommungränser. Det gäller exempelvis storskaliga tekniska anläggningar som vindkraftverk, telemaster och kraftledningar som kan påverka landskapskaraktären även i grannkom-

munerna. Täckningsgraden i mobilnätet är ett annat exempel, liksom utvecklingen av handelsområden med stormarknader. Ett nytt, större handelsområde kan påverka handel och resmönster i andra kommuner.

Även åtgärder som kan påverka vattenkvalitet, flöden med mera berör även andra kommuner. Vattenförvaltningen förutsätter att invånare och organisationer samarbetar, oavsett administrativa gränser. Samma krav gäller annan miljöpåverkan av större omfattning. Ett exempel är processen kring en etablering av ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark – det är ett projekt som har nationell betydelse, men får effekter på såväl regional, kommunal som mellankommunal nivå.

När det gäller vallonbruken, kust och skärgård, friluftsvärden, större idrottsanläggningar, tätortsstrukturer och kommunikationer har Östhammars kommun intressen gemensamma med Uppsala, Norrtälje och/eller Tierps kommuner.

Den nya överföringsledningen för dricksvatten mellan Örbyhus i Tierps kommun till Österbybruk och Alunda är ett bra exmepel på mellankommunala frågor. Detta samarbete kommer leda till mer och bättre vatten för invånare i Österbybruk och Alunda i framtiden.

Agenda 2030

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling syftar till att skapa en hållbar utveckling. En hållbar utveckling innebär att vi tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina behov. Det innebär att vi måste leva på ett sätt idag som innebär att framtida generationer ska kunna ha samma möjligheter som vi. De tre dimensionerna av hållbar utveckling, det vill säga de ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionerna, var en viktig utgångspunkt i framtagandet av de globala målen och är också dimensioner som en samhällsplanering och kommunal översiktsplanering ska ta hänsyn till. Det är delvis frågor som redan tidigare i kommunens planering hanterats via Plan- och bygglagen och Miljöbalken, men de globala målen styr mot ett bredare perspektiv där social och ekonomisk hållbarhet får tydligare plats.

Agenda 2030 gäller för alla människor och länder, vi har ett gemensamt ansvar för att uppnå målen till år 2030. Det krävs engagemang från regeringen, kommuner, regioner, akademin, näringsliv och civilsamhället. Detta är den första planen som inkluderar alla världens länder och Agenda 2030 förutsätter att förändringar sker på både nationell och lokal nivå. Agenda 2030 och de globala målen är inget juridiskt bindande dokument utan ska fungera som vägledande i vår samhällsutveckling och planering.

De sjutton globala målen för hållbar utveckling. Illustration: regeringskansliet/FN

I Östhammars kommun arbetar vi mot att vara en hållbar kommun som är ett av våra fyra inriktningsområden beslutade av kommunfullmäktige. Det betyder att vi arbetar med ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet som styrtal. Ett annat sätt att styra vilka delar som är särskilt viktiga i kommunens hållbarhetsarbete är de hållbarhetslöften kommunfullmäktige antagit i de tre första delprogrammen i Färdplan mot ett hållbart län. De tre första delprogrammen är Minskad klimatpåverkan, Ekosystem och biologisk mångfald och Vatten. De antagna hållbarhetslöftena är aktiviteter som olika delar av kommunen ska genomföra under

varje delprograms fyrårsperiod.

Ytterligare ett delprogram med hållbarhetslöften ska tas fram under 2022, då med fokus på Samhällsutveckling. Dessa hållbarhetslöften har fokus på de ekologiska delarna av hållbarhet. Motsvarande arbete inom social hållbarhet finns bl.a. i länets gemensamma arbete med Hälsa, trygghet och goda livsvillkor i socioekonomiskt utsatta områden.

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) fungerar även som en länsstrategi för Agenda 2030. Med en strategi som fyller rollen som både utvecklingsstrategi och Agenda 2030-strategi för länet ges en samlad grund för att fortsatt förstärka och fördjupa det gemensamma arbetet för regional hållbar utveckling. Den regionala utvecklingsstrategin förhåller sig och bidrar till de nationella mål genom vilka Sverige som nation ska genomföra Agenda 2030. Nationella mål om folkhälsa, boende och byggande, klimat, kulturmiljö, jämställdhet, friluftsliv samt de europeiska och nationella transportpolitiska målen ger sammanhang och kraft till länets prioriteringar och insatser. Ett särskilt fokus ligger på att strategin ska ge grund för insatser som säkrar länets bidrag till uppfyllelse av Parisavtalets mål om klimatet och de nationella klimatmålen, i enlighet med det klimatpolitiska ramverket.

Kommunens planering och utveckling ska i och med de kommunala, regionala och nationella åtagandena inom Agenda 2030 och hållbar utveckling, alltid se till att i exploateringsprojekt, samhällsplaneringen och övrig utveckling undersöka, analysera och bedöma påverkan på de tre olika perspektiven – ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Avvägningar ska göras så att de tre perspektiven påverkas negativt i så liten utsträckning som möjligt och positivt i så stor utsträckning som möjligt. Långsiktighet och nästa generations möjligheter att använda befintliga resurser ska alltid finnas med i bedömningen.

III.

FRAMTID

MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

Framtid

Huvuddragen i kommunens syn på framtida mark- och vattenanvändning redovisas i kartan Framtida mark- och vattenanvändning. Den utgår från kommunens vision, övergripande mål och utvecklingsstrategier. En viktig utgångspunkt är att den mångfald av värden som finns i kommunen ska utvecklas på ett hållbart och balanserat sätt, i linje med viktiga nationella och regionala mål för samhällsutvecklingen, exempelvis miljökvalitetsmålen och målen för folkhälsa, jämställdhet och integration.

Bebyggelsen ska av hållbarhetsskäl i första hand utvecklas genom förtätning av befintliga bebyggelsegrupper. Avsikten är att funktionsblandad bebyggelse ska utvecklas i serviceorterna, markerade med kartbeteckningen S, se sid 35 och i mindre tätorter och småorter, BT. En viktig uppgift för kommunen är att skapa planberedskap och erbjuda ett brett utbud av tomter för boende och verksamheter. Planarbetet ska prioriteras till de serviceorter där efterfrågan på bostäder och verksamhetslokaler är störst.

Även på landsbygden, kartbeteckning L, ska ny bebyggelse i första hand utvecklas i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper. Särskild hänsyn ska tas till de areella näringarna och det måste gå att lösa vatten- och avloppsfrågor på ett långsiktigt hållbart sätt. Tätortsnära landsbygdsområden där kommunala vatten- och avloppslösningar i första hand ska övervägas vid fortsatt utveckling redovisas med kartbeteckningen LT. Landsbygdsområdet har i övrigt delats in i tre olika bygder baserat på geografi och kulturhistoria.

Kartbeteckningen LA avgränsar skogs- och bruksbygden där det finns stora skogsområden som brukas aktivt och mindre områden med småskaligt jordbruk. Dessa intressen ska prioriteras vid lovgivning och tillståndsprövning så att tillkommande byggnation inte begränsar möjligheterna att bedriva jord- och skogsbruk.

LL markerar inlandets öppnare jordbruksbygd. Utöver behovet av att ta hänsyn till jord- och skogsbruk kan det här också finnas behov av att ta särskild hänsyn till landskapskaraktären.

Annan särskild hänsyn krävs i landsbygdsområdet öster om väg 76 som innefattar ett riksintresse för de höga natur- och kulturmiljövärden som finns i kust- och skärgårdsområdet från Arkösund till Forsmark. Här får fritidsbebyggelse bara utvecklas som kompletteringar till befintlig fritidsbebyggelse, se vidare i 4 kap. 4§ miljöbalken. Kartan redovisar sammanhängande fritidshusområden där enstaka kompletteringar kan tillåtas, BF.

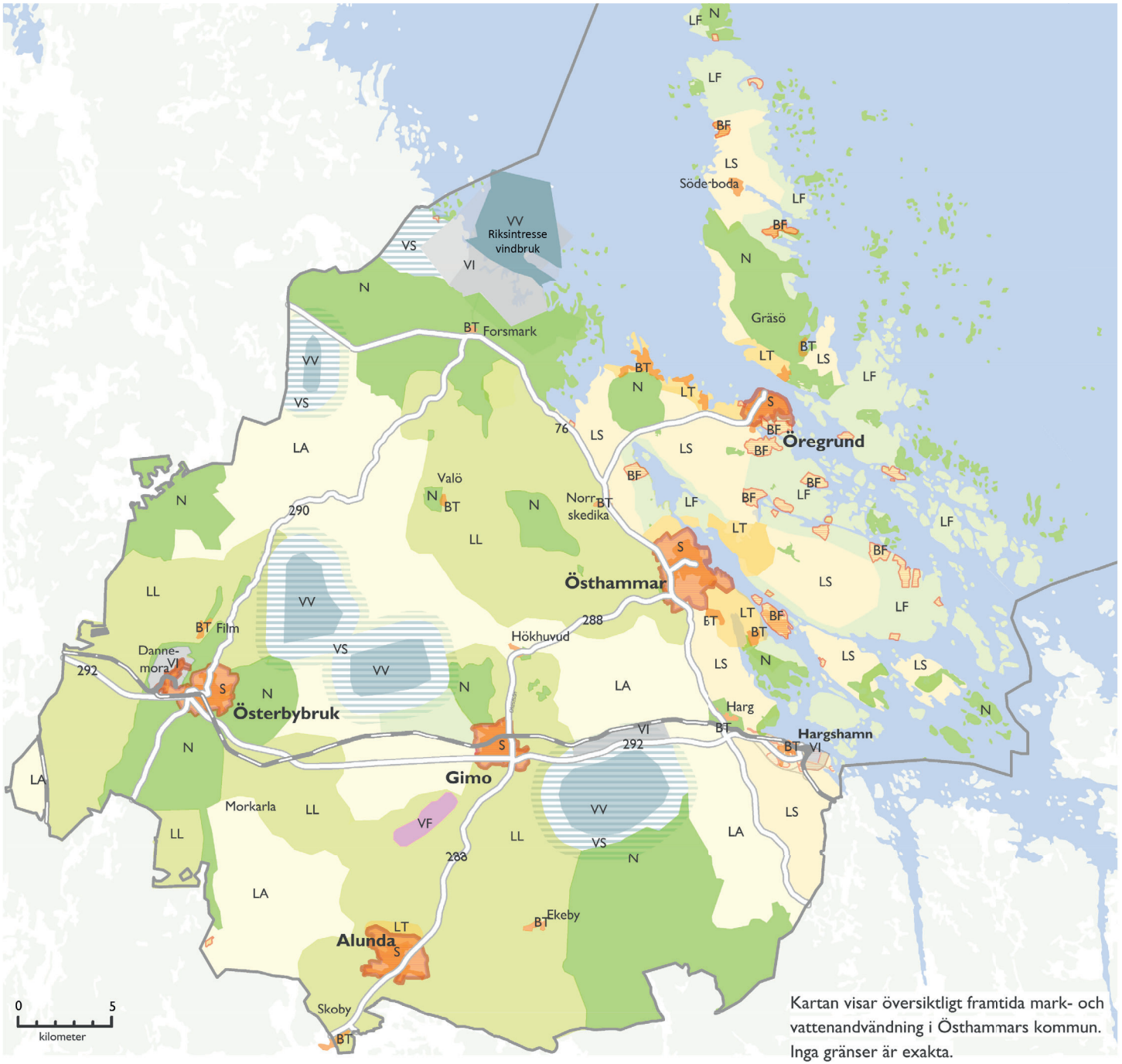
För att hålla kust- och skärgårdsområdet levande behövs visst utvecklingsutrymme för ett varierat utbud av helårsbostäder. LS betecknar den del av kustområdet där bebyggelseutveckling i första hand kan bli aktuell. Utvecklingen ska ske med hänsyn till områdets natur- och kulturmiljö värden och turismens och de areella näringarnas behov.

De delar i skärgårdsområdet som har beteckningen LF ingår även i ett riksintresseområde för naturvård. Här ska fritids- och rekreationsintressen prioriteras. En restriktiv hållning till ny bebyggelse ska tillämpas, undantag kan göras för enstaka allmänna anläggningar av betydelse för turism och friluftsliv.

De särskilda värdeområden för natur, fritid och kulturlandskap som pekas ut i mark- och vattenanvändningskartan, N, har stora natur-, kulturmiljö- och/eller fritidsvärden. Ställningstaganden till förändrad mark- och vattenanvändning i dessa områden ska ta särskild hänsyn till, och underordnas beskrivna värden.

Kartan pekar också ut områden där bostäder inte ska byggas. De är avsedda för utveckling av omgivningspåverkande industrier, VI, storskaligt vindbruk, VV, och störande och ytkrävande fritidsverksamheter, VF. Vissa omges av skyddsområden, VS, där bostäder inte heller får byggas.

Avgränsningarna på kartan är inte exakta. Syf-

Kartan visar översiktligt framtida mark- och vattenandvändning i Östhammars kommun. Inga gränser är exakta.

Framtida mark- och vattenanvändning

Teckenförklaring

Tätbebyggda områden med bostäder

- BT Tätbebyggtområde med utveckling av blandad bebyggelse
- S Serviceort med utveckling av blandad bebyggelse
- BF Fritidshusområde där enstaka kompletteringar är möjligt

Landsbygdsområden med bostäder

- LL Landsbygd med utveckling av bebyggelse med hänsyn till areella näringar och landskapsbild
- LA Landsbygd med utveckling av bebyggelse med hänsyn till areella näringar
- LT Tätortsnära landsbygd där bebyggelseutvekling är möjligt
- LF Skärgårdsområde där fritid och rekreation är prioriterat. Restriktiv hållning till ny bebyggelse med hänsyn till 4 kap miljöbalken
- LS landsbygd i skärgård med utveckling av bebyggelse med hänsyn till areella näringar och turism

Områden för störande verksamheter, ej bostad

- VI Område för utveckling av omgivningspåverkande verksamheter (industeri)
- VV Område för storskaligt vindbruk (tillstånd enligt MB)
- VS Skyddsområde där nya bostäder inte bör tillåtas med hänsyn till utveckling av störande eller hälsofarliga verksamheter
- VF Område med störande och ytkrävande fritidsverksamheter

Särskilda värdeområden

- N Värdeområde för natur, friltid och kulturlandskap

tet är att redovisa kommunens övergripande syn på framtida mark- och vattenanvändning. På sid 38-159 redovisas mer i detalj kommunens syn på utvecklingen inom olika geografiska och tematiska områden.

Viktiga lagar för planeringen

MILJÖBALKEN (MB)

Miljöbalken slår vakt om miljön och innehåller allmänna hänsynsregler, bestämmelser för hushållning med mark och vatten, miljökvalitetsnormer och regler som ska skydda miljön och människors hälsa. Det är en mycket viktig ramlag.

PLAN- OCH BYGGLAGEN (PBL)

Plan- och bygglagen, PBL, är en lag som mer i detalj reglerar bebyggelseutvecklingen. PBL ska samordnas med miljöbalken men också med regler i andra lagar. Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö.

Vid prövning enligt plan- och bygglagen ska hänsyn tas till:

- Natur- och kulturvärden.
- Miljö- och klimataspekter.
- Mellankommunala och regionala förhållanden.

Prövningen ska främja:

- En lämplig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder.
- En från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper.
- En långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt.
- En god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens.
- Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet.

Ett antal andra lagar tillämpas också i den fysiska planeringen, bland annat kulturmiljölagen och väglagen. Planeringen ska dessutom bidra till att uppfylla viktiga nationella, regionala och kommunala mål.

Kommunens intentioner

Kommunens uppfattning kring vad som krävs för att få till stånd en utveckling i linje med egna visioner och nationella, regionala och lokala mål benämns som utvecklingsstrategier. De sammanfattas i punktform - Strategier i sammanfattning. Avsikten är att tydliggöra kommunens intentioner för fortsatt planering och kommande beslut.

De generella krav på byggande och verksamheter som finns i miljöbalken, plan- och bygglagen med flera lagar sätter ramarna för alla beslut. Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål som de är mest lämpade för, med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov.

Bedömningarna ska göras med utgångspunkt från det enskilda fallet. I de fall kommunen lagt fast en praxis eller en tydlig prioriteringsordning vid lagtillämpningen redovisas detta som kommunens tillämpning i anslutning till sammanfattningar av centrala lagrum i kapitel III och IV.

Intentionen är att alla beslut ska resultera i en god hushållning och vara i linje med viktiga nationella och regionala mål. Detta innebär bland annat att kommunen kommer att slå vakt om de riksintressen och övriga allmänna intressen som redovisas i kapitel IV.

Bebyggelseutveckling

MÅLBILD 2040

Befolkningen i Östhammars kommun har ökat med mellan 500–1 000 personer. Bebyggelsen har en genomtänkt struktur och gestaltning. De fem serviceorterna har utvecklats utifrån sina förutsättningar, med funktionsblandad bebyggelse. Miljöstörande verksamheter har separerats från bostadsbebyggelse, med undantag för samhällsviktiga funktioner.

Serviceorterna står för ett basutbud av service till sina invånare och omkringliggande landsbygd. Verksamheter som kräver ett större befolkningsunderlag har koncentrerats till den ort som har bäst förutsättningar att serva hela kommunen.

På landsbygden har noder med tätare bebyggelse skapats längs de starka kollektivtrafikstråken, genom komplettering av befintlig bebyggelse.

Bostäder

Trots att befolkningsutvecklingen varit låg råder bostadsbrist i vissa delar av kommunen och för vissa bostadstyper. Huvuddelen av bostäderna i Östhammars kommun finns i småhus och villor. Det råder brist på andra boendetyper för att främja fungerande flyttkedjor. Efterfrågan på permanentbostäder är för närvarande störst i Alunda, Östhammar och Österbybruk. I Öregrund och i skärgården är efterfrågan på delårsbostäder större än efterfrågan på åretruntbostäder.

I ett arbete med bostadsförsörjningsfrågor för Östhammars kommun (2012) redovisas tre olika utvecklingsscenarier. I lägsta scenariot minskar folkmängden med 700 personer, medan den i det högsta scenariot ökar med över 4 000 personer fram till 2030. Sammantaget visar de olika scenarierna vilket spann som Östhammars kommun behöver hantera i sin planering för framtida bebyggelseutveckling.

Kommunal mark och detaljplaner som ger utrymme för verksamheter finns i samtliga tätorter, men kompletteringar kan behövas. I några fall skapar redan etablerade verksamheter med omgivningspåverkan hinder för fortsatt utveckling i attraktiva boendelägen.

2018 antog riksdagen nationella mål för gestaltad livsmiljö. Politiken tar ett helhetsgrepp om arbetet med den gestaltade livsmiljön och utgör en samlad nationell arkitekturpolicy. Det politiska målet slår fast att arkitektur, form, design, konst och kulturarv har avgörande betydelse i samhällsbygget eftersom den gestaltade livsmiljön påverkar alla människor i deras vardag utifrån bland annat hälsa och välbefinnande. Gestaltad livsmiljö ska, enligt politiken, ses som ett sammanhållet område där alla dessa perspektiv samspelar och berikar varandra.

All bebyggelse tar mark i anspråk och det är därför man har en översiktsplan. All mark är också värdefull på något vis. För livsmedelsförsörjningen är åkermark av högsta dignitet medan den för den biologiska mångfalden har spelat ut sin roll. En barrskog på moränmark i Norduppland kan försörja 1-3 människor med livsmedel per km2 medan en km2 åkermark i samma region försörjer 300-400 människor. Med den befolkningsökning världen har samtidigt som den odlingsbara arealen minska är även bevarande av vår lokala åkermark mycket viktig. För skogsmark är det tvärtom, den är tämligen oviktig för livsmedelsförsörjning men avgörande för biologisk mångfald. Men det är också skillnad på skog och skog. En ekskog kan vara hundrafalt artrikare än en barrskog på moränmark. Det avspeglar

sig också i att den produktiva europeiska åkermarken en gång varit lövskogstäckt. De artrika lövskogarna är numera mycket få i Sverige norr om Skåne och det är viktigt att de inte byggs bort.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Ny bebyggelse, oavsett bostäder, industri eller infrastruktur bör i första hand ske på barrskogsmark med måttliga naturvärden och i den mån det går undvikas i lövskogar och på jordbruksmark inklusive ängar och hagar.

Det måste finnas bostäder och plats för verksamheter om Östhammars kommun ska kunna utvecklas. Bostadsutbudet behöver anpassas till behov och efterfrågan. Detta blir än viktigare om kommunen ska vara del av befolkningsexpansionen i Mälardalsområdet. Det måste finnas tillgång till goda boendemiljöer för alla kategorier av människor, i alla inkomstlägen och med olika grader av fysisk förmåga för att målet om en god bebyggd miljö ska kunna uppnås.

Grupper av invånare som ofta bor i lägenhet är till exempel unga människor som etablerar sitt första boende, inflyttare och äldre som inte längre orkar eller vill underhålla sin egen bostad. Det finns även människor som av ekonomiska eller praktiska skäl vill slippa köpa eller själv ansvara för underhållet av sin bostad.

För att locka nya invånare och få igång flyttkedjor behövs balans i utbudet av bostadstyper. Om vissa typer av bostäder saknas blir exempelvis äldre kvar i villor som annars skulle kunna bli tillgängliga för unga människor eller andra som vill gå vidare i en flyttkedja.

Det här visar att Östhammars kommun behöver arbeta med en mycket aktiv bostadsplanering. Utbud och behov behöver regelbundet inventeras och analyseras eftersom det är svårt att förutsäga befolkningsutvecklingen. Lokalförsörjningsplanen för omsorg har som exempel pekat ut ett behov av att se över framtida behov för flera olika typer av omsorgsboenden. Denna typ av befolkningsutveckling och behov behöver följas noga. Vissa typer av boenden kan behöva upprättas av privata aktörer och samverkan eller kravställande kan därför krävas i exploateringsprocesser. Viktigt är att dessa typer av boenden förläggs i centrala lägen så långt det är möjligt.

Kommunen har siktet inställt på att befolkningen ska öka med cirka 200 invånare per år. Genom att ta fram detaljplaner som kan ge en stabil tillgång på attraktiva, byggklara tomter för boende och verksamheter i alla serviceorter skapas möjlighet att klara högre inflyttningstal.

Kommunens roll är att identifiera behov, skapa planberedskap och via den kommunala bostadsstiftelsen Östhammarshem möta delar av den efterfrågan som gäller hyreslägenheter, serviceboenden och andra profilboenden. Kommunen kan också köpa in och sedan anvisa och sälja mark för exploatering.

Intentionen är att jobba med en strategisk markpolitik och bjuda in olika aktörer till samarbeten för att genomföra projekt som tillfredsställer aktuell efterfrågan. Viktiga kommunala verktyg är att upprätta markanvisningsavtal eller exploateringsavtal. Kommunen har riktlinjer för sådana avtal.

Steget från en markanvisning till färdig bebyggelse kan se ut på flera sätt: Ett byggföretag kan ta det fulla ansvaret för att upprätta en detaljplan och sedan bygga när den antagits.

Kommunen har också möjlighet att på egen hand upprätta detaljplaner. Det kan ha sina fördelar med tanke på att bostadsmarknaderna i serviceorterna är förhållandevis små. Även specialboenden såsom till exempel LSS-boenden kan läggas på privat aktör att byggas ut som en del av större exploatering för bostäder.

Detaljplaner med långsiktiga perspektiv och hög grad av flexibilitet vad gäller bostadstyper möjliggör nybyggnation i etapper. Flera aktörer kan delta. Det kan skapa en större variation i utbudet av bostäder inom samma område. Är planerna flexibla kan osålda tomter i ett villaområde exempelvis användas för att bygga radhus eller flerbostadshus, projekt som kan genomföras av små aktörer. Kommunen kan även arbeta med att intressera lokala exploatörer att göra egna satsningar på landsbygden.

Utifrån dagens trender erbjuder Östhammars kommun boendemiljöer som kan attrahera många olika grupper. Småskaligheten i sig skapar trygghet vilket många upplever som attraktivt. Boenden nära de stora kommunikationsstråken där kollektivtrafiken är tät kan vara av intresse för pendlare.

I kust och skärgårdsområdet kan deltidsboende i lägenheter och permanentbostäder utvecklas i befintliga bystrukturer. Strandtomter är attraktiva, men Östhammars kommun kommer fortsatt att värna om en tillgänglig strandzon – ett stort gemensamt värde.

Erbjudanden som kan utvecklas ytterligare är livsstilsboenden med koppling till kust eller olika fritidssysselsättningar. Det kan exempelvis handla om små gårdar med hästhållning på landsbygden, eller attraktiva lägenheter nära båtplatser vid kusten. I småorter finns det möjlighet att utveckla flexibla boendelösningar och flerbostadshus i mindre skala.

För att utveckla orterna i en så hållbar riktning som möjligt med hänsyn till minskat bilberoende, barriärer, närhet till olika typer av service samt anspråk på oexploaterad mark, behöver viss prioritering av utbyggnadsriktningar göras i de olika serviceorterna. I Alunda bör efter att förtätning utförts, utveckling ske nordväst om väg 288 och i första hand utveckla områden närmast befintlig bebyggelse. I ett senare skede kan de områden öster om väg 288, området Foghammar stegvis börja byggas ut.

I Gimo ska efter förtätning större områden byggas ut västerut i första hand med hänsyn till att bra kom-

munikationer finns. I andra hand ska områden längs med Gimodammen byggas ut.

Öregrund ska förtätas där det går, men här har även det större bostadsområdet goda förutsättningar för tillgänglighet till kollektivtrafik och med utveckling av viss service och GC-vägar finns goda möjligheter till ett hållbart bostadsområde. Området ska utvecklas naturligt med start närmast tätorten och utåt och förtätning längs med väg 1100 bör utredas och exploateras innan detta område byggs ut.

Österbybruk har en tydlig riktning av utvecklingen i nordöst om de centrala delarna och efter att förtätningsområden byggts ut. Bostadsområden ska som en naturlig del i utvecklingen fortsätta närmast befintlig bebyggelse.

Östhammar ska i första hand utvecklas i de norra delarna efter att de utpekade kompletteringsområdena har byggts ut. Efter att de norra delarna har byggts ut kan de större områdena i de södra delarna av Östhammar börja exploateras. Med fördel kan den södra infarten byggas ut innan exploatering sker.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Planera för och skapa en stabil tillgång till attraktiva, byggklara tomter i alla serviceorter, i en turordning anpassad till efterfrågan.
- Planera för ett varierat bostadsutbud som kan ge fungerande flyttkedjor. Nya detaljplaner bör ge möjlighet till både en och flerbostadshus.
- Ta vara på lokala krafter för att få in fler aktörer på marknaden.
- På landsbygden ska ny bebyggelse i första hand etableras i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper längs starka kommunikationsstråk.
- Utveckla livsstilsboenden.

MÅL OCH DELPRECISERINGAR FÖR POLITIKOMRÅDET

Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön. Det ska uppnås genom att:

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden,
- kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids,
- det offentliga agerar förebildligt,
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas,
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla, och
- samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

Industri- och verksamhetslokaler (S, BT, VI, VS)

Tätorterna, S, BT, i Östhammars kommun har i stor utsträckning utvecklats med funktionsblandad bebyggelse, det vill säga en blandning av bostäder och verksamhetslokaler.

Särskilda industriområden med mindre och medelstora tillverkningsföretag finns i samtliga serviceorter och i Hargshamn. Större industriområden för omgivningspåverkande verksamhet finns runt Sandvik Coromant i Gimo, vid Dannemora gruva i Dannemora och runt de kärntekniska anläggningarna i Forsmark.

Kommunal mark och detaljplaner som ger utrymme för nya verksamheter finns också det i samtliga serviceorter och Hargshamn. I Gimo bland annat vid Soldat Bångs väg och längs väg 288, i Österbybruk vid Ös och i Hargshamn inom befintliga detaljplaner för hamnområdet. Detaljplanelagda industriområden i Alunda och Öregrund innehåller mindre markområden med begränsade utbyggnadsmöjligheter.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Funktionsblandad bebyggelse minskar avstånden mellan bostäder, verksamheter och service, vilket bidrar till en hållbar utveckling och en god bebyggd miljö. Att utveckla funktionsblandad bebyggelse är en inriktning kommunen har för avsikt att hålla fast vid. För att ett livskraftigt näringsliv ska kunna utvecklas krävs planberedskap för nya verksamheter. Särskilda förutsättningar gäller för miljöstörande verksamheter. Industrier som ligger nära bostadsområden kan ge störningar och omvänt så kan bostadsbebyggelsen begränsa utvecklingsmöjligheterna för en industrietablering.

Kortsiktiga perspektiv baserade på behov och beslut har resulterat i att det i dag finns sådana konflikter i tätorterna, och även risk för miljöstörningar från befintliga industrietableringar som kan påverka vattenförsörjningen. Det är problem som måste åtgärdas.

Miljöstörande verksamhet ska separeras från blandbebyggelse, med undantag för samhällsviktiga funktioner såsom räddningstjänst och polismyndighet. Skyddsavstånd till bostadsbebyggelse ska fastställas i detaljplan. För framtiden finns det behov av nya industritomter i utvecklingsbara lägen. De bör ligga vid kommunikationsstråken utanför servi-

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Separera miljöstörande verksamheter från funktionsblandad bebyggelse.
- Planlägga industrimark med utvecklingsmöjligheter utanför serviceorterna, och reglera skyddsavstånd i planerna.
- Omlokalisera miljöstörande verksamhet från attraktiva boendelägen/handelsområden. (se vidare från sid 185 om miljö, hälsa och säkerhet).

ceorterna.

Befintliga verksamheter som ligger olämpligt bör på sikt också flyttas till bättre lägen. Genom att omlokalisera miljöstörande industrier från centrala delar av tätorterna kan attraktiva lägen för bostäder, service och handel bli tillgängliga. Innan bostäder/handel kan etableras måste en säker hantering av potentiella föroreningar genomföras genom utredning och sanering.

Yt- och transportkrävande verksamheter bör lokaliseras till lägen utanför tätort, nära bra godsnoder eller godsstråk. Uppställningsplats för transport av farligt gods bör anvisas längs utpekad väg för farligt gods, väg 292.

Kartan över framtida mark och vattenanvändning reserverar mark för omgivningspåverkande verksamhet, VI vid Forsmarks kärnkraftverk, Dannemora, Hargshamn och mellan järnvägen och väg 292 öster om Gimo. Vid Forsmarks kärnkraftsverk utpekas även ett skyddsområde, VS, nordväst om verksamhetsområdet. Vikten av att det finns utvecklingsutrymme för de areella näringarna behandlas i avsnittet om jordbruksmark.

Serviceorter (S)

FÖRUTSÄTTNINGAR

Östhammars kommun är en flerkärnig kommun. Drygt 60 procent av invånarna bor i någon av de fem större tätorterna Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar. Ingen av dessa tätorter är tillräckligt stor för att kunna erbjuda ett komplett utbud av kommersiell och offentlig service, men målsättningen är att flerkärnigheten ska behållas. Tätorterna erbjuder olika boendekvaliteter som kan vidareutvecklas. Ett bra serviceutbud kan säkras genom samverkan.

Dessa fem större tätorter kommer i fortsättningen att kallas serviceorter. De redovisas med beteckningen S i kartan över framtida mark- och vattenanvändning. Översiktsplanens intention är att få till stånd en utveckling av blandad bebyggelse på dessa orter.

Nuläge, profil och viktiga utvecklingsmöjligheter i respektive serviceort beskrivs på sidorna 46-103. För varje serviceort finns också en karta som redovisar befintlig bebyggelse, utredningsområden för fortsatt bebyggelseutveckling och grönområden med potential att bidra till en sammanhållen grönstruktur. Redovisade grönområden (befintligt planlagt område med gröna värden/grönområden) innehåller sammansatta värden, det vill säga en kombination av sociala värden, naturvärden och kulturvärden och korridorer som kan binda samman sådana områden. Utöver dessa områden är grönstruktur inom befintlig bebyggelse viktigt för både biologisk mångfald, folkhälsa och som del av planeringen för en robust stad som kan hantera skyfall och översvämningar på ett bra sätt.

Sammantaget så äger Östhammars kommun en liten andel av markerna där det finns goda möjligheter att exploatera i tätorterna. Därför är det viktigt för Östhammars kommun att samverka med berörda markägare för att tätorterna ska kunna växa och vara ett stöd för markägare i exploateringsprocessen.

I respektive tätort är väl tilltagna markområden utpekade som potentiella utbyggnadsområden. Detta innebär inte per automatik att alla områden byggs ut inom tidsramen för översiktsplanen, utan ger istället fler möjligheter till områden att utreda vidare i detaljplaneläggning. Kommunen är väl medveten om att privata markägare har en viktig roll för utbyggnaden av bostäder och verksamheter i serviceorterna.

Även riksintressen för kulturmiljövården, vattenskyddsområden, utredningsområden för vägar och skyddsområden kring reningsverk (300 meter)

redovisas.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Med en tätortsstruktur på pärlband kan allt inte finnas överallt. Den kommersiella servicen kräver ett visst befolkningsunderlag för att löna sig. Alla former av offentlig service (kommunal och regionsdriven) kan av kostnadsskäl inte heller finnas överallt. För att få till stånd en god och hållbar utveckling måste skattepengarna användas på ett klokt och kostnadseffektivt sätt.

Serviceorterna Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar kan betraktas som stadsdelar. Genom att binda samman dem med goda kommunikationer kan orterna stödja varandra och gemensamt upprätthålla ett bredare serviceutbud för kommunen som helhet.

Med bra kommunikationer kan även övriga tätorter, småorter och landsbygden kopplas till, och få tillgång till basutbudet på en serviceort. Orter strax utanför kommungränsen kan också bidra med underlag för handel, fritidsanläggningar och kollektivtrafik.

De olika delarna i kommunen attraherar olika typer av människor. Genom att ge serviceorterna en tydlig profil och ett tydligt uppdrag blir det lättare att motivera beslut som utgår från en helhet. Näringslivet och bostadsmarknaden kan få utrymme att utvecklas på orterna utifrån marknadens förutsättningar. Orternas profiler kan tydliggöra detta och skapa samsyn mellan olika aktörer. Då kan privat verksamhet som kräver ett större befolkningsunderlag koncentreras till den ort som har bäst förutsättningar.

Även en del kommunala verksamheter behöver centraliseras till den ort som har bäst förutsättningar att betjäna hela kommunen. Så är det redan idag och detta behöver utvecklas vidare. Konkurrensen mellan orterna måste bytas mot gemenskap och samverkan.

Tätorterna har vuxit fram under olika historiska skeden. Det har inte alltid skett med framförhållning, eller med tydliga strategier för centrumutvecklingen. Vissa orter har flera olika handelscentrum trots att orten är relativt liten. I andra orter har centrum en utformning som inte skapar optimala förutsättningar för en levande handel. Det här är till nackdel för näringslivet.

Centrumområdena behöver utvecklas så att de blir tätare, kan erbjuda god service, och går att nå med kollektivtrafik eller via gång och cykelvägar.

MÅLBILD 2040

Serviceorternas attraktivitet har förbättrats och bruksorterna har utvecklats utifrån sin historiska potential.

Östhammar är centrum för kommunens handel och administration. Flera nya tjänsteföretag har etablerat sig där. Öregrund är en serviceort med viktig funktion för kustområdet. Här har fler företag med koppling till marinteknik och marinbiologi utvecklats.

Alunda och Österbybruk är trivsamma serviceorter med goda kommunikationer. De har ett lite bredare utbud av boendetyper. Gimo har en tydlig roll som kommunens knutpunkt för skola och arbete. Vid Campus Gimo finns specialgymnasier med olika inriktningar.

Orterna behöver växa inåt och bli tätare, med en lagom blandning av grönområden, handel, bostäder, kontor och mötesplatser i de centrala delarna. Lucktomter och tomma ytor i centrala lägen kan utnyttjas bättre, exempelvis för att bygga flerbostadshus i mindre skala. Småskaligt flerbostadsbyggande kan också förverkligas i villaområden där det finns lämplig tillgång till obebyggda tomter. När nya bebyggelseområden öppnas är det viktigt att de utformas med god arkitektur som fångar upp ortens karaktär och historia. Det stärker ortens profil och stadsbyggnadskvaliteter.

Att känna igen sig och ha tillgång till landmärken som förklarar var man befinner sig är exempel på sådant som kan göra att en ort känns trygg. Vackra vyer, tilltalande stadsrum och vägar som enkelt leder fram till viktiga mötesplatser är exempel på andra saker som kan påverka om en plats känns trygg, tillgänglig och trivsam. Rutan med gestaltningsråd sammanfattar aspekter som ska beaktas vid bebyggelseutvecklingen i service orter och tätorter.

Viktigt är att värna om allmänhetens tillgång till orternas sjöfronter i attraktiva lägen. Även om det finns mycket grön mark så finns få ordnade områden där närnaturen gjorts tillgänglig för alla, på lämpligt avstånd från bostaden. Sjötorget i Östhammar är ett exempel på hur parkmark och närnatur kan utvecklas och göras mer tillgänglig. Tätorternas grönstrukturer kan stärkas och utvecklas med hjälp av parkprogram.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Stärka serviceorternas roll i den lokala bygden och öka samarbetet orterna emellan för utökad service.
- Profilera orterna och utveckla deras attraktiva värden. Småskaligheten och respektive orts karaktär ska tas till vara.
- Utveckla stadsbyggnadskvaliteterna genom att komplettera inåt och avgränsa utåt.
- Skapa attraktiva centrumområden med bred service och god kollektivtrafik.
- Skapa en balanserad blandning av grönområden, mötesplatser och bebyggelse och utveckla ortens stadsbild.
- Binda samman viktiga målpunkter inom orten med gång och cykelnät.
- Utveckla den sociala miljön med tillgängliga och attraktiva allmänna platser.

GESTALTNINGSRÅD

- Ge planering och arkitektur en framträdande roll i orternas utveckling.
- Skapa tydliga entréer till orterna.
- Slå vakt om och lyft fram landmärken som är viktiga för ortens identitet.
- Respektera och utveckla de olika bebyggelseområdenas särdrag.
- Precisera gestaltnings- och funktionskrav i tillkommande bebyggelse efter ortens mål.
- Beskriv alltid konsekvenserna av förtätning, omvandling eller nyexploatering för den befintliga miljön.
- Skapa kontakt med omgivningen genom att öppna siktlinjer mot vackra vyer (till exempel sjöfronter eller omgivande landskap).
- Ge grönstruktur utrymme i planeringen av bebyggelse; Parker, trädgårdar, grönskande torg och gaturum som är väl planerade och utformade bidrar inte bara till hälsa och välbefinnande utan också till social och ekologisk hållbarhet och naturens förmåga till återhämtning.

Planförslag - Serviceorter

Såhär vill Östhammars kommun att marken och vattnet i de fem serviceorterna används. Ställningstagandet gäller tills kommunen antar en ny version av översiktsplanen. Användningarna presenteras på kartor på efterföljande sidor.

För alla mark- och vattenanvändningar som angetts har kommunen gjort en bedömning av vilken användning som passar bäst på platsen. Har platsen t.ex. förutsättningar för anläggandet av bostäder eller för industri?

Bedömningen görs genom att ta i beaktande de intressen som finns på platsen och den hänsyn som måste visas eller som bör visas (kapitel IV om hänsyn). Bedömningen görs också genom att beakta de geografiska förusättningarna - t.ex. undviks lågpunkter eftersom de löper risk att översvämmas. Även mål och visioner som politiken i kommunen har uttryckt påverkar bedömningen, varav ett är att kommunen ska växa med 200 personer varje år - då behövs utvecklingsområden för bostäder pekas ut.

Kartan för mark- och vattenanvändning

På kartan presenteras Östhammars kommuns syn på hur marken och vattnet i kommunens fem serviceorter lämpligast används i framtiden.

Kartan kan ses i detalj under de olika kommundelarna som presenteras.

Bostäder delas in i större områden och utvecklingsområden. Båda kategorier lämpar sig för bostadsändamål, men lämplig exploateringsgrad skiljer sig mellan respektive kategori: de större områdena är lämpliga för mer exploatering än utvecklingsområden.

Platser i kommunen som inte är markerade i kartan (inte tillhör någon kategori) ska i första hand användas på samma sätt som idag: bostäder får tillkomma i områden som redan har bostäder, stora skogsbruksområden ska fortsatt användas för skogsbruk, och så vidare.

Ansökningar för att bygga enstaka bostadshus får bygglovsprövas respektive prövas för förhandsbesked utan att strida mot översiktsplanen, om ansökan gäller en plats som inte är markerad i översiktsplanens kartor. Översiktsplanen berör endast större förändringar och generella utvecklingsinriktningar.

BOSTÄDER, STÖRRE OMRÅDEN

Ett antal bostadsområden pekas ut i kartan för den framtida mark- och vattenanvändningen. En särskiljning görs mellan större bostadsområden och kompletterande bostadsbebyggelse.

Bostadsområden som klassas som större områden är inte förtätningsområden, utan är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden. När detaljplanering sker på platser som omfattas av denna typ av användning är det lämpligt att möjliggöra för bebyggelse i större skala än enstaka byggnader. Det *kan* också vara lämpligt att i detaljplan möjliggöra för ny kommunal service inom dessa områden, som t.ex. olika typer av omsorgsboende eller specialboende samt förskola och skola.

Även lättare service i privat regi, såsom handel, är ofta lämpligt som komplement till de större bostadsområdena. Den huvudsakliga markanvändningen i dessa områden är dock alltid för bostadsändamål.

BOSTÄDER KOMPLETTERANDE

Områden som hör till denna kategori är mindre områden i anslutning till befintlig bebyggelse. När områdena exploateras ska det ske i liten grad och med hänsyn till omkringliggande befintlig bebyggelse.

Tillkommande bebyggelse i områdena kan i stor mån utnyttja befintlig infrastruktur och service, såsom vägar och förskolor. Även här kan olika typer av omsorgsboenden bli aktuella.

INDUSTRI OCH VERKSAMHETER

Områden i denna kategori lämpar sig för störande verksamheter och industrier. Även lättare verksamheter såsom handel och kontor får anläggas inom dessa områden. Däremot är områdena ej lämpliga för bostadsändamål.

Om ett område i kategorin till exempel endast är lämpligt för kontor men inte för störande industri preciseras detta tillsammans med en motivering i det berörda områdets områdesbeskrivning på kommande sidor.

KORRIDORER FÖR INFRASTRUKTUR

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt såsom vägar, cykelvägar, tekniska anläggningar.

REKREATIONSUTVECKLING

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden. Syftet med kategorin är att identifiera platser som har stort rekreationsvärde, men där tillgängligheten eller användbarheten kan bli bättre. Om ett område i denna kategori utvecklas ska det alltså ske med villkor att platsens kvaliteter höjs.

Natur- och grönområden som enbart ska bevaras klassas ej i denna kategori. Sådana platser pekas ut i kategorin skyddsvärda områden.

SKYDDSVÄRDA OMRÅDEN

Många platser i kommunen omfattas redan idag av olika slags skydd, till exempel i form av riksintressen eller naturreservat. I kategorin skyddsvärda områden är inte alla dessa områden med (se kapitel IV om hänsyn för befintliga intressen och skyddade områden). Den här kategorin syftar istället till att identifiera platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

Att ett område i den här kategorin ska skyddas innebär inte i första hand att de enskilda fysiska objekten inom respektive område ska skyddas och bevaras, om det inte uttryckligen står så under områdets beskrivning på kommande sidor. Det viktiga är ofta områdets funktion och hur det används, och att skydda de kvaliteter och värden som området innehar.

DETALJPLANELAGDA OMRÅDEN

Detaljplanelagda områden sedan tidigare där ingen ny utveckling föreslås. Gällande detaljplan bedöms vara i enlighet med kommunens intentioner.

ANDRA OMRÅDEN

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv. Den exakta användningen preciseras i områdesbeskrivningen.

Alunda

Alunda är ett ungt samhälle. Orten delas i två delar av väg 288 och Kilbyån. De äldsta delarna av den moderna tätorten ligger på östra sidan av ån, i Foghammar. Foghammars egnahemsbebyggelsen kom till under perioden 1906-1960. Den är tidstypisk med sina lummiga trädgårdar. Centrumbebyggelsen på andra sidan ån och väg 288 började ta form under 1950-talet, i samband med den stora bebyggelseexpansion som inleddes under 1940 och 1950-talet och som i princip pågått sedan dess.

Flerfamiljshusen finns framförallt runt centrum och busstationen. Resten av Alunda består av flera olika villaområden och områden med gruppbyggda parhus. För närvarande växer Alunda främst genom planering som öppnar för både ny villabebyggelse och flerbostadshus.

På bostadsmarknaden i kommunen är Alunda en av orterna med högst efterfrågan. Flera nya utvecklingsområden för bostäder föreslås här i översiktsplanen.

PROFIL

Alunda har en profil som utpräglad boendeort, med goda kommunikationer i flera väderstreck: inåt kommunen och utåt mot Uppsala och Arlanda. Här finns en del mindre verksamheter, men ingen tung industri.

Det finns ett bra basutbud av offentlig och kommersiell service. Bland annat finns en livsmedelsbutik, apotek, folktandvård i ortens centrala delar och en vårdcentral planeras på Centrumvägen. Av kommunal service ligger skola (F-9), bibliotek samt sport- och idrottsanläggningar samlat. Förskolor, äldreboende och återvinningsanläggning finns på lite olika platser, men avstånden är inte så stora.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Det omgivande odlingslandskapet är småskaligt och vackert, här finns många fina vyer. Alunda fungerade tidigt som ett handelscentrum genom läget vid Olandsån. Det finns gott om fornminnen i närområdet. Kyrkan är från medeltiden och har varit nav i

det handelscentrum som senare utvecklades till ett sockencentrum. Klockaregården från 1790-talet som ligger mitt emot kyrkan har bland annat använts som sockenstuga.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Alunda kyrka med omgivande miljö är ett viktigt landmärke och skapar en fin entré mot väster. Det är en miljö värd att bevara och lyfta fram. Det finns också möjlighet att förstärka Alundas identitet som ung ort med nya landmärken.

Centrum, skolan, sporthallen, Landbadet och fotbollsplanerna är Alundas träffpunkter. De här mötesplatserna behöver kopplas ihop bättre. Det finns också behov av att ytterligare utveckla centrum.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Med sina goda kommunikationer finns det stora möjligheter för Alunda att utvecklas, framförallt genom att befintliga bostadsområden förtätas och knyts samman. Det kan ge en tydligare tätortsidentitet och är ett bra sätt att ta vara på de investeringar som redan gjorts i infrastruktur.

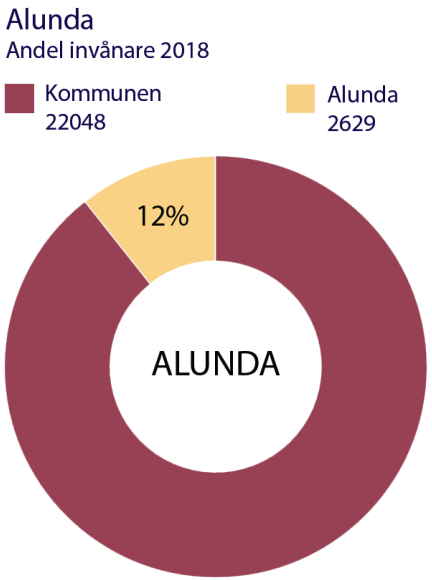
Tillkommande bebyggelse ska inte avskärma eller dölja viktiga landmärken. Sammanhängande gröna stråk i och omkring samhället ska bevaras, liksom de kulturhistoriskt intressanta miljöerna. Särskilda restriktioner gäller för tillkommande bebyggelse inom skyddsområde för reningsverket.

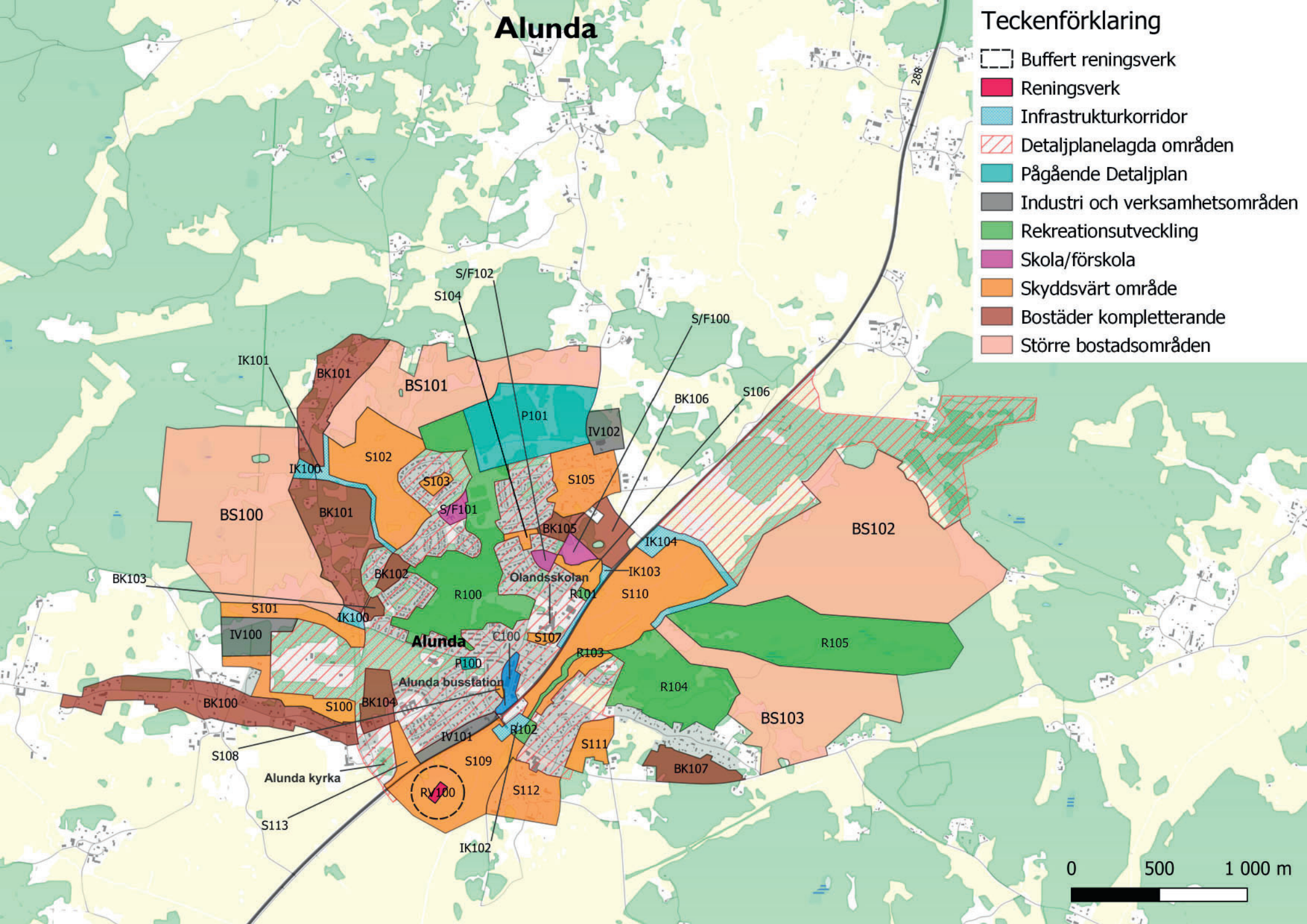
Ett tätare samband mellan centrumområdena på ömse sidor om väg 288 skulle kunna bidra till att utveckla centrum. Det finns plats för fler verksamhetslokaler och även för en busstation på den norra sidan av väg 288. En stationsbyggnad skulle kunna förädla och ge Alundas centrumområde ett ”ansikte”.

UTMANINGAR

De utpekade bostadsområdena i Alunda är beroende av en utbyggnad av det lokala reningsverket intill Foghammarsån. Utan en ökad kapacitet i reningsverket är de utpekade bostadsområdena i Alunda inte möjliga att bygga ut eftersom kapaciteten i dagsläget är begränsad. Olandsån har idag dålig ekologisk status som kan komma att sätta höga krav på en utbyggnad av reningsverket.

Alundas centrum består främst av stråket längs centrumvägen. Det finns idag ett begränsat utbud av service och attraktioner längs stråket och detta behöver utvecklas i takt med att Alunda växer för att orten inte ska bli en ”sovstad”. Om Alunda på sikt växer öster om väg 288 så finns utmaningar med att skapa förutsättningar och tillgänglighet för kollektivtrafiken på den östra sidan om väg 288.

Alunda
Teckenförklaring
Buffert reningsverk
Reningsverk
Infrastrukturkorridor
Detaljplanelagda områden
Pågående Detaljplan
Industri och verksamhetsområden
Rekreationsutveckling
Skola/förskola
Skyddsvärt område
Bostäder kompletterande
Större bostadsområden
288
S/F102
S104
S/F100
IK101
BK101
BS101
P101
IV102
BK106
S106
IK100
S102
S103
S105
BS100
BK101
S/F101
BK105
IK104
BS102
BK103
BK102
Olandsskolan
IK103
R100
R101
S110
S101
IK100
IV100
Alunda
C100
S107
R103
R105
P100
Alunda busstation
R104
BK100
S100
BK104
BS103
R102
IV101
S111
S108
S109
BK107
Alunda kyrka
RV100
S112
S113
IK102
0
500
1 000 m

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

BS 100 - TALLBACKEN

Ett större bostadsområde norr om det befintliga industriområdet. Området består till stora delar av skogsmark och angränsar till utspridda villor längs med Skyndelnvägen. I detta område ska blandad bebyggelse prioriteras i form av friliggande villor, parhus, radhus och kedjehus. Bebyggelsen ska naturanpassas för att behålla omkringliggande naturvärden och nya bostadsområden ska innehålla gröna miljöer för lek och rekreation. Naturvärdesinventering och dagvattenutredning ska göras vid detaljplaneläggning. Gång- och cykelvägar ska planeras i samband med exploatering och knyta samman med befintlig infrastruktur. Behov av framtida förskola/skola bör undersökas i framtida planering av området. Söder om området finns en buffertzon utpekad, S 101, mot närliggande industriområde. Trots detta kan ytterligare buffert behöva sparas inom det utpekade området för att undvika miljöstörningar såsom buller, lukt eller andra olägenheter.

Södra delarna av området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på låga till medelhöga värden. Ett mindre område i de norra delarna består av fornlämningar och risk för skred, därför bör buffertzoner för fornlämningar och skredområden tas i beaktning vid detaljplaneläggning. Delar av området består av lågpunkter, speciellt i de norra delarna.

BS 101 - BJÖRNHÅLSSKOGEN 3

Större bostadsområde som förlänger Björnhålsskogen ett och två i norra delarna av Alunda. Området består främst av skogsmark och ett brutet jordbrukslandskap. I detta områdes ska blandad bebyggelse prioriteras i form av friliggande villor, parhus, radhus, kedjehus eller flerbostadshus. Bebyggelsen ska naturanpassas för att behålla omkringliggande naturvärden och nya bostadsområden ska innehålla gröna miljöer för lek och rekreation. En förlängning av R100 föreslås för att knyta samman detta område med Alundas största rekreationsområde i de centrala delarna. Gång- och cykelvägar ska planeras i samband med exploatering och knyta samman med befintlig infrastruktur. Behov av framtida förskola/skola bör undersökas i framtida planering av området.

Fornlämningar har identifierats inom det utpekade området och måste tas i beaktning vid detaljplanering. Buffertzoner för fornlämningar ska tas i beaktning i en framtida utbyggnad av området. Västra och sydöstra delarna av området består av lågpunkter och därför ska en dagvattenutredning göras i samband med detaljplanering av området.

BS 102 - LÖVHAGEN

Det största området i Alunda som föreslås för bebyggelse. Majoriteten av området består av skogsmark och angränsar till golfbanan i norr. I detta område ska blandad bebyggelse prioriteras i form av friliggande villor, parhus, radhus, kedjehus eller flerbostadshus. Bebyggelsen ska naturanpassas för att behålla omkringliggande naturvärden och nya bostadsområden ska innehålla gröna miljöer för lek och rekreation. Naturvärdesinventering och dagvattenutredning ska göras vid detaljplaneläggning. Gång- och cykelvägar ska planeras i samband med exploatering och knyta samman med befintlig infrastruktur. Ny genomfart till området behöver anordnas på ett hållbart sätt för en fungerande genomfartstrafik. Ny anslutning från väg 288 anses nödvändig (K104). I och med att detta område möjliggör ett stort antal bostäder är det möjligt att viss samhällsservice

behöver etableras i området som bland annat förskola, livsmedelsbutik med mera.

I östra delen finns ett låglänt område där vatten ansamlas vilket kan utnyttjas för att anordna en eventuell dagvattendamm. I nordöstra delen, angränsande mot golfbanan ligger ett fornlämningsområde som ska tas i beaktning. I några mindre delar av området finns det risker för skred. Buffertzoner för fornlämningar och skredområden bör tas i beaktning i detaljplaneläggning och utredningar kan komma att krävas.

BS 103 - SKOGSHYDDAN

Angränsande område till BS102 - Lövhagen och nära befintlig bebyggelse i Foghammar. Majoriteten av området består av skogsmark. Anpassning till Foghammars befintliga bebyggelse ska göras för att inte påverka bebygelsestrukturen längs Foghammarvägen och Ekebyvägen negativt. I Foghammar finns en välbevarad egnahemsbebyggelse från 1900-talets första hälft. Detaljerad information om området finns i kommunens kulturmiljöprogram *Jord och Järn* från 1999. I övriga delar av området ska blandad bebyggelse prioriteras i form av friliggande villor, parhus, radhus, kedjehus eller flerbostadshus. Bebyggelsen ska naturanpassas för att behålla omkringliggande naturvärden. Gång- och cykelvägar ska planeras i samband med exploatering och knyta samman med befintlig infrastruktur. Området behöver kopplas samman med befintlig infrastruktur, exempelvis via Ekebyvägen.

Ett mindre fornlämningsområde finns angränsande till föreslaget område. Även ett mindre område där risk för skred finns i de östra delarna av området. Buffertzoner för fornlämningar och skredområden bör tas i beaktning i detaljplaneläggning.

Bostäder kompletterande

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

BK 100 - KLEV

Längs med väg 684 ligger Klev som består av fristående hus och lantbruksfastigheter från mitten av 1800-talet till 2000-tal. Området är utmarkerat i kommunens kulturmiljöprogram *Jord och järn* från 1999, då bland annat stora fornlämningsfynd har gjorts på platsen. Området är utpekat som ett utvecklingsområde eftersom det finns potential att komplettera med friliggande hus längs med väg 684. Stor hänsyn ska tas till den befintliga bebyggelsestrukturen och landskapet. Några mindre områden med risk för skred och låglänta delar finns inom det markerade området och ska tas i beaktning.

BK 101 - SKYNDELNVÄGEN

Skyndelnvägen (väg 685) består av fristående hus och några enstaka gårdar. I detta område finns det möjlighet att komplettera med friliggande hus längs med Skyndelnvägen. Hänsyn ska ta tas till befintlig bebyggelsestruktur. Två större områden längs med Skyndelnvägen är låglänta och bör inte bebyggas. I de norra delarna av det utpekade området ska särskild hänsyn tas till riksintresset för kulturmiljövård. Området återfinns även i kommunens kulturmiljöprogram *Jord och järn* från 1999 på sidan 222. Ovanligt välbevarade fornlämningsområden har hittats och stor försiktighet måste tas vid planering av bebyggelse.

BK 102 - KORSÄNGSLÄNGAN

Vid Marma längs med Korsängsvägen finns idag ett område som består av barr- och lövträd. Områ-

det föreslås fungera som en naturlig förlängning av antingen bostadsområdet vid omkringliggande Rundvägen eller Hugo Fredrikssons väg och dess bebyggelsestruktur. Bullerdämpande åtgärder kan behövas utmed Korsängsvägen, exempelvis genom att en naturlig barriär av träd lämnas kvar.

BK 103 - FURUBERG

Mindre utvecklingsområde som angränsar till U102 som består av barr- och lövträd. I detta område föreslås en kompletering av bebyggelsen vid Rundvägen eller Movägen. Området angränsar till både Skyndelnvägen och Korsängsvägen och en bullerutredning föreslås för att anpassa bebyggelsen i området.

BK 104 - TORPÄNGEN

I detta område finns det planlagda bostäder som ännu inte är utbyggda och detta område har potential att knyta samman med Prästgårdsgärdet. Området finns med i *Jord och järn* eftersom det angränsar till Alunda kyrkomiljö som hänsyn ska tas till. Eftersom området ligger intill Skyndelnvägen ska hänsyn till buller tas i framtida planering. Norra delarna har tidigare utretts i detaljplan för Prästgårdshöjden där området uteslöts på grund av underlag som visade på låglänta områden. I de nuvarande lågpunktskarteringarna bedöms området inte vara ett riskområde för översvämning och bör därför utredas på nytt.

BK 105- MARMAVÄGEN 2

Område som delvis är planlagt för bostäder men ännu inte utbyggt. Området bör bestå av blandad bebyggelse. Inom området finns partier med lågpunkter och därför föreslås att en dagvattenutredning utföras vid planering av området.

BK 106 - SKUGGAN

Området består i dagsläget av både jordbruksmark och skogsmark. Det utpekade området föreslås bestå av blandad bebyggelse som en naturlig förlängning av Alunda längs med Marmavägen. Ett seniorboende eller trygghetsboende föreslås också ifall detta inte går att bygga på U106. Fornlämningar finns inom området som särskild hänsyn ska tas till. Närmast väg 288 finns ett låglänt parti som kan utredas för en potentiell dagvattendamm. Delar av det utpekade området finns med i Länsstyrelsens Naturvårdsprogram från 1987. På grund av programmets ålder bör en ny naturvärdesinventering göras. Området angränsar till framtida skola/förskola S/F100 och hänsyn ska tas till skolans behov av mark i första hand. Detta innebär att det utpekade bostadsområdet kan krympa. På grund av områdets placering längs med väg 288 ska även en bullerutredning utföras vid planering av området och lämpliga bullerdämpande åtgärder ska utföras. Då väg 288 också är transportled för farligt gods så ska en bebyggelsefri zon på minst 25 meter införas. Även inom 150 meter bör hänsyn tas till leden, och ytterligare beskrivning och vägledning om detta går att hitta under Miljö och hälsorisker i kapitel IV.

BK 107 - FOGHAMMAR

I dagsläget består det utpekade området längs med Ekebyvägen av skog. Här föreslås en bebyggelseutveckling med särskild hänsyn till Foghammars historia som återfinns i Jord och Järn på sidan 288 för att anpassas till befintligt bebyggelse. Området har även potential att knyta an till BS104. Mindre låglänta partier finns i det utpekade området som hänsyn ska tas till samt ett mindre område med risk för skred längs med Ekebyvägen.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för industrier, verksamheter och handelsområden.

IV 101 - KLEV INDUSTRIOMRÅDE

Utbyggnad av befintligt industriområde i Klev. Naturliga skyddsbarriärer mellan industriområde och bostadsområden ska bevaras (S100 och S101). Vid detaljplaneläggning ska industriområdet ta hänsyn till befintliga bostadsområden samt framtida utpekade bostadsområden. Tillräckliga barriärer mellan industri och bostäder är en viktig faktor vid utveckling och vilken typ av verksamhet som är lämplig att tillåta måste utredas.

IV 101 - KYRKVÄGENS VERKSAMHETSOMRÅDE

Område för handel eller kontorslokaler. Ingen störande verksamhet som kan påverka närliggande bostadsbebyggelse tillåts utöver Alunda brandstation som ligger i mitten av området. Delarna närmast kyrkan är låglänt och ska tas i beaktning. Längs med väg 288 finns även risk för skred och höga bullernivåer som särskild hänsyn ska tas till vid planering av området. I närheten av området ligger Alunda kyrka som beaktning ska tas till i framtida planering för att inte skymma sikten mot kyrkan.

Då väg 288 också är transportled för farligt gods så ska en bebyggelsefri zon på minst 25 meter införas. Även inom 150 meter bör hänsyn tas till leden, och ytterligare beskrivning och vägledning om detta går att hitta under Miljö och hälsorisker i kaptiel 5.

IV 102 - HAPPSTA HANDELSOMRÅDE

Happsta handelsområde ligger i anslutning till Granngården, och här finns det goda möjligheter att utveckla ett handelsområde med nya större lokaler samlat. Handelsområdet kan även innehålla kontorslokaler om behovet uppstår. En potentiell förorening finns utpekad i befintlig byggnad inom området och ett mindre skredområde i närheten av den. Detta behöver beaktas vid vidare planering. Naturvärdesinventering och dagvattenutredning ska göras i samband med detaljplaneläggning för området.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 100 - ANSLUTNINGAR TILL BS 100 - TALLBACKEN

Två anslutningar ämnade att vara huvudsakliga anslutningar till det större bostadsområdet BS100 - Tallbacken från Skyndelnvägen. Båda anslutningarna ligger på lågpunktsområden och därför ska en hållbar lösning för avledningen av dagvatten anordnas i samband med byggnation.

IK 101 - KLEV

Korridor för infrastruktur föreslås för att knyta samman BS101 med väg 684 och Korsängsvägen. Korridoren kan inrymma väg och gång/cykelväg. Området kring K101 är låglänt och särskild hänsyn ska tas till placering av korridoren.

IK 102 - ALUNDA PENDLARPARKERING

Reserverat för framtida utbyggnad av befintlig pendlarparkering. Vid en framtida bebyggelseutveckling av Alunda bedöms den befintliga pendlarparkeringen inte räcka till. Längs med Ekebyvägen finns risk för skred som hänsyn ska tas till vid

planering av området.

IK 103 - GC-VÄG OLANDSSKOLAN

Gång- och cykelväg (GC-väg) som föreslås mellan Olandsskolan och det planerade området S/F100 för framtida skola/förskola. En säker sträcka efter barns behov behöver utformas för denna korridor. Väg 288 ligger längs med denna korridor och nödvändiga säkerhetsåtgärder måste göras i form av fysiska barriärer. Mindre områden där risk för skred och fornlämningar är identifierade i området som hänsyn ska tas till vid planering av GC-väg.

IK 104 - SKOGSHYDDAN

Till områdena BS102 och BS103 föreslås en korridor för infrastruktur med väg samt gång- och cykelväg. BS102 och BS103 är två av de större områdena som är utpekade för bebyggelseutveckling och därför bedöms det nödvändigt med ny infrastruktur som kopplar samman med väg 288. Vid väg 288 föreslås även en pendlarparkering med tillhörande busshållplats för att främja kollektivtrafiken. Mindre områden för skred och ett fornlämningsområde vid väg 288 måste tas i beaktning när korridoren planeras.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

R 100 - ALUNDA REKREATIONSOMRÅDE

Mitt i centrala Alunda finns ett stort rekreationsområde som är lättillgängligt från de flesta delar av orten. Inom området finns idag: elljusspår, fotbollsplaner och allmänt poolområde.

Inom området tillåts utveckling av befintliga rekreationsfunktioner samt etablering av nya aktiviteter eller funktioner som överensstämmer med den befintliga användningen av området. Alla åtgärder som görs i området måste alltså innebära att befintliga rekreationsfunktioner inte påverkas negativt. Exempel på åtgärder som passar i området är upprustning av elljusspår, utbyggnad av det allmänna poolområdet, anläggandet av tennisbanor eller liknande. Delar av området kan upplåtas för anläggning av ny sporthall eller dylikt som gynnar rörelse för allmänheten.

Inom området finns en plats som har förutsättningar för skred, och som således bör undvikas vid eventuella åtgärder. Platsen ligger direkt söder om vattentornet.

Delar av området har blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga och låga naturvärden. Det finns också stora partier med höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

R 101 - OLANDSSKOLANS GRÖNOMRÅDE

I närheten av Olandsskolan ligger ett mindre outnyttjat område som föreslås användas som grönområde för Olandsskolan. Området ska inte bebyggas utan rekreation för utomhusaktiviteter ska uppmuntras, förslagsvis fotbollsplan, lekplats, hinderbana eller annat som uppmuntrar till fysisk aktivitet utomhus.

R 102 - ÅPARKEN

Nedanför befintlig pendlarparkering på andra sidan Kilbyån finns en outnyttjad yta som föreslås användas till rekreation i form av exempelvis parkområde. Området bör kopplas samman med R103 för att kunna ta sig till större rekreationsområden i områdena R104 och R105. Inom områdets ytterkanter finns risk för skred som hänsyn ska tas till.

R 103 - KILBYÅSTRÅKET

Mindre gångstig längs med Kilbyån för att knyta samman R102 med de större rekreationsområdena R104 och R105.

R 104 - SOLVALLEN

Området består i dagsläget av mestadels skogmark med mindre partier jordbruksmark i närheten av bebyggelsen i Foghammar. I det utpekade området finns idag även en travbana. En tydligare koppling till rekreation föreslås i form av exempelvis utmärkta stigar och grillplatser. För att få en tydligare koppling till de centrala delarna av Alunda bör området kopplas samman med R102 och R103. Detta område ska även knyta samman till R105.

R 105 - SKOGSHYDDANS NATUROMRÅDE

Under utvecklingen av de två större bostadsområdena BS102 och BS103 föreslås att ett större område för rekreation behålls. Området består idag av skogsmark med några låglänta områden. Förslag till rekreationsutveckling i detta område är utmärkta stigar, grillplatser, elljusspår, utegym etcetera. En tydlig passage bör göras till R104 för att få de två rekreationsområdena att hänga samman.

Två utpekade nyckelbiotopsområden finns identifierade inom det utpekade området som särskild hänsyn ska tas till. Området är låglänt i vissa partier och spångar kan därför behöva anläggas för att öka tillgängligheten.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

S 100 & S 101 - BARRIÄR INDUSTRIOMRÅDE

En naturlig barriär ska lämnas mellan industriområde och bebyggelse för att minska buller. Hur stor barriär som ska lämnas mot framtida bebyggelse bör undersökas i en bullerutredning.

S 102 - MARMA LÅGPUNKT

Det utpekade området är mycket låglänt och lämpar sig inte för bebyggelse. Dock ska detta inte låsa området för övriga ändamål som bland annat brukande av jorden. Förslagsvis kan området på sikt omvandlas till en större dagvattendam som även tar hand om omkringliggande områdens dagvatten. Detta kräver detaljerade utredningar för att utreda möjligheter för en sådan lösning.

S 103 - BJÖRNHÅLSSKOGEN

Naturnära område vid bostadsområdet Björnhålsskogen som ska skyddas från framtida exploatering. Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden där den bostadsnära skogen anses ha medelhöga natur- och friluftsvärden. Området ska inte omvandlas till park eller eller på annat sätt ianspråkta naturen, utan ska förbli orörd naturskog.

S 104 - MARMA LEKPLATS

Det utpekade området består idag av en lekplats, gångstigar och kopplas även ihop med Alunda rekreationsområde (R100). Syftet med att peka ut området är att skydda mot framtida bostadsexploatering. En utbyggnad av lekplats eller tydligare koppling till område R100 strider ej mot områdesskyddet.

S 105 - HAGARNA

Området består av vackra hagmarker och gårdar som anses vara typisk miljö för Alunda och föreslås

därför bevaras. Ingen framtida exploatering bör genomföras för att bevara bebyggelsestrukturen och miljön i området. Delar av området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga bevarandevärden.

S 106 - SKOLSKOG

Idag består området av ett mindre skogsparti som används av barnen på Olandsskolan och ligger även intill det framtida området för skola/förskola S/F100. På grund av detta anses skogen vara av stor betydelse i framtiden och bör skyddas från bostadbebyggelse. Ett mindre ianspråktagande av mark kan behöva göras för framtida skola/förskola. Inom området finns också en viktig pulkabacke som ofta benämns som Getabacken. Skogen ska lämnas orörd för att främja lek och fysisk aktivitet utomhus för både barn i skola/förskola men kan även användas av kringliggande bebyggelse.

S 107 - SKOLNÄRA NATUR - OLANDSSKOLAN

Området ligger runtomkring Olandsskolan och idrottshallen. Syftet med att området pekas ut som skyddsvärd är att förhindra exploatering.

Naturen är idag relativt orörd och består till viss del av naturskog, så föreslås området vara även i framtiden. Skogspartierna kan nyttjas av såväl skolbarnen i Olandsskolan som av barnen i närliggande förskola, och det är av denna anledning som det är viktigt att bevara naturskogskvaliteterna. Det är alltså inte förenligt med syftet för detta område att göra om naturen till parkmark eller att på annat sätt ianspråkta naturen.

Delar av området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga naturvärden. Det finns också partier med höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

Naturskog bjuder in till andra lekar och aktiviteter än vad iordningställda lekytor gör.

Ett gravfält med ungefär 60 fornlämningar finns inom området. Fornlämningarna bör gynnas av att området är utpekat som skyddsvärt.

S 108 - NATURLIG BARRIÄR

Mindre kuperat område som i dagsläget fungerar som en naturlig barriär för buller från Marmavägen för bakomliggande bebyggelse. Området föreslås förbli oexploaterat för att även i framtiden fungera som en naturlig barriär.

S 109 - KILBYÅN

Området kring Kilbyån består idag av omkringliggande jordbruksmark och bidrar till ett öppet landskap som bör skyddas mot framtida bostadbebyggelse. Alunda reningsverk ligger även inom detta området som likt jordbruket påverkar Foghamarsån negativt. Vattennivån i ån skiljer sig mellan årstiderna. På våren händer det att ån översvämmar den intilliggande jordbruksmarken.

På grund av översvämmningsrisken och vattenkvaliteten i ån är utveckling av åtgärder som kan förbättra vattenkvaliteten den enda utveckling

som tillåts i området. Dammar som kan jämna ut flödena och våtmarker som kan fördröja vattnet från reningsverket vore som exempel ett positivt tillskott i området. Att området är markerat som ett skyddsvärt område utesluter inte rekreationsutveckling, dock måste stor hänsyn tas i framtida planering.

S 110 - FOGHAMMARSÅN

Kilbyån fortsätter vidare till Foghammarsån där likt S109 ingen ny bebyggelse bör tillkomma. Området ses som skyddsvärt då ån fungerar som recipient för reningsverket samt som buffertzon för de framtida större bostadsområdena BS102 och BS103. Samma restriktioner gäller som för område S109.

S 111 - SKOGSDUNGEN

Ett område som ska skyddas på grund av att det fungerar som en skyddande barriär mot elledningar i närområdet och även mot åkeri/bussuppställning som finns i närheten. Några stigar löper igenom det skyddade området och dessa ska bevaras i rekreationssyfte.

S 112- FOGHAMMAR BYMILJÖ

Området består av en äldre bystruktur, gammal järnvägsvall och vacker natur. Området är markerat som skyddat område för att behålla bebyggelsestrukturen och miljön i området. Ingen förtätning av området föreslås. Ett större område för fornlämningar är identifierat inom det utpekade området som bidrar till varför området är utpekat som skyddsvärt.

S 113- ALUNDA KYRKA

Området närmast Alunda kyrka pekas ut som skyddsvärt för att behålla fri sikt mot kyrkan. Ingen exploatering som riskerar att skymma sikten mot kyrkan tillåts inom det utpekade området.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

P 100 - TORPVÄGEN

Pågående detaljplan för Torpvägen där ett lägenhetshus planeras, ännu inte bestämt hur stort. I planarbetet diskuteras även möjligheten att upprätta någon form av service i bottenplan med tanke på det centrala läget för platsen.

P 101 - BJÖRNHÅLSSKOGEN 2

Pågående detaljplan för Björnhålsskogen 2 där cirka 70-90 bostäder i varierad bostadsform planeras. Bebyggelsen ska naturanpassas så att värderfull natur bevaras.

S/F 100 - SKUGGANS SKOLA/FÖRSKOLA

Ett framtida område som är reserverat för skola/förskola. Marken består i dagsläget av jordbruksmark och viss skogsmark. Hänsyn ska tas till omkringliggande skog som kan användas som skolskogar. Idag finns en brist på platser i skola/förskola och därför kan detta område behöva utvidgas beroende på vilket behov som finns.

S/F 101 - FÖRSKOLAN MYRAN

I det utpekade området ligger den nedstängda förskolan Myran. Området föreslås utreda möjligheten till eventuell ombyggnad eller nybyggnad av skola/förskola på platsen som tar höjd för den befolknings-

utveckling som förväntas ske i Alunda.

S/F 102 - SKOLA/FÖRSKOLAN MARMAN

Kommunal mark som idag består av skog. Området föreslås utreda möjligheten till eventuell nybyggnad av skola/förskola på platsen som tar höjd för den befolkningsutveckling som förväntas ske i Alunda. Hänsyn ska tas gällande placering av skolbyggnad för att minska störande ljud mot omkringliggande bostäder.

RV 100 - ALUNDA RENINGSVERK

Alunda reningsverk med en buffertzon på 300m där ingen ny bostadsbebyggelse tillåts. Planer på att bygga ut reningsverket undersöks för att klara av befolkningsutvecklingen i tätorten.

C 100 - ALUNDA CENTRUM

Alunda centrum består framförallt av området runt centrumvägen, och sträcker sig sedan ner mot Alunda busstation. Här finns ett stort utvecklingsbehov för att skapa ett attraktivt centrum i ett växande Alunda. En centrumutredning förordas för att detaljerat utreda behov och åtgärder för centrumstråket.

Gimo

Gimo har vuxit fram runt Gimo bruk som etablerades på 1600-talet. Den ursprungliga bruksmiljön ligger norr om järnvägen. Här finns flera av de gamla produktionsanläggningarna fortfarande kvar, liksom många av de bostäder som var avsedda för de anställda på bruket. Huvuddelen av den bevarade bruksbebyggelsen är från 1700-talet.

Det var först under 1900-talets andra halva som den moderna orten Gimo växte fram och fick en stor inflyttning. En bidragande orsak var att industriföretaget Sandvik Coromant etablerade sig här på 1950-talet. Gimo växte som mest på 1960 och 1970-talet. Många av ortens villaområden och även flerbostadshusen kring Gimo centrum kom till under denna period. Då byggdes också kommunens första ridhus och en större idrottsanläggning med fotbollsplaner, is-, sim- och sporthallar i Gimo.

Bostadsbyggandet i Gimo tog fart igen under mitten av 1980-talet. Då tillkom några områden med gruppbyggda radhus och flerbostadshus väster om centrum. Det var också på 1980-talet som Östhammars kommun satsade på att bygga ett nytt, eget gymnasium i Gimo. Den kommunala vuxenutbildningen delar numer lokaler med Bruksgymnasiet. I samma områden finns även Wilhelm Haglundgymnasiet som etablerades i Gimo på 2000-talet.

En stor del av kommunens invånare kan nå Gimos alla faciliteter för rekreation, idrott, utbildning och fritidsaktiviteter inom 20 minuter. Översiktsplanen föreslår områden för att ytterligare utveckla faciliteterna.

PROFIL

Gimo har en profil som modern industriort och centrum för utbildning. Många unga tar del av ortens gymnasieutbildningar. Sandvik Coromant är kommunens största industriföretag och största privata arbetsgivare.

Den service tätorten har ligger framförallt kring Gimo torg, men det finns också några handelsföretag längs väg 288. De offentliga anläggningarna: förskolor, skolor, äldreboende, vårdcentral och idrottsanläggningar är utspridda, men med en viss koncentration till de centrala och västra delarna av Gimo.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Bruksområdet, den medeltida kyrkan och klockstapeln är fina och kulturhistoriskt intressanta miljöer, värda att ta tillvara och lyfta fram. Hela bruksområdet är klassat som ett riksintresse för kulturmiljövården. Miljön betraktas som arkitekturhistoriskt mycket värdefull. Gimo damm ingår i riksintresset och bidrar också på andra sätt till Gimos attraktivitet. Vid Gimo damm kan man bada eller gå på strövtåg längs markerade vandringsleder av olika längd.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Kyrkan, klockstapeln, herrgården, Knutmassomuséet och Sandvik är viktiga landmärken som det kan finnas skäl att hålla visuellt tillgängliga. De har betydelse för ortens identitet.

Torget, idrottsområdet, gymnasiet, busstationen, herrgårdsområdet och ridskolan är exempel på viktiga platser för möten. De här platserna behöver kopplas till varandra. Busstationens och torgets funktioner som mötesplatser behöver förstärkas för att skapa mer liv och rörelse.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns goda möjligheter för Gimo att utvecklas som modern industriort och centrum för utbildning. Väg 288 och väg 292 ger bra förutsättningar för både in- och utpendling. Redan idag lockar utbildningsutbudet även ungdomar från andra kommuner. Ett bra resecentrum kan utvecklas på sikt tack vare ortens geografiska läge och kan då stärka ortens funktion som knutpunkt och viktig arbetsort.

Tätare och mer stadsmässig bebyggelse längs väg 288, i kombination med en utveckling av fler fritidsverksamheter i närheten av gymnasiet och sportområdet, kan skapa mervärden för Gimo och hela kommunen.

För att trygga den industriella utvecklingen behöver mark reserveras för sådana ändamål. Särskilda restriktioner gäller för tillkommande bebyggelse inom skyddsområde för reningsverk.

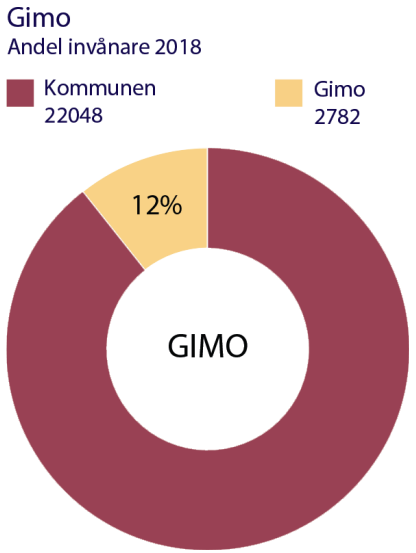
Fler stråk som löper i nordsydlig riktning i samhället kan bättre binda samman den gamla och kulturhistoriskt mycket värdefulla bruksmiljön med de moderna delarna av orten. Stråk med denna riktning kan också skapa bättre kopplingar mellan de viktigaste mötesplatserna.

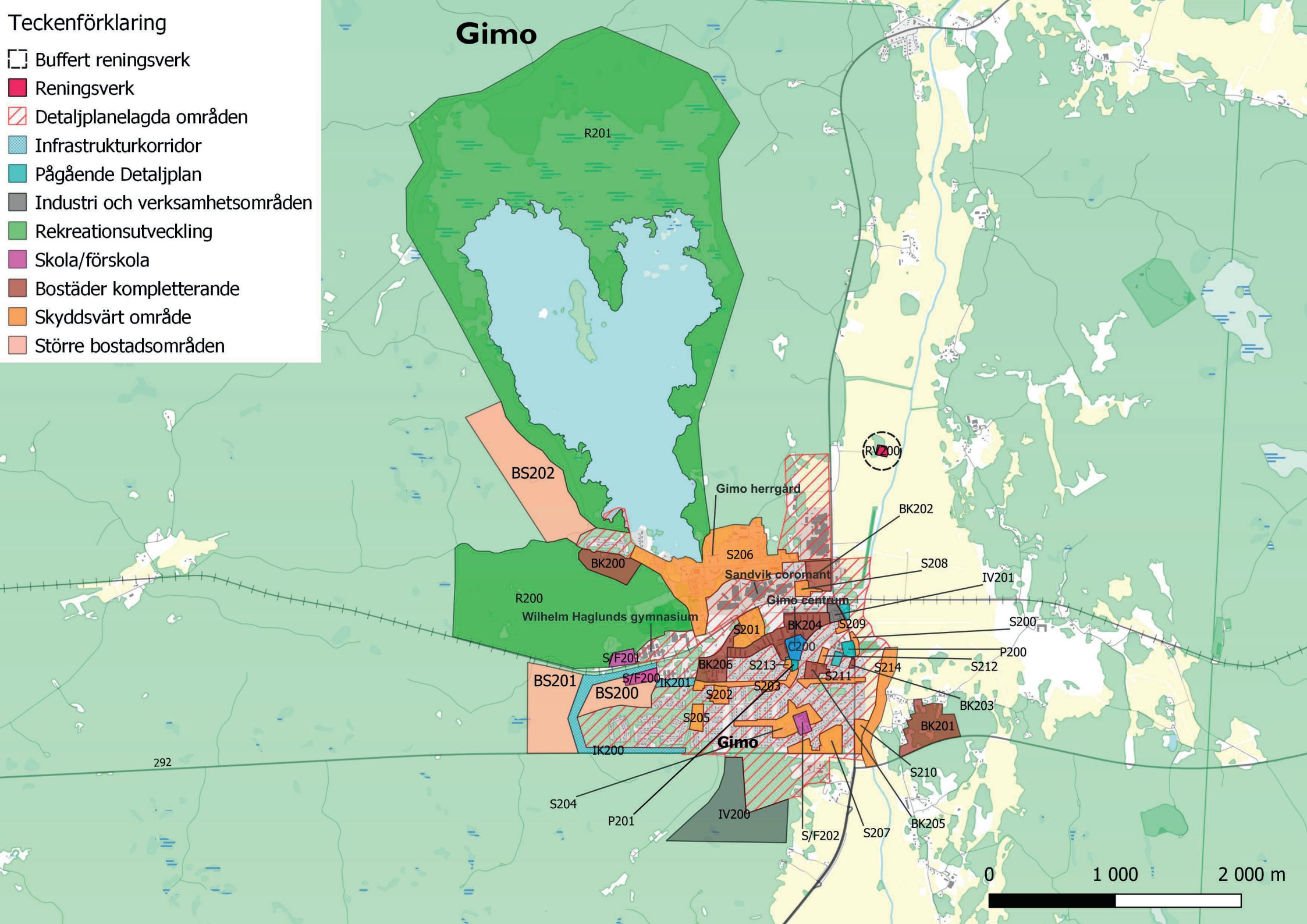
Järnvägen är en barriär som skulle behöva brytas med hjälp av nya övergångar. Dels för att skapa en koppling från Hyttgatan mot Gimo centrum, dels för att binda ihop idrotts- och gymnasieområdet med Vallonskolan och Vretaskolan.

Rekreationsmöjligheter för allmänheten ska hållas intakt runt Gimodammen.

UTMANINGAR

I Gimo finns goda utvecklingsmöjligheter, men också utmaningar. Attraktionskraften behöver stärkas

Gimo
Teckenförklaring
Buffert reningsverk
Reningsverk
Detaljplanelagda områden
Infrastrukturkorridor
Pågående Detaljplan
Industri och verksamhetsområden
Rekreationsutveckling
Skola/förskola
Bostäder kompletterande
Skyddsvärt område
Större bostadsområden
R201
BS202
RV200
Gimo herrgård
BK202
S206
BK200
Sandvik coromant
S208
IV201
R200
Gimo centrum
Wilhelm Haglunds gymnasium
S201
BK204
S209
S200
C200
P200
S/F201
BK206
S213
S214
S212
BS201
S/F200
IK201
S211
BS200
S203
S202
BK203
S205
BK201
Gimo
IK200
292
S210
S204
P201
IV200
S/F202
S207
BK205
0
1 000
2 000 m

för att få fler att vilja bo och arbeta på orten. Gimo centrum bör utvecklas både estetiskt och funktionsmässigt. Barriärer i form av järnvägen samt de större vägstråken väg 292 och 288 skapar utmaningar i planeringen av nya bostäder och säkra passager för gång och cykel. Dricksvattentillgången är begränsad i Gimo och skulle utbyggnadstakten öka i Gimo så krävs nya lösningar för att klara påkopplingar till det kommunala VA-nätet.

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

BS 200 - GIMO VÄSTRA

En fortsättning av detaljplanen Gimo västra V Kimbol från 1980. Området möjliggör för både bostadsutveckling och anläggning av skola/förskola. En blandad bebyggelse föreslås, men prioritet ska ligga på lägre flerbostadshus med tanke på närheten till Gimo centrum och för att koppla samman med flerbostadshusen i detaljplan Gimo västra V Kimbol. Marken består idag av skog samt en kraftledningsgata som passerar från öst till väst genom hela området. Eftersom yta för skola har reserverats för delar av området ska skog sparas för att kunna användas som skolskog och samtidigt bryta av den urbana känslan från flerbostadshusen. Säkra passager för skolväg bör säkerställas för en eventuell utbyggnad av skola. Det finns idag stigar inom området som bör tas hänsyn till vid vidare planering.

Ett infrastrukturstråk pekas ut norr och väst om Gimo västra, IK200. Detta ger en buffertzon gentemot järnvägsspåret som ligger i norr om området. Motortrafik bör styras mot det utpekade infrastrukturstråket i största möjliga mån för att främja gång och cykeltrafik inom området. Utredningar bör dock göras för att undersöka bullernivåer vid detaljplaneläggning, vilket kan bli än mer aktuellt om järnvägstrafiken ökar i framtiden i samband med att Dannemora gruva öppnas igen. En begränsning för utvecklingen av området är också kraftledningsgatan som delar av området på ett betydande sätt. Detta bör hanteras närmare vid detaljplaneläggning.

Gimo Västra har blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga naturvärden. Det finns också stora partier med medelhöga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BS 201 – VRETA

Marken består idag av skogsmark och i området ska en blandad bebyggelse med större del friliggande villor, parhus, radhus och kedjehus prioriteras. Detta område bör utvecklas efter att utbyggnaden av Gimo västra V Kimbol och Gimo Västra har byggts ut och infrastruktur bör kopplas samman med dessa områden.

Förslaget innebär möjlighet till många fler bostäder vilket också kan innebära ett behov av att utveckla viss service i anslutning eller inom området.

Hargshamnsbanan angränsar till området i norr och bullerutredning bör göras vid detaljplaneläggning för att utreda höga bullernivåer mot tillkommande bostäder. Trafik bör främst ledas i norra delen av området för att på så sätt skapa en barriär mot järnvägen.

Området är att anse som ett nytt utvecklingsområde där bebyggelsestrukturen och karaktären inte behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse.

Områdets södra halva är inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på både höga naturvärden och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. De övriga delarna som ej är inventerade ska undersökas vid detaljplaneläggning.

BS 202 – GIMODAMMENS BOSTADSOMRÅDE

Längs med Gimodammens sydvästra sida ska ett större bostadsområde planeras med blandad bebyggelse. Inslag av lägre flerbostadshus kan medges i de sydligaste delarna medan parhus/radhus eller friliggande villor föreslås längre norrut längs dammen. Behovet av förskola kan också behöva utredas när området byggs ut och tillräckligt med mark måste reserveras för att få plats med detta. Stora delar av området ligger inom utökat strandskydd vilket betyder att detta behöver utredas och dispens krävs för att bebyggelse ska vara möjligt. Det utökade strandskyddet grundar sig i ett naturvårdsavtal från 1987 skapat av länsstyrelsen där höga naturvärden och arter pekats ut och beslut om fortsatt ökat strandskydd togs sedan 1995 samt 2015. Även om ny bebyggelse kommer att göra intrång på det utökade strandskyddet så är avsikten att det generella strandskyddet om 100 meter fortfarande ska behållas för att säkerställa djur och allmänhetens tillgång till stranden. Grönsläpp kan med fördel behållas mellan bebyggelse för att skapa utrymme för djur att ta sig ner till vattnet. delar av området runt Gimodammen ingår i riksintresse för kulturmiljlö och återfinns även i kulturmiljöprogrammet Jord och Järn på sida 165-170 där området beskrivs som värdefull kopplat till den unika bruksmiljö som finns i Gimo. Dialog kring detta ska föras med länsstyrelsen i ett detaljplaneskede.

Vid detaljplaneläggning ska gång- och cykelväg anläggas som kopplar samman med befintliga gång- och cykelbara vägar och gator. Naturvärdesinventeringar och dagvattenutredningar ska göras vid detaljplaneläggning.

Utvecklingsområden bostäder

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

BK 200 - FYRBO

Ett utvecklingsområde som angränsar till befintligt bostadsområde i detaljplan 2.19 - Uddnäsområdet i norr och blir således en naturlig fortsättning på Uddnäsområdet. Bostäder i detta område föreslås vara i modern tappning och boendeformer bör främst bestå av friliggande villor, radhus, parhus eller kedjehus.

Infart till området kommer att ske från Fyrbovägen och anslutningar till området bör ske i så begränsad mängd som möjligt. Gång- och cykelvägar ska anläggas inom bostadsområdet och anslutas till befintliga gång- och cykelbara vägar. Området är delvis intventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden i de östra delarna som visar på låga naturvärden samt medelhöga till låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Övriga oinventerade delar ska undersökas i ett detaljplaneskede.

BK 201 – LÅNGSUNDA

På östra sidan om väg 288 finns i dagsläget ett område med större tomter och gles bebyggelse i form av villor. Det utpekade området består idag mestadels av skog och en mindre del jordbruksmark. Den föreslagna utvecklingen av området blir en fortsättning av den befintliga byggnadsstrukturen och ska därför fortsätta att bebyggas med större tomter för villor. Det finns kraftledningar i området och dessa behöver beaktas vid senare detaljplaneläggning. In- och utfart från väg 292 bör samordnas så att maximalt en anslutning finns in till de nya bostäderna om detta bedöms behövas. Närheten till väg 292 ställer också krav på att buller mot bostäder utreds i ett detaljplaneskede.

Den östra halvan av området är inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga till höga värden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Resterande områden ska undersökas i ett detaljplaneskede.

BK 202 – COROMANTGÅRDEN

Marken är idag en öppen gräsyta men finns i detaljplan för Gimo 11:5 m.fl. från 1993 planlagd som handel, småindustri och kontor. En utveckling av området till bostäder föreslås istället för att ta tillvara på det centrala läget och då behovet av centrala bostäder anses mer angeläget. Flerbostadshus bör prioriteras och handel och kontor kan medges i något våningsplan för att skapa ett levande gaturum. Då området angränsar till bland annat väg 288 bör utredningar kring buller göras och byggnadsstruktur anpassas för att skapa en god boendemiljö.

Då väg 288 är transportled för farligt gods så ska en bebyggelsefri zon på minst 25 meter införas. Även inom 150 meter bör hänsyn tas till leden, och ytterligare beskrivning och vägledning om detta går att hitta under Miljö och hälsorisker i kaptiel 5.

Området ligger även i närheten av farlig verksamhet, och därför behöver lämpligheten av bostäder i närheten av detta utredas närmare i framtida planläggning, både med hänsyn till framtida boendemiljöer men även med näringslivshänsyn.

BK 203 – SKÄFTHAMMAR 12:37

Detta område består idag med stor del växtlighet och gräsyta samt en byggnad i villautformning. Fastigheten är idag planlagt som bostäder i form av fristående hus i två våningar. Området är strategiskt bra för förtätning och därför bör exploateringen göras mer flexibel i form av ny detaljplan. Tillkommande bostäder behöver föregås av en bullerutredning på grund av närheten till väg 288.

BK 204 – GIMO AMERIKA

Området består idag av flerbostadshus från miljonprogramseran med en monoton struktur och ska i framtiden omvandlas till ett attraktivare bostadsområde där en blandad bebyggelse med företrädelsevis flerbostadshus i varierad höjd bör prioriteras. En del av att förändra området betyder rivning eller ombyggnad/komplettering av befintliga byggnader.

BK 205 – KVARTER SNICKAREN

Platsen är planlagd som småindustriändamål i byggnadsplan ”Gimo centrala delen” från 1970 och består idag av småindustriverksamhet men har potential att omvandlas till bostadsområde. Området lämpar sig främst för fristående villor eller radhus/parhus för att komplettera omgivande områden. Det finns utepkade områden för potentiella föroreningar i länsstyrelsens EBH-analys 2 där uppgift saknas om riskklass för detta område. Markprover bör därför tas i samband med detaljplaneläggning och omvandling till bostäder.

BK 206 – SKÄRET

Detta område är idag planlagt för i huvudsak bostäder i de södra delarna i byggnadsplan för ”Gimo västra I”, och i norra delarna är det planlagt med planbestämmelse som medger bostäder, kontor, konferens, samvaro och skola. Området är i dagsläget bebyggt relativt glest och därför föreslås en förtätning av området genom komplettering med fler byggnader i form av flerbostadshus. Två mindre fornlämningar finns utpekade och dessa bör tas i beaktande vid planläggning och utveckling av området.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för industrier, verksamheter och handelsområden.

IV 200 - GIMO INDUSTRIOMRÅDE

Området är en fortsättning på detaljplan ”Södra Skäfthammar industriområde” och möjliggör för en utökning av industrietableringar. Vid framtida detaljplaneläggning bör stigar som slingrar sig runt och inom området flyttas eller tas tillvara på för att inte göra omkringliggande naturområde otillgängligt.

Södra Skäfthammars industriområde har delvis blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga till låga naturvärden. Det finns också partier med höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Delar av området har även identifierats som ett viktigt område för Hammarskolan.

IV 201 – ENTRÉN

Platsen är just nu en gles entré till Gimo tätort med delvis bebyggda ytor med verksamheter som restaurang och handel. Området finns med i byggnadsplan ”Gimo centrala delar” från 1969 där planen medger användningen av bostäder, handel, parkmark och järnvägsändamål inom det utpekade området. Delar av parkmarken är idag hårdgjord och där bör kompletterande byggnader för handel eller kontor uppföras för att skapa en tydligare och trevligare entré till Gimo tätort. För att detta ska kunna genomföras krävs en detaljplaneändring för området.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 200 - DISTRUBITIONSVÄG GIMO VÄSTRA

Norr om Blåbärsvägen i Olovslund föreslås en korridor för infrastruktur. Korridoren kan inrymma väg och cykelväg. Syftet är att möjliggöra åtkomst till två nya utvecklingsområden: BS 200 och BS 201, samt att skydda marken mot exploatering i framtiden om andra infrastrukturobjekt eller utvecklingsområden behöver tillkomma. Stråket ska knyta ihop Vretavägen i ena änden där Vallonskolan och Vretaskolan idag ligger söder om den befintliga vägen och väg 292 i andra änden för att skapa en god tillgänglighet mellan de nya bostadsområdena och skola. I infrastrukturstråket ska även GC-väg ingå för att skapa förutsättningar för ett hållbart resande och en säker skolväg.

IK 201 - GÅNG OCH CYKELVÄG GIMO VÄSTRA

Öster om det nya bostadsområdet BS 201 föreslås en korridor för infrastruktur. Korridoren ska inrymma gång och cykelväg. Syftet är att möjliggöra en koppling till två nya utvecklingsområden: BS 200 och BS 201 och stärka gång- och cykelmöjligheter till befintliga skolorna Valonskolan och Vretaskolan samt ny skola S/F 200. Syftet är också att skydda marken mot exploatering i framtiden om andra infrastrukturobjekt eller utvecklingsområden behöver tillkomma.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

R 200 - GIMO IDROTTSCENTRUM

Norr om Gimo Idrottscentrum är det ett utpekat

område för rekreationsutveckling. Området består delvis av åker och skogsmark. Utpekandet av området möjliggör en utveckling av idrottsområdet. Inom området finns det ett antal fornlämningar. Vid en utveckling av området ska dessa beakas.

Gimo idrottscentrum har delvis blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på höga till medelhöga naturvärden. Det finns också partier med höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Delar av området har även identifierats som ett viktigt område för Vretaskolan.

R 201 - GIMODAMMEN

Rekreationsområde runt Gimodammen som ska utvecklas för friluftlivet i Gimo med tätortsnära natur. Runt dammen löper idag en slinga av Upplandsleden. Gångstigar samt rastplatser och grillplatser ska utvecklas längs med dammen. I de norra delarna finns våtmarker där fåglar häckar och där föreslås fågeltorn kunna uppföras för att tillgängliggöra observation av fåglarna. Området ligger inom utökat strandskydd om 300 meter och naturvårdsavtal från Länsstyrelsen Uppsala län indikerar på höga naturvärden. Vissa delar av området har också blivit inventerade med hänsyn till natur- och friluftsvärden som pekar på medelhöga till låga naturvärden samt låga friluftsvärden. Syftet med området anses inte strida mot dessa värden.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

S 200 - KYRKÅKERN

Öppet jordbrukslandskap runt den kulturhistoriskt viktiga kyrkan som bör bevaras för att inte påverka landskapsbilden negativt. En viktig del i entrén till Gimo tätort. Ett antal fornlämningar har påträffats i de norra delarna av det skyddade området och dessa ska bevaras. Att peka ut området som skyddsvärt bedöms också gynna skyddet för dessa fornlämningar.

S 201 - NATUR FÖRSKOLAN DIAMANTEN

Området ligger runtomkring väster om förskolan Diamanten. Syftet med att området pekas ut som skyddsvärd är att förhindra exploatering.

Naturen är idag relativt orörd och består till viss del av naturskog. Så föreslås området vara även i framtiden. Skogspartierna kan användas av såväl förskolebarnen på Diamanten som av barnen i närliggande bostadsområde, och det är av denna anledning som det är viktigt att bevara naturskogskvaliteterna.

Området är förenligt med gällande byggnadsplan och ska bevaras.

S 202 - RUBINEN

Området runt förskolan ”Rubinen” är en öppen yta som ska bevaras och skyddas mot utveckling som kan påverka barnens nyttjande av området negativt. Om förändringar ska göras på marken så ska det gynna förskolans verksamhet eller barnens intressen.

S 203 - GIMOSTRÅKET

Populärt stråk i Gimo att röra sig genom orten och bör därför bevaras med hänsyn till dess värde som rekreationsstråk men också som viktig passage för gång och cykel.

S 204 - NATUR VID HAMMARSKOLAN

Området ligger runtomkring Hammarskolan. Syftet med att området pekas ut som skyddsvärd är att förhindra exploatering.

Naturen är idag relativt orörd och består till viss del av naturskog, området har även väl upptrampade stigar. Så föreslås området vara även i framtiden. Skogspartierna nyttjas främst av barnen i Hammarskolan.

Delar av området har blivit inventerade med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Iventeringen visar på höga naturvärden. Det finns också partier som visar på höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

S 205 - NATUR FÖRSKOLAN RUBINEN

Skogsområde i närhet av förskolan Rubinen och är därför viktigt att bevara för att kunna utnyttjas för skolan och allmänheten. Exploatering eller förändringar som påverkar användningen och naturvärdena negativt ska undvikas.

S 206 - BRUKSMILJÖER

Området skiljer Gimo Bruk och olika industrier åt. Syftet med att området pekas ut som skyddsvärd är att förhindra exploatering. Naturen är idag relativt orörd och består till viss del av naturskog. Så föreslås området vara även i framtiden. Skogspartierna och grönytorna blir en tydlig skiljelinje mellan industri och bruksmiljö. Bruksmiljöerna har även fornlämningsområden utpekat som skyddsvärd kulturmiljö där bland annat metallindustri/järnbruk samt hytt- och hammarområde återfinns. Det är förenligt med syftet för detta område men bör stärkas. Även den trädallé som löper längs med Coromantvägen återfinns inom det skyddade området.

S 207 - SÖDRA SKOGEN

Naturområde som bör bevaras som buffert mellan bostadsområden och väg 292. Naturområdet ger både en bullerdämpande effekt och ger även möjlighet till rekreation i tätortsnära natur. Fornlämningsområde finns också utpekat i del av området och skyddas därmed av att området pekas ut som skyddsvärt.

S 208 - Å-RUMMET

Området är präglat av ett å-rum som ger ett viktigt rekreationsvärde till området. Detta ska bevaras så att dessa värden tas tillvara på och vid förändringar ska dessa rekreationsvärden stärkas.

S 209 - GRÖN ENTRÉ

Området är idag oexploaterat och på platsen finns en del äldre träd. Den gröna karaktären ska bevaras och kan gärna utvecklas som en grön entré till Gimo tätort. Delar av området är utpekat som lågpunkt för dagvatten vilket gör det lämpligt att bevara marken från att bebyggas.

S 210 - KULLEN

Område som är planlagt i byggnadsplan ”Gimo centrala delen” från 1970 som medger lantbruksändamål i de flacka delarna av marken och allmänt ändamål i det sydvästra partiet där en kulle återfinns. Karaktären av detta ska bevaras och kan med fördel göras mer tillgängligt i framtiden.

S 211 - KRAFTLEDNINGSGATAN

Öppen passage i landskapet som ska reserveras för kraftledningsgata och får därför inte tas i anspråk för andra ändamål.

S 212 - FOLKPARKEN

Parkområde centralt i Gimo nära folkets hus som ska bevaras på grund av sina rekreationsvärden. Parken är exempelvis viktig som nära och lättillgänglig

rekreation för serviceboenden på Åkerigatan samt äldreboendet Lärkbacken. Endast åtgärder som kan förbättra dessa rekreationsvärden får göras.

S 213 - VATTENTORNET

Området runt vattentornet i Gimo används idag som passage för många människor och ger vissa rekreationsvärden, och ska därför skyddas mot förändrad markanvändning. Endast åtgärder som förbättrar dessa värden får medges.

S 214 - Å-RUMMET I GIMO

Området runt Olandsån i Gimo som ska skyddas från exploatering på grund av risk för översvämningar och ras. Skyddet innebär inte en begränsning att göra åtgärder för rekreation runt ån.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

P 200 - BYTESPUNKT GIMO

I samband ombyggnad av väg 288 mellan Gimo och Börstil så detaljplaneläggs en ny bytespunkt för kollektivtrafik längs vägen i Gimo tätort. I detaljplanen ska även ett område för bostäder planläggas.

P 201 - VATTENTORNET

Detaljplan som drivs i privat regi med syftet att möjliggöra för ca 10-15 bostäder.

P 202 - RASTPLATS GIMO

Pågående detaljplan för rastplats för vägtrafik i centrala Gimo. Rastplatsen är tänkt att inrymma funktioner som parkeringsyta, konst m.m.

S/F 200 - FÖRSKOLAN ÄLGEN

Inom Större bostadsområde BS201 – Gimo västra så har en yta reserverats för uppförande av förskola som ska försörja det upptagningsområde som uppstår i de nya större bostadsområden som pekats ut i västra delen av Gimo.

S/F 201 - GIMO UTBILDNINGSCENTRUM

Området pekas ut för att möjliggöra en utbyggnad av Gimo Utbildningscentrum.

S/F 202 - SKOLA/FÖRSKOLA HAMMARSKOLAN

Den nuvarande byggnaden där skolverksamhet för Hammarskolan bedrivs är ett rivningsobjekt och därav behövs en nybyggnation komma till. Området är strategiskt fördelaktigt för skola och därför reserveras området för framtida skola/förskola.

RV 200 - GIMO RENINGSVERK

Gimo reningsverk med en buffertzon på 300m där ingen ny bostadbebyggelse tillåts. Det finns i dagsläget inget utpekat behov av att bygga ut reningsverket.

C 200 - GIMO CENTRUM

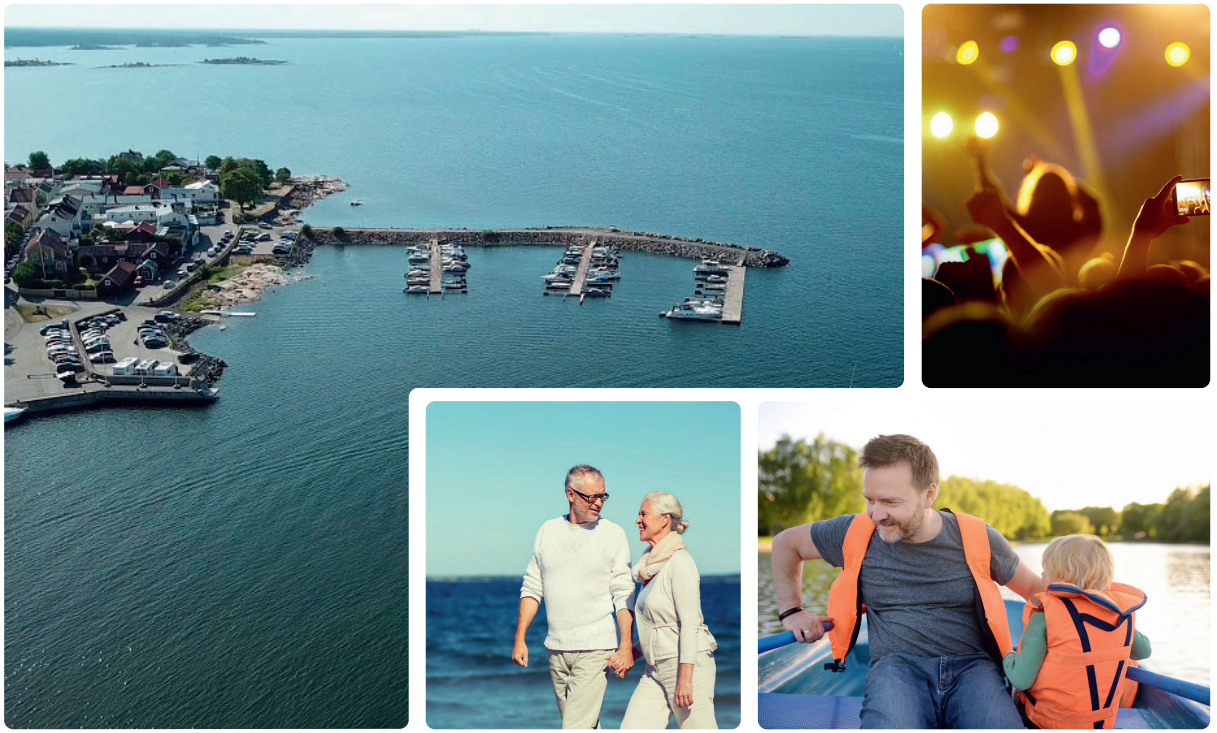
Gimo centrum har ett tydligt inramat torg och här finns blandade typer av verksamheter. Centrumtorget upplevs dock som oattraktivt och tråkigt, och därför behövs åtgärder göras för att skapa ett attraktivt centrum som lockar till besök. En centrumutredning förordas för att utreda hur detta ska utföras.

Öregrund

Öregrund fick stadsrättigheter redan 1491 och anlades av Östhammarsbor som sökte sig mot kusten för att få en djupare hamn. Öregrund hade under en period en mycket viktig funktion för utskeppning av järn och för den intensiva kusttrafiken under sjöfartens gyllene århundraden.

Kyrkan byggdes på 1500-talet. Av ursprunglig bebyggelse finns annars inget bevarat. Öregrund har härjats av åtskilliga bränder. Men framför allt kring hamnen kan rester från den medeltida staden spåras i gatunätet. Vid 1800-talets slut blev Öregrund en populär badort. Många av de större trähusen i stadskärnan byggdes under badortsepoken och huvuddelen av bebyggelsen i Öregrunds centrala delar är från 1800- och 1900-talet.

Fram till 1970-talet utvecklades Öregrund framförallt kring hamnen, med sammanhållen och låg bebyggelse och viss spridning av villabebyggelse längs Västergatan mot sydväst. 1960- och 1970-talet blev en expansionsperiod då nya villaområden och flerbostadshus byggdes öster om stadskärnan. Flera nya utbyggnadsområden har nyligen öppnats mot söder och väster. Längs kusten i väster finns flera marina verksamhetsområden.

Möjligheterna till rekreation i Öregrund är många. Genom att skydda de värden och miljöer som gör orten unik, och samtidigt peka ut utvecklingsområden på platser som idag kan användas bättre, främjar översiktsplanen en hållbar och nödvändig utveckling i området som helhet.

PROFIL

Öregrund erbjuder ett småskaligt tätortsboende med havs och skärgårdskontakt. Det finns marina verksamheter. Verksamheten vid Kustlaboratoriet, en del av Sveriges lantbruksuniversitet, bidrar till att differentiera arbetsmarknadsutbudet. Här bedrivs forskning och undervisning på universitetsnivå.

Staden är en unik pärla vid havet som lockar många besökare. Som serviceort betjänar Öregrund stora delar av kust och skärgårdsområdet. Sommartid ökar serviceunderlaget kraftigt tack vare de många delårsboende och turister som tillbringar somrar-

na här. Servicen är i stort sett samlad i Öregrunds äldre, centrala delar, nära hamnen. Här finns livsmedelsbutiker, apotek, fackhandel, systembolag, en vårdcentral, restauranger samt ett flertal små butiker som erbjuder allt från kläder till hantverk (varav en del bara har öppet sommartid). Den kommunala servicen är mer utspridd. Förskola, skola (F-6) och sportanläggningar ligger i anslutning till varandra, medan bibliotek, äldreboende och återvinningscentral finns på lite olika, men tämligen centralt belägna platser.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Öregrund betraktas som en av landets bäst bevarade småstadsmiljöer, präglad av handel, fiske och tidig turism. De centrala delarna är av riksintresse för kulturmiljövården. Läget med en front mot öppet hav är också ett särskilt värde. Här bidrar Tallparken, ett tätortsnära friluftsområde, till Öregrunds attraktionskraft. Det gör även den lilla skalan och de många utsiktspunkterna. Öregrund är en av få platser på östkusten där man kan se solen gå ner i havet.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Landmärkena, den täta kärnan och den öppna fronten mot havet spelar stor roll för Öregrunds attraktivitet och identitet. Det är värden att värna.

Klockstapeln, kyrkan, fyrskeppet, Societetshuset och gamla skolan är viktiga landmärken och hamnen är den främsta mötesplatsen. Men även skolan, biblioteket och Tallparken fungerar som mötesplatser.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns goda möjligheter att utveckla det småskaliga tätortsboendet i Öregrund och stadens viktiga funktion som serviceort för omkringliggande kust- och skärgårdsområden. Lucktomter gör det möjligt att ytterligare förtäta bebyggelsen som inramar stadskärnan. Särskild hänsyn krävs i hamnområdet som är av riksintresse för kulturmiljövården. I Öregrunds utkanter mot söder finns flera större områden där det pågår aktiv etablering av nya bostäder och verksamheter.

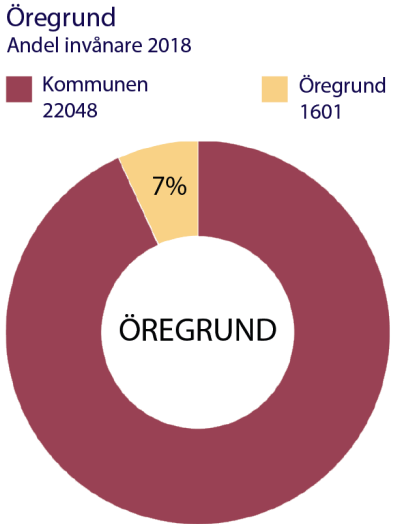
Bättre trafiklösningar kan stärka hamnområdets funktion som mötesplats. Ett utredningsområde för väg skapar beredskap för en förflyttning av färjetrafiken.

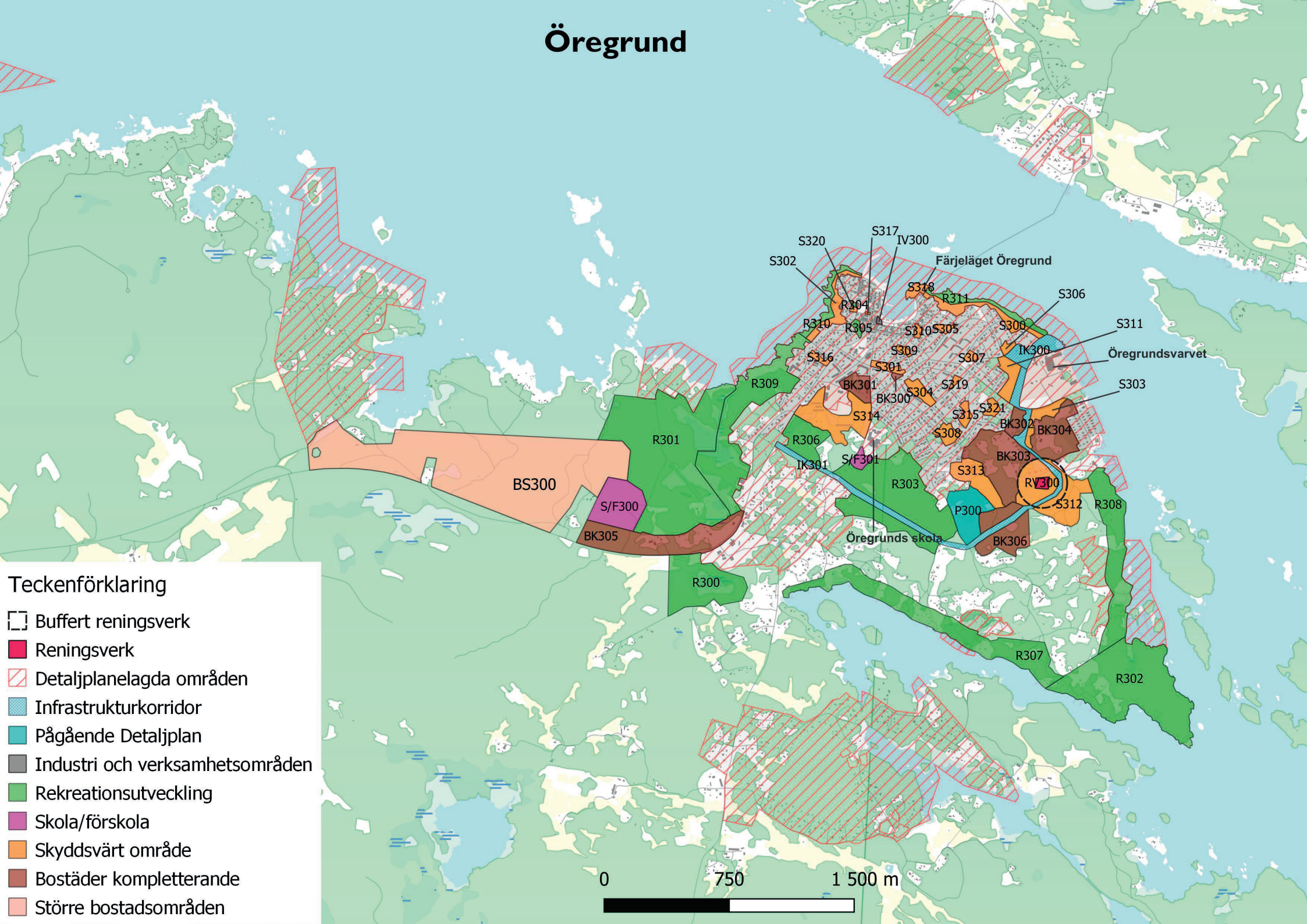
Öregrunds sjöfront, Tallparken och ett stråk som skapar en grön korridor mellan Kavaröbro och mer centrala delar av Öregrund är förslag till områden som i första hand ska hållas fria från bebyggelse.

I detaljplanelagda områden finns det plats för ytterligare verksamheter med marin anknytning, ett viktigt utvecklingsområde för Öregrund. Detta intresse måste bevakas i den fortsatta planeringen så att eventuella konflikter mellan störande verksamheter och bostadsbebyggelse kan förebyggas.

UTMANINGAR

Öregrund saknar idag utbyggnadsmöjligheter då kapaciteten för vatten- och avloppssystemet är

Öregrund
S320
S317
IV300
S302
Färjeläget Öregrund
S318
R311
S306
R304
R310
R305
S310
S305
S300
S311
S316
S309
S307
IK300
Öregrundsvarvet
S301
R309
BK301
S319
S303
BK300
S304
S321
S314
S315
BK302
BK304
R301
R306
S308
IK301
S/F301
BK303
S313
BS300
R303
RV300
S312
R308
S/F300
P300
BK305
Öregrunds skola
BK306
R300
R307
R302
Teckenförklaring
Buffert reningsverk
Reningsverk
Detaljplanelagda områden
Infrastrukturkorridor
Pågående Detaljplan
Industri och verksamhetsområden
Rekreationsutveckling
Skola/förskola
Skyddsvärt område
Bostäder kompletterande
Större bostadsområden
0
750
1 500 m

väldigt begränsad. Öregrund är en väldigt populär besöksort på sommaren och har en stor andel delårsboenden, vilket gör att vinterhalvåret kan upplevas som dött i orten. Under sommaren är vattentillgångarna sämre i och med torrperioder samtidigt som fler nyttjar vattentillgångarna vilket skapar dricksvattenbrist i perioder. Den långsiktiga vatten- och avloppssituationen måste lösas på sikt för att Öregrund ska nå sin fulla potential.

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

BS 300 - ÖREGRUND VÄSTRA

Ett större område för bostäder som ur strategisk synpunkt lämpar sig väl då VA-utbyggnad väntas ske från Öregrund till Stenskär och sedan vidare till Snesslinge. Området blir en del av VA-utbyggnaden samtidigt som tillgängligheten till befintlig kollektivtrafik för området anses god i och med närheten till väg 1100 där kollektivtrafik går idag. Bebyggelsen ska bestå av medeltät byggnadsstruktur och blandad bebyggelse för att tillgodose olika behov av bostäder. Service i form av till exempel närbutik för livsmedel kan bli aktuellt för att skapa möjligheter att minska bilanvändandet för de boende. I detaljplaneläggningen ska gång- och cykeltrafik möjliggöras genom hela området och in mot Öregrunds centrum och mot skolor centralt i Öregrund. En yta har reserverats inom området för förskola.

Två större lågpunkter återfinns inom området och bebyggelse runt dessa bör undvikas, alternativt att hållbara dagvattenlösningar kan ordnas inom området. Där den lilla fornlämningen ligger finns ett område som ingår i naturvårdsavtalet från länsstyrelsen och detta ska beaktas vid planläggning. I området finns vissa värden i form av kalkbarrskog med tillhörande arter, men bedömningen är att det finns möjlighet att anpassa planläggning efter befintliga naturvärden. En större naturvärdesinventering ska därför göras vid detaljplaneläggning.

Utvecklingsområden bostäder

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

BK 300 - ODENPLAN

I hörnet mellan Håkanssonsgatan och Odengatan finns idag en öppen gräsyta med några enstaka träd. Platsen finns med i stadsplanen för Öregrund från 1935 där ytan är planlagd som ”allmän plats – parker, planteringar och naturområden”. Platsen bedöms inte användas i större utsträckning och skulle kunna lämpa sig för att uppföra ett flerbostadshus i 2-3 våningar. Närhet finns till det mesta som Öregrund har att erbjuda och bidrar till att skapa en blandad bebyggelse i orten. Potentiella förorenade områden finns i närheten och markprover bör tas vid planläggning

BK 301 - KVARTER VILSTEN

Inom nuvarande Kvarter Vilsten finns idag mark som är planlagd som parkmark men som idag inte används som park. Här föreslås kompletteringar med flerbostadshus och en ny detaljplan som även ska skapa ett komprimerat område för parkmark med ett tydligare genomförande och bättre användbarhet. Nya bostadshus ska harmoniera med de befintliga byggnader som finns inom Kvarter Vilsten.

Naturområdet i Kvarter Vilsten har inventerats med hänsyn till natur- och frluftsvärden som pekar på medelhöga värden för respektive. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Hänsyn ska tas till detta vid exploatering.

BK 302 - FYRSKEPPSVÄGEN

Marken består idag av skog, är lätt kuperad och ej detaljplanelagt. Lämpar sig som en fortsättning av detaljplan 5.100 - ”Kärrdalsvägen”. Ny detaljplan bör möjliggöra för ytterligare friliggande villor där hänsyn ska tas till befintlig närliggande byggnadsstruktur. Naturvärdesinventering ska göras i samband med detaljplaneläggning.

De norra delarna av området är inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som pekar på höga värden för respektive. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BK 303 - KÄRRDAL

Området består idag av större avstyckningar där de flesta är bebyggda. En utveckling av området föreslås vara att möjliggöra avstyckning av de större tomterna till mindre tomter och på så sätt skapa plats för fler bostäder. Området lämpar sig bäst för friliggande villor men skulle behovet finnas kan även radhus, parhus eller kedjehus tillåtas.

Mindre områden av de södra och västra delarna av det utpekade området har blivit inventerade med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på både höga och låga natur- och friluftvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BK 304 - APELGÅRDEN

Området ligger i anslutning till industriområdet ”Rörhamn” i norr och Kärrdalsvägen i syd. Marken är ej detaljplanelagd i dagsläget och viss bebyggelse finns redan idag i området. Framtida utveckling av området ska möjliggöra för fler bostäder, där hänsyn ska tas till befintlig närliggande byggnadsstruktur. Då området angränsar till industriområde ska bullerutredning göras i samband med detaljplaneläggning och natur ska sparas i norra delen för att skapa en naturlig barriär mellan bostäder och industri. Ett mindre skredområde har identifierats inom området. En geologisk undersökning kan komma att krävas vid vidare planering.

Området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga till låga naturvärden samt höga till medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BK 305 - HUMMELFJÄRDEN

Området ligger längs med Västergatan precis innan Öregrunds tätort tar vid. Marken består av mestadels skog men med viss bebyggelse i form av bostäder samt viss industri. En utveckling av området ska möjliggöra för fler bostäder och bör vara i blandad bebyggelse för att ta tillvara på närheten till centrala Öregrund och samtidigt bli en del av det större bostadsområdet BS 300 – Västra Öregrund.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden.

BK 306 - SÖDRA ÖREGRUND

Område angränsande till fritidsområden i södra Öregrund. Marken består idag av skogsmark och några få bostäder återfinns inom området. Utveckling av blandade bostäder föreslås då området anses som en naturlig förlängning av tätorten då P300, U303, U304 byggts ut. Bostadsområdet ska naturanpassas för att behålla landskapsvärden och några mindre lågpunkter finns utpekade inom området vilket ställer krav på att hanteringen av dagvatten

utreds vid detaljplaneläggning. Ett potentiellt förorenat område finns identifierat i det sydvästra hörnet av området och detta behöver undersökas genom i första hand markprover i vidare planläggning.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för industrier, verksamheter och handelsområden.

IV 300 - ÖREGRUND INDUSTRIOMRÅDE

Området har reserverats för nya etableringar av industri i anslutning till Öregrund. Området lämpar sig väl då det ligger på behörigt avstånd till bostadsbebyggelse samtidigt som närheten till de större infrastrukturstråken.

IV 301 - KIOSKEN

Kommunal mark som arrenderas idag delvis där restaurang och kiosk bedrivs på platsen. En mer permanent lösning på byggnad och ett helhetsgrepp av platsen bedöms lämplig. Verksamheter för handel, restaurang, kontor eller hotell ska medges på platsen och ingen störande miljöverksamhet ska förekomma.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 300 - ALTERNATIVT FÄRJELÄGE

Detta område ska reserveras för en alternativ hamn för färjeläge i Öregrund. Trafikverkets senast utförda åtgärdsvalsstudie visar dock på att ett nytt färjeläge inte är ekonomiskt försvarbart och förordar istället mindre åtgärder längs befintliga förbindelser. Kommunen vill dock reservera området för framtida utveckling ifall förutsättningarna och motiven för att utveckla ett nytt färjeläge förändras.

IK 301 - TRAFIKSTRÅK FÄRJELÄGET

Detta trafikstråk ska reserveras för att hantera trafiken för ett alternativt färjeläge i Öregrund nära Öregrundsvarvet.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

R 300 - LORTFJÄRDEN

Naturområde som innehåller stigar och vandringsvägar för fisk. Området ska i samarbete med Upplandsstiftelsen och privata markägare utvecklas genom att märka upp stigar och stärka vandringsvägarna för fisk.

Östra delen av området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området bedöms inte påverka dessa värden negativt.

R 301 - HUMMELFJÄRDENS REKREATIONSOMRÅDE

En fortsättning på det viktiga rekreationsområdet Tallparken längs Öregrunds norra kustområde. Nya gångstigar ska kopplas ihop med de befintliga som finns i Tallparken. Området är i stora delar inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som

visar höga, medelhöga samt låga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Stor hänsyn ska tas till befintliga naturvärden vid utveckling av området.

R 302 - FURSUDDEN

Naturområde i de södra delarna av Öregrund med befintliga stigar som slingrar sig runt udden. Området föreslås utvecklas för att stärka rekreationsmöjligheterna och nya rastplatser ska anläggas och stigar ska märkas upp. Större delen av området innefattas av strandskydd enligt 7 kap. 13-18 §§ miljöbalken.

Området är i stora delar inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga och låga naturvärden samt höga, medelhöga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Stor hänsyn ska tas till befintliga naturvärden vid utveckling av området.

R 303 - ÖREGRUNDS ELLJUSSPÅR

Öregrunds elljusspår är en viktig del för Öregrunds friluftsliv och en utveckling av området ska syfta till att anlägga grillplatser, utomhusgym samt vindskydd vid ett par platser för att göra området än mer attraktivt.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar medelhöga och låga naturvärden samt höga, medelhöga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

R 304 - PARK ÖREGRUNDS KYRKA

Parken som ligger i anslutning till Öregrunds kyrka ska utvecklas till en mer attraktiv park att besöka, och som kan ge ett grönt andrum i den täta byggnadsstrukturen i centrala Öregrund.

R 305 - KLOCKTORNET

Grönområdet runt klocktornet i Öregrund ska utvecklas genom att göra det mer tillgängligt och möjliggöra för trevliga sittplatser i anslutning till klocktornet.

R 306 - TRÄSKET

Naturområde som består i stora delar av träskmark. En utveckling av detta område ska vara att skapa en fortsättning av det angränsande elljusspåret.

Träskmarken har viktiga naturvärden på grund av dess förmåga att bland annat binda koldioxid och filtrera skadliga partiklar. Därför ska vägar över träsket anläggas genom träbroar och på så sätt kan träskmarken bevaras.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga och låga naturvärden samt höga och medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Hänsyn ska tas till naturvärden vid utveckling av området.

R 307 - VANDRINGSFJÄRDEN

Kommunal mark där möjlighet finns till att utveckla ett attraktivt rekreationsstråk längs med Sunnanöfjärden. Längs med vandringsleden föreslås även uppförandet av utpekade vindskydd och grillplatser samt skyltning för lederna. Leden föreslås knyta ihop med R302 - Fursudden i söder och sedan vidare längs R308 - Södra kustvandringen.

R 308 - SÖDRA KUSTVANDRINGEN

Precis som R307 - Vandringsfjärden så är denna sträcka kommunal mark i dagsläget och har möjlighet att utvecklas till ett än mer attraktivt rekreationsstråk. Även här föreslås utpekade grillplatser, vind-

skydd samt skyltning till vandringsleder uppföras. Stråket ska knytas samman med R302 - Fursudden och vidare R307 - Vandringsfjärden.

R 309 - TALLPARKEN

Viktigt naturområde längs med den norra kustområdet vid centrala Öregrund som redan idag är en anlagd vandringsled och där området föreslås kunna utvecklas i form av fler vindskydd, skyltar samt skötsel av rekreationsområdet. Området ska kopplas ihop med R 301 - Hummelfjärdens rekreationsområde i väst och R 310 - Norra kustremsans rekreation i öst. Området har en viktig funktion som nära rekreation för äldreboendet Tallparksgården samt servicelägenheter på smedjegatan och södra långgatan. Tillgängligheten i grönområdet bör därför beaktas i framtida planering.

R 310 - NORRA KUSTREMSANS REKREATION

Klipplandskap längs med det norra kustområdet vid centrala Öregrund som blir en förlängning av Tallparken och sedan runt de norra delarna av Öregrund. Gångstigar ska anläggas och underhållas i området.

R 311 - ÖSTRA KUSTREMSANS REKREATION

Klipplandskap längs med den östra delen av kustområdet vid centrala Öregrund och slutar sedan vid det alternativa färjeläget - K300. Gångstigar ska anläggas och underhållas i området.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

S 300 - NORDÖSTRA KUSTREMSAN

Skyddat område längs den klippiga kustremsan i Öregrunds östra delar utan några föreslagna anläggningsåtgärder. Området ska bevaras och får inte tas i anspråk.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på låga naturvärden och medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

S 301 - LEKYTA FJÄLLGATAN

Området innehåller idag en lekplats i ena ytterkanten samt bergbunden mark med öppna hällar och naturlig vegetation. Området pekas ut som skyddsvärt för att behålla inslag av den typiska miljön för Öregrund. Lekplatsen inom det utpekade området får utvecklas på befintlig yta.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden och medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

S 302 - NORDVÄSTRA KUSTREMSAN

Skyddat område längs den klippiga kustremsan i Öregrunds norra delar utan några föreslagna anläggningsåtgärder. Området ska bevaras och får inte tas i anspråk.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga, medelhöga samt låga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 303 - NYCKELBIOTOPSOMRÅDE

Området är utpekat som område för nyckelbiotop vilket beskrivs som skyddsvärt på grund av att det innehåller kalkbarrskog med rik förekomst av vedsvampar och stora inslag av senvuxna träd. Området ska inte tas i anspråk för exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på låga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 304 - BLOCKLANDSKAPET

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typiskt för Öregrunds natur och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 305 - BERGET

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 306 - BUFFERT FÖR FÄRJELÄGE

Lätt kuperat område med gles skog som ska reserveras som en buffert för eventuell planläggning av framtida alternativt färjeläge.

S 307 - BERGET 2

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur och bör därför

bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 308 - SKOGEN

Tätortsnära naturskog som är viktigt ur rekreationssynpunkt och ska bevaras från exploatering. Åtgärder som skadar dess naturvärden och rekreationsvärden ska undvikas.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 309 - KLIPPAN

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 310 - UTSIKTEN

Område med klipplandskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur. Platsen har dessutom ett mervärde av möjligheten till bra utsikt från klipporna. Området ska bevaras och de förändringar som kan godtas ska vara för att öka platsens tillgänglighet eller att öka utsiktsmöjligheterna för allmänheten.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 311 - INDUSTRISKOGEN

Området är ett naturområde som är detaljplanelagt som natur och ska fortsätta vara så för att säkerställa en skyddsbuffert mot störningar mellan bostäder och industriområdet Öregrundsvarvet.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 312 - RENINGSVERKET

Ett skyddsområde runt reningsverket i Öregrund där bebyggelse inte ska uppföras. Undantag får ske för teknisk anläggning kopplat till reningsverket. Skyddsavståndet till reningsverket ska vara 300 meter mot närmaste bostadsbebyggelse. Inom skyddsområdet finns redan befintlig bebyggelse. Ingen nytillkommande bostadsbebyggelse ska tillåtas inom skyddsområdet på grund av närheten till reningsverket.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga och låga naturvärden samt höga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 313 - KORRIDOREN

Naturområde som fungerar som en grön korridor där allmänheten rör sig och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga, medelhöga och låga naturvärden samt höga medelhöga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 314 - BUFFERT MOT ÅTERVINNINGEN

Naturområde som är viktigt att bevara som en skyddsbuffert mot störningar mellan bostäder och återvinningscentral.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 315 - BUFFERT MELLAN BYGGNADSSTILAR

Naturområde som fungerar som tätortsnära natur och som samtidigt separerar bostadsområden i olika byggstilar. Området ska bevaras och får inte exploateras.

Området är delvis inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 316 - KLIPPAN 2

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 317 - RÅDHUSPARKEN

Liten park i centrala Öregrund som bidrar med tätortsnära grönska och har ett viktigt rekreationsvärde. Området ska bevaras och får inte exploateras för annan användning.

S 318 - ÖREGRUNDSUDDEN

Populär besöksplats för boende och turister nära havet. Platsen ska bevaras och hållas tillgänglig för allmänheten och åtgärder får endast göras om de kan förbättra de nuvarande rekreationsvärdena.

S 319 - KILEN

Platsen bedöms som en grön kil mellan bostadsområden och därför viktigt genom att den bidrar med grönska i centrala Öregrund. Platsen ska bevaras och får inte exploateras för annan användning.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 320 - TENNISBANAN

Tennisbanan är ett populärt besöksmål och viktig rekreationsaktivitet i centrala Öregrund. Tennisbanan ska bevaras och får inte exploateras för annan användning.

S 321 - NYCKELBIOTOP KALKBARRSKOG

Ett mindre område mellan bebyggelse där nyckelbiotop är identifierat. Området beskrivs innehålla

kalkhaltig jordart som bedöms som skyddsvärt och därför ska marken inte exploateras.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

S/F 300 - FÖRSKOLA VÄSTRA ÖREGRUND

Vid utvecklingen av BS300 – Västra Öregrund ska ett område reserveras för förskola som försörjer det nya upptagningsområde som området innebär.

S/F 301 - UTVECKLING ÖREGRUNDS SKOLA

Ett område har reserverats i anslutning till den nuvarande skolan i Öregrund för eventuella behov av nya lokaler.

P 300 - ÖREGRUND 148:11

Pågående detaljplan för bostäder som ligger vilande på grund av brist på VA-kapacitet i det kommunala ledningsnätet. Mängden bostäder som detaljplanen ska tillåta är inte fastslaget och planprocessen är fortfarande endast i startskedet.

RV 300 - RENINGSVERKET ÖREGRUND

Öregrunds reningsverk med en buffertzon på 300m där ingen ny bostadbebyggelse tillåts. Kapaciteten i reningsverket är för närvarande bristfällig och det finns i dagsläget ingen prognos på om och när en utbyggnad av reningsverket är aktuellt.

Österbybruk

Österbybruk är det största och äldsta järnbruket i Östhammars kommun, anlagt redan på 1500-talet. Här finns både industribyggnader och bostäder från bruksepoken. Vallonsmedjan är från 1500-talet och brukets äldsta byggnad. Herrgården, brukskyrkan och klockstapeln byggdes på 1700-talet.

Den moderna tätorten har framförallt anlagts norr om herrgården, även om viss kompletterande bebyggelse har kommit till i anslutning till de gamla brukslängorna. Redan i början av 1900-talet och fram till 1950-talet byggdes nya småhusområden i Österbybruk. Verksamheten vid Fagersta bruk och Dannemora gruvor hade stor betydelse för expansionen. Den fortsatte under 1960- och 1970-talet. Då byggdes flerfamiljshus och då planlades större områden både öster och väster om centrum.

Efter 1980-talet har bebyggelseexpansionen fortsatt öster och väster om centrum. Öster om centrum upptar Fagerstas gamla industriområde en stor yta. Österby gjuteri är den enda delen av Fagerstas tidigare verksamhet som lever kvar efter den omfattande nedläggning som skedde på 1980-talet.

Österbybruk är en av kommunens kulturhistoriskt mest intressanta platser. I framtiden är det viktigt att värdena bevaras, men också att allmänheten har tillgång till miljöerna som gör området unikt.

PROFIL

Österbybruk är en trivsam boende- och pendlarort med bra förbindelser i flera väderstreck: mot Gävle och Uppsala-Stockholm via Upptåget i Örbyhus och Skyttorp eller E4. Vallonbruket tillför skönhet och kulturhistoria. Det finns en tydlig koppling mellan nutid och historia. Från torget i centrum ser man in i herrgårdsområdet.

Servicen ligger förhållandevis väl samlad i centrum. Där finns bland annat livsmedelsbutiker, bank, bageri men också vårdcentral och tandläkarmottagning. Sportanläggningar, skola (F-9) och bibliotek ligger i anslutning till centrum, medan förskolor, äldreboende och återvinningsanläggning finns på lite olika platser.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Österbybruk med Dannemora gruvor är centrala minnesmärken från århundraden av bergshantering och järnframställning. Detta är en av kommunens mest värdefulla kulturmiljöer och ett riksintresseområde som innefattar både Österbybruk och omgivande områden. Inte bara bruket, utan också dammsystemen, gruvområdet i Dannemora och omgivande ekhagar ingår. Dessa kvaliteter bidrar till Österbybruks attraktivitet som boendeort.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Herrgården, klockstapeln och osthusen har stor betydelse för Österbybruks identitet och profil. De är viktiga landmärken, liksom Folkets hus och Fagerstas gamla industriområde. De många dammarna har också stor betydelse för Österbybruks karaktär.

Torget, herrgårdsområdet, busstationen, simbadet, skolan och idrottsplatsen är punkter där Österbyborna möts. Dessa platser behöver kopplas samman bättre.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns goda möjligheter för Österbybruk att utvecklas som boende och pendlarort. Här finns många attraktiva miljöer och också närhet till spårbundet pendlingsalternativ. Ett bra resecentrum kan utvecklas på sikt tack vare befintlig järnväg och skulle utnyttja och stärka ortens funktion som boende och pendlarort.

Genom att förtäta och knyta samman olika bostadsområden kan stadskänslan förstärkas. Det är viktigt att tillkommande bebyggelse inte döljer eller avskärmar Österbybruks landmärken och vackra vyer, exempelvis mot dammarna. Utvecklingen måste ske med stor hänsyn till områdets höga kulturmiljövärden.

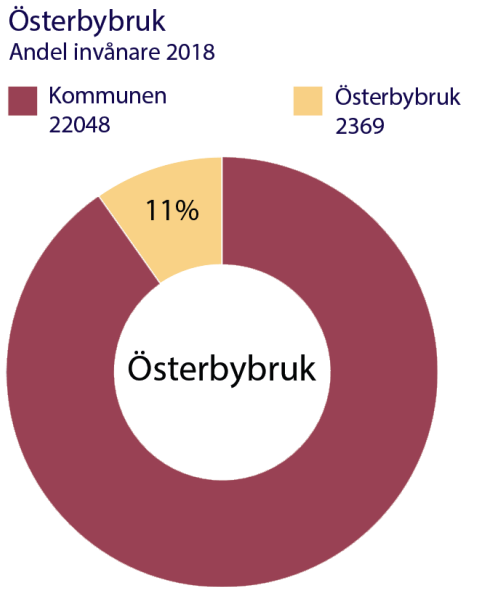
Ekhags- och ängslandskapet norr om Österbybruk och ett område öster och norr om Dannemorasjön har landskapsbildsskydd (se sid 182).

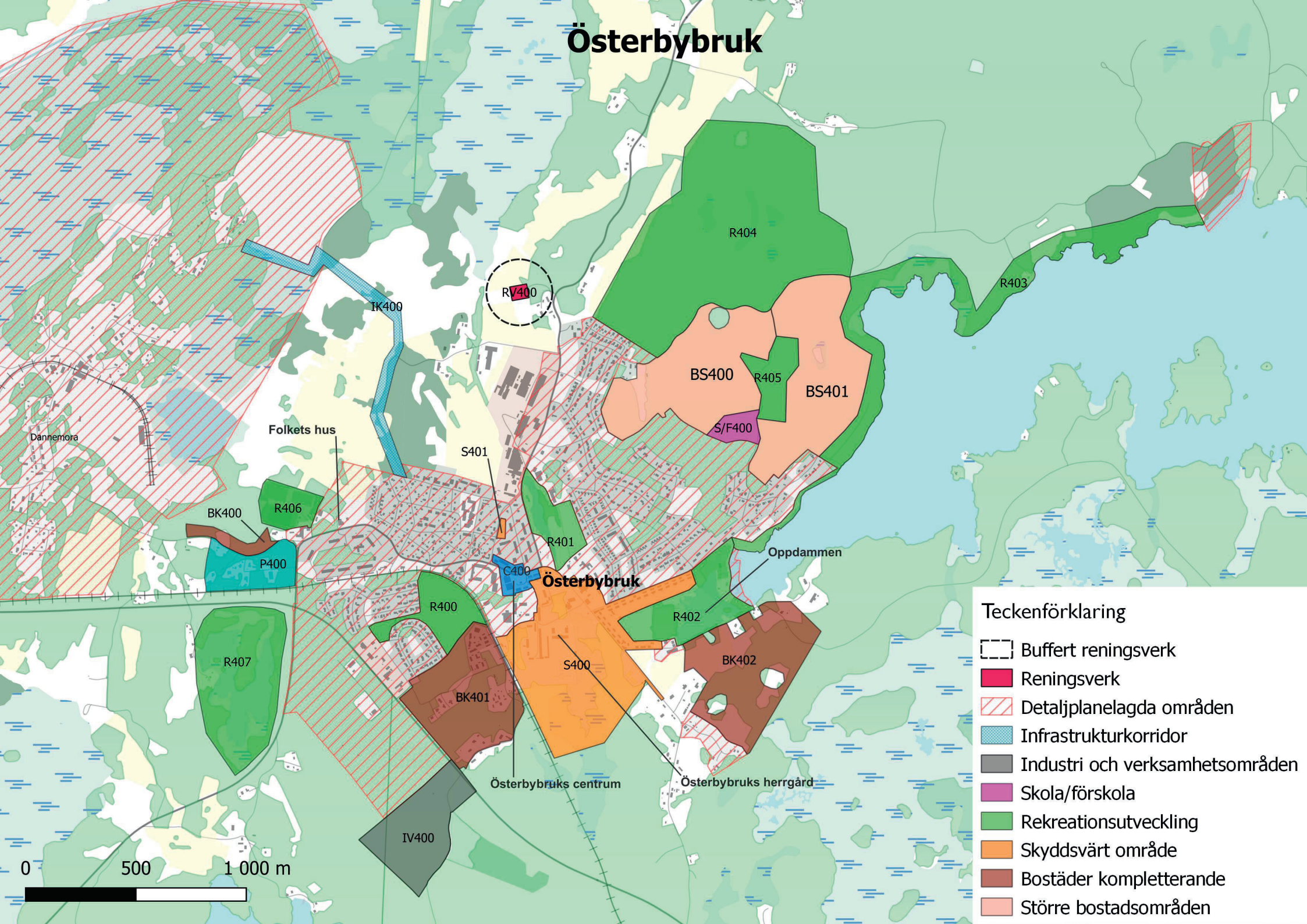
Det är också viktigt att det finns gröna, sammanhängande stråk genom samhället. De kan bli än mer attraktiva om de kopplas ihop bättre, till exempel med hjälp av mindre parkområden. Mötesplatserna i Österbybruk behöver också kopplas samman bättre. Järnvägen fungerar som en barriär.

Söder om väg 292, i anslutning till fjärrvärmeverket, finns potential för etablering av nya, störande verksamheter. Vägen fungerar som en avskärmande barriär för bostadsbebyggelsen.

UTMANINGAR

Österbrybruk har som sagt goda utvecklingsmöjligheter för boende, och här är kapaciteten för både vatten och avlopp relativt god. En utmaning är att locka till inflyttning i orten. Utveckling av handel och annat utbud av service inne i tätorten är en utmaning för att göra Österbybruk till en attraktiv boendeort.

Österbybruk
R404
R403
RV400
IK400
BS400
R405
BS401
S/F400
Dannemora
Folkets hus
S401
BK400
R406
R401
P400
C400
Österbybruk
Oppdammen
R400
R402
R407
S400
BK402
BK401
Österbybruks centrum
Österbybruks herrgård
IV400
0
500
1 000 m
Teckenförklaring
Buffert reningsverk
Reningsverk
Detaljplanelagda områden
Infrastrukturkorridor
Industri och verksamhetsområden
Skola/förskola
Rekreationsutveckling
Skyddsvärt område
Bostäder kompletterande
Större bostadsområden

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

BS 400 - SEFFERBACKEN

Området som pekas ut längst väster om Stordammen är ett av de större nya bostadsområdena i Österbybruk som utgörs av skogmark i dagsläget. Utpekandet av området är att anse som tätortsutveckling av Österbybruk. Direkt söder om området finns befintliga bostäder. Närliggande bebyggelse består av friliggande hus. Området är att anse som ett nytt utvecklingsområde där bebyggelsestrukturen och karaktären inte behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse. Möjlighet finns framförallt för nya småhus/parhus/kedjehus men även flerbostadshus kan vara möjligt. Bebyggelsen ska anpassas till omkringliggande natur för att ta tillvara på den skog som området består av idag.

Den mindre vägen som i dagsläget går mellan de utpekade områdena BS400 och BS401 behöver breddas för att kunna ta emot trafik från den planerade bostadsutbyggnaden.

Området har delvis blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga till låga naturvärden. Majoriteten av det inventerade området visar på låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Naturvärdesinventering ska göras vid detaljplaneläggning.

I norra delarna av området finns ett större fornlämningsområde som ska undvikas vid framtida exploatering. Delar av området är även låglänt och därför rekommenderas en dagvattenutredning i samband med detaljplanearbetet.

BS 401 – KLOCKARBACKEN 2

Det utpekade området är beläget direkt väster om Stordammen och utgörs av skogmark i dagsläget. Utpekandet av området är att anse som tätortsutveckling av Österbybruk. Direkt söder om området finns befintliga bostäder. Närliggande bebyggelse består av friliggande hus. Området är att anse som ett nytt utvecklingsområde där bebyggelsestrukturen och karaktären inte behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse. Möjlighet finns framförallt för nya småhus/parhus/kedjehus men även flerbostadshus kan vara möjligt. Bebyggelsen ska naturanpassas för att ta tillvara på den skog som området består av idag.

Området har delvis blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga till låga naturvärden. Majoriteten av det inventerade området visar på låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Naturvärdesinventering ska göras vid detaljplaneläggning.

Inom det utpekade området finns några större låglänta partier som särskild hänsyn ska tas till och en dagvattenutredning rekommenderas vid detaljplanearbetet. Fyra stycken områden där risk för skred har identifierats ska även tas med i beaktning när området planeras för bostäder.

Stora delar av området ligger inom utökat strandskydd vilket betyder att detta behöver utredas och dispens krävs för att bebyggelse ska vara möjligt. Det utökade strandskyddet grundar sig i ett naturvårdsavtal från 1987 skapat av länsstyrelsen där höga naturvärden och arter pekats ut och beslut om fortsatt ökat strandskydd togs sedan 1995 samt 2015. Även om ny bebyggelse kommer att göra intrång på det utökade strandskyddet så är avsikten att det generella strandskyddet om 100 meter fortfarande ska behållas för att säkerställa djur och allmänhetens tillgång till stranden.

Utvecklingsområden bostäder

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

BK 400 – ILSVEDDEN

Området ligger väster om fotbollsplanen och utgörs av skogsmark. Närliggande bebyggelse består av friliggande villor med stora tomter. Utpekandet av området är att anse som kompletterande bebyggelse. Strukturen och karaktären på kompletterande bebyggelse behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse men kan också tillåta tätare bebyggelse som t.ex. radhus. Området ligger i direkt anslutning till Dannemoravägen vilket ger området nära tillgång till regionala bussförbindelser.

På grund av dess läge vid Dannemoravägen och närheten till gruvan bör en bullerutredning utföras för att vidta åtgärder, speciellt om det blir aktuellt att öppna Dannemora gruvor igen och tung trafik kommer belasta vägen och gruvområdet igen. Mindre låglänta partier finns inom området och ska tas i beaktning vid framtida planering av området.

Ilsvedden har inte blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden.

BK 401 - SKYTTBACKEN

Skyttbacken är en befintlig detaljplan där stora delar av området ännu inte är utbyggt. Inom området finns två fornlämningsområden som hänsyn ska tas till men i övrigt har området goda förutsättningar. Bullerdämpande åtgärder bedöms behöva utredas vid en eventuell detaljplaneändring då området är omgärdat av både större väg samt järnväg.

BK 402 - HOVGÅRDEN

Det utpekade området är beläget söder om Österby simbad. Området utgörs av åkermark och skogsmark. Området är att anse som kompletterande bebyggelse. Strukturen och karaktären på kompletterande bebyggelse behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse.

Området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga till låga naturvärden. Det visar också på att området har låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

Inom det utpekade området finns både större och mindre fornlämningsområden bestående bland annat av bebyggelselämningar och fångstgrop. Stor försiktighet till detta ska tas i detaljplanearbetet.

Ett låglänt område närmast Pålsboda är identifierat och därför bör dagvattenutredning göras i detaljplanering. Två områden med risk för ras finns även inom det utpekade området, båda längs med Hammargatan. Geoteknisk utredning förordas därför.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för industrier, verksamheter och handelsområden.

IV 400 - FÖRETAGSBY ÖSTERBYBRUK ETAPP 2

En fortsättning av utvecklingen av industrier i Österbybruk. Området är väl separerat från bostadsbebyggelse och lämpar sig därför även för störande industrier. Marken består främst av sandig morän och en mindre del glacial lera. Området är idag ett skogsområde och är inte inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. En inventering kan därför behöva göras vid detaljplaneläggning.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 400 - CYKELSTRÅK FILMVÄGEN

En mindre ortsväg som har potential att utvecklas till ett effektivt pendlingsstråk mellan Österbybruk och Dannemora. Cykelbarhet och säkerhet för gång- och cykeltrafikanter ska utvecklas på denna sträcka.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

R 400 - VATTENTORNET

Sydväst om Österbyskolan vid vattentornet pekas ett område ut för utveckling av rekreation. Områden är värdefulla för tätortens närhet till rekreation och sammanknyter olika delar av tätorten. Området har en naturlig koppling till ett stort antal bostäder i närheten och har vid en inventering utpekats som en viktig skog för Österbyskolan. I framtiden bör området användas för etablering av nya aktiviteter eller funktioner som överensstämmer med ändamålet rekreation. Alla åtgärder som görs i området måste alltså innebära att befintliga rekreationsfunktioner inte påverkas negativt.

Inom området finns en nedlagd deponi på en fastighet med riskklass 3. Därför är det lämpligt att det utreds om området är säkert för användningen rekreation innan det utvecklas vidare.

Området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på låga till medelhöga naturvärden. Det visar också på att området har medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

R 401 - SÅGDAMMSPARKEN

Mitt i Österbybruk ligger det utpekade området R 401. Området är värdefullt för tätortens närhet till rekreation och sammanknyter olika delar av tätorten. Området har en naturlig koppling till ett stort antal bostäder i närheten. Inom området tillåts i dagsläget utveckling av bostäder. I framtiden bör området användas för etablering av nya aktiviteter eller funktioner som överensstämmer med ändamålet rekreation. Alla åtgärder som görs i området måste alltså innebära att befintliga rekreationsfunktioner inte påverkas negativt.

Området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på låga till medelhöga naturvärden. Det visar också på att området har medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

R 402 - OPPDAMMEN

Intill campingen i Österbybruk ligger Oppdammen som föreslås för framtida rekreationsutveckling. Runt Oppdammen föreslås en gångstig för att tillgängliggöra tätortsnära rekreation. Området är delvis utmarkerat som byggnadsminne tillsammans med den närliggande bruksmiljön och därför bör Länsstyrelsen vara med i ett tidigt samråd vid framtida planering av rekreationsområdet.

R 403 - STORDAMMENS VANDRINGSLED

Stordammens vandringsled sträcker sig från campingen i Österbybruk upp till Aspo naturreservat längs med Stordammen. Visionen är att ha en tätortsnära vandringsled som tillgängliggör naturen kring Stordammen. Vandringsleden vid namn

Upplandsleden går längs med Stordammen och ska ses som en resurs för framtida rekreationsutveckling i området. Rekreationsområdet kommer utgöra en viktig del i tätortsnära natur när de större bostadsområdena BS400 och BS401 utvecklas. Utveckling inom detta område får enbart ske i rekreationssyfte som främjar ett aktivt uteliv.

R 404 - ELLJUSSPÅRET

Område R400 är grönområdet runt elljusspåret. Områdets användning fastställs till naturområde för rekreation. Det innebär att området ska vårdas och inte i allt för väsentlig grad förändras. Däremot kan rekreationsanläggningar och tillgänglighetsarbeten tillåtas. Med tillgänglighetsarbeten menas gång- och cykelvägar, elljusspår, skidspår etc. Området anses bli ännu viktigare att behålla för rekreation i framtiden då de större bostadsområdena BS400 och BS401 utvecklas.

R 405 - KLOCKARBACKENS OAS

Mellan bostadsområde B400 och B401 föreslås en grön oas för att främja rekreation. Ett nyckelbiotopområde med kalkbarrskog är identifierat inom R405 som stor hänsyn ska tas till vid planering av framtida rekreationsområde. På grund av nyckelbiotopen föreslås en minimal påverkan i skogspartiet och samråd med Skogsstyrelsen. Området kan tänkas behöva ta yta från B400 och B401 för att skydda nyckelbiotopen.

R 406 - IP ÖSTERBYBRUK

Området är en idrottsplats med fotbollsplaner i orten som med fördel kan utvecklas för att skapa ett större sammanhang och samlingsplats runt idrottsplatsen.

R 407 - KARMDAMMEN

Runt Karmdammen finns idag en vandringsslinga på runt 6 km som nyttjades som tillsynsstig för dammen från sent 1600-tal. Stigen går på dammsbröst som ger fin utsikt över dammen och omgivande myrar och gölar. Utter syns till och från i dammen. Det finns viloplatser samt grillplatser i området. Slingan är ett viktigt tätortsnära grönstråk och intentionen är att rekreationsområdet ska fortsätta utvecklas för

tillgängliggörande och attraktivitet.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

S 400 - ÖSTERBYBRUKS HERRGÅRDSOMRÅDE

Österbybruks herrgårdsområde har anor från 1500-talet och kännetecknas av en typisk bruksmiljö från den tiden. Stora delar av det utpekade området skyddas genom den byggnadsminnesförklaring som finns över bruksmiljön. Området pekas ut som skyddsvärt för att värna om den unika miljön och skydda mot framtida exploatering. Mer information om Österbybruk och dess historia finns att läsa i kommunens kulturmiljöprogram *Jord och Järn* på sidan 175-220.

S 401 - BERTILSPARKEN

Grönyta och viktig lekpark för närboende i Österbybruk. En liten pulkabacke finns även på ytan och hela detta är viktigt att bevara. Äldreboendet på parkvägen samt servicelägenheter på Ekbacksvägen ligger relativt nära och detta gör att parken blir en viktig lättillgänglig rekreationsyta där genereationer kan mötas.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

P 400 – HARVIK

Pågående detaljplan för bostäder. Detaljplanen syftar till att göra befintliga byggnader planenliga samt möjliggöra för nya enstaka byggrätter.

S/F 400 – SEFFERBACKENS FÖRSKOLA

Inom det utpekade området reserveras mark för framtida förskola i takt med att de större bostadsområdena BS400 och BS401 byggs ut.

RV 400 – ÖSTERBYBRUKS RENINGSVERK

Österbybruks reningsverk med en buffertzon på 300m där ingen ny bostadbebyggelse tillåts.

Östhammar

Östhammar anlades redan på medeltiden och fick sina stadsrättigheter så tidigt som 1368. Då låg bebyggelsen strax väster om nuvarande stadskärna. Staden fungerade som ett handelscentrum genom närheten till havet och hade också en viktig funktion för den fiskande befolkningen.

Den medeltida staden kan fortfarande spåras i ett bitvis oregelbundet gatunät, även om den idag äldsta bebyggelsen är från 1700-talet. Östhammar har brunnit i flera omgångar.

Östhammar fick ett uppsving under slutet av 1800-talet. Den första stadsplanen är från år 1878. Bebyggelsen organiserades då i rektangulära kvarter med rätlinjiga gator. Östhammar växte mot norr och söder utanför stadskärnan. Många av husen bär spår av badortsepoken.

Under 1920- till 1950-talet pågick en försiktig expansion av staden, framförallt norrut, med egnahemsbebyggelse inspirerad av den engelska trädgårdsstaden. Från slutet av 1960-talet fram till början av 1980-talet expanderade Östhammar kraftigt. Då byggdes många nya villor och åtskilliga flerfamiljshus. Staden växte i alla riktningar.

Östhammars utbud av handel, underhållning och arbetstillfällen gör orten populär året runt. Översiktsplanen pekar ut flera platser där handeln kan utvecklas ytterligare och där fler arbetstillfällen kan skapas, både genom industrier och kontor.

PROFIL

Östhammar är kommunens största tätort, en småstadsidyll och ett centrum för handel och administration. Här ligger kommunhuset och flera andra centrala servicefunktioner, exempelvis Östhammars vårdcentrum med akutmottagning. Östhammar fungerar som centralort. Kommunhus, vårdinrättningar och bibliotek ligger i anslutning till stadskärnan. Skolor (F-9), förskolor och sportanläggningar finns på lite olika platser och på lite längre avstånd från stadskärnan.

Det finns flera affärscentrum. I stadskärnan finns

livsmedelsbutiker, apotek och småbutiker. Livsmedelsbutiker finns även vid infartens centrum och i det externa köpcentrum som etablerats under 2000talet. Här hittar man också fackhandelsföretag.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Stadskärnan är av riksintresse för kulturmiljövården. Det gäller de delar som bär spår av ett medeltida gatunät och centralt belägna områden med en tät och småskalig trähusbebyggelse. Det finns även välbevarade byggnader från förra sekelskiftet och badortsepoken, till exempel Källörskolan och gamla brandstationen.

Stadskärnan har en särskild charm som tillsammans med havskontakten bidrar till Östhammars attraktionskraft som en småstadsidyll.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Rådhuset, gamla vattentornet, Källörskolan och Börstils kyrka är exempel på viktiga landmärken. Sjöfronten är också viktig för upplevelsen av denna gamla fiske, sjöfarts och badortsstad.

Detsamma gäller viktiga mötesplatser som Krutuddden, Sjötorget, Rådhustorget och busstationen. Busstationens funktion som centralt belägen mötesplats kan behöva förstärkas.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Östhammar har goda möjligheter att utvecklas. Det finns gott om plats för nya bostäder och verksamheter. Staden kan göras tätare genom att mer isolerade villaområden knyts samman med ny bebyggelse. Det går till exempel att bygga ihop Edsområdet med egentliga Ed. Särskild hänsyn måste tas i Börstilsåsens vattenskyddsområde längs väg 76. Grundvatten från Börstilsåsen försörjer Östhammar med dricksvatten.

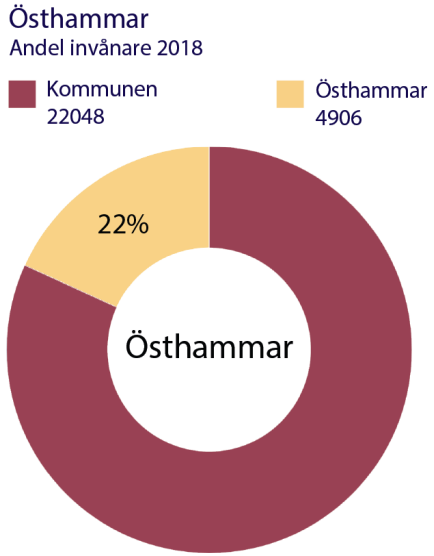
För att behålla attraktionskraften behöver landmärken och fronter som förknippas med Östhammar hanteras med hänsyn. Sjöfronten och sammanhängande gröna stråk inom och runt tätorten bör behållas intakta, likaså stadens centrala delar som är ett riksintresse för kulturmiljövården. Området runt Börstils kyrka har landskapsbildsskydd (se sid 182).

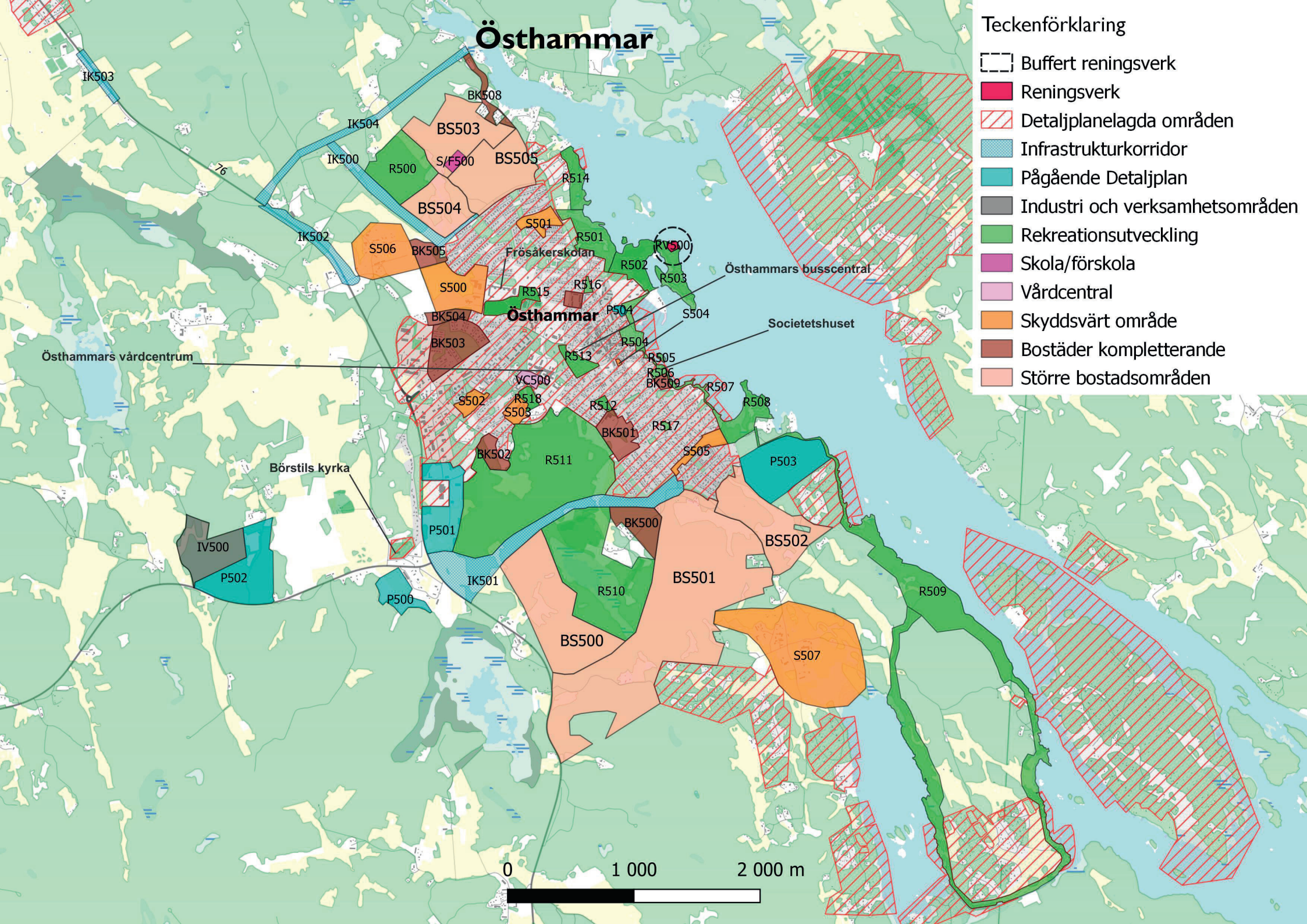
Drottninggatan är ett viktigt stråk och har potential att utvecklas till en gågata med mycket liv året runt. De vackra byggnaderna kräver kontinuerligt underhåll. Dessutom krävs satsningar som kan bidra till att fler service- och handelsföretag etablerar sig längs gatan, gärna hela vägen ner till Kyrkogatan.

Flera nya utbyggnadsområden för både småhus och flerfamiljshus har tillkommit under 2000-talet. Nya infartsvägar kan behövas om expansionen fortsätter. Två utredningsområden för vägar finns i förslagskartan.

UTMANINGAR

Vatten- och avloppstillgången är precis som i Öregrund mycket begränsad i Östhammar, och är en

Östhammar
Teckenförklaring
Buffert reningsverk
Reningsverk
Detaljplanelagda områden
Infrastrukturkorridor
Pågående Detaljplan
Industri och verksamhetsområden
Rekreationsutveckling
Skola/förskola
Vårdcentral
Skyddsvärt område
Bostäder kompletterande
Större bostadsområden
IK503
IK504
IK500
IK502
IK501
76
BK508
BS503
S/F500
BS505
R500
BS504
R514
S501
R501
S506
BK505
Frösåkerskolan
RV500
R502
R503
Östhammars busscentral
S500
R515
R516
P504
S504
BK504
Östhammar
Societetshuset
BK503
R504
Östhammars vårdcentrum
R513
R505
R506
VC500
BK509
R507
S502
R518
R508
S505
R512
R517
BK501
BK502
R511
S505
P503
Börstils kyrka
BK500
P501
BS502
IV500
BS501
P502
R510
R509
P500
BS500
S507
0
1 000
2 000 m

stor nyckel till att nya bostäder och verksamheter ska kunna tillkomma i orten. Östhammar har en trevlig stadsstruktur och gestaltning i de centrala delarna, men det är samtidigt en utmaning att få ett levande centrum då verksamheter måste konkurrera med Öregrund på sommaren och även extern handel både lokalt och regionalt. Idag finns även störande verksamheter i nära anslutning till de centrala delarna. Dessa bör på sikt flyttas längre bort från bostadsbebyggelse för att skapa en god boendemiljö och öppna upp nya möjligheter för centrala Östhammar.

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

BS 500 - KANIKEBOL

Området består idag av främst skog samt vissa mindre jordbruksmarker och lämpar sig för större bostadsutveckling, blandad bebyggelse i form av flerbostadshus i maximalt tre våningar, parhus, radhus kedjehus ska prioriteras. Rekreationsområde R510 – Kanikebolsjön angränsar till bostadsområdet i öst och ger tillkommande bostäder närhet till rekreation i form av både skog och vatten. Området angränsar till riksväg 76 i väst vilket gör området tillgängligt men kräver samtidigt att bebyggelse anpassas för trafikbuller.

Då väg 76 är transportled för farligt gods så ska en bebyggelsefri zon på minst 25 meter införas. Även inom 150 meter bör hänsyn tas till leden, och ytterligare beskrivning och vägledning om detta går att hitta under Miljö och hälsorisker i kaptiel 5.

Gång- och cykelvägar ska anläggas längs gatunäten inom området vid detaljplaneläggning och kopplas ihop med befintligt gång- och cykelnät. Säkra passager för skolvägar ska säkerställas från bostadsområdet över infrastrukturkorridor K501 – Södra infarten till intilliggande rekreationsområde i norr - R511, alternativt den alternativa sträckningen för södra infarten - K502. I områdets norra del har ett lågpunktsområde identifierats och därför är det mycket viktigt att dagvattenutredningar görs i detaljplaneskede och att dagvattenlösningar anordnas på ett hållbart sätt vid exploatering. Naturvärdesinventering ska göras vid detaljplaneläggning.

BS 501 - KANIKEBOL 2

Den största utvecklingen av Östhammars tätort kan ske i detta område. Marken är idag ett skogsområde med vissa enskilda vägar som löper genom området. Naturvärden är i dagsläget inte utrett. Naturvärdesinventering ska göras vid detaljplaneläggning. Utvecklingen ska bestå av blandad bebyggelse i form av flerbostadshus och parhus/radhus i de östra delarna och medan de resterande delarna av området kan tillåta de bostadsformer som anses lämpliga vid utbyggnadstillfället. Förskola/skola bör utredas inom området för att möjliggöra bostadsnära förskola för områdena BS 500 och BS501. Behov av sportanläggningar bör också utredas i samband med utbyggnad av detta område. Inom området ska gång- och cykelvägar anläggas längs gatunäten och dessa ska koppla på befintliga gång- och cykelvägar utanför planområdet.

Två större lågpunktsområden finns karterat inom det utpekade utvecklingsområdet och detta ställer krav på att dagvattenutredning genomförs i samband med detaljplaneläggning. Flera mindre riskområden för skred har också påträffats och dessa ska tas i beaktning vid detaljplanering och där kan geologisk undersökning komma att krävas.

Området angränsar precis som BS 500 till riksväg

76 i väst vilket gör området tillgängligt men kräver samtidigt att bebyggelse anpassas för trafikbuller.

Då väg 76 är transportled för farligt gods så ska en bebyggelsefri zon på minst 25 meter införas. Även inom 150 meter bör hänsyn tas till leden, och ytterligare beskrivning och vägledning om detta går att hitta under Miljö och hälsorisker i kaptiel 5.

BS 502 - KÄRLEKSALLÉN

Område som idag består av skog samt viss jordbruksmark. Bostäder i form av parhus, radhus eller friliggande villor ska prioriteras. Prioritering kring gång- och cykelvägar inom området ska vara att göra det enkelt att ta sig ut på befintliga huvudleder. Ett större lågpunktsområde för dagvatten finns karterat i södra delarna och en dagvattenutredning ska göras i detaljplan för att utreda hur detta ska hanteras vid exploatering.

Området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på låga naturvärden och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Naturvärdesinventering ska göras vid detaljplaneläggning.

BS 503 - ED 2

Norr om det större bostadsområdet BS506 - ED 23:1, pekas detta område ut som en fortsättning av utvecklingen i norrgående riktning. Området består idag av skog samt brutet jordbrukslandskap och bedöms lämpa sig för utveckling av främst friliggande villor. Naturvärden är inte kartlagt på platsen och detta ska göras i samband med detaljplaneläggning, liksom dagvattenutredning. Inslag av den befintliga skogen bör sparas vid exploatering för att bevara delar av den natursköna karaktären som finns idag. Det finns även stigar som används för rekreation idag genom området, och dessa bör sparas i den mån det går. Anslutning av motortrafik till området ska ske via Husbackavägen samt från BS505 – Ed 3, och dessa ska samordnas så att anslutningarna blir så få som möjligt. Gång- och cykeltrafik ska anordnas längs gatunätet inom utvecklingsområdet och ska kopplas ihop med befintligt gång- och cykelnät.

BS 504 - ED 3

Område för större bostadsutveckling som där blandad bebyggelse ska prioriteras i form av parhus, radhus, kedjehus och friliggande villor. Marken består av skog och en del jordbruksmark i brutna arealer. Inslag av den befintliga skogen bör sparas vid exploatering för att bevara delar av den natursköna karaktären som finns idag. Området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Naturvärdesinventering ska göras vid detaljplaneläggning.

Dagvattenutredning ska göras vid detaljplaneläggning. Anslutning till området ska ske via den nya infrastrukturkorridoren, K500 – Eds norra infart samt från BS504 – Ed 2, och dessa ska samordnas så att anslutningarna blir så få som möjligt. I och med att bostadsområdet kommer att ligga i anslutning till ett större infrastrukturstråk så ska bullerutredning göras i samband med detaljplaneläggning. Gång- och cykeltrafik ska anordnas läng gatunätet inom utvecklingsområdet och ska kopplas ihop med befintligt gång- och cykelnät. Ett område för skola har pekats ut i norra delen, med områdeskod S/F501 – Eds skola och beskrivs i detalj under rubriken Övriga områden.

BS 505 - ED 23:1

Ett större område som består av skogsmark och där en hägerkoloni upptäckts vid utredning för detaljplaneläggning. Tidigare detaljplaneärende har avslutats på grund av denna hägerkoloni men mar-

ken är fortsatt intressant för utveckling av bostäder i blandade former av friliggande villor, radhus samt flerbostadshus om det är möjligt trots hägerkolonin. Vid framtida detaljplaneläggning ska det utredas om det är möjligt att exploatera delar av området med hänsyn till de flertal hägerbon som identifierats. Det finns även stigar som används för rekreation idag genom området, och dessa bör sparas i den mån det går.

Området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga och höga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Naturvärdesinventering ska göras vid detaljplaneläggning.

Utvecklingsområden bostäder

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

BK 500 - KANIKEBOL MOTORBANA

Området består idag av skog och blir ett komplement till de få bostäder som idag finns väst om det utpekade området. Utveckling av friliggande villor föreslås och en fortsättning av den fastighets- och gatustruktur som finns idag ska eftersträvas för att skapa ett enhetligt område. Vid detaljplaneläggning ska naturvärdesinventering göras. En viktig förutsättning för att bostadsbebyggelsen ska kunna utvecklas på platsen är antingen att motorbanan som ligger väst om området flyttas till annan plats eller att lämpliga bulleråtgärder görs. En skyttebana finns också i närheten och att den flyttas är också en förutsättning för utveckling av bostäder.

BK 501 - KANIKEBOLSGATAN

Området angränsar till de centrala delarna i öst och Östhammars elljusspår, R511, i väst. Inom området finns även Östhammars kommunförråd och verksamhet ska flyttas för att göra plats för möjligheter till centrumnära bostäder i attraktiv miljö. Utvecklingsområdet kommer även att ta i anspråk en liten del av elljusspåret och i och med detta ska de spår som påverkas dras om för att kopplas ihop.

Områdets västra delar har delvis blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BK 502 - FORTSÄTTNING AV ERIKSLUNDSOMRÅDET

Området består idag delvis av mark som är detaljplanelagt som allmän platsmark, natur och delvis ej detaljplanelagt. Utveckling av området ska bestå av en komplettering med friliggande villor i samma stil och struktur som de nuvarande byggnaderna i Erikslundsområdet.

Området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Viss natur kommer tas i anspråk och behovet av förtätning av bebyggelse bedöms överordnat andra intressen i detta område.

Ett potentiellt förorenat område har identifierats inom det utpekade området och beskrivs som schaktmassedeponi. Markprover kan behöva tas vid detaljplaneläggning.

BK 503 - FÖRTÄTNING AV GAMMELBYN

Utvecklingsområde som idag i stora drag består av bostäder samt allmän platsmark – parkmark i ”1.19 - Förslag till stadsplan för del av Gammelbyn 3:1 m.fl.”. En förtätning av området föreslås och därmed en komprimering av den parkmark som finns idag.

Bebyggelse som föreslås är friliggande villor eller parhus/radhus och hänsyn ska vid utveckling av nya bostäder tas till den befintliga bebyggelsen i området. Utformning och byggnadsstil ska harmoniera med befintlig bebyggelse.

Viss del av området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Viss natur kommer tas i anspråk och behovet av förtätning av bebyggelse bedöms överordnat andra intressen i detta område.

BK 504 - FÖRTÄTNING AV BOSTADSOMRÅDE

Området är idag till största del ej detaljplanelagd och består av skogsmark och en mindre del åkermark. En mindre del av den östra delen är idag detaljplanelagd som ”mark som icke får bebyggas” i ”1.49 – Förslag till ändring och utvidgning av stadsplanen för skolområde Gammelbyn 3:1” . Omkringliggande område har en tydlig villastruktur men bryts av där det utpekade förtätningsområdet ligger. En fortsättning av omkringliggande kvarterstruktur bör därför möjliggöras för att komplettera befintlig bebyggelse.

Viss del av området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Viss natur kommer tas i anspråk och behovet av förtätning av bebyggelse bedöms överordnat andra intressen i detta område.

BK 505 - FORTSÄTTNING AV DETALJPLAN 1:42 - GATUHÖJDER

En vidareutveckling av detaljplan 1.42 – Gatuhöjder där nuvarande villaområde är utbyggt i tydlig bebyggelsestruktur. Det utpekade området blir således en fortsättning på denna detaljplan och ny bebyggelse bör samspela med befintlig bebyggelsestruktur.

BK 506 - KVARTER GARVAREN

Område med flerbostadshus i ljust tegel som idag bedöms som monotont och påminner om ”miljonprogramsområde”. Ingår i ändring av stadsplanen ”1:92 – Kv. Garvaren” från 1961 där planen medger bebyggelse i ca 12 och 13 meter byggnadshöjd och en relativt stor del prickmark är angiven. För att öka attraktiviteten bör området förändras till mer blandad bebyggelse i varierande höjder och kulörer. Olika fasadmaterial kan också vara lämpligt och upplåtelseformen kan gärna vara blandad. Målet bör dock

vara att enbart flerbostadshus ska finnas i området. För att möjliggöra detta kan ny detaljplan behöva upprättas för området.

Området innefattas av riksintresse – kulturmiljö samt återfinns i kommunens kulturmiljöprogram Jord och järn på sida 132-140 som innefattar hela Östhammars centrala delar. Hänsyn till detta ska tas vid detaljplaneläggning och bygglov.

BK 507 - HUSBACKAVÄGEN

Sträckan längs Husbackavägen är idag delvis

bebyggd med friliggande villatomter men dessa är glest utplacerade. Med det attraktiva läget och närheten till Östhammars centrala delar så bedöms området ha potential att kompletteras med ytterligare villatomter längs vägen. För detta bör en detaljplan upprättas för att undersöka eventuella naturvärden och andra förutsättningar för bebyggelse.

BK 508 - KVARTER SOCIETETEN

Området runt Källör har gamla anor och en stor betydelse för Östhammars historia. Området ligger också strategiskt väl för att utveckla bostäder med sitt centrala läge och närhet till vatten och därför föreslås att denna del av området blir bostäder, och då i första hand trygghetsbostäder. Stor hänsyn ska tas till omkringliggande bebyggelse i utformningen av byggnaderna gällande stil och val av fasadmaterial.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för störande verksamheter och industrier.

IV 500 - EXPANDERING BÖRSTIL 1:13 INDUSTRIOMRÅDE

Marken är utpekad som en förlängning av den pågående detaljplanen P502. Marken kan antingen inkluderas i den pågående detaljplanen eller hanteras i en egen detaljplan.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 500 - EDS NORRA INFART, ”VADBACKSVÄGEN”

Reserverat stråk på nuvarande Vadbacksvägen för en ny infart till Edsområdet i Östhammars norra delar. Infarten blir aktuell i samband med att IK504 - Norra infarten byggs ut och framförallt när större bostadsområden BS504 – Ed 2 och BS505 – Ed 3 exploateras. Väl utformad väg för motortrafik ska anläggas för att klara av den belastning som uppkommer till nya bostadsområden och nya gång- och cykelvägar bör anläggas i samband med anläggandet.

IK 501 - SÖDRA INFARTEN

En ny infart i södra delarna av Östhammar som ska anläggas i korsningen mellan väg 288 och väg 76 för att leda trafik från de södra delarna till de större trafikstråken samt uppkomsten av nya större bostadsområden kring stråket i framtiden. I och med den nya infarten behöver korsningen mellan väg 288 och väg 76 ses över och denna sträckning bör inarbetas i länstransportsplanen för Uppsala län. Dialog med Region Uppsala och Trafikverket ska ske från kommunens sida.

IK 502 - LÄNK MELLAN NORRSKEDIKA - ÖSTHAMMAR

Reservat för cykelväg för att knyta ihop befintliga cykelvägar som anlagts från Norrskedika mot Östhammar och de befintliga cykelvägar som finns i Östhammar.

IK 503 - CYKELBARHET NORRSKEDIKA - ÖSTHAMMAR

Reserverat stråk för komplettering av cykelbarheten mellan Norrskedika – Östhammar. Denna sträcka behöver knytas samman med befintliga cykelbara vägar mellan orterna. De åtgärder som ska göras för

att uppnå detta mål ska utredas i ett senare skede och en samverkan mellan kommunen och region Uppsala ska ske i utredningsskedet.

IK 504 - NORRA INFARTEN

Vägreservat för framtida infart från väg 76 som kopplar ihop med Husbackavägen och bron över fjärden som sedermera leder mot flera landsbygdsområden på andra sidan fjärden. Väl utformad väg för motortrafik ska anläggas för att klara av den belastning som uppkommer till nya bostadsområden och nya gång- och cykelvägar bör anläggas i samband med anläggandet.

Dialog ska ske med Trafikverket och region Uppsala från kommunens sida i och med anslutning från väg 76 till den nya infarten som skapar en ny trafiksituation och den bör även pekas ut i länstransportplanen för Uppsala län.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

R 500 - ED

Området föreslås som ett nytt rekreationsområde i samband med att de större bostadsområdena BS504, BS505 och BS506 byggs ut. Det utpekade området består idag mestadels av skogsmark. Särskild hänsyn ska tas till det biotopskydd och skydd för nyckelbiotoper inom det utpekade området. Biotopen är värdefull på grund av kalkbarrskog, värdefull kryptogamflora, rik marksvampflora och ymnigt mosstäcke. Samråd med Skogsstyrelsen föreslås vid anläggning av vandringsstigar och andra föremål för rekreation inom området.

R 501 - GAMMELHUS

Området fungerar som ett rekreationsområde och promenadstråk för befolkningen i Östhammar. Området har bland annat lämningar av en borg från slutet av 1300-talet. Det utpekade området är fortsatt ämnat för rekreation i framtiden och insatser tillåts enbart om de främjar ett rekreationssyfte.

R 502 - KLACKSKÄRS CAMPING

I dagsläget används det utpekade området som campingplats som anses vara förenligt med ett rekreationsområde. Området är utpekat som rekreatonsutveckling för att skydda mot framtida exploatering, detta för att bibehålla tätortsnära rekreationsområden. Området fungerar även som en länk mellan Gammelhus (R501) och Krutudden (R503) .

R 503 - KRUTUDDEN

Krutudden består idag av badplats, gångstigar, grillplats och parkområde och platsen ska användas för rekreation även i framtiden. Området får endast utvecklas i syfte att förstärka det nuvarande rekreationsområdet. Östhammars reningsverk RV500 ligger inom det utmarkerade området som hänsyn ska tas till i framtida planering.

R 504 - HAMNEN & STADSPARKEN

Mittemot bostadsområdet Klackskär finns idag en outnyttjad grönyta som föreslås användas som parkområde för att bland annat få en tydligare koppling till R503 Krutudden. Området kan utnyttjas av alla boende i tätorten men kan ha extra stor vikt som närliggande rekreation för gruppboendet Rådhuset samt servicelägenheter på prästgatan och därför ska tillgängligheten beaktas. Grönområdet mitte-

mot Klackskär skulle även kunna ha möjligheten att knyta samman med stadsparken på ett tydligare sätt genom att koppla ihop de två grönområdena längs med hamnen. Stadsparken föreslås för vidare rekreationsutveckling med en naturlig förlägning till Holmen (R505) och Societetsparken (R506).

R 505 - HOLMEN

Holmen där det tidigare kallbadhuset i Östhammar stod föreslås för framtida rekreationsutveckling. Området föreslås få en bättre koppling till Stadsparken R504 och Societetsparken R506 genom att utveckla det befintliga grönområdet. Det utpekade området är relativt litet, och därför kan en möjlighet vara att utvidga platsen med exempelvis trädäck ut mot Östhammarsfjärden.

R 506 - SOCIETETSPARKEN

Societetshuset källör började byggas år 1885. Societetshuset, eller källörsskolan som det också benämns, byggdes under badortstiden som ett kall och varmbadhus. Byggnaden har varit föremål för byggnadsminnesförklaring men länsstyrelsen beslutade att inte byggnadsminnesförklara byggnaden. Källör har varit i väldigt dåligt skick på grund av eftersatt underhåll och de senaste åren har byggnaden renoverats i form av ideella insatser.

På grund av kulturmiljöskäl pekas området ut som rekreationsutveckling för att skyddas mot framtida exploatering. Den inkringliggande Societetsparken föreslås för framtida rekreation för allmänheten och som en förlägning av Stadsparken R504.

R 507 - KÄLLÖRSGATAN

Angränsande till Societetsparken finns idag en outnyttjad grönyta som föreslås bli en förlängning av Societetsparken. Det utpekade området sträcker sig sedan vidare längs med vattnet vidare mot R508 och R509 där visionen är att kunna vandra längs med vattnet ända ned till Sandikaön. En viss omdragning av vandringstråket kan behöva göras för att inte inkräkta på omkringliggande fastigheter. Förslaget är då istället att dra vandringsstråket via Källvägen och sedan ned till Näsudden.

R 508 - NÄSUDDEN

Scouterna har för tillfället sin verksamhet på denna plats. I området finns även ett flertal sjönära fastigheter. Området skall bevaras i rekreationssyfte. Området kommer även fungera som grönsläpp gentemot det redan bebyggda Boda samt mot nya området Sandika norra (U504).

R 509 - ÖSTHAMMARSFJÄRDENS VANDRINGSLED

I det utpekade området föreslås möjligheten att vandra längs med Östhammarsfjärden på utpekade leder. Längs med vandringsleden föreslås även uppförandet av utpekade vindskydd och grillplatser. Området sträcker sig cirka 5-6 km ned till Sandikaön och kanalen mot Fagerön. Det utpekade området föreslås knyta samman med Fageröns naturreservat på andra sidan kanalen med hjälp av roddbåt, flotte eller annan anordning som lämpar sig bäst i området. I höjd med Koxut finns ett flertal fornlämningsområden samt ett biotopskyddsområde med kalkbarrskog som särskild hänsyn ska tas till.

R 510 - KANIKEBOLSSJÖN

Kanikebolssjön föreslås som ett framtida rekreationsområde för det framtida större bostadsområdet Kanikelbol - BS500. Potential finns även att knyta samman området med Östhammars största område för rekreation, nämligen elljusspåret (R511). Runt Kanikebolssjön föreslås gångstigar, vindskydd och

grillplatser och andra ändamål som främjar ett aktivt uteliv. Området kring sjön är även utpekat i Länsstyrelsens Naturvårdsavtal där området anses ha bevarandevärden i form av torrängsvegetation och att området är ett närströvområde. Ett mindre fornlämningsområde samt ett område med risk för skred är identifierat inom det markerade området som hänsyn ska tas till i framtida utveckling av området.

Inom området återfinns både Kanikebols motorbana samt en skyttebana som idag utgör en form av rekreation. Skulle verksamheterna flytta öppnar detta upp för nya rekreationsmöjligheter alternativt en viss utökning av bostadsområdet BK500.

R 511 - ELLJUSSPÅRET

Det utpekade området är det största rekreationsområdet i Östhammar som bland annat innehåller ett 2,5 km långt elljusspår. Idag utnyttjar även Kristinelundskolan närheten till skogsområdet som hänsyn ska tas till i framtida utveckling av området för att täcka upp skolans behov. Området kommer bli ännu viktigare i framtiden som ett rekreationsområde eftersom intentionerna är att Östhammar ska fortsätta växa söderut. Detta kommer innebära att rekreationsområdet kommer ligga mer centrerat i en framtida utveckling av tätorten Östhammar. Inom det utpekade området tillåts enbart utveckling av rekreationsändamål som kan främja ett aktivt uteliv.

R 512 - VASAPARKEN

Ytan består idag av en grönyta med barrträd och lövträd, i området finns även en mindre lekplats. Området är utpekat som rekreationsutveckling för att förhindra framtida exploatering. Grönområdet ligger i ett bostadsområde som till större del består av småhus. Området får utvecklas i rekreationssyfte som ska främja ett aktivt uteliv.

R 513 - HEMBYGDSGÅRDEN

Området kring Hembygdsgården i Östhammar består av gång- och cykelvägar som används mycket av allmänheten. Det ligger i nära anslutning till serviceboenden på repslagargatan och är därför en viktig rekreationskälla kopplat till detta. Det finns även en pulkabacke inom det markerade området som används av boende i närheten. Området är utpekat som rekreationsutveckling för att försäkra att området i framtiden även används för rekreation. Utveckling inom området tillåts om det anses främja ett rekreationssyfte.

R 514 - SJÖVRETEN

Området ska utvecklas för att tillgängliggöra strandlinjen från Gammelhus (R501) fram till badplatsen inom detaljplanen för Kvistagran.

R 515 - FRÖSÅKERSVALLEN

Idrottsområde vid Frösåkersskolan som innehåller fotbollsplaner och andra idrottsytor. Utveckling av idrottsområdet ska fortsättningsvis göras för att stärka de befintliga värdena.

R 516 - SLOTTSPARKEN

Parkområde längs Slottsgatan som bedöms användas i liten grad idag. Fina träd och en liten sittbänk finns i parken, men ett behov av att utveckla en bättre avskärmning från och mer funktionalitet har identifierats. Parken har potential att bli en viktig rekreationsyta och lekplats som förser flera av de omkringliggande bostadsområdena samt rekreationsyta för gruppboendet på Klackskärsgatan. Här kan med andra ord flera generationer mötas.

R 517 - FASANPARKEN

Det utpekade området består idag av en mindre lekplats och grönyta som omges av bostadshus. Grönytan anses vara värdefull för boenden i närområdet och föreslås förbli oexploaterad. I området tillåts enbart åtgärder som främjar till utomhusvistelse.

R 518 - KRISTINELUNDS DAGVATTENDAMM

Bakom äldreboendet på Edsvägen finns ett grönområde med en större dagvattendamm. Dammen och grönområdet har potential att bli en mer lättillgäng mångfunktionell yta som kan användas både av äldreboendet och gruppbostaden på Edsvägen samt Kristinelundsskolan.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

S 500 - EDSKOLANS SKOLSKOG

Bakom Edskolan ligger ett orört skogsparti som idag bland annat utnyttjas av barnen på skolan. Skogspartiet anses också vara värdefullt för omkringliggande bostadsområden. Området pekas ut som skyddsvärt för att skyddas från framtida exploatering. Området föreslås förbli orört för att främja lek och utomhusvistelse. Det är alltså inte förenligt att omvandla området till park, lekplats eller liknande. Inom det utpekade området finns även en fornlämning som gynnas av att området pekas ut som skyddsvärt.

S 501 - GAMMELBYNS GRÖNOMRÅDE

Det utpekade området i Gammelbyn utgör en grön kil mellan två bostadsområden som föreslås förbli oexploaterat. Inom skyddsområdet återfinns även en pulkabacke som är viktig för lek och rekreation. Det utpekade området är inventerat gällande natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga värden.

S 502 - ULRIKSBERG

Idag består det utpekade området av ett orört skogsparti. Området ligger i närheten av Kristinelundskolan och förskolan Ugglan. Skogspartiet bedöms därför vara särskilt värdefullt för barn i skola/förskola. Medel till höga värden gällande natur och friluftsliv har identiferats inom det utpekade området som styrker att området bör förbli skyddat.

S 503 - KRISTINELUNDS SKOLSKOG

I anslutning till Kristinelundskolan föreslås ett skydd mot framtida exploatering med undantag för utbyggnad av skolverksamhet. Området används idag av barnen i skolan som kopplar ihop med elljusspåret R511 som bör användas för att främja lek och rörelse i utomhusvistelse. Området har även potential att användas av äldreboendet och gruppboendet på Edsvägen om det görs lättillgängligt.

S 504 - TINGSGÅRDEN

Idag består det utpekade området av en park bakom det gamla Tingshuset från 1924. Området ska förbli oexploaterat för att skydda de kulturhistoriska miljöerna i området. Det enda som tillåts på denna plats är upprustning av parkområdet. Mer att läsa om området finns i Jord och Järn på sidan 132-140.

S 505 - BODA GRÖNSTRÅK

Området bedöms vara ett viktigt grönstråk för boende och bör därför skyddas mot framtida explo-

atering. Området ligger även i närheten av gruppboendet Boda på Kanikelbolsgatan och är därför viktig som nära rekreationsområde för gruppboendet. Tillgängligheten till området ska därför bevaras. Medelhöga natur- och friluftsväden har identifierats inom det utpekade området som styrker varför området är utpekat som skyddat. Upprustning av lekplats bedöms inte strida mot skyddet.

S 506 - EDS TRÄDGÅRD

Ett område som går längs med Vadbacksvägen med en speciell karaktär av småskaligt jordbruk och lummig landskapskaraktär. En restriktiv hållning mot ny bebyggelse och krav på anpassning gällande utformning, material och placering föreslås för att bevara den genuina karaktären.

S 507 - SANDIKA

Området återfinns i kommunens kulturmiljöprogram på sidorna 239-240. Där beskrivs det skyddade området som bymiljö med bevarat bebyggelsemönster sedan 1700-talet och välbevarade gårdar från 1800-talets andra hälft med stora mangårdsbyggnader. Kring byn finns ett värdefullt odlingslandskap med rester efter ett småskaligt jordbruk.

Bebyggelsen bör bevaras och skyddas mot förändringar som spolierar dess genuina karaktär.

Vid eventuell ny bebyggelse bör stora krav ställas på anpassning beträffande byggnadernas utformning, material och placering.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

S/F 500 - EDS SKOLA

I samband med utvecklingen av BS504, BS505 samt BS506 i de norra delarna av Östhammar som kallas Ed så väntas ett behov av en ny skola eller förskola uppstå. Utredningar för detta ska ske i samband med utveckling av dessa större bostadsområden. Hur stort område som behövs tas i anspråk vid etablering får ske vid utredning men skola ska ha företräde till ytor före bostäder.

P 500 - BÖRSTIL 1:19

Förslag till detaljplan för att uppföra ca 20 villatomter som drivs i privat regi. Detaljplaneprocessen är i dagsläget avstannat i uppstartsskedet på grund av kapaciteten i det kommunala vatten- och avloppsnätet.

P 501 - BÖRSTILS HANDELSOMRÅDE

Pågående detaljplan för en vidareutveckling av befintligt handelsområde, detaljplan ”1.87 – Östhammars södra industri- och handelsområde” och drivs i kommunal regi. Detaljplanen inväntar i dagsläget en utredning om förutsättningar för vattenskyddsområde som löper genom Östhammar samt oklara förutsättningar för vatten och avlopp.

P 502 - BÖRSTIL 1:13 INDUSTRIOMRÅDE

Förslag till detaljplan för ett nytt industriområde på delar av fastigheten Börstil 1:13 norr om väg 288 som drivs i kommunal regi. En förstudie för planens förutsättningar har gjorts men ett formellt planuppdrag har inte startats. Detaljplanen har vilandeförklarats främst på grund av bristande förutsättningar för kommunalt vatten och avlopp.

P 503 - SANDIKA 6:2

Detaljplan som drivits i kommunal regi möjliggör för blandad bebyggelse i form av ca 70-90 bostäder samt en yta för skola, alternativt förskola. Planen är i dagsläget i antagandeskedet men har pausats då förutsättningarna för kommunalt vatten och avlopp är bristfälliga.

P 504 - SJÖBLICK

Detaljplan som drivs i privat regi för en omvandling och förtätning av befintligt småhusområde till flerbostadshus i upp till fyra våningar vilket bedöms generera ca 40-50 bostäder inom området.

VC 500 - ÖSTHAMMARS VÅRDCENTRUM

Östhammars Vårdcentrum är centrum för hela kommunens vård. Området reserveras för framtida behov av utbyggnad av Östhammars vårdcentrum.

RV 500 - ÖSTHAMMARS RENINGSVERK

Östhammars reningsverk med en buffertzon på 300 meter där ingen ny bostadbebyggelse tillåts. Kapaciteten i reningsverket är för närvarande bristfällig och det finns i dagsläget ingen prognos på om och när en utbyggnad av reningsverket är aktuellt.

Övriga tätorter och småorter (BT)

MÅLBILD 2040

De mindre orterna har vuxit och fått ett bredare utbud av bostäder och verksamheter i liten skala. På vissa orter har hotellverksamhet och andra turistanläggningar utvecklats.

Utöver de fem serviceorterna finns i kommunen flera mindre orter med utvecklingsbara särdrag. På mark och vattenanvändningskartan är de markerade med beteckningen BT, tätbebyggda områden för utveckling av blandad bebyggelse. För närvarande bor cirka sju procent av kommunens invånare i dessa orter.

Störst är tätorten Hargshamn med cirka 300 invånare. Därutöver finns småorterna Dannemora, Ekeby, Film, Forsmarks bruk, Gräsö kyrktrakt, Hargs bruk, Hökhuvud, Norrskedika, Skoby, Söderboda och Valö.

Några fritidshusområden nära Östhammar (Övre och Nedre Sandika), Öregrund (Stenskär, Valudden och Skinnäsviken) och på Gräsö (Svartbäck) har också markerats med BT. Bedömningen är att dessa fritidshusområden på ett positivt sätt kan bidra till utvecklingen av kustområdet/serviceorterna och erbjuda attraktiva helårsbostäder i en tillta-

lande miljö. Omvandlingen förutsätter att vatten och avloppsfrågor kan lösas på ett tillfredsställande sätt, företrädesvis med kommunal anslutning.

HARGSHAMN

Hargshamn är en industriort med globalt exporterande tillverkningsindustri och miljöcertifierad hamnanläggning. Hamnen har varit i drift sedan 1600-talet för export av stångjärn från Hargs bruk. Hamnen är av riksintresse och binder samman sjö, väg och järnvägstransporter. En farledsfördjupning genomfördes under hösten 2020 som innebär möjligheten att ta emot större fartyg med dubbla lastkapaciteten. Hamnen är unik i regionen på det sätt att det finns gott om plats runt hamnområdet att expandera. Bebyggelsen består framförallt av småhus och äldre villor. Här finns en stor småbåtshamn, camping och en av kommunens finaste sandstränder. Det finns kommunalt vatten och avlopp i orten och fortfarande flera obebyggda tomter för bostäder att bebygga.

GRUVBYGDER

Dannemora ligger cirka fyra kilometer väster om Österbybruk. Industriella anläggningar från olika sekel sätter sin prägel på orten. Den har vuxit upp kring gruvan. Stora delar, bland annat området runt dagbrottet, är av riksintresse för kulturmiljövården. I Dannemora finns kommunalt vatten och avlopp. Samma gäller i Norrskedika vid väg 76 mellan Östhammar och Öregrund. Bebyggelsen i Norrskedika består framförallt av småhus, men här finns också några flerfamiljshus med butikslokaler, ett cementgjuteri och ett åkeri. Orten har äldre kopplingar till verksamheten i Norrskedika gruvor (1865–1905).

VALLONBRUK

Forsmark, Gimo, Harg och Österbybruk är gamla brukssamhällen. Forsmark och Harg ligger på landsbygden utanför kommunens större tätorter.

Forsmark hör till landets arkitekturhistoriskt mest värdefulla bruksmiljöer med enhetlig och påkostad bebyggelse från 1700- och 1800-talen samt en unik engelsk parkanläggning. Den gamla landsvägen österut från bruket liksom vägen söder om Hermansbo

kantas av höga välanlagda stenmurar uppförda på 1790-talet. Norr om Bruksdammen ligger Bystan, ett område med intressanta fornlämningar vilka berättar att området var bebott redan under förhistorisk tid.

Harg hör till länets mest välbevarade och kompletta bruksmiljöer med oförändrad bebyggelsestruktur sedan 1700-talets början, teknikhistoriskt värdefulla byggnader från såväl järnhanteringens tid som sågverksepoken samt representativ och välbevarad bostadsbebyggelse från 1700- och 1800-talen samt 1900-talets början.

Hargs bruk ligger vid ett mindre vattendrag som förbinder Löhammarsjön med Hargsviken, nära Hargshamn. Genom området sträcker sig den mäktiga Börstilsåsen på vars krön flera gravfält av yngre järnålderskaraktär ligger. Till bruket hör ett flertal torp belägna i skogsmarkerna runt bruket samt brukets gamla utlastningshamn med tillhörande järnbodar på södra sidan av Hargsviken. I området ingår även Hargs kyrka och Nederbyn i Löhammar.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Småorterna erbjuder särskilda boendekvaliteter. Ambitionen är att dessa orter ska utvecklas i den utsträckning som marknaden efterfrågar. Orterna har skilda karaktärer eftersom de har utvecklats av olika skäl och under olika historiska epoker. Bebyggelseutvecklingen ska utgå från och förhålla sig till ortens historia och läget i landskapet. Värdefulla kulturmiljöer kan bidra till orternas attraktivitet och ska värnas och gärna också tydliggöras. Gestaltningsråden för utvecklingen av serviceorterna (sid 45) kan i delar vara tillämpliga även i småorterna.

Samhällsservice ska i första hand erbjudas i närliggande serviceort, och ska tillgängliggöras med hjälp av kollektiva transportlösningar. Möjligheten att anlägga särskilda gång- och cykelstråk ska på sikt utredas i en plan för ett sammanhängande cykelnät i kommunen.

Vid handläggning av bygglovsärenden i de fritidshusområden som pekats ut som potentiellt lämpliga omvandlingsområden ska behovet av samlade VA-lösningar särskilt beaktas.

Dannemora och Hargshamn har en särställning genom att områden för störande verksamhet har reserverats i anslutning till dessa orter: kring tidigare område med gruvverksamhet i Dannemora och i anslutning till hamnanläggningen i Hargshamn. För att inte förhindra en industriell utveckling ska tillkommande bostadsbebyggelse i dessa orter förläggas med skyddsavstånd till miljöstörande industri och till de områden som reserverats för störande verksamheter, VI.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Låta orterna utvecklas utifrån marknadsförutsättningarna.
- Ta vara på orternas småskalighet och attraktiva karaktärsdrag när ny bebyggelse ska tillkomma.
- Stärka kopplingen till närliggande serviceort med kollektiva transporter.
- Separera ny bostadsbebyggelse med skyddsavstånd från befintlig miljöstörande industri och mark reserverad för sådana industri ändamål

DEFINITION TÄTORT OCH SMÅORT

Tätort: Sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare och högst 200 meter mellan husen (SCB).

Småort: Sammanhängande bebyggelse med 50–199 invånare och högst 150 meter mellan husen (SCB).

Landsbygd (L)

MÅLBILD 2040

Fler har valt landsbygdsboende. Cirka en tredjedel av de mer än 200/år som flyttat in i kommunen har bosatt sig på landsbygden. Större byar längs starka kollektivtrafikstråk har förtätats och det har blivit lättare att ta sig utan bil till närmaste serviceort. Fler har också valt att bosätta sig året runt i kust- och skärgårdsområdet.

Tillväxten på landsbygden är viktig för kommunens utveckling på flera sätt. Östhammar är en landsbygdskommun och vill fortsätta utvecklas som landsbygdskommun. Därför är även utveckling av bostäder och livsmiljöer fortsatt avgörande för kommunens identitet. En målsättning är att befolkningstillväxten i kommunen under planperioden även fortsättningsvis resulterar i att en tredjedel av kommunens medborgare bor på landsbygden.

Östhammar är till ytan en stor kommun. En tredjedel av kommuninvånarna bor på landsbygden. Bebyggelsestrukturen har som på många andra ställen påverkats av de stora skiftesreformerna under 1700- och 1800-talet, men fortfarande går det att urskilja en tydlig bystruktur. I det småkuperade landskapet ligger husen ofta i lite högre lägen, samlade i mindre eller större grupper. Som regel finns inga detaljplaner, med undantag för vissa fritidshusområden (se sid 45).

Jordbruksmarken i Östhammars kommun är uppbruten i mindre enheter. Vissa områden har hög bördighet, men det brutna landskapet försvårar ett rationellt jordbruk. Ur naturvårdssynpunkt och med tanke på den biologiska mångfalden har jordbruksmarken ändå en stor betydelse för kommunen och för dem som är aktiva brukare.

Hela 70 procent av landsbygdens yta är skogsklädd. I delar, framförallt mot kusten där jordtäcket ofta är tunt, är inslaget av impediment stort och tillväxten i skogen inte så hög. Men det finns även skogsmark med hög bördighet, framförallt i de centrala och sydliga delarna av kommunen.

Kommunens landsbygd kan delas in i tre olika bygder baserat på geografi och kulturhistoria. Jordbruksbygden finns kring Alunda och präglas av djurhållning och foderodling.

Vallonbruken med Gimo, Österbybruk och Forsmarks herrgårdar bildar tillsammans en bruksbygd, präglad av gruvnäring, skogsbruk och småskaligt jordbruk.

Kustbygden omfattar kust och skärgårdsområdet, med ett välbevarat, småskaligt odlingslandskap. Historiskt har Valö och Hökhuvud med omnejd haft starka kopplingar till kust och skärgård, men i ÖP 2022 avgränsas kustbygden av väg 76, ett riksintresseområde där särskild hänsyn ska tas till natur och kulturmiljövärden. Olika förutsättningar gäller därför delvis för bebyggelseutveckling på landsbygden i inlandet och vid kusten.

Landsbygd inland (LL, LA, LT)

De öppnare delarna av inlandets landsbygd, med ett aktivt bruk av åker och betesmarker i lite större skala, är markerade med LL i markanvändningskartan. Området har varit bebott sedan förhistorisk tid och är rikt på fornlämningar. Det finns gravfält invid nästan varje by. Landskapet är småkuperat, med ett omväxlande inslag av åker, skog och hagmarker. Den tilltalande landskapskaraktären har skapats och upprätthålls genom det aktiva bruket av marken.

I de områden som är markerade med LA dominerar skogen. Här pågår ett aktivt skogsbruk. Insprängt i områdena finns också gläntor av öppen och småskalig odlingsmark med stenmurar och gamla odlingsrösen.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Även på landsbygden finns behov av en genomtänkt bebyggelseutveckling. Det måste finnas utrymme för de areella näringarna att utvecklas eftersom landsbygden ska hållas levande (LL, LA). Jordbruksmark ska av hushållningsskäl i princip inte tas i anspråk för bebyggelse (MB 3 kap. 4 §). Detta gäller också den högproduktiva skogsmark som har betydelse för skogsnäringen. Åtgärder som hindrar ett rationellt bruk av marken ska undvikas, exempelvis åtgärder som skapar fysiska barriärer inom brukningsenheterna.

Landskapet innehåller även värdefulla natur och kulturmiljöer som är av allmänt intresse och bidrar till landsbygdens attraktivitet. De behöver också värnas och gärna tydliggöras. Det är även viktigt att spara gröna kilar och stråk där människor och djur kan röra sig fritt.

Bebyggelseutvecklingen ska utgå från och förhålla sig till landskapets och bebyggelsens historia. I landsbygdsområden markerade med LL ska särskild hänsyn tas till landskapskaraktären och redovisade natur och kulturmiljövärden, se karta sid 121, 168, 182 och 184.

Det måste av hållbarhetsskäl också vara möjligt att till rimlig kostnad utveckla kollektivtrafik och tillhandahålla teknisk och kommunal service på landsbygden. Bebyggelseutvecklingen sker bäst genom att befintliga bebyggelsegrupper kompletteras, helst i anslutning till starka kollektivtrafikstråk.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta hänsyn till de areella näringarna.
- Utveckla befintliga bebyggelsegrupper.
- Prioritera utveckling i bebyggelsegrupper längs de starka kollektivtrafikstråken.
- Värna och tydliggör kulturmiljövärden och ta hänsyn till landskapskaraktären.
- Värna naturvärden och gröna samband mellan bebyggelsegrupperna.

Landsbygd kust (LF, LS)

Kustens landsbygd omfattar i princip området som ligger öster om väg 76, med bland annat Gräsö, Norrön, Söderön och Raggarön. Här finns en i stora delar välbevarad skärgårdsmiljö. I stort sett all odlingsbar mark har tidigare nyttjats, vilket satt sin prägel på landskapet. Det finns flera bevarade sjöbodplatser och även fiskehamnar som fortfarande används aktivt.

Hela området ingår i riksintresset högexploaterad kust från Arkösund till Forsmark, se sid 168 och 169. Riksintresset ska inte motverka utvecklingen av det lokala näringslivet, men särskilda regler gäller för fritidsbebyggelse. Fritidsbebyggelse får bara komma till stånd som komplettering till befintlig bebyggelse. Flertalet av kommunens fritidshus ligger inom detta område.

Gräsö och omgivande skärgårdsområde samt Öregrunds skärgård söderut är med hänsyn till både de speciella naturvärdena och friluftslivet även av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken. Riksintresset innebär att området ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturvärdena, som också är en viktig del av friluftslivets värden.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

En stor del av kommunens attraktivitet ligger i närheten till kusten och skärgården. Kustens cirka 400 mil strandlinje och skärgårdens hundratals öar är en viktig resurs för fastboende, deltidsboende och besökare. En hög tillgänglighet har ett stort värde. Här finns dessutom stora natur och kulturmiljövärden. För att upprätthålla dessa värden krävs därför noggranna avvägningar när mark och vatten i kustområdet ska tas i anspråk för olika ändamål.

Men även kustens landsbygd behöver hållas levande. Människorna som bor och verkar här bidrar till att upprätthålla områdets höga natur- och kulturvärden. Verksamheter i kust- och skärgårdsområdet bidrar också till att göra det tillgängligt för besökare och friluftsutövare.

Det finns därför ett behov av att utveckla ett mer varierat utbud av bostäder. Utvecklingen ska i första hand ske i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper och där det finns tillräckligt med dricksvatten. Bäst förutsättningar för att utveckla kustområdets bebyggelse finns i området markerat LS. Här ska bebyggelsen utvecklas med hänsyn till areella näringar och turism. Naturvärden, fritids och rekreationsintressen ska prioriteras i områden med beteckningen LF. Här ska en restriktiv hållning till ny bebyggelse tillämpas, men undantag kan göras för allmänna anläggningar som har betydelse för turism och friluftsliv.

Riksintresset, den känsliga miljön och de begränsade grundvattentillgångarna innebär restriktioner för nya bostäder avsedda för delårsboende. Ett alternativ kan vara att erbjuda delårsboenden i lägenheter och permanentbostäder i befintliga bystrukturer.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ny bebyggelse avsedd för helårsboende ska i första hand utvecklas i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper och där dricksvattentillgången är tillräcklig.
- Bebyggelseutvecklingen ska ske med särskild hänsyn till de areella näringarna, landskapskaraktären, natur och kulturmiljövärden och friluftsvärden. Gröna samband ska värnas.
- Fritidsbebyggelse kan endast tillåtas som kompletteringar i befintliga bebyggelsegrupper.
- Anläggningar för det rörliga friluftslivet, till exempel vandrarhem, stugbyar, camping och motsvarande, får byggas inom områden som är speciellt lämpade för turism och friluftsliv, om det finns särskilda skäl.

Sammanhängande fritidshusområden i kustområdet (BF)

Fritidsbebyggelse började etableras i kommunen under 1940-talet. På 1950- och 1960-talet byggdes flera större fritidshusområden, framförallt längs kusten i det som nu är riksintresse för högexploaterad kust från Arkösund till Forsmark. Krav på både rening av avloppsvatten och vattenförbrukningen var annorlunda under tiden för denna etablering. Ett 20-tal av kustens fritidshusområden är mycket tätt bebyggda och innehåller fler än 50 fritidshus.

Riksintresset innebär att fritidshusområdena bara kan utvecklas genom enstaka kompletteringar. En viktig utgångspunkt för kommunens lovgivning är att det också måste gå att lösa VA-försörjningen på ett långsiktigt hållbart sätt. Flera av fritidshusområdena har äldre detaljplaner, men VA-frågorna är sällan reglerade i dessa.

En aktuell trend är att många fritidshus nyttjas under längre perioder än sommarmånaderna. Det är i sig en positiv utveckling. Men en högre nyttjandegrad medför ofta önskemål om att höja standarden för vatten och avlopp i fritidshusen. Det kan skapa problem i tätt bebyggda fritidshusområden, särskilt där vattentillgångarna är begränsade, eller där av-

Komplettering av fritidsbebyggelse i kustområdet

Öster om väg 76 får fritidsbebyggelse på grund av riksintresset högexploaterad kust från Arkösund till Forsmark (MB 4 kap.) bara komma till stånd som komplettering till befintlig bebyggelse.

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Enstaka tillskott av hus för delårsboende utanför etablerade grupper med fritidshus är inte tillåtet.
- Det i ianspråktagna bebyggelseområdet som helhet får inte öka.

I följande fall kan endast små förändringar godkännas i fritidshusområden:

- Området har små tomter och är redan tätt bebyggt.
- Tillgången på grundvatten är bristfällig och förutsättningarna för att ta hand om avloppsvatten är mindre goda.
- Större tillbyggnader riskerar att förändra områdets bebyggelsekaraktär negativt.

Ibland bör inga tillbyggnader alls medges. Detta gäller för:

- Områden som är särskilt känsliga med hänsyn till landskapskaraktär eller natur- och kulturmiljövärden.

loppsvattnet leds till vattenområden med otillfredsställande ekologisk status, se karta sid 146.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Både deltids- och heltidsboende kan på olika sätt bidra till en positiv utveckling av Östhammars kommun. Men utvecklingen måste vara hållbar, vilket bland annat förutsätter att det går att lösa VA-försörjningen på ett långsiktigt hållbart sätt. Ur hållbarhetssynpunkt är det också viktigt att upprätthålla de höga natur-, kultur- och friluftsvärden som finns i kustområdet.

Fritidshusområden i kustområdet där enstaka kompletteringar är möjliga har beteckningen BF i mark och vattenanvändningskartan. Men kompletteringar kan bara tillåtas om dricksvattentillgången är tillräcklig och åtgärderna inte negativt påverkar den känsliga miljön. En mer restriktiv syn på kompletteringar ska tillämpas i fritidshusområden som ligger i känsliga miljöer, eller där grundvattentillgångarna är begränsade.

En omvandling till helårsboende i större skala pågår i flera fritidshusområden som ligger i anslutning till Östhammar och Öregrund. Dessa områden ligger i tätortsnära landsbygd, LT.

Jordbruksmark

MÅLBILD 2040

Kommunen har ett framgångsrikt jordbruk som möjliggör ett rationellt brukande som gynnar företagande och boende på landsbygd. Endast en liten andel jordbruksmark har tagits i anspråk för annan användning och detta har gjorts väl avvägt för samhällsviktiga ändamål.

Jordbruksmark är ett samlingsnamn för åkermark och betesmark och dessa är ändliga resurser som kommer vara ovärderliga i ett långt perspektiv. Paradoxalt nog har tyvärr svenska jordbruksmarker i vår tid inte det ekonomiska värdet som gör det självklart att bevara dem för jordbruk. Jordbruksmark exploateras mer och mer för bland annat bebyggelse i Sverige. Omkring 3000 hektar jordbruksmark exploaterades mellan 2016-2020 totalt i Sverige. Det är samma storleksordning som den föregående femårsperioden. Exploatering av jordbruksmark är permanenta vilket innebär att marken inte kan användas för livsmedelsproduktion i framtiden (Edman, et al., 2017). Det är därför av stor vikt att hitta strategier och åtgärder som bevarar jordbruksmarkerna för framtiden.

Jordbruksmarker tryggar inte enbart en inhemsk livsmedelsförsörjning, de bidrar till mycket mer som exempelvis natur, kultur och landskapsvärden. Jordbruksmarkerna står även för diverse olika ekosystemtjänster i form av bland annat återföring av näringsämnen, vattentäkternas produktion av dricksvatten, insekters pollinering och mycket mer. Tydliga strategier och riktlinjer hjälper även till att uppfylla mål kopplade till Agenda 2030, svenska miljömål och den svenska livsmedelsstrategin.

I miljökvalitetsmålet ett rikt odlingslandskap skriver Naturvårdsverket om behovet att skydda jordbruksmark: *Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.*

Utöver miljökvalitetsmålet ett rikt odlingslandskap beslutade även regeringen år 2017 om en livsmedelsstrategi för Sverige där: *Det övergripande målet för livsmedelsstrategin ska vara en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.*

Jord- och skogsmark är inget riksintresse utan istället av nationell betydelse. Jordbruksmarken har inte givits status som riksintresse eftersom det ansågs kunna inskränka det kommunala självbestämmandet. Med brukningsvärd jordbruksmark menas i lagens mening att: ”med brukningsvärd jordbruksmark avses mark som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion.” Jordbruksmarken måste alltså brukas, dock finns det andra aspekter att ta till sig. Marken behöver inte brukas i dagsläget för att klassas som brukningsvärd. För att utgöra ett väsentligt samhällsintresse anses inte enstaka bebyggelse uppfylla kriterierna för detta, utan måste utgöra större sammanhängande bebyggelse. Detta kan vara större bostadsbebyggelse, men kan också vara till exempel teknisk infrastruktur såsom vägar eller säkerställande av arbetstillfällen och vård. Sammanfattningsvis kan sägas att det fortfarande krävs starka skäl för att ta jordbruksmark i anspråk för annan användning.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunen ska arbeta aktivt för att främja lantbrukare inom kommunen. Det är viktigt att sammanhängande jordbruksmarker behålls och att dessa inte fragmenteras och skapar ett ineffektivt jordbruk. Kommunen har tagit fram ett vägledande dokument som utgör en grund för hur beslut ska tas kring exploatering av jordbruksmark. Processen sker i tre steg och har tagits fram med länsstyrelsen i Uppsala läns vägledning *Jordbruksmark i prövning och planering* som grund.

I steg ett prövas om marken anses som bruknings-värd och hänsyn tas då till dessa värden:

- Produktionsvärden (livsmedel, foder, betesmark, slåttermark, bioråvaror, annat).
- Naturvärden (biologiska värden, biotoper).
- Sociala värden (rekreation, upplevelse, landskap).
- Kretsloppsvärden (kretsloppsfunktioner, rening av utsläpp, binda kväve, svavel, koldioxid).
- Landskapskaraktär/bild (kulturhistoria, miljövärden, naturvärden, sociala värden).

En enskild bedömning måste i dagsläget göras från fall till fall eftersom bland annat produktionsvärden, landskapskaraktärer etcetera skiljer sig bland Östhammars kommuns jordbruksmarker.

I steg två ska ett resonemang föras huruvida den aktuella förändrade markanvändningen är ett väsentligt samhällsintresse. För att en exploatering ska räknas som väsentligt samhällsintresse bör den stödja en långsiktig hållbar utveckling enligt Jordbruksverket. Här är kommunens ställningstagande att för att en exploatering i Östhammars kommun ska anses vara av väsentligt samhällsintresse ska exploateringen bidra till en långsiktig hållbar utveckling på lokal, regional och/eller nationell nivå. Utveckling av befintliga tätorter räknas som ett väsentligt samhällsintresse om exploateringen bidrar till en långsiktig hållbar utveckling. Kommunens riktlinjer är att större bebyggelseutveckling samt större infrastruktur i första hand räknas som väsentligt samhällsintresse, men även i dessa fall ska omfattande resonemang föras kring jordbruksmarkens brukningsvärde.

Bebyggelse av enstaka bostadshus på jordbruksmark räknas inte som ett väsentligt samhällsintresse generellt då denna exploatering inte bidrar till en långsiktig hållbar utveckling, med undantag bebyggelse som kan anses gynna den areella näringen. Kommunen anser att det är viktigt att värna om en levande landsbygd och därför kan enstaka bostadshus medges där förutsättningar som sammanhållen bebyggelse samt påvisande av icke brukningsvärd jordbruksmark uppfylls. Den planerade exploateringen ska tillföra en förbättrad situation för platsen, genom till exempel förbättrad service, infrastruktur, större bostadsbebyggelse eller dylikt för att anses vara av väsentligt samhällsintresse.

Om en prövning av exploatering har passerat steg 1 och 2 så ska det i steget utredas och föras resonemang kring om det finns annan mark än jordbruksmark att ta i anspråk. I de domstolsbeslut gällande detta är en viktig punkt att resonemang måste föras kring varför annan mark inte anses ha samma förutsättningar för den planerade exploateringen. En annan viktigt åtanke är även att resonera kring om den planerade exploateringen av marken är mer lämplig för något annat väsentligt samhällsintresse. Exempelvis kan marken ur ett strategiskt perspektiv lämpa sig bättre för ett reningsverk istället för bostadshus.

Kommunen ska så långt det är möjligt undvika exploatering på brukningsvärd jordbruksmark. I de fall kommunen väljer brukningsvärd jordbruksmark för framtida exploatering ska ett omfattande resonemang kring brukningsvärdet samt väsentligt samhällsintresse föras. I de fall där jordbruksmark tas i anspråk för att tillgodose väsentliga samhällsin-

tressen, och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt på annan mark ska detta ske med så litet intrång som möjligt i det befintliga jordbruket.

Åtgärder som hindrar ett rationellt bruk av marken ska undvikas, exempelvis åtgärder som skapar fysiska barriärer inom brukningsenheterna.

MILJÖBALKEN 3 KAP, 4§

Jord- och skogsmark är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Grönstruktur

MÅLBILD 2040

Parkprogram som stärker och utvecklar tätorternas grönstrukturer och en strategi för hur naturvärdena i kommunen ska förvaltas har tagits fram. Det finns skötselplaner för kommunens skogsmark, naturmark samt ängs-, betes och odlingsmark. Behoven av att skapa kopplingar mellan gröna kilar för att få ändamålsenliga spridningskorridorer har identifierats, liksom behoven av ytterligare skyddsåtgärder för natur, arter och biotoper.

Huvuddelen av marken i Östhammars kommun är obebyggd. Den obebyggda marken, det vill säga natur, grönområden, parker och andra utemiljöer, brukar i planeringssammanhang kallas för grönstruktur. Grönstrukturen tillhandahåller viktiga ekosystemtjänster och upplevelsekvaliteter. I översiktsplanen tar kommunen ställning till hur grönstrukturen ska utvecklas.

Tätorternas grönstruktur

Grönstrukturen har stor betydelse för orternas framtida utveckling och människors välbefinnande. Förslagskartan för respektive serviceort, sid 50-92 redovisar översiktligt grönområden där sammansatta värden identifierats, det vill säga naturvärden, kulturella värden och sociala värden. Grönstrukturen ska dock vara en viktig del i all stadsplanering, och inte enbart i de utpekade grönområdena.

Den närnatur som kombinerar flera olika värden är särskilt betydelsefull ur ett hållbarhetsperspektiv. Grönstrukturen kan skapa utrymme för ett rikt växt- och djurliv och bidra med viktiga ekosystemtjänster, till exempel ett bra närklimat, god luftkvalitet och ytor som kan ta emot regn och smältvatten som rinner av från hårda ytor.

Grönstrukturen ger samtidigt utrymme för lek, motion och rekreation och kan fungera som mötesplats och kommunikationsyta. Den kulturella dimensionen har betydelse för en orts identitet och estetiska upplevelser i vid mening.

Forskning visar att vi mår bättre både fysiskt och psykiskt med grönska i omgivningen. Parker och grönområden ger oss utrymme för lek, motion, umgänge och stillhet. Det är därför av stor vikt att grönstrukturen i våra tätorter kopplar till bostäder, skolor samt vård- och omsorgsboenden. Att på vägen till jobbet eller skolan, på lunchrasten eller vid besök hos närstående på något av kommunens boenden kunna gå ut i en grön oas, höra fågelsång, känna doften av blommor eller se ut över ett glittrande vatten bidrar till välmående och bättre hälsa.

Tillgång och närhet till lekparker, grönytor och andra offentliga gröna platser som inbjuder alla människor till lek, aktivitet och utevistelse på lika villkor bidrar alltså starkt till ett samhälles attraktivitet, sammanhållning och hållbarhet. Kommunens grönområden ska vara tillgängliga för alla oavsett kön, ålder eller funktionsvariation. De bör lokaliseras så att barn, ungdomar och äldre så långt möjligt, kan ta sig till dem på egen hand.

Generellt sett finns det god tillgång till gröna områden i alla tätorter. Med bra samband mellan grönområdena ökar invånarnas möjligheter att använda sig av dem, liksom för växter och djur att använda sambanden som spridningsvägar.

En viktig del av grönstrukturen är grönstråk. Grönstråk är länkarna och kopplingarna mellan olika

grönområden som ger möjlighet för oss människor att ta oss från bostaden till grönområden och rekreationsområden samt ger möjlighet för växter och djur att passera och sprida sig.

Viktiga befintliga stråk har kartlagts inför översiktsplanen, men även stråk som kan utvecklas och stråk som är väsentliga att bevara vid fortsatt planering och utveckling av tätorterna (se bilaga 3).

Vid all planering och utveckling av tätorterna ska identifierade grönstråk tas med som ett värde och behov för natur och rekreation. Hänsyn ska tas till befintliga stråk och vid exploatering av naturmark ska stråk skapas i planarbetet.

Övrig grönstruktur

Hela 400 mil strandlinje, många grunda vikar och en relativt orörd skärgård ger kommunen en särskild karaktär som har stora värden för naturvården, det rörliga friluftslivet och även för kulturmiljövården. Sådana värden finns även i inlandets stora skogs- och myrområden, bruksbygdens ekbackar och dammsystem och i det småbrutna odlingslandskapet med åkerholmar, betesmarker och slåtterängar som finns i alla bygder och längs åar och vattendrag.

Sammantaget har Östhammars kommun en rikedom av natur- och friluftsmiljöer. De lockar många besökare, är hemvist för en rik uppsättning av vilda växter och djur och erbjuder kvaliteter som kan bidra till att locka nya invånare till kommunen. Här finns unika möjligheter att hitta ett boende i tätt samspel med intressanta natur- och kulturmiljöer.

Naturvärden

Sammanlagt finns i kommunen 20 områden utpekade som riksintressen för naturvården. Dit hör hela skärgårdsområdet, stora delarna av kusten, och skogs- och våtmarksområden vid Florarna, längs Forsmarksån och runt sjön Vällen. Det finns också 36 Natura 2000-områden, varav flera är delområden i de större riksintresseområdena. Dessa områden redovisas i text och karta på sid 166-168.

Avnitt IV Hänsyn innehåller en sammanställning av större kända naturvärden i kommunen. Den visar var det finns nyckelbiotoper, värdefulla våtmarker samt värdefulla ängs-, betes- och hagmarker. Kartorna redovisar även de värdeområden för naturvård och friluftsliv i Östhammars kommun som pekas ut i Naturvårdsprogram för Uppsala län från 1987.

Av kartorna framgår också vilka områden som är skyddade i naturreservat eller med andra förordnanden, se även sid 178-184. Antalet naturreservat är för närvarande 42. Många är bildade både för att skydda naturvärden och värden för det rörliga friluftslivet. Det finns reservat över hela kommunen, med viss dominans längs kusten.

Skärgården och hela kustområdet har ett rikt fågelliv. Östhammars kommun har sannolikt flest häckningar av havsörn i länet, och ett stort antal örnar övervintrar i området. I samband med vår- och höststräcken passerar ett stort antal fåglar kommunen och det finns flera fina platser där flyttfåglar kan beskådas, till exempel Örskär och Kallriga.

Värdefulla ängs- och hagmarker finns registrerade i den nationella databasen TUVA. Miljöer som slåttrats eller betats under lång tid är mycket artrika. Åtminstone 600-700 kärlväxter av de totalt cirka 1 700 som hittas i Sverige kan förekomma i det småskaliga odlingslandskapet. Man kan också hitta många sällsynta svamparter och insekter i betespåverkade områden. Olika restmiljöer i odlingslandskapet, till exempel stenmurar, åkerholmar, bryn och gamla träd är som regel också artrika miljöer och det finns en god förekomst av sådana i Östhammars kommun. Här trivs både insekter och fåglar. I jordbrukslandskapet skyddas dessa miljöer av det generella

biotopskyddet, se sid 180.

Runt bruken och större gårdar finns ofta gamla lövträd, inte sällan ekar som kan bli mycket gamla. De erbjuder en gynnsam miljö för många insekter, lavar, mossor, svampar, fladdermöss och fåglar och bidrar till artrikedomen i Östhammars kommun. Ett större sammanhängande eklandskap finns kring Österbybruk, och ingår i riksintresseområdet för kulturmiljövården kring Dannemora-Österbybruk.

Särskilt artrika skogsområden finns på flera ställen i Östhammars kommun. I ett cirka en mil brett bälte längs kusten finns en speciell skogstyp, kalkbarrskog, som är rik på örter och gräs. Här hittar man många ovanliga marksvampar, gräsarter och orkidéer. Troligt är att vegetationstypen gynnats av det omfattande skogsbete som förekom fram till mitten av 1900-talet i kustområdets småbrutna landskap. Riksintresseområde Forsmark-Kallriga innehåller skog av denna karaktär.

Skogarna i Östhammars kommun är generellt sett också rika på så kallade nyckelbiotoper, det vill säga miljöer i skogen som erbjuder hotade och rödlistade växt- och djurarter goda livsbetingelser. Skogsbruket ska visa särskilt hänsyn i sådana områden. De nyckelbiotoper som hittats i Skogsstyrelsens inventeringar finns redovisade i databasen Skogens pärlor. Där redovisas även områden med biotopskydd och naturvårdsavtal.

Förekomsten av våtmarker i kommunen finns registrerade genom den svenska våtmarksinventeringen (VMI) som pågått sedan början av 1980-talet. Syftet med inventeringen har varit att ta fram ett planeringsunderlag som gör det möjligt att arbeta strategiskt med bevarandeinsatser. Våtmarkerna har stor betydelse för den biologiska mångfalden. 17 procent av Sveriges hotade arter förekommer i myrmarker eller längs sötvattensstränder. Våtmarkerna har också en viktig funktion för att jämna ut och rena naturliga vattenflöden. Vegetationen i våtmarkerna tar upp växtnäring. Genom att vattnet bromsas upp i våtmarken sedimenterar växtrester och annat material. Där sker också en naturlig avgång av kväve, så kallad denitrifikation.

Florarna och markerna runt Forsmarksån är exempel på stora våtmarksområden med höga naturvärden i Östhammars kommun. Dikning och vattensänkningar har annars i stor utsträckning reducerat våtmarksarealen i kommunen.

I en sammanställning över ekologiskt särskilt känsliga områden i länet, gjord av Länsstyrelsen 1994, redovisas flera områden i Östhammars kommun. Vissa av dessa områden har skyddats genom naturreservat eller biotopskydd, andra inte.

Grönstrukturplan

En del av underlaget till att bestämma platser för utvecklingsområden i översiktsplanen har varit den inventering av natur- och friluftsvärden som gjordes 2018 av Östhammars kommun tillsammans med Upplandsstiftelsen och sammanställdes i en grönstrukturplan. I arbetet ingick att inventera kommunägd mark, och underlaget har därför inte använts för alla utvecklingsområden som pekats ut.

Många utvecklingsområden ligger på privatägd mark. Men alla utvecklingsområden som ligger på en inventerad plats har information om utfallet av inventeringen i respektive områdesbeskrivning i kapitel III. Grönstrukturplanen har också information om respektive område som inventerats.

Översiktsplanen har förhållt sig till grönstrukturplanen på det sätt som är lämpligast för den föreslagna markanvändningen. Om ett inventerat område till exempel visar på höga friluftsvärden kan det vara önskvärt att viss typ av bebyggelse ligger nära denna plats, för att exempelvis höja boendekvaliteter. Samtidigt får bebyggelse inte ligga så nära, eller vara

så invasiv, att friluftsvärdena skadas av bebyggelseutvecklingen. Om en plats innehåller höga naturvärden gjordes en liknande avvägning: är naturvärdena av den karaktären att området ska skyddas från all typ av exploatering, eller är naturvärdena av en sådan karaktär att viss typ av bebyggelse kan gynna, ta tillvara, eller stärka naturvärdena.

Grönstrukturplanen innehåller rekommendationer för hur de inventerade platserna ska skötas eller utvecklas, för att underlätta avvägningar av den typ som beskrivs ovan. Grönstrukturplanen kommer vara ett viktigt underlag i den plan för brukande av kommunägd skogsmark och naturmark som ska tas fram med början 2022. Det ska bli en så kallad Mångbruksplan som samlat beskriver hur de kommunägda markerna ska skötas med avvägning och hänsyn till natur-, friluft- och skogsvärden

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Grönstråk utgör sammanhängande stråk genom bebyggelsen. De bör hålla en bredd som rymmer både gång- och cykelvägar eller stigar, men även naturmiljöer som buskar och träd. De bör också innehålla rymligare delar med plats för möten, lek och vila. Grönstråken i samhället fungerar också som filter mot luftföroreningar och har en utjämnande funktion av dagvatten och vid skyfall.

Beteckningen N i kartan över mark och vattenanvändning pekar ut ett antal sådana områden som särskilda värdeområden för natur, fritid och kulturlandskap. I dessa områden ska natur-, kultur- och friluftsvärden prioriteras framför andra intressen.

Det finns behov av att ta fram en heltäckande strategi för hur grönstrukturens natur-, fritids- och kul-

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta fram en heltäckande strategi för förvaltningen av grönstrukturen.
- Identifiera kärnområden för aktivt bevarande av naturvärden och skapa länkar mellan dessa.
- Ta hänsyn till kända och beskrivna naturvärden och den biologiska mångfalden.
- Skapa gröna länkar mellan parker och närnatur i serviceorterna.
- Skydda, återställ och nyanlägg våtmarker och möjliggör vattenhållande egenskaper i mångfunktionella grönytor.

Hänsyn till naturvärden

Vid detaljplaneläggning, i ärenden om bygglov och vid byggnadsåtgärder som inte kräver lov, ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på ett sätt som tar hänsyn till natur- och kulturvärden (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Exploatering av naturmark ska alltid föregås av naturvärdesinventering och vid behov ska fördjupade artinventeringar göras bl.a. kopplat till bevarandestatus.
- Vid detaljplaneläggning eller andra åtgärder i eller i anslutning till områden som pekats ut som värdefulla i en samlad grönstruktur ska en utredning göras av hur åtgärden påverkar beskrivna naturvärden. Vid påtaglig påverkan ska åtgärden tydligt konsekvensbeskrivas och möjliga alternativ undersökas.

turvärden ska förvaltas. Strategin behöver tydliggöra om det finns behov av kommunala reservat eller ytterligare, särskilda skydds- och skötselföreskrifter för viktiga arter och biotoper. Det finns också ett behov av att mer i detalj avgränsa olika värdeområden och att titta på behoven av kopplingar mellan gröna kilar för att få ändamålsenliga spridningskorridorer. Även i serviceorterna behövs länkar mellan parker och närnatur.

En del områden har ett lagstadgat skydd, och tydliga regler för skötsel och markanvändning. För ett antal områden saknas närmare preciseringar av vad som behöver skyddas eller vårdas.

Rekreation och friluftsliv

Många av områdena som är avsatta till skydd för naturvården har också stor betydelse för det rörliga friluftslivet. Det gäller i kustområdet men också i de stora skogsområdena runt sjön Vällen och våtmarksområdet Florarna. Här finns unika möjligheter till storslagna naturupplevelser i en förhållandevis ostörd miljö. Florarna har av Tierps kommun pekats ut som ett så kallat tyst område. Norrtälje och Uppsala kommuner har gjort motsvarande för skogsområden i anslutning till Vällen. I en av Naturvårdsverket nyligen genomförd översyn av riksintressen för friluftslivet har Florarna/Finnsjön och Öregrund-Gräsö skärgård beslutats som nya riksintresseområden, i samråd med Länsstyrelsen.

Upplandsstiftelsen har i samarbetet med länets kommuner skapat varumärket ”smultronställe i naturen” för att peka ut fina utflyktsmål. I Östhammars kommun är Gräsö gård, Kallerö, Rävsten, Aspbo, östra Tvärnö och Krutudden exempel på godkända smultronställen.

Upplandsstiftelsen bidrar på flera andra sätt till att utveckla möjligheter till rörligt friluftsliv. Rävstens stugby söder om Gräsö förvaltas av Upplandsstiftelsen och fungerar som en fin utgångspunkt för friluftsliv i skärgården. Upplandsstiftelsen står också bakom Upplandsleden som löper genom Östhammars kommun. Det finns flera pågående arbeten med att koppla ihop Upplandsleden med vandringsleder som löper genom andra län, både norrut och söderut.

Längs leden finns möjligheter till naturupplevelser i mer ordnade former. Det erbjuder även flera anlagda spårområden. Sju elljusspår för gång, löpning och skidåkning sköts av engagerade föreningar på olika orter.

Skridskoslingor plogas också på ett antal platser vid goda isförhållanden, av föreningar eller näringsidkare. De är mycket populära både för skridskoåkning och promenader. Mer erfarna skrinnare har fantastiska möjligheter att utforska isarna och naturen på kommunens större insjöar, innerfjärdar eller, under gynnsamma betingelser, i ytterskärgården.

Möjligheterna till bad är många eftersom allmänheten har god tillgång till både havs- och sjöstränder. Därutöver finns ett antal anlagda friluftsbad. Flertalet sköts av föreningar i samarbete med kommunen. Det finns också en privatägd anläggning, Berkingebadet.

Flera småbåtshamnar och gästhamnar skapar möjligheter för ett aktivt båtliv. Hamnarna drivs av föreningar. Större småbåtshamnar finns i Öregrund, Östhammar och Hargshamn. Flera fritidshusområden har också hamnanläggningar av betydande format. Ett antal öppna iläggningsramper finns också tillgängliga för småbåts ägare. Tömningsstationer för toalettavfall från fritidsbåtar finns i Öregrund, Östhammar och Hargshamn.

Fiske är en populär fritidssysselsättning och det finns fiskemöjligheter både i kustområdet och i insjöarna. Det finns en generell rätt att fiska med handredskap, men också möjlighet att köpa fiskekort för nätfiske i vattenområden som förvaltas av fiske-

vårdsföreningar.

I kommunen finns också två golfbanor, två motorsportanläggningar och ett flertal skjutbanor. Vissa skjutbanorna ligger på mindre lämpliga platser: nära bebyggelse, vid större vägar och på vattenskyddsområden. Detta medför risk för påverkan på människors hälsa och miljön. Rimliga krav på stillhet och säkerhet ska kunna ställas. Bruket av blyammunition kan ge vattenpåverkan. Det finns därför anledning att utreda skjutbaneplatserna i kommunen.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

De höga natur- och friluftsvärdena i Östhammars kommun har stor betydelse för kommunens attraktivitet och möjligheter att locka nya invånare. Rätt förvaltade kan de på ett väsentligt sätt bidra till att uppfylla kommunens egna samt nationella och regionala miljömål och fritidspolitiska mål.

Här finns förhållandevis ostörda miljöer som bidrar med biologisk mångfald och ger unika möjligheter till storslagna naturupplevelser. Det finns också kulturpräglade miljöer som kombinerar höga natur- och fritidsvärden med höga kulturmiljövärden.

Beteckningen N i kartan över mark och vattenanvändning pekar ut ett antal sådana områden som

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Identifiera kärnområden för aktivt bevarande och skapa länkar mellan dessa.
- Identifiera viktiga friluftsområden och främja allmänhetens tillgång till dem.
- Ta hänsyn till kända och beskrivna natur- och friluftsvärden och den biologiska mångfalden.
- Skapa gröna länkar mellan parker och närnatur i serviceorterna.
- Om-/samlokalisera störande fritidsanläggningar.

särskilda värdeområden för natur, fritid och kulturlandskap. I dessa områden ska natur-, kultur- och friluftsvärden prioriteras framför andra intressen.

Behovet av att flytta/samlokalisera skjutbaneplatser på grund av negativ miljöpåverkan behöver också utredas. Området där motorsportanläggningen vid Lunda ligger har i kartan över framtida mark- och vattenanvändning pekats ut som ett möjligt område för lokalisering av störande fritidsverksamhet, VF.

Hänsyn till natur- och friluftsvärden

Vid detaljplaneläggning, i ärenden om bygglov och vid byggnadsåtgärder som inte kräver lov, ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på ett sätt som tar hänsyn till natur- och kulturvärden (PBL 2 kap.). *Läs mer om dessa värden på sid 178-184.*

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Exploatering av naturmark ska alltid föregås av naturvärdesinventering.
- Vid detaljplaneläggning eller andra åtgärder i eller i anslutning till områden som pekats ut som värdefulla i en samlad grönstruktur ska en utredning göras av hur åtgärden påverkar de beskrivna natur- och friluftsvärden. Vid påtaglig påverkan ska åtgärden tydligt konsekvensbeskrivas och möjliga alternativ undersökas.
- Allmänhetens tillgång till friluftsområden ska främjas. Åtgärder som kan försvåra ett ändamålsenligt utnyttjande av turist- eller rekreationsanläggning ska inte tillåtas.

Kulturmiljöer

MÅLBILD 2040

Kulturmiljöerna är en viktig bas i besöksnäringen och det finns en bra balans mellan bevarande och utveckling. Genom ett kulturmiljövårdsprogram och ett gott samarbete mellan olika aktörer finns verktyg för att tydliggöra kulturmiljövärdena. Kulturmiljövärdena har ökat attraktionskraften i kommunen och de uppfattas som viktiga tillgångar i regionen.

Den historiska utvecklingen i Östhammars kommun har lämnat avtryck i landskap, bebyggelsestrukturer och byggnader. Här finns många kulturmiljöer som bär vittnesmål om olika tider. Uppland är Sveriges yngsta landskap och Östhammars kommun den del av länet som senaste höjde sig ur havet efter den senaste istiden. De högst belägna områdena kom först ur vattnet och det är här de äldsta bosättningarna är belägna. Gravrösen från yngre bronsålder och yngre järnålder finns i de mer höglänta delarna av Ekeby och Hökhuvuds socknar norr och öster om sjön Vällen.

I takt med landhöjningen har människorna sedan successivt bosatt sig i nya delar. Vattenlederna var viktiga transportleder i förhistorisk tid och därför finns många, något senare fornlämningar längs Olandsån. Alunda är en av landets rikaste fornlämningsbygder, med mer än 5 000 kända fornlämningar. Huvuddelen ligger inom cirka 140 gravfält från järnåldern. Vid övergången från jägarsamhälle till jordbrukssamhälle lades grunden för den landskapsstruktur vi kan se än idag. Kustbygden, framförallt området öster om väg 76, men i delar också partier in mot Valö och Hökhuvud, har sin speciella karaktär. Den är präglad av landskapets former: ett svagt kuperat sprickdalslandskap med hällmarker där små moränåkrar är insprängda. Jordbruket har alltid varit småskaligt och inriktat på djurhållning. Kustens öar och skär har under lång tid använts för slåtter eller som sommarbete för djuren.

Fiske och sjöfart var viktiga sidonäringar. I kustområdet finns många karaktäristiska spår av både jordbruk och fiske i form av sjöbodar, ängslador, stenmurar, åkerholmar, odlingsrösen, trägärdesgårdar och hamlade träd. Många av skogarna bär tydliga spår av skogsbete.

Öregrund och Östhammar är båda gamla kuststäder, anlagda redan på medeltiden och sedan präglade av handel, fiske, sjöfart och så småningom även av tidig badortsturism.

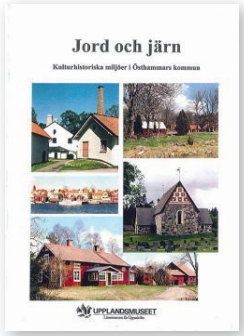
Bruksbygderna som omfattar vallonbruken med Gimo, Österbybruk, Forsmark och i viss mån även Harg har en annan karaktär. Tillgången till brytvärda malmer har haft stor betydelse. Denna bygd har i stor utsträckning präglats av gruv- och järnhanteringens framväxt. Malmen i Dannemora började troligen brytas mycket tidigt, men det finns också flera andra malmfyndigheter i kommunen. I Vigelsbo startades gruvdrift i slutet av 1600-talet och i mitten av 1800-talet öppnades flera dagbrott i Norrskedika.

Järnbruken började att anläggas på 1600- och 1700-talet. De största var Österbybruk, Gimo, Forsmark och Hargs bruk. Miljöerna i bruken är fortfarande välbevarade och av stort kulturhistoriskt värde. Omfattande regleringsföretag med dammanläggningar har genomförts i anslutning till bruken för att ta till vara vattenkraften.

Här finns olika intressen, dels det kulturhistoriska att bevara dammar, dels att skapa fria vandringsvägar för fisk. Många lösningar, exempelvis omlöp/fisktrappor, kan kombineras med ett bevarande av kulturhistoriska värden.

Det har också funnits flera mindre hyttor under

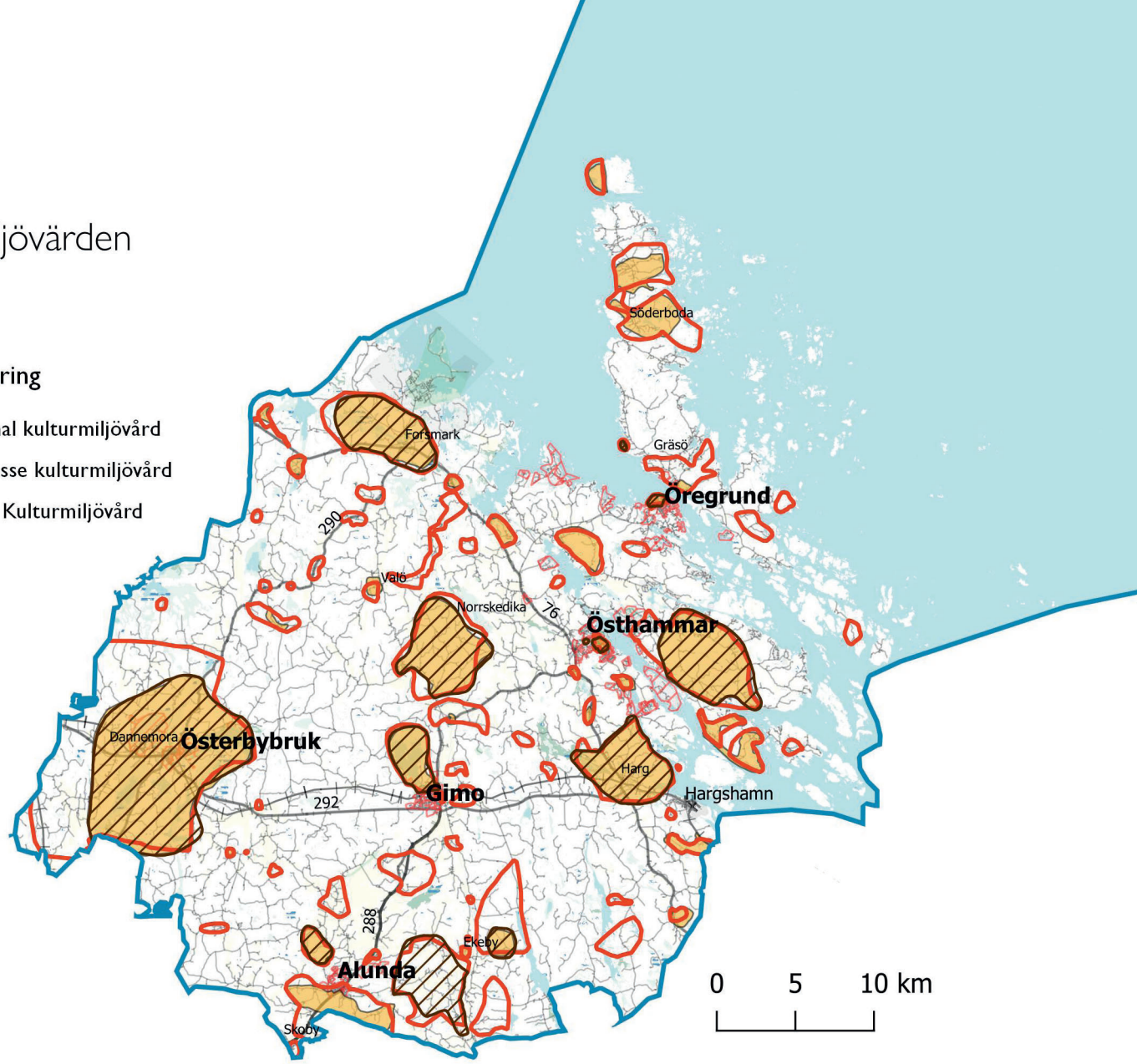
Kulturmiljövärden

Läs mer om kommunens bygder och kulturhistoriska miljöer

dessa bruk, några exempel är Bennebol och Vällnora som ligger i Uppsala kommun. I skogarna kring bruken finns gamla kolbottnar som vittnar om det intensiva arbetet med att få fram kol till masugnar, hyttor och smedjor. Ett livaktigt, småskaligt jordbruk har också lämnat spår i bruksbygderna.

Den bästa odlingsmarken finns i Alunda som också varit en viktig knutpunkt för handel. Bygden kännetecknas av ett småskaligt, kuperat och stenbundet landskap i övergången mellan slätt och skogsbygd. Området är rikt på fornlämningar och gravfält med högar och stensättningar intill

nästan varje by. Alunda är den socken i Sverige där gravfälten ligger tätast.

Kartan *Kulturmiljövård* avgränsar värdefulla kulturmiljöer: riksintressen och områden med regional eller lokal betydelse från Bygd att vårda och Jord och järn.

Tolv områden i Östhammars kommun är av riksintresse för kulturmiljövården: de större bruken, Östhammar och Öregrund, det skärgårdspräglade och välbevarade odlingslandskapet på Söderön, Djurstens fyrplats, flera olika områden i anslutning till Hökhuvuds kyrka, samt Alunda, Ekeby, Lundsbol och Hyttbol där det finns många fornlämningar och också många spår av ett tidigt jordbruk, exempelvis fossila åkrar och byar med en välbevarad struktur.

Uppsala läns kulturminnesvårdsprogram Bygd att vårda pekar i Östhammars kommun ut 33 områden som bedöms som särskilt värdefulla i ett regionalt perspektiv. Skriften Jord och järn, kulturhistoriska miljöer i Östhammars kommun redovisar ytterligare 71 områden och 125 enstaka objekt av betydelse för den lokala kulturmiljö vården.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunens historia och många kulturmiljöer skapar viktiga värden som uppskattas av många. Att skydda och utveckla dem bidrar till att göra kommunen attraktiv och till att uppfylla viktiga nationella och regionala mål för kulturmiljöarbetet. Utmaningen är att identifiera, ta tillvara och utveckla kulturmiljövärdena.

Verksamheter som samspelar med värdefulla kulturmiljöer kan stärka attraktionskraften. Miljöerna kan också lyftas fram genom att kunskaperna om bygdernas utveckling förmedlas. Det skapar delaktighet och gör det möjligt för människor att förstå och ta ansvar för kulturmiljöerna.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta fram ett kulturmiljövårdsprogram för att tydliggöra och avgränsa viktiga kulturmiljövärden.
- Införa varsamhetsbestämmelser för kulturhistoriskt värdefulla miljöer i nya detaljplaner och när detaljplaner ses över.
- Ge kulturmiljövärdena i riksintresseområden och i de särskilda värdeområdena för natur, fritid och kulturlandskap (N) hög prioritet vid handläggning och beslut.

Gimo herrgård

Trafik och kommunikationer

MÅLBILD 2040

Väg 288, kommunens huvudstråk, har utvecklats till en snabb och säker kommunikationsled. Väg 292 är ett välutnyttjat godsstråk och det finns en uppställningsplats för farligt gods mellan Gimo och Harg. Standarden på vägarna från Alunda via Arlanda mot Stockholm har förbättrats.

Hälften av all motoriserad persontrafik sker med kollektiva transporter. Kollektivtrafiken längs väg 288 har utvecklats och Forsmarks bruk är en viktig omstigningspunkt för kollektivtrafiken på väg 76 och väg 290. Väg 76 har utvecklats med bättre kollektiva kommunikationer mellan Norrtälje och Gävle.

Det finns kollektiva bussförbindelser mellan Alunda, Arlanda och Stockholmsområdet. Järnvägssträckningen mellan Hargshamn och Örbyhus trafikeras av lokala persontåg som erbjuder bekvämt resande mellan orterna längs sträckan och möjligheter att resa vidare med tåg mot Stockholm och Gävle.

Tillgången till sammanhängande, säkra och bilfria trafiklösningar inom tätorterna har förbättrats och det finns också några bilfria cykelstråk på landsbygden.

Vägar, järnvägar & kollektivtrafik

Huvuddelen av alla transporter till, från och inom Östhammars kommun går på landsväg. Huvudsakliga kommunikationsstråk redovisas i kartan Trafik och kommunikation.

Väg 76, 288, 290 och 292 bär huvudflödena av trafiken, både person- och godstrafik. Väg 76 är en riksväg som via Östhammar förbinder Norrtälje och Gävle. Vägarna 288, 290 och 292 är så kallade primära länsvägar: 288 går mellan Uppsala och Östhammar, 290 mellan Uppsala och Forsmark medan 292 går mellan Söderfors, Tierp, Österbybruk och Harg. Alla dessa tre vägar kopplar till väg 76. Väg 292 kopplar till E4 norrut från Hargshamn och via väg 288 söderut. Dessa och ett antal andra, mindre länsvägar formar den grundläggande vägtrafikstrukturen i kommunen. Objekten Gimo - Börstil samt farledsfördjupningen Hargshamn finns med i den nationell plan för transportsystemet 2018-2029.

En del av tätorternas gator och vägar ägs och underhålls av kommunen. Även gång- och cykelvägar finns, framförallt i tätorterna, men inte i en omfattning som täcker behoven av sammanhängande, säkra och bilfria trafiklösningar. I en potentialstudie för cykelpendling i Uppsala län, gjord av länsstyrelsen i Uppsala län har en stor potential för ökad cykelpendling till arbete och skola identifierats inom länet. Till exempel så visar studien på att i Östhammars kommun är utvecklingspotentialen för sysselsatta inom rimligt avstånd från arbete (7,5 km) att cykelpendla 90% i dagsläget (2021) om cykelinfrastrukturen utvecklas. Ett annat exempel på potentialen är att ca 50% av alla barn i Östhammars kommun kan nå skolan inom 30 minuter enbart på cykelvägnätet, och ca 65% om man räknar på hela cykelvägnätet. Möjligheten för barn och unga att transportera sig till skolan via gång eller cykel har flera fördelar för dem, såsom minskad trängsel och föroreningar såväl som en förbättrad mental och fysisk hälsa.

Det finns ingen spårbunden persontrafik, däremot en järnvägssträckning mellan Örbyhus och Hargshamn där det går att köra godstrafik. Järnvägssträckningen är inte elektrifierad och i vissa avsnitt i ett skick som begränsar hastigheten för de transporterna.

Trafik och kommunikation

UL:s regionbussar svarar för huvuddelen av de kollektiva transporterna inom och till och från kommunen. Väg 288, 292 och 290 är de viktigaste kollektivtrafikstråken, Östhammar och Gimo är viktiga noder. Väg 288 har i dagsläget byggts om till delvis mötesfri väg från Uppsala fram till Gimo och planeras att byggas om mellan Gimo - Börstil i nästa etapp. Där kopplas kollektivtrafik på väg 288 samman med trafiken på väg 76 respektive 292. Österbybruk är en sekundär nod för kollektivtrafiken, där väg 292 och 290 möts.

Österbybruk är den enda ort som ligger nära en befintlig tågförbindelse för persontrafik (Örbyhus). Stråket Hargshamn, Gimo och Österbybruk har potential att utveckla tågtrafik som komplement till busstrafiken längs väg 292, via Hargshamnsbanan som passerar båda orterna.

Flest bussar och högst turtäthet finns på sträckan mellan Uppsala och Östhammar/Öregrund. Sträckan trafikeras också av expressbussar. Ytterligare bussar trafikerar sträckan Alunda-Uppsala. Stråket längs väg 76 (Hargshamn, Östhammar, Forsmark) har stor betydelse för arbetspendling till Forsmark. Den trafikeras bland annat av bussar från Hallstavik. Där finns möjlighet att ansluta till en SL-busslinje som går hela vägen till Stockholm.

I kustområdet runt Gräsö, Öregrund och Söderön finns anropsstyrd kollektivtrafik för ett antal busslinjer under sommarhalvåret (Östhammar-Långalma-Raggarön och Öregrund- södra Gräsö-norra Gräsö). Under skolåret finns ordinarie skolbussturer som alla kan använda.

Färjerederiet som är en del av Trafikverket ansvarar för färjetrafiken mellan Öregrund och Gräsö, den så kallade Gräsöleden. Även här är turtätheten hög året runt. År 2015 transporterades sammanlagt 325 615 personbilar, 29 597 lastbilar och 2 376 bussar på färjeleden.

Lokal båttrafik i mindre skala förekommer för att tillgodose skärgårdsbornas behov av skolskjutsar, hemtjänst, sjukresor, turisttrafik med mera. Bryggor avsedda för sådan trafik finns bland annat på Gräsö vid Äspskär, Örskärssund och färjeläget i Öregrund, på Ormön, Raggarön och Söderön (Sundsveden och Älvsnäs).

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Vägar lägger grunden för trafikförsörjningen i kommunen. Det är angeläget att dessa håller en god standard med avseende på framkomlighet, säkerhet och underhåll. Här krävs regional samverkan.

Regeringens utlovade investeringar i ett effektivt och långsiktigt hållbart transportsystem kommer att spela stor roll (Prop. 2012/13:25). Östhammars kommun kommer i samverkan med övriga regionala aktörer att arbeta mot detta mål enligt framtagna program. I den regionala utvecklingsstrategin för Uppsala län finns bland annat det gemensamma målet att kollektivtrafikens marknadsandel av motoriserade resor ska fördubblas till 2030 (Basår 2006, skattat värde 17 %). Östhammars kommun kommer ta en fortsatt aktiv roll i arbetet med att utveckla den regionala kollektivtrafiken, med regionens kollektivtrafikförvaltning.

Inom tätbebyggda områden behöver Östhammars kommun genomföra en översyn med målsättningen att skapa vägstrukturer som utgår från en planering i nät och stråk. Oskyddade trafikanter, inte minst skolbarn, behöver separerade gång- och cykelstråk som binder ihop ortens målpunkter. Saknas gång- och cykelstråk ökar bilanvändningen och behoven av skolskjutsar inom tätorten. Kommunen ska arbeta själva och i samarbete med region Uppsala för att förbättra kopplingarna i cykelvägnätet, både inom tätorterna och mellan tätorterna. För att åstadkomma konkreta förbättringar ska kommunen arbeta aktivt för att söka statligt stöd och andra bidrag som kan medfinansiera utbyggnaden av gång- och

Vägregler

Väglagen innehåller bestämmelser om allmänna vägar. Normalt gäller ett skyddsavstånd på tolv meter mellan bebyggelse och allmän väg. Länsstyrelsen kan utöka skyddsavståndet och har beslutat om ett skyddsavstånd på 30 meter vid väg 76, 288, 290 och 292. Beslutet gäller inte i områden med detaljplan eller för åtgärder som kräver bygglov.

För att bygga en ny utfart till statlig väg krävs tillstånd från Trafikverket.

För planer som berör området inom 30 meter från väg 76, 288, 290 och 292 ska tillstånd sökas hos länsstyrelsen.

cykelnätet. Gång- och cykelvägsplan från 2016 pekar på konkreta åtgärder inom beteendeförändring som kan utföras för att öka hållbart resande i kommunen. Dessa är ökad dialog genom ”cykeldagar” där fördelarna med cykel, marknadsföring av cykeln som transportmedel i kommunen genom t.ex. ”puffar” i sociala medier, anläggandet av cyeklparkeringar och cykelställ samt att förbättra digitala kartor som tydliggör var gång- och cykelvägar finns i kommunen.

Kommunen ska också följa riktlinjer för utformning av gång- och cykelvägar. De ska vara 5 meter bred (inkl. slänt och sidoytor), skiljeremsa eller kantsten för separation, använda LED-belysning och beläggas med asfalt. Goda siktlinjer ska eftersträvas och det är viktigt att cykelvägar hålls fria från vegetation och snöröjs.

Gång och cykelplanen från 2016 fokuserar främst på att åtgärda brister i det befintliga gång och cykelnätet och avgränsas geografiskt till de fem större tätorterna Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar. Planen pekar dock också på behovet att i framtiden ta fram en plan för hur utbyggnad av ett sammanhängande cykelnät ska ske. Planen sträcker sig inom tidsramen 2015-2020 och flera av de planerade åtgärderna är utförda eller projekterade, men inte alla. Gång- och cykelplan är under arbete med uppdatering.

Hastighetsgränser i tätorterna behöver också ses över. Detta för att öka trafiksäkerheten och förbättra framkomligheten. I vissa orter ökar trafikflödena dramatiskt under framförallt sommaren. Här finns behov av att göra trafiknätsanalyser som underlag för en aktiv trafikplanering med ett långsiktigt perspektiv. Det behövs nya, kreativa lösningar som även hanterar behoven av parkeringsytor.

Behovet av cykelstråk på landsbygden behöver också ses över, inte minst stråk som förbinder landsbygden med viktiga noder för kollektivtrafiken.

Kollektivtrafik för arbetspendling med buss behöver utvecklas. Dels för in- och utpendling till andra städer i regionen, men också för det lokala resandet. Busstrafiken måste vara bekväm och tillgänglig. Därför behövs parallella system med snabbussar, landsortsbussar och lokalbussar. Från Österbybruk är det viktigt med snabb transfer till Upptågsstationer i Skyttorp och Örbyhus för vidare resor till Uppsala/Stockholm eller Gävle. Hela resan-perspektivet ska beaktas i planering och utvecklingen av infrastrukturen.

Den spridda boendestrukturen i Östhammars kommun gör det svårt att täcka alla delar med turtät kollektivtrafik. Ett sätt att lösa problemet är att koppla samman olika trafiklösningar genom att skapa resnoder som kan nås med bil, cykel eller till fots: i form av moderna bytespunkter med viss service – ”stationsbyggnader” – i alla serviceorter, kopplat till anropsstyrd trafik från landsbygdsområden med lite fler invånare, exempelvis Söderön, Gräsö, Valö och Ekeby. Dessa områden får funktion som trafiknoder för skärgården och omkringliggande bygder. Utveckling vid behov av anropsstyrd kollektivtrafik till alla öar utan fastlandsförbindelse ska ske på sikt.

Avgångar för snabbussar, landsortsbussar och lokalbussar kan samordnas vid de olika bytespunkterna. Samordning kan också göra det lättare att samutnyttja bussar för anropsstyrd trafik. Genom att utveckla ett nät av gång- och cykelstråk som även inkluderar tätortsnära landsbygd kan bytespunkterna lätt nås av fotgängare och cyklister. Tillgång till bra pendlarparkeringar gör det enkelt att byta mellan bil och buss vid bytespunkterna.

Järnvägen mellan Örbyhus och Hargshamn kan på sikt utvecklas för lokal arbetspendling med tåg i öst-västlig riktning.

När ett nytt bostadsområde eller ny arbetsplats ska byggas ska möjligheterna till kollektivtrafikanslutningar med fungerande kopplingar till gång- och cykelvägar, pendlarparkeringar med mera, utredas.

Utveckling av kommunikationsstrukturer

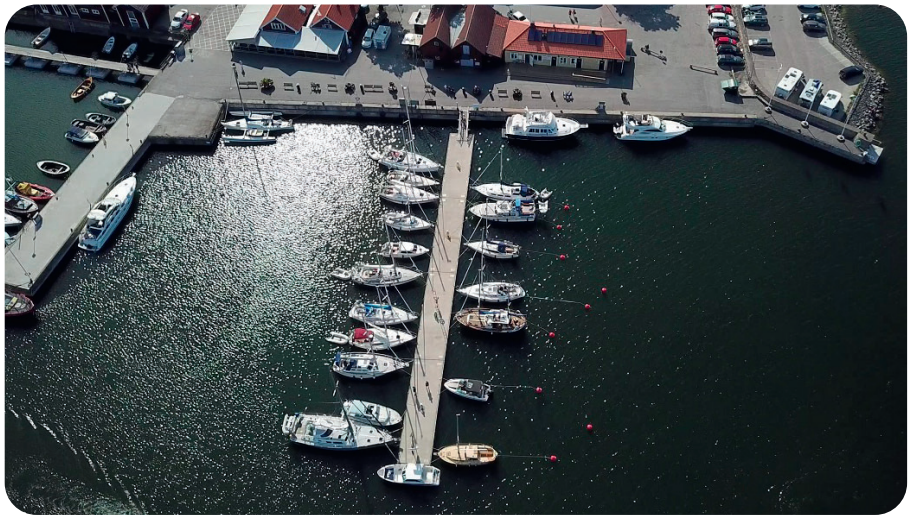
När ny bebyggelse uppförs ska grunden för trafikstrukturen styras med lokaliseringsbeslut och detaljplaner (PBL 2 kap. 4 kap.). Kommunen ska också se till så att vägtrafik inte orsakar störningar i strid med miljökvalitetsnormerna (MB 5 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid planering i tätorterna ska ett stort fokus läggas på möjligheterna att skapa säkra, trygga och hållbara trafiklösningar. Det kan till exempel innebära att:
  - Skapa kopplingar mellan nya och befintliga områden
  - Planera för en tätare bebyggelse med måttliga tomtstorlekar för att hålla nere transportavstånden
  - Identifiera kopplingar till befintliga busshållplatser och/eller behoven av nya så att tillgängligheten till kollektivtrafik blir god
  - Skapa trygga gång- och cykelvägar till busshållplatser och andra viktiga målpunkter.
- De behov barn, äldre och personer med funktionsnedsättning har av tillgänglighet/närhet till lekplatser, en trafiksäker miljö, säkra gång- och cykelvägar och närhet till grönområden ska särskilt beaktas.
- Om större vägar med höga trafikflöden behöver anläggas i anslutning till ett bostadsområde ska noggranna utredningar göras av effekter på miljö, hälsa och de boendes möjligheter att säkert passera vägen.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Samverka med regionala parter för att utveckla vägnät, farleder och kollektiva transporter.
- Utveckla kollektivtrafikstråk och koppla samman olika resalternativ genom att skapa noder och moderna bytespunkter.
- Integrera kollektivtrafiken i nya byggprojekt.
- Utveckla ett trafiknät för alla med gång- och cykelstråk som binder samman viktiga målpunkter i tätorterna.
- Utveckla cykelstråk på landsbygden.
- Arbeta med attitydpåverkan för att få fler att välja kollektiva transporter.

Sjötrafik och hamnar

En djuphamn, Hargs hamn, finns i Hargshamn och den har under lång tid använts för utskeppning av järnmalm. Perioden 1989 till 1995 hade hamnen färjetrafik till Nystad i Finland. Numera skeppas biobränslen, stenkross och andra bulkprodukter via hamnen. Den har ett skyddat läge och goda isförhållanden.

Hargs hamn är den största hamnen norr om Stockholm och söder om Gävle. Den har ett strategiskt viktigt läge i regionen och kan genom väg- och järnvägsförbindelser bidra till att föra över större volymer gods från landsväg till sjöfart och järnväg. Hamnen har en stor framtida potential och en fördjupning av farleden i inloppet till hamnen stod klar och invigd under sena hösten 2021. Hargs hamns AB planerar att bygga en ny kaj på 200 meter som ska kunna ta emot större fartyg och väntas stå klar under 2023. Hamnen är av riksintresse, se sid 176. En risk med den utökade sjötrafiken är ökade störningar för boende längs vägarna till hamnen.

Från Hargshamn finns en fyrsatt farled som leder vidare ut till Ålands hav och den stora farleden för sjötransporter mellan Östersjön och Bottniska viken. En mindre farled går inomskärs från Öregrundsgrepen och söderut mot Singö och Hallstavik. Den är också fyrbelyst och trafikeras regelbundet av mindre fraktfartyg. Under svåra isvintrar kan den yttre farleden förflyttas inomskärs och större fartyg passerar då i Öregrundsgrepen. Dessa farleder är av riksintresse. Öregrunds hamn hade fram till 1900-talet viss betydelse för godstransporter. Numera används hamnen i liten utsträckning för nyttotrafik men är av riksintresse för yrkesfiske. Här kan fiskebåtar landa fisk. Sjöfartsverket och Kustbevakningen utnyttjar hamnen under arbetsperioder i området. Övriga hamnar i Östhammars kommun utnyttjas främst av fritidsbåtar. Större småbåtshamnar finns i Öregrund (tre), Östhammar och Hargshamn.

En hamn finns även i Forsmark och används endast av SKB:s verksamhet för transport av radioaktivt avfall och använt kärnbränsle mellan deras anläggningar. Även denna hamn är av riksintresse, se sid 176.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Hamnen i Hargshamn utpekas som en strategiskt viktig anläggning i flera regionala dokument. Utvecklingsmöjligheterna är goda. Isförhållandena är gynnsamma och inseglingsrännan kort och lättnavigerad. Med en fördjupning av farleden kan större båtar angöra hamnen och godsverksamheten utvecklas ytterligare. Möjligheterna att köra gods på järnväg till och från hamnen längs Hargshamnsbanan är också betydelsefull. Banan kopplar via Örbyhus till stambanan.

Öregrunds och Östhammars gästhamnar har förutsättningar för att locka ytterligare båturister. Dessa förutsättningar bör förstärkas. Utbyggnad av gästhamnen i Öregrund har nyligen genomförts för att förstärka kapaciteten.

Sju kommuner från Östhammar i söder till Nordanstig i norr, tillsammans med båda regioner och Upplandsstiftelsen har kartlagt viktiga noder längs kusten. Det handlar om platser som idag kan nås från hav och/eller land, har god tillgång till olika former av service eller som har potential att utvecklas med fler typer av service för närboende, för friluftslivet och näringslivet. Noderna är viktiga i kust- och havsplaneringen både lokalt, regionalt och storregionalt. I Östhammars kommun har ett tiotal större och mindre noder kartlagts.

Teknisk försörjning

MÅLBILD 2040

System för en hållbar teknisk försörjning har utvecklats. All bebyggelse i tätort är ansluten till kommunalt vatten och avlopp. Ny, sammanhållen bebyggelse på landsbygden har utvecklats med gemensam vattenförsörjning. Möjligheterna till kretslopp och återvinning har stärkts och beroendet av fossila energislag minskat. En strategi för hur solenergi kan utvecklas i kommunen har tagits fram, liksom en studie över möjligheterna att använda närvärme för att försörja mindre områden med en gemensam lösning. Bredbandsnätet har byggts ut längs de prioriterade kommunikationsstråken.

Avfall och återvinning

Det är kommunens ansvar att se till så att hushållsavfall och hushållens farliga avfall tas om hand på ett bra sätt. Östhammars kommun har en renhållningordning gällande från 2021 samt en avfallsplan från 2012 som fortfarande är gällande. En ny avfallsplan är i framtagande och förväntas antas under 2022.

Brännbart hushållsavfall samlas upp och transporteras till Brista där det förbränns i en anläggning som levererar värme och elektricitet. Från 2015 är kommuninvånarna skyldiga att separera matavfall från övrigt avfall. Matavfallet transporteras till en rötningsanläggning i Uppsala för framställning av biogas. Förpackningar ska lämnas vid separata insamlingsställen enligt lagen om producentansvar.

Det finns ett flertal återvinningsstationer i kommunen, både inom tätorterna, men också på flera småorter. Flera av stationerna finns i anslutning till parkeringsplatser och livsmedelsbutiker.

Icke brännbart avfall och miljöfarligt avfall måste hushållen själva transportera till en återvinningscentral. Återvinningscentralerna är totalt fem stycken, de finns i Östhammar, Öregrund, Österbybruk, Alunda och Väddika. Avfallsanläggningen i Väddika tar även emot byggnads- och rivningsavfall, trädgårdsavfall, latrin och slam. Det finns hårdgjorda ytor och lakvattenbassänger för att hantera pressvatten från deponerat avfall.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

En hållbar samhällsutveckling förutsätter att det finns goda möjligheter att sortera och separera olika avfallstyper. Östhammars kommun ska premiera insatser som bidrar till att öka andelen återvunnet hushållsavfall. Ett prioriterat område är långsiktigt hållbar hantering av avloppsslam. Det finns behov av att se över hanteringen av slam från såväl kommunala avloppsreningsverk som från enskilda avlopp.

Avfallshantering ska utgå från avfallstrappan, vilket innebär att avfallet i första hand ska förebyggas, i andra hand återanvändas, i tredje hand återvinnas, och därefter energiåtervinnas och i sista steg deponeras. Avfall är och ska ses som en resurs. Resurser i form av nya produkter, material samt energi- och drivmedel.

Befolkningstillväxt och utveckling av kommunen påverkar avfallsströmmarna. Hänsyn behöver tas till transportvägar, mängder avfall, omlastningsplatsers, arbetsmiljö, bytbodar/returpunkter och liknande.

Latrin ska på sikt, med mål till 2023 avvecklas helt och hållet på grund av dyra mottagnings och hanteringskostnader samt dyra transporter till mottagningsstation. Insamling av latrinkärl är inte arbetsmiljömässigt optimalt då det är tunga lyft. Kommunen förespråkar torrtoaletter/förbränningstoaletter som ersätter latrinkärl.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Möjligheterna att källsortera och lämna avfall till återvinning ska uppmärksammas vid planering av nya bostads- och industriområden.
- Även personer som saknar bil ska ha möjlighet att lämna sorterat avfall. Närhet till återvinningscentraler är en viktig faktor.
- Åtgärder för att säkerställa långsiktigt hållbar hanteringen av avloppsslam.

Energi

Tillgången till energi är basal för många samhällsfunktioner. Flera stora högspänningsledningar passerar genom Östhammars kommun, med Forsmark som en startpunkt. En av kopplingspunkterna för utbyte av el med utlandet ligger också vid Forsmark.

Det lokala elnätet är välutbyggt och ett omfattande arbete pågår med att föra över luftledningar till markledningar för att göra elleveranserna mindre sårbara vid svåra väderförhållanden.

Merparten av kommunens bostäder och lokaler värms av enskilda värmeanläggningar. Vanliga energikällor är biobränslen och el, med ett mindre inslag av olja. En omfattande konvertering från olja till andra energislag har skett under senare år, bland annat till pannor för ved eller pellets och till olika typer av värmepumpar.

Värmepumpar av olika slag kräver el, men i betydligt mindre mängd än om el används som direktverkande värmekälla. Installation av luftvärmepumpar och braskaminer har skett i en del av bostäderna som värms med direktverkande el. Konvertering till andra energislag kräver installation av ett vattenburet värmesystem.

Den spridda bebyggelsen försvårar fjärrvärmesatsningar, men biobränsleeldade fjärrvärmeverk finns i Gimo och Österbybruk. Båda anläggningarna eldas med skogsflis. Om det blir riktigt kallt används olja som spetslast. Större delen av fjärrvärmenäten i både Gimo och Österbybruk är byggda på 1980-talet. Företaget Nevel står för drift och fjärrvärmeleverans.

I Österbybruk finns totalt 3 kilometer fjärrvärmekulvertar och i Gimo 4,6 kilometer. Såväl företag som bostadsrättsföreningar och enskilda är anslutna till näten i båda orterna. Värmeverket i Österbybruk har överkapacitet, här finns goda möjligheter att ansluta fler fastigheter. Kapaciteten i Gimo är välutnyttjad och möjligheterna att ansluta ytterligare fastigheter är begränsad till platser längs befintligt ledningsnät.

Flera kommunala fastigheter värms av mindre, biobränsleeldade anläggningar. I Östhammar finns ett mindre fjärrvärmenät med två anslutna pannanläggningar som båda eldas med träpellets. Nätet försörjer bl.a. sjukhusområdet där även en stor solcellsanläggning finns installerad.

Alla kommuner ska, med vissa undantag som Burlöv, Sundbyberg och andra tätbebyggda kommuner ange områden lämpliga för vindkraft. Vidare anger Energimyndigheten områden som är av riksintresse för energiproduktion. Dessa områden är bedömda dels för energiproduktion och dels för att åstadkom-

ma så få störningar som möjligt. Vindkraften är en ren och förnybar energikälla på det viset att själva ”bränslet”, vinden, är gratis. Vinden ökar dessutom med en global uppvärmning. Å andra sidan anses den av många vara landskapspåverkande med sina upp till 150 m höga torn och kanske 225 m med propellerspetsar. Den bullrar och i mörker syns blinkande ljus. För närboende finns risken för snabbt rörliga skuggeffekter och människor har vittnat om psykiska besvär då ögonen aldrig kan vila sig då vindkraftverken i stort sett alltid är i rörelse, till skillnad från fasta byggnader. Man har också uppmärksammat påverkan på fåglar som slås sönder då de träffas av propellrarna. I synnerhet örnar är känsliga, de har inga naturliga fiender i lufthavet och är sedan urminnes tider vana att titta neråt, inte framåt. Även fladdermöss har visat sig påverkas negativt av propellrarna från vindkraften.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Ett hållbart energisystem har begränsad klimat-påverkan och innebär att energin måste komma från miljömässigt hållbara, förnybara energikällor som nyttjas på ett effektivt sätt. Detta ligger i linje med de nationella miljömålen och den nationella klimat- och energipolitiken och krävs för att nå en långsiktigt

Etablering av gruppstationer för vindkraft

Tillstånd till en anläggning för vindkraft får endast ges om den kommun där anläggningen ska uppföras har tillstyrkt det (MB 16 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

Östhammars kommun pekar ut områden lämpade för etablering av grupper med vindkraftverk i mark- och vattenanvändningskartan. Nära kommungräns ska samråd ske med berörd kommun. I övrigt görs följande prioriteringar i kommunens vindbruksstrategi:

- Påverkan på landskapskaraktär och boendemiljö ska särskilt prövas vid etablering av gruppstationer.
- Inom anläggningens närzon ska behovet av respektavstånd till värdefulla kulturmiljöer eller till områden med landskapsbildsskydd särskilt beaktas.
- Inom anläggningens mellanzon bör behovet av respektavstånd till områden med mycket fritidsbebyggelse beaktas.
- Naturområden som är orörda/ostörda, har en stor betydelse för friluftslivet och/eller har ett rikt fågelliv ska undantas från etablering av gruppstationer.
- Ålderdomliga och välbevarade landskapsområden eller kulturmiljöer ska undantas från etablering av gruppstationer.
- Kustområdet ska generellt undantas från etablering av gruppstationer. Havsbaserad vindkraft är inte lämplig med hänsyn till en känslig landskapskaraktär.

hållbar utveckling. Beroendet av fossila energislag måste minska och energianvändningen effektiviseras.

Med ökat bostadsbyggande där användning av el för uppvärmning är vanligt förekommande samt en kommande övergång mot mer eldrivna transporter, är det viktigt att eleffektfrågan beaktas i kommunens fysiska planering. Frågan har aktualiserats genom den effektbrist som ses i Uppsala men också andra delar av regionen. Uppvärmning med biobränsle genom fjärrvärme eller med närvärmeverk bör ur denna aspekt i första hand förordas.

Nätägarna i vår kommun, Vattenfall och Upplands energi, uppger att det inte finns någon uttalad kapacitetsbrist inom Östhammars kommun i dagsläget. Ändå måste en eventuell framtida effektbrist beaktas och där betonar Länsstyrelsen i sin rapport om effektsituationen i länet vikten av att ha en tidig och regelbunden dialog mellan kommunens plansida och nätägarna, angående framtida bebyggelseutveckling. Detta för att nätägarna ska kunna ta fram relevanta nätutvecklingsplaner.

Vad gäller elanvändningen inom kommunen har Hargshamn aviserat ökat eleffektbehov pga. sin utökade verksamhet, bland annat kopplat till det planerade slutförvaret inom kommunen. Sandvik Coromant i Gimo har minskat sitt elbehov genom energieffektivisering och planerar att installera solceller. Östhammars kommun arbetar enligt en investeringsplan för fler solceller på egna fastigheter och har idag tre anläggningar och en fjärde under projektering. Kommunen samverkar också med andra aktörer för att öka investeringstakten i solenergi bland företag, bostadsrättsföreningar, liksom fastighetsägare och föreningar.

En minskad klimatpåverkan från transporter är nödvändig och där arbetar vi med elektrifiering av den kommunala fordonsparken och har snart

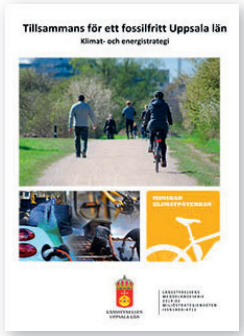

60 laddpunkter klara, för att kunna upphandla fler elfordon. Vi har också offentliga snabbladdningsstationer i Öregrund och Östhammar som vi uppfört i samarbete med Vattenfall och SKB, men anser att fler sådana i första hand ska uppföras av kommersiella aktörer som bensinstationer och elbolag, gärna i samverkan då det är kostsamma investeringar och elbolagen har en överblick var dessa eleffektmässigt bäst lämpar sig.

Särskilda områden som lämpar sig för storskaligt vindbruk finns anvisade på markanvändningskartan (VV). Vid nya etableringar nära kommungränsen ska samråd ske med berörd grannkommun. En lokalisering av vindkraft behöver därför föregås av noggrann prövning, både bland närboende i området och att naturinventeringar görs. För kustområdet (öster om väg 76) är kommunens inställning att gruppstationer inte ska tillåtas med tanke på de höga rekreationsvärdena och en känslig landskapskaraktär. Det är inte lämpligt med havsbaserade anläggningar. Ett riksintresse för havsbaserat vindbruk finns dock utanför Forsmarkshalvön, och detta regleras i miljöbalken. Kommunens syn på vindbruk finns redovisad i en vindbruksstrategi.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Koncentrera bebyggelsen till noder och stråk där kollektivtrafik finns.
- Utveckla energisnåla lösningar och alternativa energikällor i kommunala verksamheter.
- Skapa förutsättningar för en ökad produktion av el från vindkraft och solenergi.
- Minska klimatpåverkan från transporter.

Tillsammans för ett fossilfritt Uppsala län - Klimat och energistrategi

LOKALA MÅL

Kommunens Hållbarhetslöften:

- Fossilfria tjänstefordon.
- Minska energi- och effektanvändningen för fastigheter och verksamheter.
- Öka produktion och användning av återvunnen eller förnybar energi (t.ex. solenergi) och fossilfria drivmedel.

NATIONELLA MÅL

- Senast 2045 ska Sverige ha nettonollutsläpp, varav minst 85 procent av reduktionen av utsläpp ska ske i Sverige.
- Utsläppen för inrikes transporter exklusive inrikes flyg ska vara 70 procent lägre år 2030 jämfört med 2010.
- Energianvändningen ska vara 50 procent effektivare 2030 jämfört med 2005.
- Elproduktionen ska år 2040 vara 100 procent förnybar.

Digital infrastruktur

Hela kommunen täcks av ett nät för telefoni via kopparkabel, men nätet kommer efter hand att släckas ner. Telia beräknar att de sista kopparförbindelserna i Sverige kommer att stängas av under 2026. Telefoni- och datatjänster kommer i stället att erbjudas via mobilnät eller fibernät.

Utbyggnaden av det mobila telefonnätet har pågått sedan 1980-talet och det finns ett flertal telemaster i kommunen. Olika teleoperatörer svarar för byggnation och drift. Från kommunens sida finns en målsättning att få flera operatörer att dela på masterna.

Såväl kopparnätet som det mobila nätet kan användas för datakommunikation, men den riktigt snabba datatrafiken kräver fibernät. För närvarande pågår en rikstäckande utbyggnad av ett fibernät. Östhammars kommun började planera för ett lokalt fiberbaserat nät för datakommunikation under 1990-talets slut. Idag finns det möjlighet att ansluta till fibernätet i de fem serviceorterna och i Hargshamn. Alla nya tomtområden i de större tätorterna utrustas med fiberanslutning.

En grundutbyggnad av fibernät för landsbygden inleddes under 2014. Då drogs fiber till Gräsö kyrktrakt, Norrskedika, Forsmark, Valö, Film, Ekeby, Hökhuvud och Långalma. Målsättningen är att utbyggnaden ska fortsätta i samverkan med byalag eller andra lokala intressegrupper. I dagsläget har cirka 25 procent av kommuninvånarna möjlighet till fiberuppkoppling. Östhammars kommun erbjuder också datatrafik via Stadsnätet med ADSL för dem som har tillgång till kopparnät. Stadsnätet har etablerat ADSL-utrustning i egna teknikbodar vid telestationerna.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunikationer handlar inte bara om resande. Den elektroniska infrastrukturen behöver utvecklas eftersom allt större mängder information utväxlas på detta sätt. En väl utbyggd elektronisk infrastruktur underlättar dessutom distansarbete, vilket kan reducera behovet av arbetspendling.

Mobilnätets betydelse för enskildas, företagares och kommunens telefon- och datatrafik har ökat och kommer få än större betydelse i samband med nedsläckningen av kopparnätet. Men mobilnätet är för närvarande instabilt eftersom det är stora variationer i belastning mellan olika säsonger. Belastningen är särskilt hög på sommaren då näten både används av kommunens fastboende och många delårsboende och turister. Ett gott samarbete med nätägarna krävs för att åstadkomma utveckling och förbättringar.

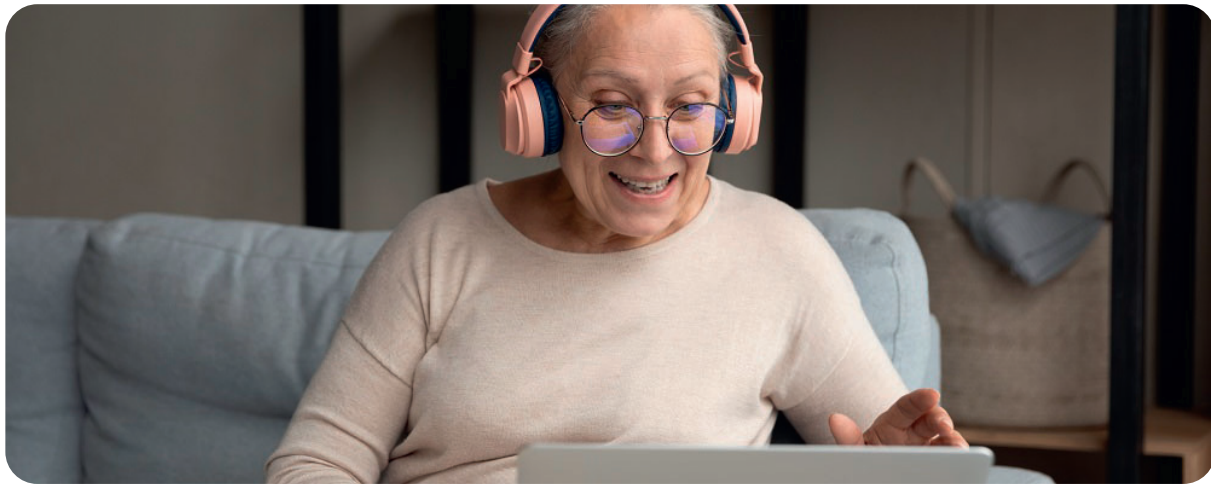
En fortsatt utbyggnad av fibernätet är också mycket angelägen. Strategin för den framtida bredbandssatsningen är att fortsätta utbyggnaden av fibernätet genom efterfrågan/beställningar i de befintliga fiberorterna, och genom att underlätta etablering/utbyggnad av fibernät på landsbygden. Engagemanget bland lokala föreningar och byalag kommer att vara en viktig faktor för hur den fortsatta utbyggnaden av fibernätet kommer att ske på landsbygden.

Placering av telemaster

Vid ansökan om bygglov för telemaster prövas även om placeringen är lämplig (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Master måste placeras med hänsyn till landskapskaraktär, trafiksäkerhet och med respektavstånd till bebyggelse. Master som är högre än 50 meter ska inte placeras närmare bostadsbebyggelse än cirka 400 meter.
- Byggnadsobjekt över 20 meter ska remitteras till Luftfartsverket och berörd flyglats inom cirka 60 kilometer.

Vatten och avlopp

En förutsättning för all bosättning är att det finns tillgång till rent vatten och att avlopp kan ordnas på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Vatten och avlopp (VA) är en stor del av samhällsplaneringen.

Kommunala anläggningar för vatten och avlopp finns i alla större tätorter och i Norrskedika, Hökhuvud, Hargshamn och delar av Gräsö närmast färjeläget. Huvuddelen av fastigheterna i dessa orter är anslutna till kommunalt VA. Till Forsmarks kommunala VA-försörjning köps vatten- och spillvattentjänsterna från Forsmarks Kraftgrupp AB. I delar av Harg och Skoby finns kommunalt avlopp, men ingen kommunal vattenförsörjning. Några orter har privata gemensamhetsanläggningar, till exempel för vatten i Harg och för avlopp i Skoby.

Sedan 2017 ingår Östhammars kommun i Gästrike Vatten-koncernen. Moderbolaget Gästrike Vatten AB ägs gemensamt av Gävle, Hofors, Ockelbo, Älvkarleby och Östhammars kommun. Dotterbolaget Östhammar Vatten äger och ansvarar för de kommunala VA-anläggningarna i Östhammars kommun. Gästrike Vatten sköter drift- och underhåll av anläggningarna. Under 2020 påbörjades arbetet med att ta fram en vatten- och avloppsplan, en så kallad VA-plan, för Östhammars kommun. Med VA-planen vill

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Skapa ett stabilt mobilnät och utveckla den digitala infrastrukturen i hela kommunen i samverkan med marknadens aktörer och lokala intressegrupper.
- Uppmuntra samlokalisering i telemaster.

REGIONALT MÅL

Den regionala utvecklingsstrategin har satt målet att 2030 ska 100% av hushållen och företagen i Uppsala län ha tillgång till bredband med hög hastighet.

NATIONELLA MÅL

År 2025 bör hela Sverige ha tillgång till snabbt bredband.

- 98 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 1 Gbit/s
- 1,9 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 100 Mbit/s
- 0,1 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 30 Mbit/s

kommunen skapa förutsättningar för hur VA-försörjningen, kommunal och enskild, ska utvecklas för att uppfylla nuvarande och framtida behov. I december 2021 antog kommunfullmäktige en VA-policy och en VA-handlingsplan vilka utgör viktiga delar i VA-planen. I VA-handlingsplanen identifieras åtgärder som behöver vidtas för att uppnå en långsiktigt hållbar VA-försörjning. En viktig åtgärd är att ta fram och besluta om hur och var utbyggnad av kommunalt VA ska göras.

KOMMUNAL VATTEN- OCH AVLOPPSFÖRSÖRJNING

Kommunen är enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV, vattentjänstlagen) skyldig att ordna vatten- och avloppsförsörjning för bebyggelse i ett större sammanhang, om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön. Skyldigheten omfattar både befintlig och blivande bebyggelse. Det finns i vattentjänstlagen inget exakt antal för vad som utgör ett större sammanhang men 20-30 fastigheter brukar användas som ett riktvärde. Om behovet utifrån hälsa eller miljö är stort kan kommunens ansvar aktualiseras även för mindre områden. För områden som ligger i direkt anslutning till befintligt kommunalt verksamhetsområde kan ansvaret aktualiseras redan vid enskilda fastigheter. Det som ska levereras är dricksvatten för normal hushållsanvändning. Kommunen har inget ansvar att leverera vatten för industriella ändamål.

KOMMUNAL AVLOPPSRENINGSVERK

Flera av de kommunala avloppsreningsverken byggdes under 1960- och 1970-talet. Upprustning sker regelbundet och vid behov.

Flera av tätorternas avloppsreningsverk har nått eller är nära sin maximala kapacitet för anslutning. Det finns med andra ord ett stort behov av åtgärder och troligen behöver stora investeringar göras för att kunna möta den bebyggelseutveckling som kommunen vill uppnå.

De allra största utmaningarna finns i de östra delarna av kommunen. Under 2021-2022 pågår ett arbete med att ta fram en utvecklingsstrategi för de kommunala VA-anläggningarna i de östra delarna av kommunen. I den ska åtgärder för att förbättra situationen för den kommunala avloppsreningen både på kort och på lång sikt identifieras.

I Alunda begränsas möjligheterna till bebyggelseutveckling av VA-kapaciteten. I och med den överföringsledning för dricksvatten som togs i bruk

Översikt - riktlinjer för avlopp och dricksvatten

Enligt miljöbalken ska avloppsvatten tas om hand så att inte olägenhet för hälsa eller miljön uppstår. Utsläpp av näringsämnen från avlopp bidrar till övergödning av sjöar och hav. Bristfällig hantering kan också leda till spridning av smitta.

Kommunens har en skyldighet att ordna vatten och avlopp i ett större sammanhang om det finns behov med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljö, detta regleras i Lagen om allmänna vattentjänster (LAV).

Allmänna bestämmelserna för brukande av allmän vatten- och avloppsanläggning (ABVA) reglerar förhållandet mellan VA-abonnent inom kommunalt verksamhetsområde för VA. VA-huvudman i Östhammars kommun är Östhammar Vatten.

Anläggningslagen innehåller regler för gemensamma avloppsanläggningar. Regler för enskilda avlopp finns i förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd samt miljöbalken.

Produktion och distribution av dricksvatten ska uppfylla kraven i bland annat Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten.

2022 är det avloppsreningsverket som begränsar VA-kapaciteten. Arbetet med att utöka kapaciteten i avloppsreningsverket har påbörjats och en ansökan om tillstånd skickades in i slutet av 2021. Ombyggnationen är planerad till 2024 med planerad driftsättning 2025.

Recipienter för det renade avloppsvattnet är Östhammarsfjärden (Östhammar), Olandsån (Gimo), Foghammarsån (Alunda), Nerån-Filmsjön (Österby-Dannemora), Hargsviken (Hargshamn) och Öregrundsgrepen (Öregrund).

KOMMUNAL DAGVATTENHANTERING

I de flesta tätorter finns kommunala dagvattenanläggningar. Dagvattnet avleds direkt till närliggande recipienter. En aktuell strävan är att utveckla system för lokalt omhändertagande för att fördröja och reducera dagvattenmängderna och avlasta recipienterna från de föroreningar som följer med dagvattnet.

Kommunen är generellt positiv till att anlägga öppna dagvattenlösningar i kommunal regi. Däremot är det utmaningar kopplat till lagstiftning, ansvarsfördelning med mera vilket gör detta komplicerat. Strategier för dagvatten vore önskvärt som ett framtida planeringsunderlag. En åtgärd i VA-handlingsplanen är att det ska tas fram en dagvattenpolicy eller motsvarande strategiskt dokument för dagvattenhantering.

KOMMUNAL DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

De kommunala dricksvattenanläggningarna försörjer 70 procent av kommunens invånare och baseras, förutom i Forsmark, på grundvatten. I kommunen finns enbart mindre isälvsavlagringar, varav Börstilsåsen är den största och mest vattenförande (se karta). I Norrskedika finns en kompletterande vattentäkt till Östhammars vattentäkt.

Tillgången på dricksvatten i kommunen är generellt mycket begränsad. Strategisk plan för att säkra såväl nuvarande som framtida vattenförsörjning är under framtagande. Stora investeringar är nödvändiga för att säkerställa en god vattentillgång för de nuvarande invånarna i kommunen och för att möjliggöra för inflyttning.

I vattenförsörjningsplanen för Östhammar kommun från 2018 konstateras att:

- Behovet av vatten inom tätortsområdena går jämnt upp eller överskrider tillgången inom området redan nu eller inom kort.
- Behovet inom de större tätortsområdena, eventuellt undantaget Gimo, överskrider tillgången inom kommunen i framtiden även om de utvecklingsbara resurserna utreds och bekräftas.
- Eventuellt kan konstgjord grundvattenbildning möjliggöra att behovet för Gimo kan tillgodoses lokalt även i framtiden.

För Österbybruk och Alunda har en lösning för vattenförsörjningen kommit till stånd i och med att en överföringsledning för vatten anlagts från Örbyhus i Tierps kommun till Österbybruk och vidare till Alunda. Det pågår ett arbete med att identifiera möjliga åtgärder för att öka kapaciteten även i övriga tätorter. Det har till exempel gjorts en förstudie för att utreda möjligheten att anlägga en avsaltningsanläggning för Östhammar och Öregrund samt grundvattenutredningar i olika delar av kommunen. Dessa utgör ett viktigt underlag för kommunen inför beslutsfattandet kring framtida investeringar.

För att skydda vattentäkter kan vattenskyddsområden inrättas med restriktioner (vattenskyddsföreskrifter) för vad som får göras. Knappt hälften av vattentäkterna i kommunen är skyddade genom vattenskyddsområde och för flera vattentäkter finns behov av revidering av befintligt vattenskyddsområde och tillhörande vattenskyddsföreskrifter. Gäst-

rike Vatten arbetar övergripande med att ta fram strategi och prioritering för inrättande och revidering av vattenskyddsområden generellt i koncernen och för alla bolag.

Ett hot mot vattenförsörjningen är avsaknaden av redundanta vattenförsörjningssystem. I Östhammars kommun saknas reservvattentäkter eller alternativa ledningar in i kommunens vattenledningsnät och därför är vattenförsörjningen betydligt mer sårbar för andra yttre risker. Avsaknaden av reservvatten är något som bör beaktas i den framtida planeringen.

GRUNDVATTEN

I kustområdet där jordtäcket som regel är tunt förekommer grundvatten framförallt i berggrunden. Det finns områden med salthaltigt grundvatten, lämningar från perioden då hela Uppland var täckt av hav. Risken att stöta på saltvatten är störst i kustnära områden och i djupa, borrade brunnar. Om uttaget av grundvatten överstiger grundvattenbildningen kan det i områden med tunna jordlager leda till att saltvatten tränger in i uttagsbrunnarna. Bevattningsförbud vid torrperioder på sommaren är vanligt förekommande i hela kommunen på grund av begränsningarna i grundvattentillgången.

Grundvattnets karaktär påverkas av berggrund och jordarter. Som regel är grundvattnet i kommunen kalkrikt. Halterna innebär inte några hälsorisker, men kan ge tekniska problem i vattenförsörjningssystemen.

ENSKILD VATTEN- OCH AVLOPPSFÖRSÖRJNING

Inventering av befintliga enskilda avlopp pågår. Under åren 2012-2021 har cirka 2 400 avlopp inventerats. I samband med inventeringen ställs krav på åtgärder för de avlopp som inte följer dagens krav. Inventeringen görs områdesvis och har till stor del fokuserat på kustnära områden. Dessa områden är känsliga, har redan en hög näringsbelastning och en ekologisk status som kräver åtgärder vilket gör det angeläget att bristfälliga avlopp åtgärdas. Delar av bebyggelsen ligger i områden som på längre sikt kan prioriteras för utbyggnad av kommunalt VA.

Inventeringsområden prioriteras utifrån närheten till känsliga vattenförekomster och där problem ur hälsoskyddssynpunkt uppkommit eller sannolikt kan uppkomma. Bristfälliga avlopp kan sprida smitta till intilliggande dricksvattenbrunnar eller till vatten där människor vistas eller badar samt bidrar till övergödningen av vattendrag, sjöar och hav (se karta

Källsortering av avsloppsvatten från enskilda avlopp

Källsortering av avloppsvatten från enskilda avlopp innebär att toalettavfall separeras från avloppsvatten som kommer från bad, disk och tvätt.

Toalettavfall innehåller stora mängder näring som lättare kan återanvändas från separerade system.

Exempel på lösningar är vakuumtoaletter och torrtoaletter av olika slag, men även spolande toaletter kopplade till en sluten tank.

sid 144 och 146 där vattenstatus styr högre krav).

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Bebyggelseutvecklingen måste anpassas efter möjligheterna att skapa en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning och en säker hantering av avloppsvatten. Vattenförsörjningen ska prioriteras framför andra typer av resursutnyttjande inom områden som är viktiga för dricksvattenförsörjningen. Bebyggelseutvecklingen måste också ske med hänsyn till dricksvattentillgångarna.

Med utgångspunkt i VA-planen kommer kommunen att arbeta med flera nödvändiga åtgärder för att säkerställa en långsiktigt hållbar VA-försörjning, kommunal och enskild, i kommunen.

I VA-planen finns ett flertal ställningstaganden och åtgärder för den kommunala VA-försörjningen. En viktig åtgärd är en utbyggnadsplan för kommunalt VA vilken planeras vara klar 2023 . Det finns stora utmaningar inför genomförandet av VA-utbyggnaden och ett flertal utredningar och förstudier har gjorts under de senaste åren och dessa kommer att utgöra en viktig grund i det fortsatta arbetet med utbyggnadsplanen (se ovan). Under 2022 planeras principiella inriktningsbeslut att tas om hur VA-försörjningen ska lösas både på kort och lång sikt.

I VA-planen föreslås även ett antal åtgärder för den enskilda VA-försörjningen. Kommunen ska bland annat ta fram riktlinjer för hur enskild dricksvattenförsörjning för permanentboende och fritidshus ska hanteras nu och i framtiden och kartlägga enskild dricksvattenförsörjning, främst i syfte att identifiera områden med risk för vattenbrist.

Hållbara och långsiktiga VA-lösningar måste alltid utredas vid etablering av ny bebyggelse. Antagandet av en utbyggnadsplan för kommunalt VA kommer även att förtydliga var det ska vara kommunalt VA och var det ska vara enskilt VA. Vid handläggning av bygglov för enstaka bebyggelse med enskilt VA i områden som enligt SGU:s karteringar över uppskattad grundvattentillgång visar mindre än 1 eller 2 hushåll/hektar ställer höga krav på intyg om tillräcklig mängd vatten genom till exempel krav på provborrning. Det är även viktigt att anpassa tomtstorlekarna samt möjliggöra för tillräckliga skyddsavstånd mellan vattentäkter och avloppsanläggningar.

Reserv- och nödvattenplanering är viktiga delar i arbetet med att trygga en långsiktigt hållbar vattenförsörjning. I detta arbete krävs troligen samarbeten över kommungränsen.

Det saknas idag riktlinjer för hantering av dagvatten i kommunen. Det finns behov av att tydliggöra hur dagvatten ska hanteras i både befintlig och ny bebyggelse.

En översyn av vattenskyddsområden i kommunen pågår. Det kan även bli aktuellt att skapa nya vattenskyddsområden för större enskilda vattentäkter för att säkerställa god vattenkvalitet.

FORTSATT PLANERING

- Utbyggnadsplan för kommunalt VA
- Riktlinjer för enskild vattenförsörjning
- Dagvattenpolicy

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Bebyggelseutvecklingen ska styras av tillgången på dricksvatten.
- Kommunalt VA ska utvecklas i tätortsnära lägen med högt bebyggelsetryck.
- I områden med enskild VA-försörjning får etablering av nya bebyggelsegrupper eller komplettering av befintliga bara ske om det finns långsiktigt hållbara förutsättningar för VA-försörjning.
- Om enskild dricksvattenförsörjning ska ske genom lokalt uttag av grundvatten bör områden och/eller tomter vara tilltagna på sådant sätt att tillräcklig grundvattenbildning sker i området/på tomten.
- Tomtstorlekar bör anpassas för att möjliggöra tillräckliga skyddsavstånd mellan vattentäkter och avloppsanläggningar (enskilt vatten och avlopp).
- God vattenstatus ska vara utgångspunkten för enskilda avloppslösningar. Kretslopp och resurshushållning ska prioriteras.
- Hållbara och långsiktiga VA-lösningar måste alltid utredas vid etablering av ny bebyggelse.

Beslut om vatten och avlopp

Miljöbalken reglerar miljöfarlig verksamhet (MB 9 kap.). Lagen ger en kommun möjlighet att upprätta och anta särskilda föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön. Östhammars kommun har antagit och tillämpar lokala skyddsföreskrifter för bland annat utsläpp av avloppsvatten och andra aktiviteter som kan påverka yt- och grundvatten (Dnr 2001KS941).

Kommunen har även möjlighet att föreskriva anmälningsplikt för befintliga grundvattentäkter och tillståndsplikt för nytillkommande inom angivna områden (MB 9 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- I detaljplanelagda områden krävs tillstånd för alla typer av avloppsanordningar, även sådana som enbart hanterar bad-, disk- och tvättavloppsvatten.
- För enskilda avlopp gäller hög skyddsnivå för miljöskydd i närheten av vattenförekomst, både vid kust och vid ytvatten, vilket innebär högre krav på avloppsrening.
- I detaljplanelagda områden är det förbjudet att rena avloppsvatten från vatten- toalett i en markbaserad avloppsanläggning. (Dispens kan lämnas om det går att visa att anläggningen inte skapar risk för olägenhet från miljö- och hälsoskyddssynpunkt.)
- Toaletter som ansluts till en sluten tank får ha en spolmängd på högst en liter per spolning.
- Att inrätta en förmultningstoalett, eltoalett eller torrtoalett med latrinkompostering kräver anmälan.
- Följande aktiviteter som kan påverka yt- och grundvatten kräver också särskild anmälan:

- Lagring av oljeprodukter, lösningsmedel, vägsalt och liknande produkter som kan förorena ytvattentäkt eller grundvattentäkt.
- Installation av värmepump för utvinning av värme ur mark, ytvatten eller grundvatten.

- I områden med begränsade grundvattentillgångar har kommunen för avsikt att föreskriva anmälningsplikt för befintliga grundvattentäkter och tilllståndsplikt för nytillkommande.

Beslut om dagvattenutredning

Ansvaret för att ta hand om dagvatten regleras bland annat i lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Verksamhetsområde för dagvatten ska inrättas om dagvattnet behöver avledas med hänsyn till människors hälsa eller miljön, i befintlig eller planerad samlad bebyggelse. Det ska avledas och renas eller tas omhand så att olägenheter för människors hälsa eller miljön inte uppkommer (MB 9 kap.).

Om det av miljö- eller hälsoskäl finns behov av särskilda dagvattenåtgärder vid detaljplanering av sammanhängande bebyggelse utanför kommunalt VA-område kan kommunen kräva planbestämmelser för dagvattenhanteringen (PBL 2 kap. och 4 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Dagvattnet ska omhändertas så nära källan som möjligt. Takdagvatten, vatten från gång- och cykelvägar och annat rent dagvatten bör avledas till angränsande naturområden, helst i många olika punkter utan att blandas med förorenat dagvatten.
- Dag- och dräneringsvatten ska inte ledas till spillvattenledning där det finns dagvattenledningar.
- Dagvattensystemet ska utformas så att skadliga uppdämningar vid kraftiga regn kan undvikas.
- Vid nyexploatering ska dagvattenlösningar utformas så att minsta möjliga flöde passerar vidare till befintliga dagvattennät. Avrinningen från en tomt eller ett markområde bör inte öka efter exploatering. Följande riktlinjer kan ge vägledning:

- Naturlig infiltration, fördröjning och avrinning ska tas tillvara och andelen hårdgjorda ytor minimeras.

- Flerskiktade grönområden/-stråk, gärna med barrinslag, ska om möjligt avsättas för öppen transport och infiltration. Byggnader placeras med fördel i högre och grönytor i lägre stråk.

- Där hårdgjorda ytor krävs ska avrinningen så långt möjlighet ske till anslutande grönytor.

- Behovet av att avskilja föroreningar i dagvatten från vägar och parkeringsplatser ska beaktas och specifika riktlinjer och regler ska tas fram för särskilt känsliga områden, exempelvis vattenskydds områden.

- Omålade förzinkade ytor och koppar är exempel på material som ska undvikas vid nybyggnation för att reducera tillförseln av föroreningar till dagvattnet.

Vattenplanering

MÅLBILD 2040

Kvaliteten på yt- och grundvattnet har förbättrats med hjälp av en långsiktig strategi för verksamheter som påverkar kvaliteten i grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten. Samhällsplaneringen utgår från ett avrinningsområdesperspektiv. Ett välfungerande samarbete har etablerats mellan kommun, brukare, markägare och verksamhetsutövare. Vattenförsörjningen prioriteras framför annat resursutnyttjande.

Östhammars kommun har en lång kuststräcka och flera mindre sjöar och vattendrag. Kommunens vatten ingår helt eller delvis i totalt sju huvudsakliga avrinningsområden. De sju avrinningsområdena är *Mellan Tämnarån och Forsmarksån*, *Forsmarksån*, *Mellan Forsmarksån och Olandsån*, *Olandsån*, *Mellan Olandsån och Skeboån*, *Skeboån* samt *Fyrisån*. Allt som händer inom avrinningsområdet kan påverka vattenkvaliteten. Interaktiva kartor samt information om avrinningsområdena finns på viss.lansstyrelsen.se.

Större delen av kommunens yta avvattnas via vattendrag som så småningom når kusten. Undantaget är området runt Österby-Dannemora (inklusive Film och Morkarla) som via Vattholmaån och Fyrisån avvattnas till Mälaren. Delar av Uppsala, Tierps och Norrtälje kommuner ingår i avrinningsområdena i Östhammars kommun.

Kartorna på sid 144 respektive 146 redovisar aktuell kemisk och ekologisk status i kommunens vattenområden. Bedömningen är att den ekologiska statusen är måttlig i flertalet av dem, enligt bedömningskriterierna i EU:s vattendirektiv. Det innebär att åtgärder måste sättas in för att nå god ekologisk status. Bland annat måste fortsatt planering och utveckling ta hänsyn till möjlig vattenpåverkan och ske på ett sätt som inte försämrar vattenkvaliteten.

SJÖAR OCH VATTENDRAG

Sjöarna är som regel grunda och naturligt näringsrika. Alla är påverkade av sjösänkningar, framförallt genomförda under 1800- och 1900-talet. Sänkningarna gjordes för att vinna mer odlingsmark, men har också en gödande effekt som påskyndar den naturliga igenväxningen. Det syns genom att sjöarna ofta har en riklig övervattensvegetation av vass eller säv. I de grundaste sjöarna uppstår ofta syrebrist under vintern. Det kan leda till att fisk och andra vattenlevande organismer dör. Flertalet sjöar bedöms ha måttlig ekologisk status som innebär att åtgärder behöver sättas in för att uppnå god ekologisk status.

I de rinnande vattendragen är det ovanligt med strömmande partier. Landskapet är flackt, men bristen på strömsträckor är också ett resultat av utdikning och av att strömmande partier tagits i anspråk för att driva kvarnar och kraftverk.

Kvarnar och dammar är en del av vårt kulturarv, men blir vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur i rinnande vatten. Intressena kan ofta vara möjliga att kombinera (se sid 120).

Drygt 70 procent av vattendragens längd är påverkade av rensning, dikning, uträtning och i vissa fall av kulvertering. Effekten är att vattnet rinner av snabbare, sjöarna grundar upp och våtmarkernas utbredning minskar. Naturliga processer som fångar upp näringsämnen i vattnet får sämre möjlighet att verka, vilket innebär att större mängder näring följer med i ytvattenflödena mot havet. En snabbare avrinning påverkar också grundvattenbildningen på ett negativt sätt. Den ekologiska statusen klassas som måttlig i huvuddelen av vattendragen.

HAVSVATTEN

Havet längs kommunens kust är en del av Östersjön, ett innanhav med stort tillrinningsområde. Vattenutbytet med Nordsjön är begränsat, vilket leder till att det salta vattnet späds ut. Salthalten är lägre än i egentliga havet och avtar mot norr. De flesta vattenlevande arter mår bäst i antingen sött eller salt vatten. Det är bara ett mindre antal arter som kan fördra Östersjöns bräckta vatten. Detta gör Östersjön till en känslig marin miljö. Många arter lever på gränsen för vad de kan klara av låg eller hög salthalt, beroende på om de är söt- eller saltvattenarter.

Det begränsade vattenutbytet med Nordsjön är i sig en stressfaktor som ytterligare späds på genom att det finns ett stort antal föroreningskällor runt Östersjön, inte minst genom att många områden i de sydliga delarna av Östersjön är mycket tätbefolkade. Historiskt har tillförseln av näringsämnen, men också miljögifter, varit mycket stor. De södra delarna är kraftigt övergödda och under långa perioder saknas syre i bottenvattnet. Det har resulterat i bottendöd som sprider sig mot norr.

Situationen i Östhammars kustområde är i stort bättre än i de sydliga delarna av egentliga Östersjön. I vattnen längs Upplandskusten förekommer drygt ett 50-tal olika fiskarter, både salt- och sötvattensarter, exempelvis mört, löja, gärs, brax, björkna, sutare, ruda och id. Här finns även skrubbskädda, piggvar, strömming och sik.

De yttre och öppnare områdena har en god vattenomsättning och förhållandevis låga näringsnivåer. Lokalt är förhållandena sämre, framförallt i innerfjärdar med låg vattenomsättning. Detta gäller exempelvis Östhammarsfjärden, Granfjärden och Sunnanöfjädern, som utöver landhöjningen och den naturliga bakgrundsbelastningen också belastats med näringsutsläpp från bebyggelse och areella näringar under många år, så att fosfor lagrats i bottensedimenten. Dessa innerfjärdar växer igen och det finns områden med döda (syrefria) bottnar.

Utvecklingen är ogynnsam eftersom innerfjärdarna och grunda vikar längs kusten har en stor betydelse som lek- och uppväxtområden för många fiskarter, exempelvis sik, gös, abborre och gädda. I flera av de grunda vikarna finns kransalger, viktiga som skydd för fiskrom och yngel. Området kring Kallriga erbjuder goda uppväxtbetingelser för sik och Östhammarsfjärden för gös, abborre och gädda.

Den ekologiska statusen i en stor del av kustområdet har klassats som måttlig. Det finns även områden med otillfredsställande ekologisk status vid Mjölkfjärden, Dragfjärden och Sandikafjärden. Östhammarsfjärden/Granfjärden har dålig ekologisk status. Åtgärder måste sättas in för att en god ekologisk status ska kunna uppnås i kustområdet. I vissa områden krävs kraftiga insatser.

Det finns många anspråk på kustområdet. Enligt en

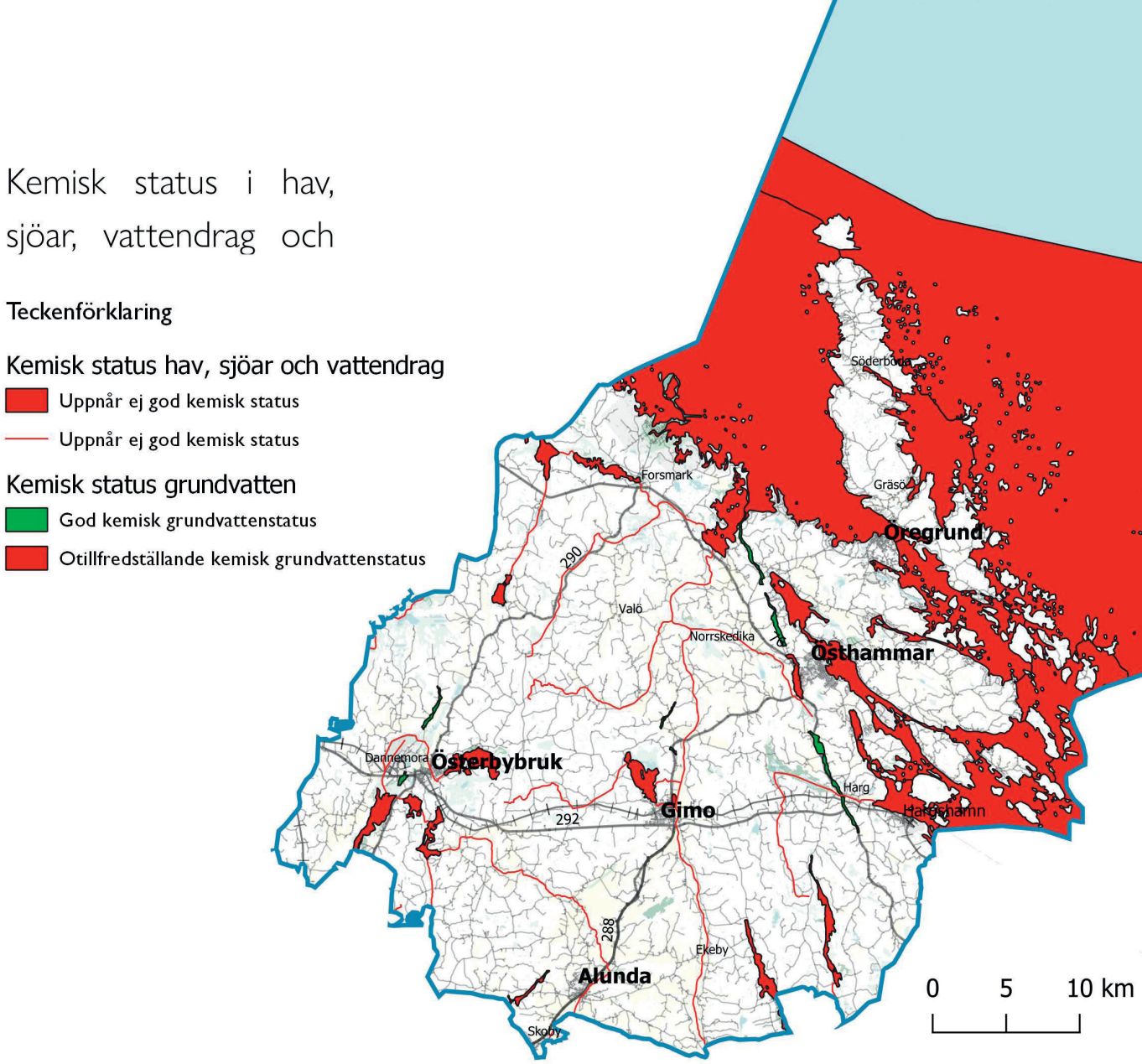
ny lagstiftning ska havsplaner tas fram för Sverige. Östhammars kommun ingår i den havsplan som ska tas fram för Bottniska viken. Havsplanen kommer att överlappa delar av översiktsplanen och verka parallellt med den.

Viktiga intressen att hantera i den fortsatta havsplaneringen redovisas i avsnitt IV Hänsyn. Runt totalförsvarets riksintresse Influensområde för Rotens skjutfält finns ett område med behov av särskild hindersfrihet för att Försvarsmakten ska kunna genomföra samövning med flygförband.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Att planera för god vattenkvalitet, tillräcklig tillgång till och en bra användning av vatten är viktiga frågor för en kommun och för den kommunala planeringen. Dessa frågor behandlas i delar under Teknisk försörjning, vatten- och avlopp. Problemen med övergödning har skapats genom många års utsläpp av kväve och fosfor till sjöar, vattendrag och kustmiljöer. Övergödningen kan motverkas genom att avloppsvatten renas och utsläpp minskar på ett tillfredsställande sätt, både i de kommunala avloppsreningsverken, i enskilda avloppsanläggningar samt från jordbruk, skogsbruk och internbelastning.

Kemisk status i hav, sjöar, vattendrag och

Gödningseffekterna kan också motverkas genom att våtmarker skapas eller återställs, eftersom våtmarkerna binder en del av den växtnäring som finns i vattnet. Viktigt är också att se till så att lantbruksföretag har tillräcklig lagringskapacitet för sin gödselhantering. Andra åtgärder som kommunen ska arbeta aktivt för är skyddszoner vid vattendrag, strukturkalkning samt se till att gödsel sprids vid rätt tid på året för att begränsa miljöpåverkan.

En ökning av trafik och båtliv kan också ge ökad påverkan på vattenmiljön. För att skapa förutsättningar för ett miljövänligt båtliv behövs säkra tankställen och välplanerade brygg- och hamnanläggningar. Det måste vara enkelt att lämna avfall, tömma toalettankar och tvätta/bottenbehandla båtar på ett sätt som begränsar påverkan på vattenmiljön. En kartläggning av kommunens värdefulla marina miljöer kan ge ett viktigt underlag för miljöanpassad placering av nya båtbryggor och småbåtshamnar.

En bättre vattenkvalitet skapas bäst genom samarbete mellan offentliga och privata krafter, eftersom alla brukare, markägare eller verksamhetsutövare påverkar vattenresurserna. Kännedomen om hur vattnet flödar i landskapet har stor betydelse för riskbedömning och åtgärder.

Utöver de egna utvecklingsstrategierna finns både

Regler om vattenplanering

Alla länder i Europa arbetar sedan år 2000 med en gemensam vattenpolitik. Den styrs av ramdirektivet för vatten (EG/2000/60). Det vilar på två grundpelare: att värna ett naturligt växt- och djurliv i vatten och att säkerställa tillgången på rent vatten för dricksvattenproduktion. Direktivet har införts i svensk lagstiftning via miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen.

Vattendelegationerna i Sverige beslutar om miljökvalitetsnormer för vatten. Normerna uttrycker den kvalitet en vattenförekomst ska ha vid en viss tidpunkt. Alla Sveriges vatten skulle ursprungligen ha nått god status 2015. Nu gäller 2021 eller som längst 2027 för de vatten som hade otillfredsställande status 2015 i Östhammars kommun, förutom Östhammarsfjärden som har ännu större utmaningar och därför fått kravet god ekologisk status till 2039. Miljökvalitetsnormerna är ett styrinstrument som den kommunala planeringen ska ta hänsyn till.

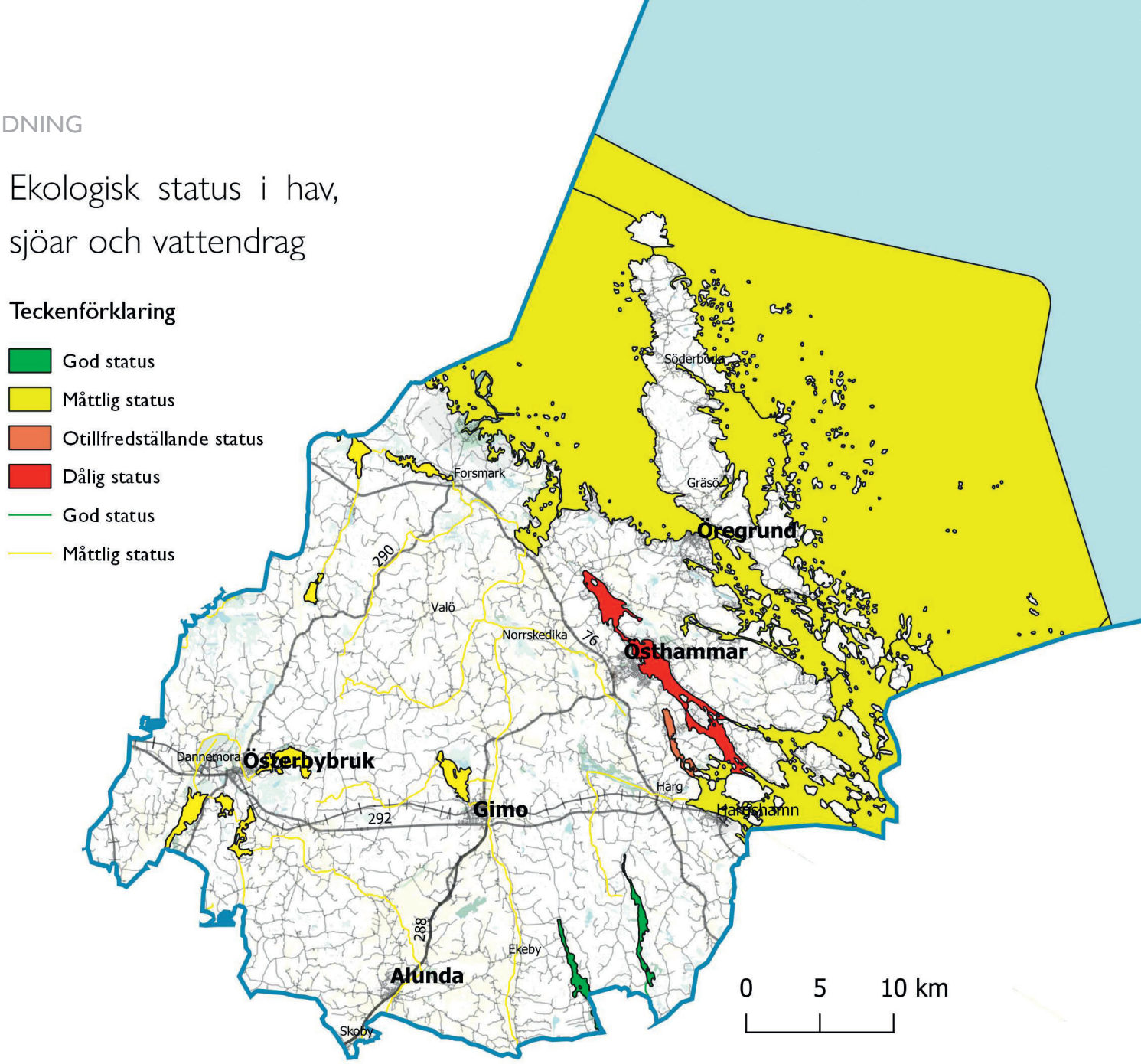
2014 antogs särskilda regler för hushållning med havsområden, med samtidiga förändringar i miljöbalken och plan- och bygglagen. En särskild förordning om havsplanering (SFS 2015:400) infördes 2015. Havsplaner ska upprättas för havsområdena Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Arbete med att upprätta dessa planer pågår. Regeringen får besluta om förbud eller begränsningar för verksamhet inom ett område med havsplan. Havsplanerna ska ge vägledning till myndigheter och kommuner när de prövar hur ett havsområde kan användas. De kom mer därmed att verka parallellt med ÖP.

nationella och internationella lagar och överenskommelser att ta hänsyn till. Både Vattendirektivförordningen och Havsplaneringsförordningen har betydelse för kommunens planering och utveckling.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta fram en fördjupad översiktsplan för kusten.
- Identifiera verksamheter som påverkar vattenkvaliteten i grundvatten, sjöar, vattendrag och hav.
- Identifiera viktiga biologiska och kulturella värden längs sjöar, vattendrag och längs kusten.
- Följa arbetet i de vattenråd som finns inom kommunen.
- Erbjuda mottagning av toalettavfall vid större hamnanläggningar.
- Skapa möjlighet att tvätta båtar på ett miljöanpassat sätt.

Ekologisk status i hav, sjöar och vattendrag

Vattenvård och vattenplanering

Kommunen har ansvar för att miljökvalitetsnormerna följs (MB kap. 5) och också ett ansvar för att se till så att det vid beslut om bygglov och planer finns underlag som belyser väsentliga miljökonsekvenser (MB 1 kap. och 6 kap.). Detaljplaneläggning och bygglovsprövning ska bland annat ta hänsyn till möjligheterna att förebygga vattenföroreningar (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid plan- och bygglovsärenden, och annan utveckling som kan påverka vattenområden, ska hänsyn tas till påverkan på grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten.
- Påverkan på vattnets status i relation till miljökvalitetsnormerna ska alltid utredas. Det ska särskilt klargöras om en åtgärd berör grunda kustmiljöer, det vill säga för vattenvården särskilt känsliga miljöer.
- Där utredningsområde är utpekat på vattenskyddsområde ska exploatering undvikas. Vid undantag ska rätt åtgärder sättas in.
- Vattenuttag ska vara långsiktigt hållbara. För att bedöma förutsättningarna för hållbar vattenförsörjning ska vattentillgången per hektar jämföras med tätheten på bebyggelsen.
- I jordbruksbygd ska det finnas en skyddszon kring dricksvattenbrunnar gentemot plöjd mark och beteshagar.
- Kustområdet ska generellt undantas från etablering av gruppstationer. Havsbaserad vindkraft är inte lämplig med hänsyn till en känslig landskapskaraktär.

Strandskydd

Miljöbalkens 7 kap. 13-18h §, innehåller särskilda bestämmelser om strandskydd. Strandskyddet slår vakt om allmänhetens tillgång till strandområdet och ska bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv i anslutning till stränderna. Kommunens ska se till så att strandskyddet följs.

Utanför detaljplanelagd mark omfattas alla stränder vid hav, insjöar och flera vattendrag som Forsmarksån, av ett generellt strandskydd. I Olandsån gäller detta nedströms Norr Ginningen. Det är förbjudet att inom 100 meter från strandlinjen – utåt vatten och uppåt land – uppföra byggnader och anläggningar, eller på annat sätt väsentligt förändra miljön för växter och djur. Detta gäller även för tomtmark inom strandskyddat område.

I stora delar av kust- och skärgårdsområdet och vid några av kommunens större sjöar gäller ett utvidgat strandskydd, beslutat av Länsstyrelsen. Det utvidgade strandskyddet gäller upp till 300 meter åt bägge håll från strandlinjen.

Det finns möjlighet att ansöka om dispens från strandskyddet, men särskilda skäl krävs för att dispens ska lämnas. Det är som huvudregel kommunen som fattar beslut om dispens. Vissa dispensansök-

ningar, exempelvis inom naturreservat och andra områden, behandlas av Länsstyrelsen (MB 7 kap. 18a §). Kommunala dispensbeslut ska alltid godkännas av Länsstyrelsen.

Kommunen kan upphäva strandskyddet inom en detaljplan om det finns särskilda skäl och intresset av att ta området i anspråk väger tyngre än strandskyddsintresset (PBL 4 kap. 17 §).

Kommunen har också möjlighet att i sin översiktsplan anvisa särskilda områden som lämpar sig för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, så kallade LIS-områden (MB 7 kap. 18e §). LIS-områden får inte pekas ut öster om väg 76, i riksintresset Kuststräckan Arkösund till Forsmark.

KOMMUNENS SYN PÅ STRANDSKYDD

Östhammars kommun har förhållandevis oexploaterade kuster och önskar att de så ska förbli. Det finns ett stort allmänt intresse av att kunna röra sig obehindrat längs stränderna. De rika naturmiljöerna längs stränderna blir genom strandskyddet tillgängliga för friluftslivet, vilket stärker kommunens attraktionskraft.

Kommunen är därför restriktiv med att bevilja strandskyddsdispens inom de områden som idag är oexploaterade, men även inom gröna ytor nära bebyggda områden. Intressen kan stå emot varandra. Den som har havsnära tomt kan vilja anlägga en brygga för egen båt, medan allmänheten vill röra sig fritt.

Vid önskemål om att anlägga bryggor prioriterar kommunen, för naturmiljöns och landskapskaraktärens skull, gemensamhetsbryggor i stället för att var och en har egen brygga. Den principiella inställningen är att nya byggnader ska uppföras så att de smälter in i miljön, vilket är särskilt viktigt att tänka på i det flacka kustområdet.

Det allmänna intresset av att bibehålla en tillgänglig strandzon prioriteras som regel när nya detaljplaner upprättas. Östhammars kommun har valt att inte peka ut några LIS-områden vid insjöar och andra vattendrag.

Regler om strandskydd

I utpekade strandområden ska allmänheten ha tillgång till stränderna. Goda livsvillkor ska bevaras för djur och växter. Kommunen kan peka ut strandnära utvecklingsområden (MB kap. 7)

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- På mark utan detaljplan ska strandskyddet (100/300 meter) normalt sett tillämpas vid all nyetablering av verksamheter eller bebyggelse.
- Anläggningar som kan underlätta för allmänhetens friluftsliv, till exempel badplatser och bryggor, ges i regel dispens inom strandskyddszon om hänsyn tas till naturmiljön.
- För nytillkommande byggnader, tillbyggnader eller anläggningar på strand- eller strandnära tomter ges i regel inte dispens för placering närmare vatten än närmsta befintliga byggnad eller anläggning.
- Nya bryggor tillåts endast om de är i anslutning till gemensamhetsanläggningar eller ersätter äldre bryggor. Samma synsätt tillämpas för båthus och sjöbodar.
- Uthuggning av träd på bostadsfastigheter inom strandskyddsområde är inte tillåtet om syftet är att skapa sikt mot vattnet. Uthuggning av enstaka träd tillåts om syftet är att förhindra olycksfall. Dispens ges som regel för skötsel av kulturhänvdad flora.
- Inga LIS-områden pekas ut vid insjöar eller andra vattendrag.

Näringslivsutveckling

MÅLBILD 2040

Östhammars kommun har ett livskraftigt näringsliv som skapar arbetstillfällen både för boende i kommunen och i regionen. Fler företag har valt att etablera sig i kommunen. Arbetsmarknaden är diversifierad och nya tjänsteföretag finns i både tätorterna och på landsbygden.

Det privata näringslivet svarar för cirka 70 procent av sysselsättningen i Östhammars kommun. Totalt finns omkring 2 500 företag. Av dem är huvuddelen, cirka 1 900, enmansföretag. De stora och medelstora företagen är få. Energiproduktion och tillverkning är de dominerande branscherna. Mineralutvinning har tidigare under gruvans pågående drift också varit en dominerande bransch och kan komma att bli det igen.

Sandvik Coromant i Gimo och Forsmarks kraftgrupp i Forsmark är kommunens två största företag. De står för nästan 40 procent av sysselsättningen i privat sektor. Ett antal medelstora tillverkningsföretag, också de med stor betydelse för utveckling och sysselsättning (20 procent) finns i Hargshamn, Öregrund, Österbybruk och Östhammar. Om ett positivt beslut tas om utbyggnad för ett slutförvar för använt kärnbränsle kommer detta innebära flera nya arbetstillfällen och en potentiell kumulativ effekt på övrigt näringsliv i kommunen.

De mindre företagen svarar för 40 procent av arbetstillfällena inom det privata näringslivet. Flera av dessa levererar varor och tjänster till de stora och medelstora företagen. De mindre företagen är också viktiga leverantörer av tjänster till kommuninvånarna, exempelvis inom handel, bygg och andra serviceområden. Järnmalmen har historiskt varit en viktig naturresurs i kommunen och regionens största malmfyndighet finns vid Dannemora. Driften vid gruvan återupptogs 2012, men lades ner igen 2015. I dagsläget finns det intressen att återuppta gruvdriften i Dannemora gruva.

GRÖNA NÄRINGAR

De gröna näringarna har fortfarande en förhållandevis stor betydelse i Östhammars kommun. Skogar med god produktivitet finns framförallt i de inre delarna av kommunen och där bedrivs ett mer storskaligt skogsbruk. Exempel på stora skogsägare är Bergvik, Sveaskog och Hargs bruk.

I huvuddelen av kommunen ligger odlingsmarkerna som gläntor i skogslandskapet. Många lantbruksföretag äger både jordbruksmark och skogsmark och skogsbruket ger därför betydelsefulla inkomster även för jordbrukare i kommunen.

De bästa odlingsförutsättningarna finns i Alundaområdet, men det finns lantbruksföretag spridda över hela kommunen. Strukturomvandlingen inom jordbruket har resulterat i att gårdarna blivit färre och större. Svårbrukad mark har lämnats att växa igen, men fortfarande finns en aktiv lantbrukarkår och många företag är inriktade på mjölk- och köttproduktion.

Utöver inkomster från skogsbruk klarar många lantbruksföretag sin överlevnad genom att erbjuda kompletterande tjänster, exempelvis snöröjning och landskapsvård. Det finns även ett spirande intresse för matturism i mindre skala.

Jordbruket bidrar till att upprätthålla många av kommunens landskapsvärden: landskapskaraktären såväl som viktiga natur- och kulturmiljövärden (se jordbruksmark).

FISKE

Yrkesfisket har inte längre någon stor betydelse för näringsliv och sysselsättning i kommunen, men hela kuststräckan ingår i ett område av riksintresse för yrkesfiske (se sid 170). År 2021 finns i Östhammars kommun 6 registrerade båtar för yrkesfiske och tio personer med yrkesfiskelicens. Yrkesfisket är småskaligt, kustnära och främst inriktat på fiske efter strömming, sik, abborre, gös och gädda. Öregrund fungerar som huvudhamn för fisket och där finns också ett förädlingsföretag för fisk och skaldjur.

Vid Kustlaboratoriet i Öregrund bedriver SLU forskning om fiske och fiskbestånd. Vattenbruk med fiskodling finns inte i någon större omfattning. Liksom i resten av landet ökar fisketurismen.

TURISM

Utbudet av natur- och kulturaktiviteter i Östhammars kommun lockar många turister. Antalet gästnätter på hotell, stugbyar, vandrarhem och campingar är cirka 131 000 per år. Dessutom finns cirka 5900 fritidshusboende i kommunen. Flest kommer på sommaren och många kommer från närliggande landskap, framförallt Uppland, Stockholm, Gästrikland och Dalarna. De utländska besökarna kommer främst från Tyskland, Nederländerna och Norge. Besöksnäringarna sysselsätter drygt 850 personer per år.

En ny strategi för besöksnäringen är framtagen för Norrtälje, Östhammars och Österåkers kommun. Destinationsstrategi Roslagen 2030 har fyra profilområden: skärgården, städerna, bruken och landsbygden och den naturintresserade är huvudmålgruppen.

Kust- och skärgårdsområdet lockar många besökare. Det finns anläggningar som erbjuder camping och enklare former av övernattning, men också anläggningar med hotellstandard. Det största antalet gästövernattningar sker på campingplatserna. I anslutning till anläggningarna finns möjlighet att hyra båt, kajaker, fiskeutrustning och cyklar. En hel del besökare bor också hos släkt och vänner som har fritidshus i området. I skärgården finns många fina naturhamnar. Besökande som kommer med båt har dessutom tillgång till gästhamnar i Östhammar och Öregrund.

Välbevarade och historiskt intressanta miljöer är en konkurrensfördel både inom kultur- och naturturism. Forsmarks bruk, Gimo Herrgård och Österbybruks herrgård är populära besöksmål. Många besöker även kärnkraftverket och slutförvaret i Forsmark för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall (SFR). Bakluckeloppisen i Norrskedika ”Bakluckan” är en av de största turistattraktionerna i Östhammars kommun. De öppnar redan i maj och har ca 50 000 besökare under en normal säsong.

Kommunens största evenemang är Båtveckan/Roslagsloppet i Öregrund som har cirka 18 000 besökare på festivalområdet och uppskattningsvis 70 000 besökare som besöker evenemanget som helhet. Andra populära evenemang är Badortsdagarna, Konstpåsk, Konstveckan på Gräsö, Eldfesten, Knutmasso, Julmarknad i Österbybruk, Ordfestivalen och teaterföreställningar på bruken. Roslagscupen, Lindmanloppet och Stadsloppet är exempel på återkommande populära idrottsevenemang.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

En positiv utveckling i företagen är positivt för Östhammars kommun eftersom det ger jobb och ett bra utbud av kommersiell service och tjänster. Omvänt är en positiv utveckling i Östhammars kommun positivt för företagen. Om kommunen kan erbjuda en god boendemiljö och locka till utveckling så ökar företagens kundunderlag och möjligheter att rekrytera arbetskraft med rätt kompetens. Det finns en vinst med detta och starka skäl för tät samverkan mellan

Bygget av nya Frösåkersskolan. Kommunen vill skapa goda boendemiljöer som lockar till utveckling och gynnar såväl invånare som näringsliv.

kommun och näringsliv. Kommunens ambition är att efterfråga och ta hänsyn till näringslivets behov.

Målsättningen är att årligen få nya företag att flytta hit och att klättra på nationella listor som värderar villkoren för lokalt näringsliv och företagande. Det är angeläget att kommunen kan erbjuda goda etableringsförutsättningar.

Kommunen måste kunna erbjuda industrimark till både nya och befintliga företag, det måste finnas detaljplanelagd mark för handelsverksamhet, kontor, verkstäder och övrig industri. På landsbygden är det viktigt att bebyggelseutvecklingen sker med hänsyn till lantbruksföretagens behov. I tätorterna är det viktigt att anpassa centrumutvecklingen för att skapa bästa möjliga förutsättningar för en livskraftig handel (se bebyggelseutveckling sid 38).

Östhammars kommun har ett myndighetsuppdrag gentemot en del verksamhetsutövare. Det kan i vissa fall vara svårt att på egen hand tolka lagstiftning och andra regler. Företagen ska få stöd för att sätta sig in i och förstå vad olika bestämmelser och myndighetskrav innebär på ett praktiskt plan. Östhammars kommun strävar efter att ge ett gott och korrekt bemötande i all myndighetsutövning.

Marknadsföring är en viktig del i allt företagande. Eftersom Östhammars kommun är en liten marknad och många företag är små kan samverkan ge stora fördelar. Många företag samverkar i företagarföreningar och Östhammars kommun samarbetar med dessa och/eller enskilda företag.

Gemensamma, utåtriktade aktiviteter kan lyfta fram kommunala värden. Värdskap och uppsökande verksamhet kan få större genomslag än annonser.

Natur- och kulturmiljövärdena har stor betydelse för att locka turister och andra besökare till kommunen. Attraktionskraften kan öka om det lokala näringslivet i samverkan med kommunen utvecklar boende, service och aktiviteter som drar nytta av dessa värden. Sådan samverkan utvecklas bland annat inom ramen för verksamheten i turistbolaget Visit

Roslagen där kommunen är delägare.

Musikevenemang eller andra fritids- och kulturaktiviteter som lockar många besökare kan också förstärka den positiva bilden av kommunen och underlätta för företagens utveckling inom områden som turism, boende och handel. Nöjda kunder blir i sin tur ambassadörer för både kommunen och för de lokala företagen. Samarbetet mellan företagen på kommunens olika orter behöver stärkas, och en vi-känsla skapas.

Visionen i den regionala utvecklingsstrategin för länet är ett gott liv i en nyskapande och hållbar kunskapsregion med internationell lyskraft. Östhammars kommun kan och vill bidra, genom att utveckla det lokala företagsklimatet och delta i satsningar på att utveckla en god infrastruktur. Detta gäller inte bara gods- och persontransporter, utan även den digitala infrastrukturen.

En bra infrastruktur stärker kopplingen till övriga regionen och möjligheterna till arbetspendling. Expansionsplanerna i Uppsala (70 000 nya jobb till 2050-talet) skapar stora möjligheter för Östhammars kommun.

Det är också viktigt att främja entreprenörskap och nyföretagande lokalt, bland annat genom att skapa kontaktytor mellan ungdomar och företag.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Skapa planberedskap för ny industriell verksamhet.
- Skapa ett brett utbud av tomtmark för boende, kontor och handel i serviceorterna.
- Förbättra bemötandet mellan olika aktörer
- Skapa nätverk och gemenskap.
- Ge stöd åt kompetensutveckling.
- Ta hänsyn till de gröna näringarna..
- Utveckla natur- och kulturmiljövärden samt boenden, service och aktiviteter riktade till besökare i samverkan mellan kommunen och det lokala näringslivet.

Social utveckling

MÅLBILD 2040

Det är tryggt att bo i Östhammars kommun. Kommuninvånarna har tillgång till jämlik utbildning och omsorg på lika villkor och av god kvalitet. Ett basutbud av samhällsservice, lättillgänglig närnatur och enklare idrottsanläggningar finns på alla tätorter. Det sammantagna serviceutbudet är tillgängligt med hjälp av väl utbyggda kollektivtrafikförbindelser mellan olika orter. Tillgången till fritidsaktiviteter och ett rikt kulturutbud som ger stimulans och social tillhörighet är god tack vare ett gott samarbete mellan kommunen, näringslivet och ett aktivt föreningsliv.

En god social utveckling i linje med nationella, regionala och lokala mål förutsätter att människor känner sig trygga och har likställda möjligheter att delta i samhällslivet. Det är viktigt att den fysiska tillgängligheten är god, även för personer med funktionsnedsättning. Exempel på trygghetsskapande faktorer är att det finns tillgång till samhällsservice av god kvalitet, i form av vård, omsorg och utbildning.

Lika viktigt är samhällsklimatet, det vill säga att människor behandlar varandra med respekt och upplever att de har möjlighet att påverka samhällsutvecklingen.

Östhammars kommun har en väl utbyggd samhällsservice. På alla serviceorter finns tillgång till särskilda boenden, barnomsorg och grundskolor.

Oavsett boendeort har alla kommuninvånare också möjlighet att få stöd i sitt eget hem via hemtjänst och/eller hemsjukvård. En viktig utgångspunkt för kommunens stödinsatser är att bemötandet ska vara respektfullt. Stöd och omsorgsverksamheten ska utgå från individens behov. Även undervisningen ska vara anpassad till varje individs lärande.

Både barnomsorg och skola arbetar med attitydfrågor och ett aktivt arbete pågår med att förebygga och motverka mobbning. Attitydfrågor diskuteras också regelbundet på alla kommunens arbetsplatser. Östhammars kommun är finsk förvaltningskommun vilket innebär att den finsktalande befolkningen har rätt att använda finska i kontakterna med kommunen. Kommunen ska erbjuda förskoleverksamhet och äldreomsorg på finska till dem som har sådana önskemål.

Tydlig information om viktiga beslutsprocesser, och etablerade kanaler för den som vill ställa frågor till politiker eller lämna förslag och synpunkter, är exempel på åtgärder som syftar till att stärka människors möjligheter att få inflytande och påverka den lokala utvecklingen. Andra initiativ är möjligheterna för invånarna att bilda lokala utvecklingsgrupper eller delta i/nominera representanter till kommunala pensionärsrådet och rådet för funktionsnedsatta.

Av stor betydelse för folkhälsan är att det i Östhammars kommun finns särskilt goda förutsättningar för aktiviteter i naturen. Här finns lättillgänglig natur, men också storslagen natur som erbjuder möjligheter till jakt, fiske, båtliv, vandring, skidåkning, skridskoåkning, fågelskådning och bad.

Det finns också ett rikt utbud av fritidsaktiviteter Föreningslivet spelar en viktig roll för utbudet inom både fritids- och kulturområdet. En stor del av kommunens kultur- och fritidssatsningar kanaliseras till olika föreningsaktiviteter. Många av de samlingslokaler och sport- och fritidsanläggningar som finns i kommunen drivs av föreningar med kommunalt stöd. Biblioteken som finns i alla serviceorter fungerar också som viktiga mötesplatser för kultur och folkbildning.

Den fysiska planeringen och kommunens arbete

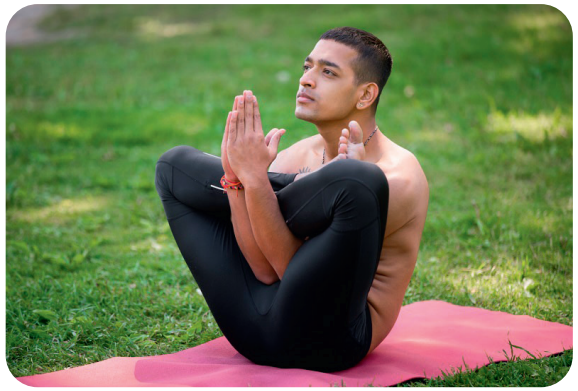
med miljöfrågor har betydelse för både invånarnas trygghet och folkhälsan. Strävan är att skapa sunda och säkra inomhus- och utomhusmiljöer. Viktiga redskap är kommunens egna miljömål, samhällets lagstadgade krav på tillgänglighet och kommunens egen tillgänglighetspolicy.

Folkhälsa

Det övergripande nationella målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen. De mest relevanta målområdena utifrån planeringsperspektiv är:

- Det tidiga livets villkor
- Inkomster och försörjningsmöjligheter
- Boende och närmiljö
- Levnadsvanor
- Inflytande, kontroll och delaktighet

En god livskvalitet bidrar till en god folkhälsa. Genom att reducera miljöstörningarna, bjuda in till delaktighet och inflytande, erbjuda ett tryggt boende, god barn- och äldreomsorg, utbildning av god kvalitet och fritidsaktiviteter som ger stimulans och social tillhörighet kan kommunen bidra till att skapa förutsättningar för ett gott liv.

En trygg boendemiljö skapas genom att den fysiska planeringen slår vakt om värdefulla miljöer, särskilt beaktar behoven av säkra trafiklösningar och minimerar olika miljö- och hälsorisker. En förutseende planering bidrar till att skapa god tillgång till platser i barnomsorg, skola och äldreboenden.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunen ska i den fysiska planeringen och genomförande av bostäder, infrastruktur och arbetsplatser verka för att alla grupper i samhället ska få goda förutsättningar för att bo och leva. Detta genom att till exempel:

- Skapa förutsättningar för blandade bostäder för att möta olika gruppers behov och resurser.
- Bygga infrastruktur med trygga passager för gång- och cykel och öka tillgängligheten för fotgängare och cyklister i och mellan orterna.
- Arbeta för att underlätta pendling via kollektivtrafik, gång- och cykel mellan hem och arbetsplats.
- Kartlägga vilka platser i kommunen som känns otrygga och verka för att göra dessa tryggare genom t.ex. belysning, siktförbättring m.m.
- Prioritera plogning och sandning av gång- och cykelvägar vintertid längs med viktiga stråk till arbetsplatser i den mån det finns sådana vägar.

Föreningslivet har en central roll i arbetet med att skapa en meningsfull fritid. Medborgarnas intressen och engagemang formar vilka aktiviteter och verksamheter som finns tillgängliga för olika åldersgrupper. Genom samverkan och dialog med föreningslivet kan kommunala resurser för kultur- och fritidsaktiviteter kanaliseras på ett sätt som ger

bästa möjliga utbyte för alla. En tillgänglig biblioteksverksamhet skapar förutsättningar för att tillgodose invånarnas behov av bildning, eget skapande och kreativa möten.

Kommunen kan genom sin planering också bidra till att skapa förutsättningar för både föreningsdrivna och individuella aktiviteter genom att prioritera rätt anläggning på rätt plats. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt behoven av extra satsningar för att ge människor med begränsade ekonomiska resurser eller funktionsvariationer möjlighet att komma ut i naturen. Lättillgänglig närnatur och enklare idrottsanläggningar, till exempel gräsplaner och promenadstråk, ska finnas i alla serviceorter.

Specialanläggningar kan inte finnas överallt, men ska kunna nås från alla orter med kollektivtrafik. I Gimo finns förutsättningar för att utveckla ett större sport- och fritidsområde i anslutning till gymnasiet och befintliga sportanläggningar. Gimo är med sitt läge mitt i kommunen lätt att nå med buss.

Kultur- och fritidsaktiviteter är tillväxtfaktorer. Genom att erbjuda ett rikt utbud av kultur och upplevelser ökar möjligheterna att locka nya invånare, investeringar och företag. De kulturella aktiviteterna kan bidra till att marknadsföra kommunen. Kulturen blir en dörröppnare.

I samband med planläggning och andra viktiga beslut ska kommunen värna om att det finns en bred representation av erfarenheter längs med processerna för att ge chans till påverkan och delaktighet. Medborgardialog ska vara en viktig del i arbetet och kommunen ska beakta att mindre resursstarka grupper och minoriteter får göra sig hörd under dialogskedet.

Barn och unga

I hela den kommunala verksamheten har kommunen en skyldighet att ta hänsyn till barnperspektivet. FN:s konvention om barnets rättigheter antogs 1989 och den 1 januari 2020 blev barnkonventionen lag i Sverige. Lagen innebär att konventionens artiklar får högre status som svensk lag. Det åläggs ett större ansvar på till exempel lokala myndigheter och beslutsfattare att tillämpa barnkonventionen så att den får ett större genomslag vid bedömningar och ärenden som berör barn.

Konventionen slår bland annat fast att barn ska räknas som fullvärdiga medborgare. Inget barn får diskrimineras och alla barn har rätt till utveckling. Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn och varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barn med fysiska eller psykiska funktionsvariationer har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv. Barn har rätt till lek, vila och fritid.

Barnkonventionen består av 54 artiklar som ska läsas som en helhet. Förenta Nationernas kommitté för barnets rättigheter har sammanfattat barnkonventionen i fyra grundprinciper, artikel 2, artikel 3, artikel 6 samt artikel 12. Dessa grundprinciper är en del av kommunens policy, se under utvecklingsstrategier.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

I Östhammars kommun ska hela barnkonventionen och särskilt de fyra grundprinciperna genomsyra alla anställdas och förtroendevaldas utövande.

De fyra grundprinciperna är:

- Artikel 2: Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras
- Artikel 3: Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa
- Artikel 6: Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling

- Artikel 12: Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn och varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barn med fysiska eller psykiska funktionsvariationer har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv. Barn har rätt till lek, vila och fritid. Mer finns att läsa i: Policy samt riktlinjer för Östhammars kommuns arbete och beslut som påverkar barn.

All kommunal verksamhet ska analysera barnets bästa i förhållande till beslut som direkt eller indirekt påverkar barn före beslutet fattas. Beslutet ska alltid utföras i skenet av barnkonventionens fyra grundprinciper. Detta innebär att beslut som påverkar barn ska föregås av en prövning av barnets bästa enligt kommunens policy. För att underlätta prövningen har kommunen tagit fram mallar och ett utbildningsmaterial, som är fritt att använda för alla medarbetare och politiker inom kommunen.

Alla barn och ungdomar i grundskoleåldern har skolplikt som också innebär rätt till utbildning. Ett viktigt kommunalt uppdrag är att utveckla skolverksamhet och skolmiljöer på ett sätt som passar alla individer. Moderna och stimulerande lärmiljöer ska utvecklas för att nå en ökad måluppfyllelse och en trygg och likvärdig skola och förskola. Arbetet ska bedrivas utifrån viktiga samhälleliga mål för jämställdhet, jämlikhet och integration. Tillgången till gymnasie- och vuxenutbildning har hög prioritet för att stimulera unga människor till fortsatta studier – en viktig framtidsfaktor.

Äldre över 65 år

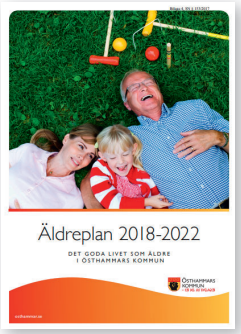
Andelen 65-åringar och äldre uppgår i Östhammars kommun till ca 26 procent medan genomsnittet för riket är ca 23 procent (2016). Medelåldern i kommunen är ca 45 år jämfört med rikets ca 43 år (2016).

Östhammars kommun har antagit en äldreplan för åren 2018-2022 som ligger till grund för arbetet med äldre i kommunen. Äldreplanen har som syfte att beskriva hur kommuninvånarna som är 65 år och äldre ska kunna leva ett gott liv – Det goda livet som äldre och fungerar som ett övergripande dokument för kommunens viljeinriktning och ambitioner i frågan.

Det goda livet innebär att ta vara på de erfarenheter och kunskaper som förvärvats genom livet och att känna sig trygg, uppleva gemenskap och delaktighet i samhället. Alla ska kunna vara självständiga individer med möjlighet till att göra egna val utifrån egna intressen, önskemål och behov.

Åldrandet är mycket individuellt och något generellt mönster existerar inte. Inte heller finns någon specifik förmåga som försämras hos alla. De äldre i samhället är ingen enhetlig grupp. Det finns stora skillnader i behov, möjligheter och önskemål.

Det övergripande målet med äldreplanen är att de äldre i Östhammars kommun ska uppleva ökad trygghet, ökat välbefinnande och ökad delaktighet.

☞ Äldreplan 2018-2022

UTVECKLINGSSTRATEGIER

- Se till att det är enkelt att komma i kontakt med kommunen.
- Tillse att information från kommunen är lättillgänglig och lätt att förstå.
- Säkerställa att information finns på flera olika språk.
- Underlätta möjligheterna för invånarna att ta del av digitala tjänster.
- Tillse att en dialog skapas mellan nämnder och kommuninvånare inför genomgripande förändringar.

Jämställdhet

Människor ska ha möjlighet att utvecklas utifrån sina egna förhoppningar och inte styras och begränsas av stereotypa föreställningar om kön. Kön spelar roll och det är därför viktigt att beakta jämställdhetsaspekter när vi ser på våra kommunala verksamheter, för att kunna ge en jämställd medborgarservice och vara en drivkraft för ett jämställt samhälle. Det handlar om att medvetandegöra och jämställa livsvillkoren för alla i vår kommun.

Trots framsteg på jämställdhetsområdet, existerar jämställdhet ännu inte i verkligheten. Sociala, politiska, ekonomiska och kulturella ojämlikheter mellan könen lever kvar, till exempel i form av löneskillnader, politisk underrepresentation, skillnader i hälsa och skolresultat.

Ojämlikheterna beror på sociala konstruktioner som, med grunden i stereotypa föreställningar om kön, förekommer i familjelivet, utbildningen, kulturen, media, arbetslivet och samhällsorganisationen. Det finns därför många områden där det är möjligt att agera och genomföra förbättringar.

Genom vår närhet till befolkningens vardagsliv är kommunen en av de politiska nivåer som har bäst förutsättningar att såväl bekämpa ojämställdhet som att förhindra att den blir bestående. Vi kan arbeta för ett samhälle som är både formellt och reellt jämställt.

Som arbetsgivare finns exempelvis möjlighet att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden och som servicegivare har kommunen möjlighet att erbjuda en jämställd samhällsservice som speglar individers behov oavsett kön.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Östhammars kommun har i sin strategi för jämställdhetsintegrering enats kring tre gemensamma utgångspunkter för arbetet med jämställdhet. Dessa är:

1. Samhället är ojämställt,

2. Kvinnor och män har olika livsvillkor på grund av kön,

3. Att avskaffa stereotypa uppfattningar om kön och att aktivt arbeta med jämställdhetsfrågor är avgörande för att uppnå jämställdhet.

Fokus för jämställdhetsarbetet är kommunens samtliga verksamhetsområden med utgångspunkt i de befintliga prioriteringarna utifrån KF-mål, nämndmål, verksamhetsplaner osv.

Arbetet ska ske genom att relevanta nyckeltal och statistik ska presenteras könsuppdelad. När statistiken visar att kvinnors och mäns situationer skiljer sig åt i något avseende ska orsakerna till detta analyseras, åtgärdas och rapporteras. Sannolikheten för att detta ger pluseffekter för hela nyckeltalet är stort.

Genomfört arbete skall rapporteras i ordinarie verksamhetsberättelse inför årsredovisning. Kommunfullmäktige ansvarar årligen för uppföljning av genomfört arbete och den rapportering som kommunstyrelsen koordinerar och sammanfattar.

Integration

Integration bygger på våra demokratiska värderingar, det vill säga alla individers rätt att delta i samhället på lika villkor när det gäller bland annat utbildning, arbete, kulturliv och fritid, oavsett etniskt ursprung och kulturell bakgrund. Det nationella målet för integrationspolitiken i Sverige är att alla ska ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

I Östhammars kommun är utgångspunkten att alla människor är en tillgång. Det är bara tillsammans som vi kan skapa ett inkluderande lokalsamhälle. En mångfald av bakgrunder och erfarenheter skapar en möjlighet att bredda våra perspektiv och samlade kulturella och språkliga kompetenser.

Inom många kommunala verksamheter, vid berörda myndigheter och inom det civila samhället pågår idag en rad olika initiativ på integrationsområdet i Östhammars kommun. Engagemang, projekt och aktiviteter har ökat i omfattning de senaste åren i och med det ökade flyktingmottagande som följde av Lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Det är centralt att kommunens intensifierade samverkan med civilsamhället och den interna samverkan mellan kommunens verksamheter fortgår och betraktas som en naturlig del av ordinarie verksamhet.

En nära samverkan med Arbetsförmedlingen, som har det huvudsakliga statliga ansvaret för individens etablering de första två åren, är en förutsättning för flera kommunala verksamheter. Därutöver förutsätts en god och nära samverkan med bland andra Migrationsverket, Region Uppsala, Länsstyrelsen Uppsala län, det lokala näringslivet och övriga kommuner i länet.

En god integration bidrar till individens, kommunens och regionens utveckling.

Krav på social hänsyn

Enligt plan- och bygglagen ska planeringen av mark och vatten främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden.

Miljöbalkens portalparagraf innehåller också krav på socialt långsiktig och god hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön.

Enligt socialtjänstlagen ska socialnämnden medverka i samhällsplaneringen vid utformningen av bostadsområden, offentliga lokaler, kommunikationer med mera.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunen ska i enlighet med den regionala överenskommelsen för Uppsala län 2019-2022 arbeta för att både på egen hand samt samordna olika aktörer i arbetet med att integrera och etablera nyanlända och asylsökande i kommunen. Tre områden som är extra viktiga inom detta är: bosättning och mottagande, arbete och utbildning samt hälsa. Östhammars kommun har också antagit en policy och strategi för integration som fastslår några gemensamma ställningstaganden för kommunen. Dessa är:

- Öppenhet: Vi arbetar aktivt och proaktivt för ett öppet och tolerant lokalsamhälle.
- Engagemang: Vi arbetar engagerat för att skapa ett lokalsamhälle som får alla invånare att känna sig välkomna i kommunen.
- Ansvar: Vi tar alla ansvar för integrationen i

Östhammars kommun och våra verksamheter berikas med nya kompetenser.

- Tillsammans: I samverkan över förvaltnings-, myndighets- och sektorsgränserna verkar vi varje dag för en långsiktigt hållbar integration.

Policy och strategi för integration i Östhammars kommun

Social hänsyn

Detaljplaneläggning och prövning av bygglov ska främja en från social synpunkt god livsmiljö. Den ska underlätta för människor med funktionsvariationer (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Tillgänglighetsfrågor ska beaktas vid planering av bebyggelse och infrastruktur.

Vid detaljplaneläggning ska:

- Allmänhetens tillgång till friluftsområden främjas, och då särskilt tillgången till tätortsnära grönområden.
- Stor vikt läggas vid aspekter som kan ge barn, äldre och personer med funktionsvariationer tillgång till en säker och stimulerande miljö, exempelvis lekplatser och säkra trafik miljöer med separerade gång- och cykelstråk.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Utveckla tillgången på fritidsaktiviteter.
- Stötta föreningsaktiviteter för olika åldersgrupper.
- Skapa förutsättningar för blandade boendeformer för att möta olika gruppers behov
- Öka tillgängligheten för människor med olika former av funktionsvariationer och begränsade ekonomiska resurser.
- Tillämpa ett barnperspektiv i den fysiska planeringen.
- Arbeta utifrån strategin om jämställdhetsintegrering.
- Ta till vara kultur och fritid som bidragande tillväxtfaktorer.
- Arbeta utifrån lagar samt regionala och lokala mål och ställningstaganden för att stärka integreringen och etableringen av nyanlända och asylsökande i kommunen.

IV.

HÄNSYN

RIKSINTRESSEN, VÄRDEN OCH ANDRA INTRESSEN

Avvägningar

Den kommunala planeringen ska bidra till en god hushållning med olika resurser och ta hänsyn till både allmänna och enskilda intressen. Områden som har betydelse för hela landet, så kallade riksintressen, är ett allmänt intresse som ska skyddas genom god planering. Planeringen ska också bidra till att miljöförhållandena blir säkra, hälsosamma och långsiktigt hållbara.

Den här avdelningen av översiktsplanen redovisar geografiska avgränsning av olika riksintressen, värden och kommunens intentioner när det gäller hänsyn och bevarande rubricerat **Intentioner**.

RIKSINTRESSEN

Riksintresseområden har normalt värderats som platser med stora bevarandevärda egenskaper. Områden som i kartan för den framtida mark- och vattenanvändningen föreslås för utveckling av olika slag har i största möjliga mån placerats på ett sådant sätt att få konflikter med riksintressen uppstår.

Riksintresset Högexploaterad kust från Arkösund till Forsmark är ett exempel på ett riksintresse som trots det ovanstående ofta hamnar i konflikt med utvecklingsområden. Detta beror på den stora geografiska utsträckningen som intresset berör. Konflikten hanteras främst genom att utvecklingsområden förläggs till platser med redan befintlig infrastruktur, för att minimera externa miljöpåfrestningar som området kan ge upphov till.

RIKSINTRESSEN SOM ÖSTHAMMARS KOMMUN BERÖRS AV

- Naturvård
- Friluftsliv
- Kulturmiljövård
- Natura 2000: fågel- och habitatdirektivet
- Kust och skärgårdsområde Arkösund till Forsmark
- Energiproduktion: vind
- Yrkesfiske: hav och hamn
- Värdefulla ämnen och material
- Slutförvaring av använt kärnbränsle och avfall
- Totalförsvar
- Väg, järnväg, luftfart och sjöfart.

SKYDDADE OMRÅDEN

Naturreservat, djur- och växtskyddsområden och områden med naturvårdsavtal är exempel på skyddade områden. Det finns många skyddade områden i kommunen. Dessa värderas högt och i översiktsplanen anses skyddade områden inte vara lämpliga för exploatering.

VATTEN

I Östhammars kommun finns en lång kuststräcka och många vattendrag. Dessa värderas högt av kommunen. Utvecklingsområden för bostäder, industrier och verksamheter pekas därför inte ut i kustens absoluta närhet.

Många vattendrag i kommunen har dålig status enligt miljökvalitetsnormerna (MKN) för vatten. Översiktsplanens påverkan på MKN för vatten beskrivs i översiktsplanens miljöbedömning i tillhörande miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Att minimera negativ påverkan på MKN för vatten är också en anledning till att översiktsplanen inte föreslår nyexploatering i kustens absoluta närhet.

Dricksvattenförsörjningen i kommunen sker till största del genom grundvattenupptag, för såväl den enskilda vattenförsörjningen som den kommuna-

la. Markens magasineringsförmåga i Östhammars kommun är dock väldigt begränsad jämfört med resten av länet. Det dricksvatten vi kan ta upp i vattentäkterna är därför värdefull. Vattentäkterna skyddas bland annat genom ett antal vattenskyddsområden. Ingen reservvattentäkt finns i kommunen.

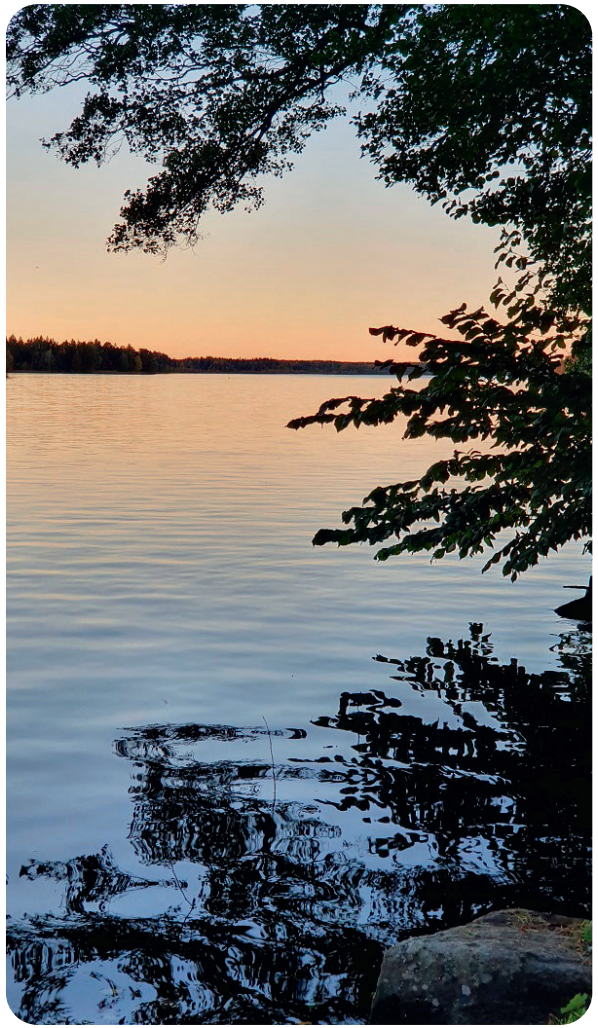
Vattenskyddsområdena är områden där inga bostäder eller industrier ska tillkomma enligt översiktsplanens karta för framtida mark- och vattenanvändning. Detta eftersom intressena som ett vattenskyddsområde ska skydda - dricksvattenförsörjningen - är ett allmänt intresse som i Östhammars kommun överstiger eventuella exploateringsintressen. Detta gäller i hela kommunen och för alla vattenskyddsområden.

MILJÖBEDÖMNING

Till översiktsplanen hör en miljöbedömning. Även om stor hänsyn visats till riksintressen, skyddade områden och andra allmänna och enskilda intressen, så kommer ett genomförande av översiktsplanen medföra miljöpåverkan. Detta utreds och diskuteras i miljöbedömningen.

Till miljöbedömningen hör också en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). MKB:n beskriver effekter på miljön av de åtgärder i översiktsplanen som antas medföra en betydande miljöpåverkan.

För att särskilja detta kapitel från miljöbedömningen kan det sägas att *effekterna* på miljön av ett genomförande av översiktsplanen beskrivs i miljöbedömningen, medan *hänsynen som visats* för att effekterna ska bli så små som möjligt beskrivs i detta kapitel.

Gimodammen, ett riksintresseområde för kulturmiljövård.

Riksintressen

Friluftsliv och kulturmiljövård

Översiktsplanen tolkar dessa riksintressen som intressen av bevarandekaraktär - det vill säga att det är positivt om områdena skyddas från exploatering. De flesta områden som föreslås för utveckling av bostäder, industrier och verksamheter placeras därför utanför riksintressena.

FRILUFTSLIV

Med friluftsliv avses i detta sammanhang vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling. Områden av riksintresse för friluftslivet har så stora värden på grund av natur och kulturkvaliteter att de är eller kan bli attraktiva för besökare från hela eller en stor del av landet eller utlandet. När det gäller områden som är av riksintresse för friluftslivet spelar förutsättningarna för naturupplevelser och friluftsverksamhet samt tillgänglighet för allmänheten stor roll. Värderingen hänger samman med hur stort och ostört ett område är och om natur- och kulturföreteelserna är särskilt attraktiva för en nationell publik, till exempel genom att området har tilltalande utsiktspunkter och utflyktsmål.

Två geografiska områden för riksintresse friluftsliv finns i kommunen: *Florarna och Finnsjön* och *Öregrund-Gräsö skärgård*. Florarna och Finnsjön skyddas av ett naturreservat och är inte ett område som föreslås för utveckling eller förändring i översiktsplanen.

Värdebeskrivningen för riksintresset Öregrund-Gräsö skärgård uppger att sådant som kan skada områdets värden till exempel är kalavverkning och upphörd hävd av kulturmarker. Även anläggandet av vindkraftverk, industrier och större bebyggelseområden riskerar att skada värdena. Översiktsplanen anger vissa utvecklingsområden inom riksintresset, men föreslår ingen förändring som kan likställas med riskerna angivna i värdebeskrivningen. Värdena i riksintresset bedöms därför bli oförändrade.

KULTURMILJÖVÅRD

Riksintresse för kulturmiljövården är ett urval av miljöer som ska representera hela landets 10 000-åriga historia, från stenålder till nutid. Områdena ska skyddas mot åtgärder som kan förstöra värdena. Områden som är av riksintresse för kulturmiljövården regleras i miljöbalken. Regler för tillämpning finns i plan- och bygglagen. Totalt finns 12 områden för riksintresset kulturmiljö inom kommunen.

Hela Österbybruk-Dannemora-området omfattas av riksintresse för kulturmiljövården. Uttryck för riksintresset inkluderar gruvmiljöerna, samlad småbebyggelse, herrgården, bruksmiljöerna och gårdar på spridda platser inom riksintresset. Översiktsplanen föreslår flertalet utvecklingsområden inom riksintresset. Ingen av områdena som pekas ut i översiktsplanen är inom eller i direkt anslutning till de individuella uttrycken som formuleras i riksintresset.

Övriga områden för riksintresse kulturmiljövård berörs inte av översiktsplanens föreslagna utvecklingsområden.

INTENTIONER

Riksintressen för kulturmiljövård och friluftsliv bidrar till attraktionskraften och därmed möjligheterna till utveckling i Östhammars kommun. Områdena har betydelse för bygdens identitet, den sociala sammanhållningen och möjligheterna att utveckla besöksnäringarna. Ambitionen är att ta till vara och upprätthålla dessa värden.

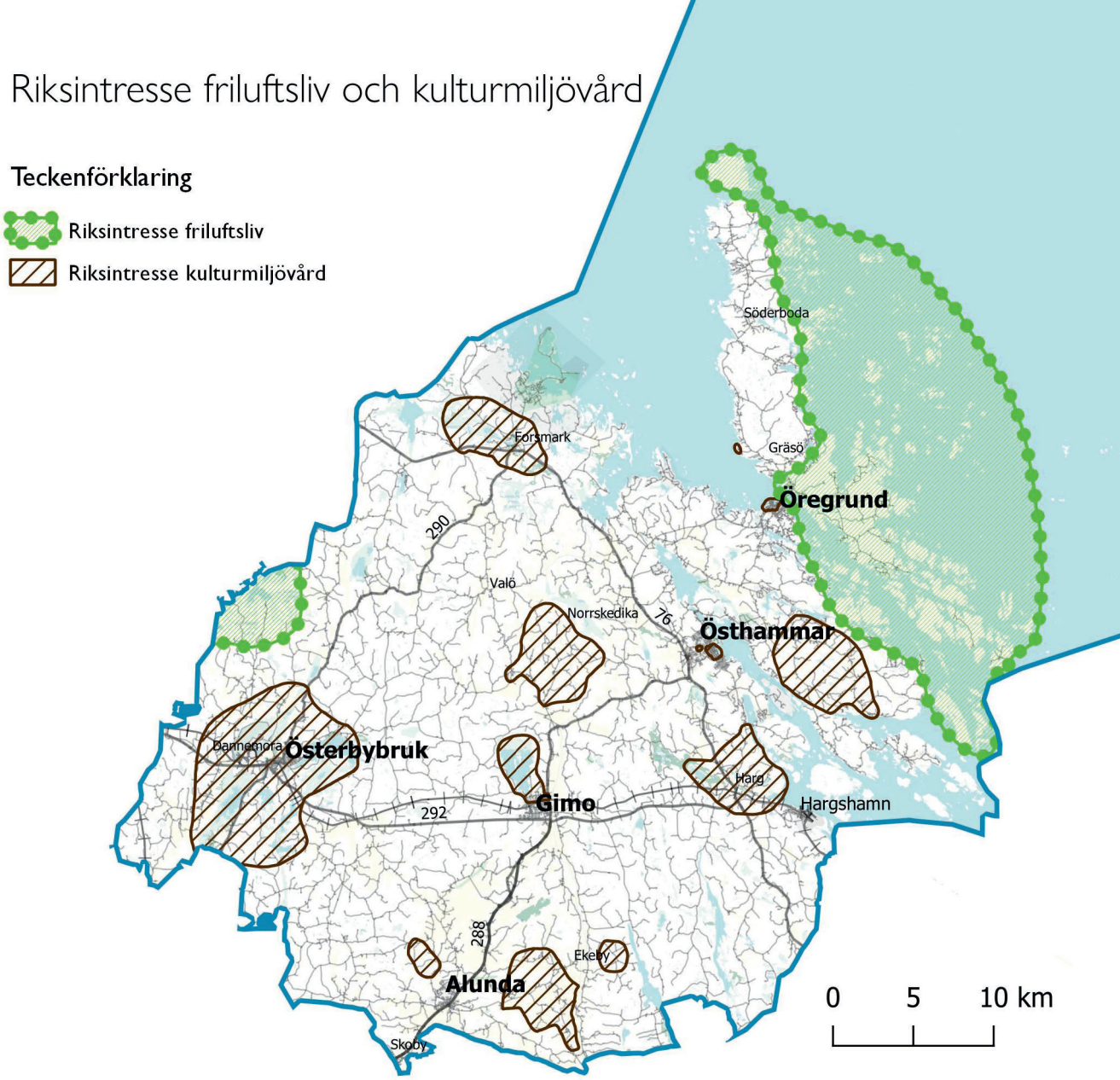
Riksintresset för friluftsliv ska ses som en resurs för kommunen och utvecklas för att främja ett starkt friluftsliv. Dessa friluftsvärden ska även tillgängliggöras för allmänheten genom goda kommunikationer och

vandringsleder.

Fyra av riksintressena inom kulturmiljövård bidar på ett väsentligt sätt till profil och karaktär i bruksorterna Gimo och Österbybruk och kuststäderna Öregrund och Östhammar. En restriktiv hållning ska tillämpas för ny bebyggelse i anslutning till dessa miljöer. Ambitionen är att föra in varsamhetsbestämmelser i nya detaljplaner och när detaljplaner ses över.

Kommande arbete med att ta fram ett kulturmiljövårdsprogram, fördjupad översiktsplan/strategi för kustområdet kommer att beakta behoven av avgränsningar och skyddsbestämmelser för kulturmiljövärdena av såväl riks- som regionalt och lokalt intresse. Intentionen är att aktuella bevarandevärden ska prioriteras vid lovgivning eller annan handläggning.

Riksintresse friluftsliv och kulturmiljövård

Riksintresse för friluftsliv och kulturmiljövård

Områden som är av riksintresse för friluftsliv och kulturmiljövården ska skyddas så att deras värden inte skadas eller förstörs.

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid prövning av tillståndsansökningar och bygglov kontrollerar kommunen om ett riksintresse för friluftslivet och kulturmiljövård berörs och kan påverkas på ett betydande sätt.
- Åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljöer av riksintresse ska konsekvensbeskrivas med avseende på områdets värden och karaktär. Möjliga alternativ ska undersökas.

Naturvård och Natura 2000

Riksintresse för naturvård och Natura 2000-områden och regleras i miljöbalken 3-4 kap. och av EU:s Fågeldirektiv samt Art- och habitatdirektiv. Syftet är att skydda områden mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Översiktsplanen tolkar dessa riksintressen som intressen av bevarandekaraktär - det vill säga att det är positivt om områdena skyddas från exploatering.

Syftet med Natura 2000-områden är att värna om naturtyper och livsmiljöer (så kallade habitat) för de arter som EU-länderna har kommit överens om är av gemensamt intresse för alla länder inom EU. Sverige måste se till att de naturtyper, växter och djur som finns i utpekade områden fortsätter ha en så kallad gynnsam bevarandestatus. Det innebär i stort sett att ”äng ska förbli äng”, att ”naturskog ska fortsätta vara naturskog” och att de arter som finns där ska fortsätta leva i livskraftiga bestånd. För alla Natura 2000-områden finns en bevarandeplan. Planen beskriver området, med särskild tyngdpunkt på de utvalda naturtyperna och arterna, samt ett långsiktigt mål för området och tänkbara hot. För att säkerställa naturvärden skyddas många Natura 2000-områden genom att staten bildar naturreservat eller skriver avtal med markägare.

I Östhammars kommun finns 18 områden som särskilt utpekats som riksintresse för naturvård. Många Natura 2000-områden (totalt 36) ingår som delområden.

NATURVÅRD

Flertalet geografiska områden för riksintresse naturvård finns i Östhammars kommun. Översiktsplanen föreslår utvecklingområden i ett av naturvårdsområdena: Gräsö-Singöområdet.

Värdebeskrivningen för Gräsö-Singöområdet anger att

> *områdets värden kan påverkas negativt om jordbruksdriften upphör eller genom tillförsel av näringsämnen och gifter i anslutning till landskapselement, ängar och på naturbetesmarker eller genom igenväxning, odling av skog eller energigrödor på jordbruksmark, täkt, dikning, användandet av området som recepient, bebyggelse eller annan form av exploatering.*

Bebyggelsen som föreslås i översiktsplanen är i liten exploateringsgrad och på platser som inte bedöms påverka landskapsvärdena negativt. Åker- och ängsmark förblir orörd.

NATURA 2000: FÅGELDIREKTIVET

Fem områden finns i Östhammars kommun: ett område i Florarnas naturreservat och fyra områden på öar i skärgården. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen på dessa platser.

NATURA 2000: HABITATDIREKTIVET

Huvuddelen av områdena ligger i kustområdet och skärgården. Enstaka platser i kommunens västra och sydöstra delar ingår också. Florarnas naturreservat ingår. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen på dessa platser.

INTENTIONER

Riksintresseområden för naturvård innefattar värden som bidrar till rikedomen av naturmiljöer i Östhammars kommun. Ambitionen är att ta till vara och upprätthålla dessa värden, ett viktigt led i arbetet med att utveckla kommunen och uppfylla lokala och nationella miljömål.

Flera riksintresseområden och Natura 2000- områden är helt eller delvis skyddade som naturreservat. I dessa fall finns föreskrifter som reglerar skötsel och markanvändning på ett sätt som syftar till att

Riksintresse för naturvård och Natura 2000

Områden som är av riksintresse för naturvård eller ett Natura 2000-område ska skyddas så att dessa värden inte skadas eller förstörs (MB 2-3 kap., PBL 2 kap.).

Detaljplaneläggning, tillståndsgivning eller andra åtgärder som på ett betydande sätt påverkar miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd enligt miljöbalken. Det är länsstyrelsen som prövar om en åtgärd har betydande påverkan. Åtgärder kan tillåtas om områdets naturvärden även fortsatt får en gynnsam bevarandestatus. Åtgärder i eller utanför ett Natura 2000-område som kan riskera att medföra betydande negativa konsekvenser för miljön i området tillåts inte (MB 1-3 kap., 6-7 kap., PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid detaljplaneläggning och prövning av tillståndsansökningar och bygglov kontrollerar kommunen om ett riksintresse för naturvård eller ett Natura 2000-område berörs.
- Åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i riksintresset ska konsekvensbeskrivas med avseende på områdets värden och karaktär. Möjliga alternativ ska undersökas (se även sid 117).
- All typ av verksamhet som sker inom ett Natura 2000-område ska konsekvensbedömas. Verksamhetsutövaren ska själv bedöma om det finns risk för att projektet kan skada naturmiljön och kräva tillstånd. Sökande rekommenderas att använda områdets bevarandeplan som underlag. Länsstyrelsen kan ge ytterligare råd och information. För Natura 2000-områden gäller detta även om detaljplaneläggningen i sig sker utanför området, men kan ge påverkan på arter eller livsmiljöer. Ett Natura 2000-område kan också vara skyddat med områdesskydd. Vid ny eller ändrad markanvändning krävs då dialog med och prövning av länsstyrelsen eller annan ansvarig myndighet (se även sid 178-182).

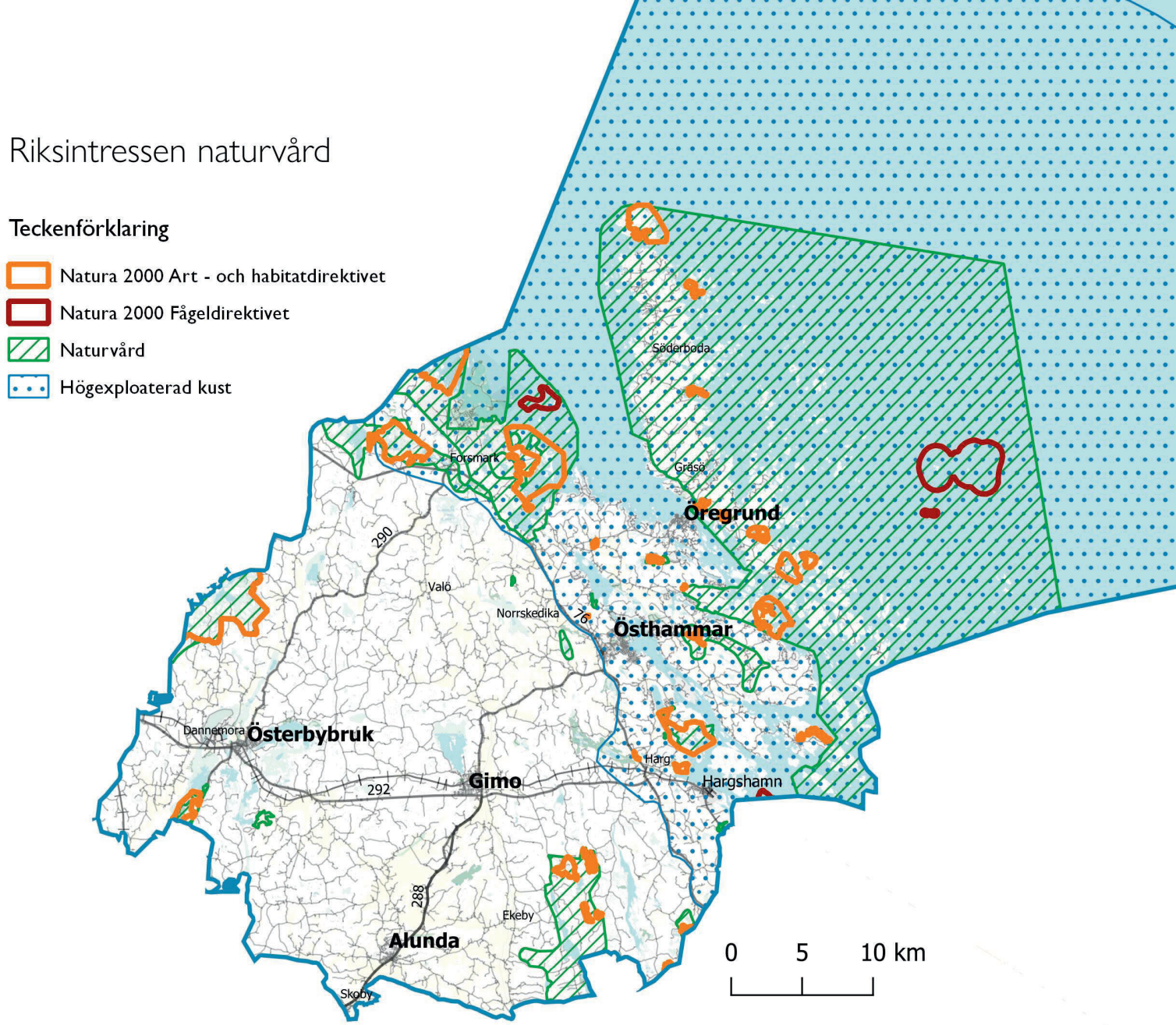
upprätthålla värdena. De värdeområden för natur, fritid och kulturlandskap som redovisas i mark- och vattenanvändningskartan omfattar även Natura 2000-områden och riksintresseområden för naturvård som saknar skydd. Alla åtgärder som kan påverka ett Natura 2000-område kräver tillstånd från Länsstyrelsen. För att utreda om åtgärder påverkar ett Natura 2000-område bör samråd alltid hållas med Länsstyrelsen i tidigt skede.

Intentionen är att aktuella bevarandevärden ska prioriteras vid lovgivning eller annan handläggning av ärenden som kan påverka dessa områden, se sid 117. En restriktiv syn på ny bebyggelse gäller i riksintresset Gräsö-Singö, men undantag kan göras för allmänna anläggningar som har betydelse för turism och friluftsliv, se sid 108.

Högexploaterad kust - Arkösund till Forsmark

Riksintresset omfattar stora delar av kommunens östra delar. Hela havskusten och skärgården ingår. Hargshamn, Forsmark, Norrskedika, Öregrund och Östhammar ligger inom riksintresset.

Översiktsplanen föreslår flertalet utvecklingsom-

råden inom riksintresset, koncentrerat till Östhammars och Öregrunds närhet. På grund av riksintressets stora omfattning kan utvecklingsområdena för dessa orter inte placeras på sådant sätt att områdena hamnar utanför riksintresset. Utveckling av befintliga tätorter bedöms dessutom vara förenligt med riksintressets intentioner, i och med att utvecklingen med stor sannolikhet inte kommer innebära påtaglig skada på värdena i kustområdet som riksintresset ska skydda. Ingen utveckling föreslås i direkt anslutning till själva kusten.

INTENTIONER

Tidigare lagstiftning gav kommunen ett ansvar för att tydliggöra gränserna för riksintresset. Det har skett genom beslut i Östhammars kommunfullmäktige. Riksintresset har avgränsats som området öster om väg 76 när det gäller handläggning av ärenden om bygglov och detaljplan. En grov avgränsning redovisas i karta på sid 168. Värdena i riksintresset bidrar på ett väsentligt sätt till Östhammars kommuns attraktionskraft.

Beteckningarna S och BT i mark- och vattenanvändningskartan redovisar områden för fortsatt bebyggelseutveckling i befintliga tätorter och småorter inom riksintresseområdet. Utvecklingen ska ske

Riksintresse för Högexploaterad kust - Arkösund till Forsmark

Exploatering och andra ingrepp i miljön får bara komma till stånd om de kan genomföras utan att påtagligt skada natur- och kulturmiljövärdena i området. Begränsningar gäller för fritidsbebyggelse och för nytetablering av stora och miljöstörande industrianläggningar (MB 4 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Riksintresset har av Östhammars kommun tolkats som området öster om väg 76 när det gäller handläggning av ärenden om bygglov och detaljplan.
- Enstaka tillskott av hus för delårsboende tillåts endast i anslutning till etablerade fritidshusområden och med särskilda villkor (se även sid 109-110).
- En fortsatt utbyggnad av tätorterna och tillkommande helårsbostäder på landsbygden är förenligt med riksintresset. Påverkan på natur- och kulturmiljövärden prövas vid handläggning av planer och bygglov (se även sid 117 och 165).
- Skärgårdsutveckling och etablering av allmänna anläggningar för turism och friluftsliv kan bidra till att upprätthålla eller förstärka värdena i riksintresset. Eventuell påverkan på värdena i riksintresset ska utredas vid prövning av sådana nya verksamheter.
- Kustområdet ska generellt undantas från etablering av gruppstationer för vindkraft (se även sid 131).

med hänsyn till natur- och kulturmiljövärden och möjligheterna att skapa hållbara system för vatten- och avloppsshantering, se sid 43-45 samt 104-105.

Det ska även finnas möjlighet till fortsatt bebyggelseutveckling på landsbygden inom riksintresseområdet. Förutsättningar och villkor redovisas på sid 108. Utvecklingen ska i första hand ske i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper, med hänsyn till natur- och kulturmiljövärden och möjligheterna att ordna hållbara system för vatten- och avloppsförsörjning. Endast enstaka kompletteringar av fritidsbebyggelse kommer att tillåtas. Förutsättningar och villkor redovisas på sid 108.

Fortsatt utveckling kommer att tillåtas i befintliga områden för störande verksamheter kring Forsmarks kärnkraftverk och hamnen i Hargshamn, i områden som avgränsats med beteckningen VI i kartan över framtida mark- och vattenanvändning, se även sid 42. Eventuell påverkan på natur- och kulturmiljövärdena i riksintresseområdet ska alltid utredas och konsekvensbedömas för tillkommande verksamheter.

Energiproduktion, yrkesfiske, värdefulla ämnen och material och slutförvaring av använt kärnbränsle och avfall

Översiktsplanens tolkning av dessa riksintressen är att områdena som är av intresse lämpar sig för exploatering eller ianspråktagande av mark, för vissa bestämda ändamål (det ändamål som respektive riksintresse åsyftar).

ENERGIPRODUKTION

Av riksintresse för energiproduktion är ett område i kommunen, utanför Forsmarks kust. Området är av typen *energiproduktion: vind*. Användningen av området för energiproduktion överensstämmer med förslagen i översiktsplanens karta för framtida mark- och vattenanvändning.

Intentioner:
Riksintresse för vindbruk ska enligt kommunens uppfattning underordnas riksintresset i kust- och skärgårdsområdet och även närliggande riksintresse för naturvård. I området finns en av de tätaste havsörnsstammarna i Sverige.

YRKESFISKE: HAV

Hela kuststräckan i Östhammars kommun är utpekad som ett riksintresseområde för yrkesfisket, och är en del av riksintresseområdet Bottenhavet. Inga insjöområden ingår. Fisket karaktäriseras av ett småskaligt kustfiske efter strömming, sik, lax, abborre, gös och gädda.

Intentioner:
Omfattningen av yrkesfisket i Östhammars kommun är begränsat men har betydelse för skärgårdsutvecklingen. År 2021 fanns i Östhammars kommun 20 registrerade båtar för yrkesfiske och tio personer med yrkesfiskarlicens.

Kommunens uppfattning är att skalan på yrkesfisket inte innebär någon konflikt med riksintresse högexploaterad kust eller Gräsö-Singö. Närvaron av yrkesfiskare bidrar till en levande skärgård och att många av skärgårdens natur- och kulturmiljövärden kan upprätthållas. Planerade aktiviteter för att höja den ekologiska statusen i innerskärgården kan bidra till att upprätthålla områdets funktion för yrkesfiske.

YRKESFISKE: HAMN

En hamn i kommunen är av riksintresse för yrkesfisket: Öregrunds hamn. Hamnen bedöms kunna användas på samma sätt i framtiden och påverkas inte av översiktsplanens förslag för framtida mark- och vattenanvändning.

Intentioner:
I Öregrunds hamn har ett kajområde reserverats för fiskebåtar som fortsatt ska möjliggöra yrkesfiske i Östhammars kommun.

VÄRDEFULLA ÄMNEN OCH MATERIAL

Ett område runt Dannemora är utsett till riksintresse på grund av fyndigheter av jänmalm och sulfidmalm.

Dannemora gruva har tidigare varit i drift och utvunnit material i området. Nu är gruvan nedlagd på grund av ekonomiska svårigheter, inte på grund av att fyndigheterna är uttömda. Intentioner på att gruvan kommer öppnas igen finns.

Intentioner:
Östhammars kommun har en positiv inställning till utvinning av mineral i riksintresse för värdefulla ämnen vid Dannemora och ser det som angeläget att möjligheterna till brytning bibehålls. Området ligger inom riksintresse för kulturmiljövården, men intresset av att utvinna mineral har överordnats kulturmiljöintressena i område VI vid Dannemora: område för utveckling av omgivnings påverkande verksamhet.

Intresse av drift vid Dannemora gruvor stärker ambitionen att bibehålla möjligheterna att använda och utveckla järnvägen av riksintresse mellan Österbybruk och Hargshamn.

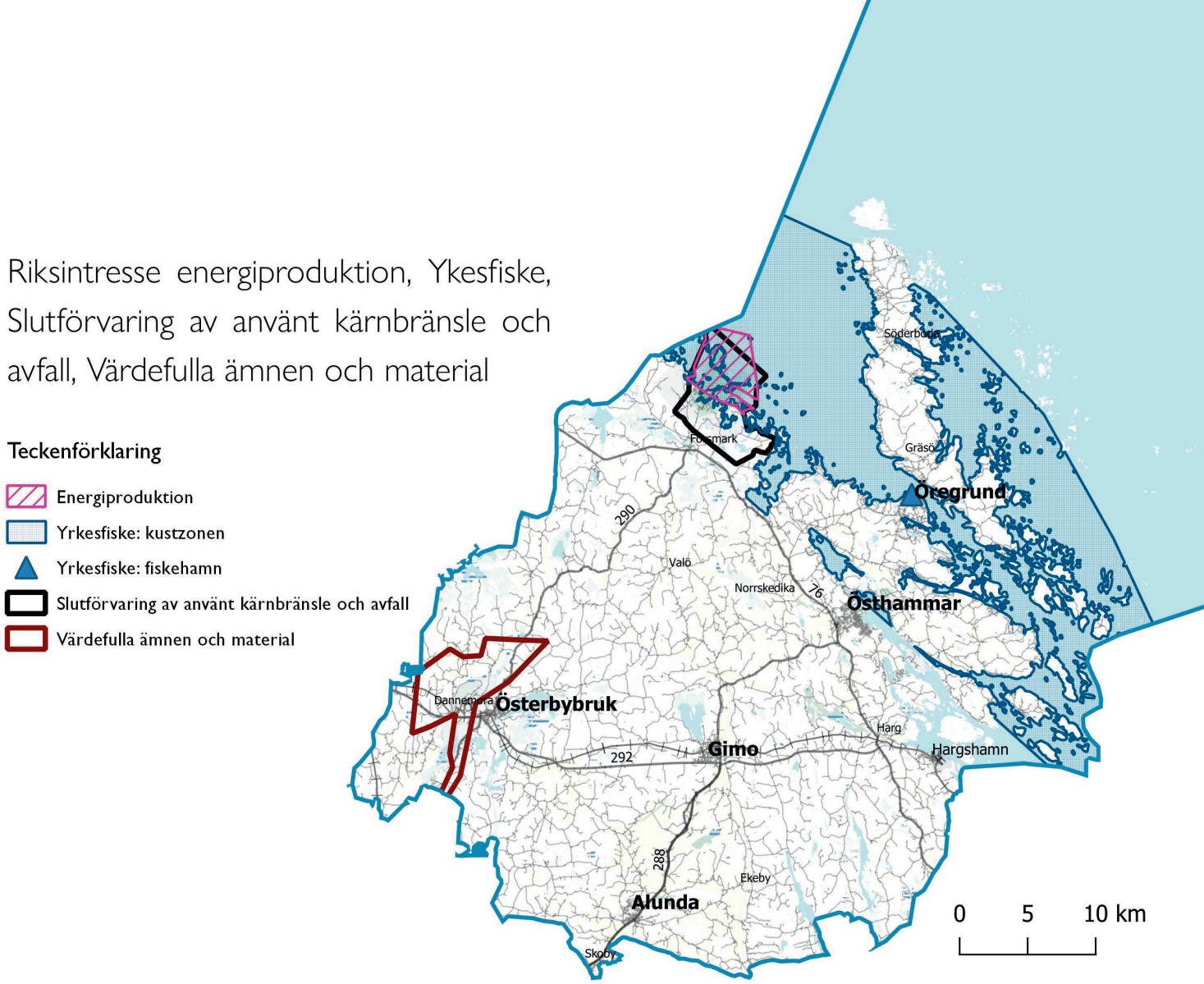
SLUTFÖRVARING AV ANVÄNT KÄRNBRÄNSLE OCH AVFALL

Riksintresset syftar till att identifiera platser som kan komma att beröras av eventuella slutförvars anläggningar ovan och under jord, för förbindelsetunnlar där emellan samt för infrastruktur i anslutning till djupförvaret. I Östhammars kommun finns ett sådant område runt Forsmarks kärnkraftverk. Ingen annan användning föreslås i översiktsplanen på denna plats.

Intentioner:
Östhammars kommun har en positiv inställning till slutförvaring av radioaktivt avfall i Forsmark och ser det som angeläget att få till en lösning för hantering av den svenska kärnkraftsindustrins radioaktiva avfall. Området har av prövande myndigheter ansetts vara lämpligt område för slutförvaring av radioaktivt avfall.

Riksintresse energiproduktion, Ykesfiske, Slutförvaring av använt kärnbränsle och avfall, Värdefulla ämnen och material

Totalförsvar

I Östhammars kommun har totalförsvaret fyra geografiskt bestämda riksintressen:

STOPPOMRÅDE FÖR HÖGA OBJEKT

De sydvästra delarna av kommunen berörs av stoppområdet. Syftet med stoppområdet är att inga höga objekt ska uppföras inom området. Definitionen på höga objekt är alla objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och alla objekt högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse. Uppförs sådana objekt inom stoppområdet uppstår påtaglig skada på riksintresset.

Stoppområdet infinner sig på grund av närheten till Uppsalas övningsflygplats i Ärna, Uppsala kommun.

I Östhammars kommun ligger bland annat Alunda och Österbybruk inom stoppområdet. Översiktsplanen förelår flera utvecklingsområden på dessa platser. För alla utvecklingsområden som berörs ges riktlinjen att inga höga objekt ska uppföras inom området. Påtaglig skada på riksintresset bedöms därför kunna undvikas.

INFLUENSOMRÅDE FÖR LUFTRUM

De sydvästra delarna av kommunen berörs av influensområdet. Influensområdet infinner sig på grund av närheten till Uppsalas övningsflygplats i Ärna, Uppsala kommun. Syftet är detsamma som för stoppområdet för höga objekt, med skillnaden att höga objekt inte alltid medför påtaglig skada på riksintresset.

Geografiskt sett är influensområdet lite större än stoppområdet för höga objekt. I Östhammars kommun ligger Alunda, Österbybruk och Gimo inom området. Utvecklingsområden inom influensområdet har riktlinjen att inga höga objekt ska uppföras.

INFLUENSOMRÅDE FÖR RIKSINTRESSE

Rotens skjutfält i Norrtälje kommun är av riksintresse. Skjutfältets påverkansområde för buller eller annan risk befinner sig delvis i Östhammars kommun. Syftet med påverkansområdet är att förhindra ny, alternativt större förändringar av befintlig, störningskänslig bebyggelse. Dessutom bör friluftsliv inte uppmuntras inom området.

OMRÅDE MED SÄRSKILT BEHOV AV HINDERFRIHET

I Norrtälje kommun finns flera skjutfält av riksintresse vars påverkansområden sträcker sig in i Östhammars kommun. Påverkansområden av typen *särskilt behov av hinderfrihet* förekommer på ett ställe i Östhammars kommun. Inom området får inga höga objekt uppföras.

INTENTIONER

Hela kommunen och hela landet är samrådsområde för höga objekt. Därför bör Försvarsmakten kontaktas tidigt i plan- och bygglovsärenden för höga anläggningar, exempelvis master och vindkraftverk. Länsstyrelsen bevakar statens/Försvarsmaktens intressen inom dessa samrådsområden vid eventuella vatten- och markanvändningskonflikter.

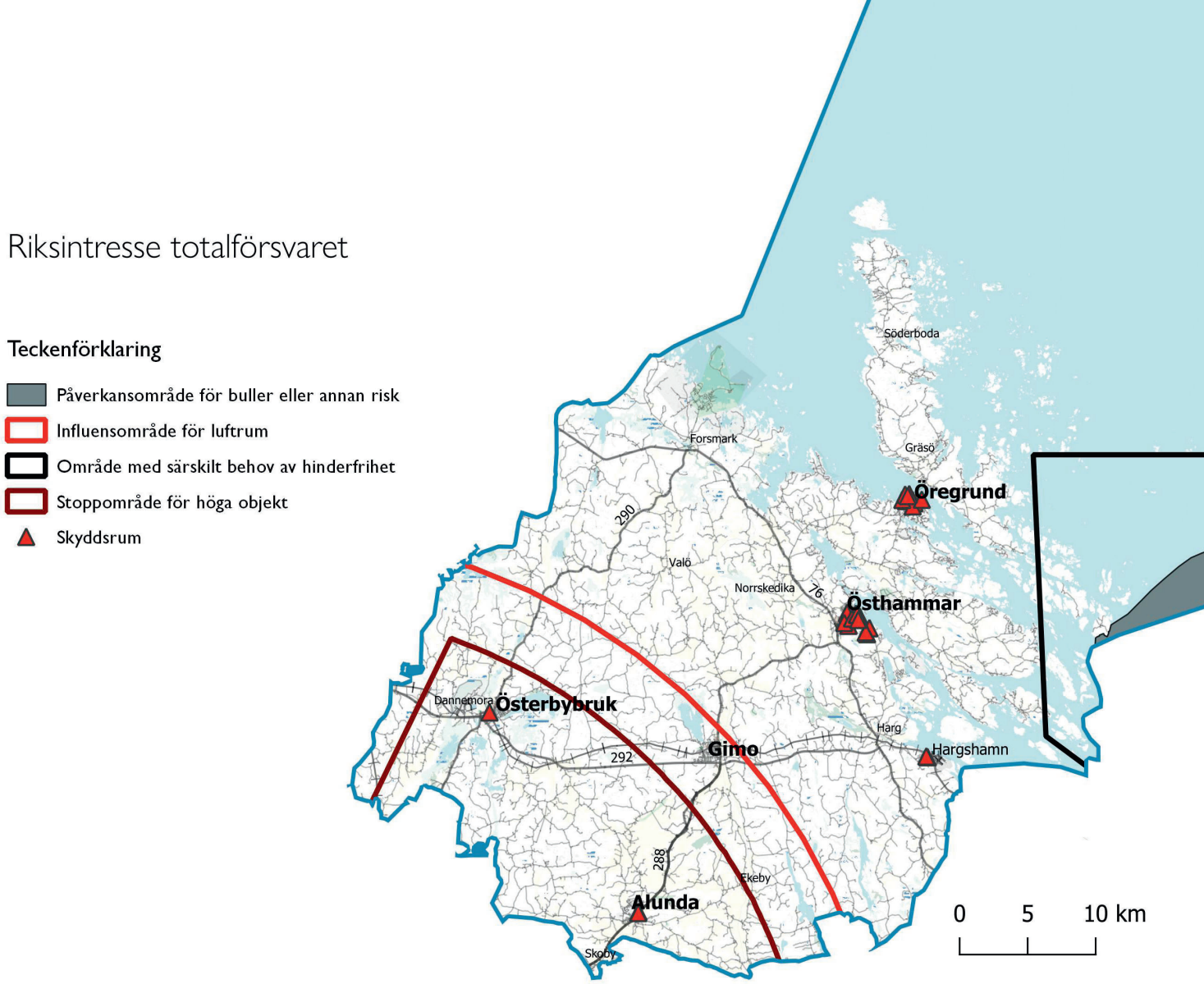
Riksintresse totalförsvar

Mark- och vattenområde av betydelse för totalförsvaret ska skyddas mot åtgärder som motverkar totalförsvarets intressen (MB 2-3 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Plan- och byggärenden som rör influensområde för Rotens skjutfät remitteras till Försvarsmakten.
- Samråd med Försvarsmakten och Luftfartsverket ska ske i ett tidigt skede för plan- och bygglovsärenden som rör objekt högre än 20 meter på landsbygd och högre än 45 meter i tätort.

Riksintresse totalförsvaret

Väg, järnväg, luftfart och sjöfart

Trafikverket bedömer vilka anläggningar av detta slag som är riksintressen. I Östhammars kommun finns det vägar, järnvägar, hamnar och farleder av riksintresse. Ingen flygplats av riksintresse finns, men influensområdet för Uppsala och Arlanda flygplatser (som är av riksintresse) sträcker sig in i kommunen.

VÄG

En vägsträcka är av riksintresse i Östhammars kommun: mellan E4 (Uppsala kommun) och Hargshamn. Vägsträckan går mellan Hargshamn och Gimo på väg 292, och mellan Gimo och E4 på väg 288. Vägsträckan är av riksintresse eftersom den utgör en anslutning till en hamn som är av riksintresse (Hargshamn).

Väg 288 har på den delen av sträckan som är av riksintresse och är inom Östhammars kommun nyligen byggts om till en säkrare väg. Längs sträckan planeras inga ytterligare förändringar vid sidan eller på vägen som skulle kunna påverka funktionen eller framkomligheten på vägen, undantaget en eventuell flödesökning till följd av en generell befolkningsökning i kommunen.

Längs den del av väg 292 som är av riksintresse föreslår översiktsplanen ett utvecklingsområde som skulle kunna påverka vägens funktion om området byggs ut. I detta utvecklingsområde föreslås det att befintliga utfarter används för att minimera påverkan på riksintresest.

Intentioner:
Utveckling för väg 288 som kollektivtrafikstråk ska ske kontinuerligt med minimal påverkan på riksintressena.

JÄRNVÄG

Ostkustbanan är av riksintresse och passerar på en liten del av sträckan genom Östhammars kommun. Inga stationer eller stopp finns inom kommunen. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen i närheten av denna sträcka.

Merparten av Hargshamnsbanan befinner sig i Östhammars kommun och är av riksintresse. Järnvägen går mellan Örbyhus (ansluter till Ostkustbanan i Tierps kommun) och Hargshamn, och fortsätter sedan åt andra hållet till Hallstavik (Norrtälje kommun).

Hargshamnsbanan passerar Hargshamn, Gimo och Österbybruk. Flera utvecklingsområden föreslås på dessa platser, däremot är inget utvecklingsområde i direkt anslutning till järnvägen och dess funktion bedöms därför bli opåverkad.

Intentioner:
Möjligheten att via Hargshamnsbanan koppla samman sjötransporter med järnvägstransporter är också betydelsefull. Kommunen har dessutom förhoppningar om att järnvägen på sikt ska kunna utnyttjas för persontrafik. Dessa faktorer gör det angeläget att värna och möjliggöra en fortsatt användning av järnvägssträckningen. Ambitionen är att upprätthålla en skyddszon runt järnvägen för att förebygga risk för intressekonflikter och miljöstörningar (se sid 193).

LUFTFART

Ingen flygplats av riksintresse finns i Östhammars kommun. Två flygplatser utanför kommunen, Uppsala och Arlanda, har dock varsitt influensområde som båda ligger delvis inom Östhammars kommun. Influensområdena är så kallade MSA-ytor (Minimum Sector Altitude).

Inom en MSA-yta kan flygplan börja sin nedstigning mot flygplatsen. Därför ska ytan hållas fri från hinder som kan ha en negativ påverkan på flygtrafiken. Generellt sett menar Trafikverket att objekt högre än 20 meter kan komma att påverka flygtrafiken.

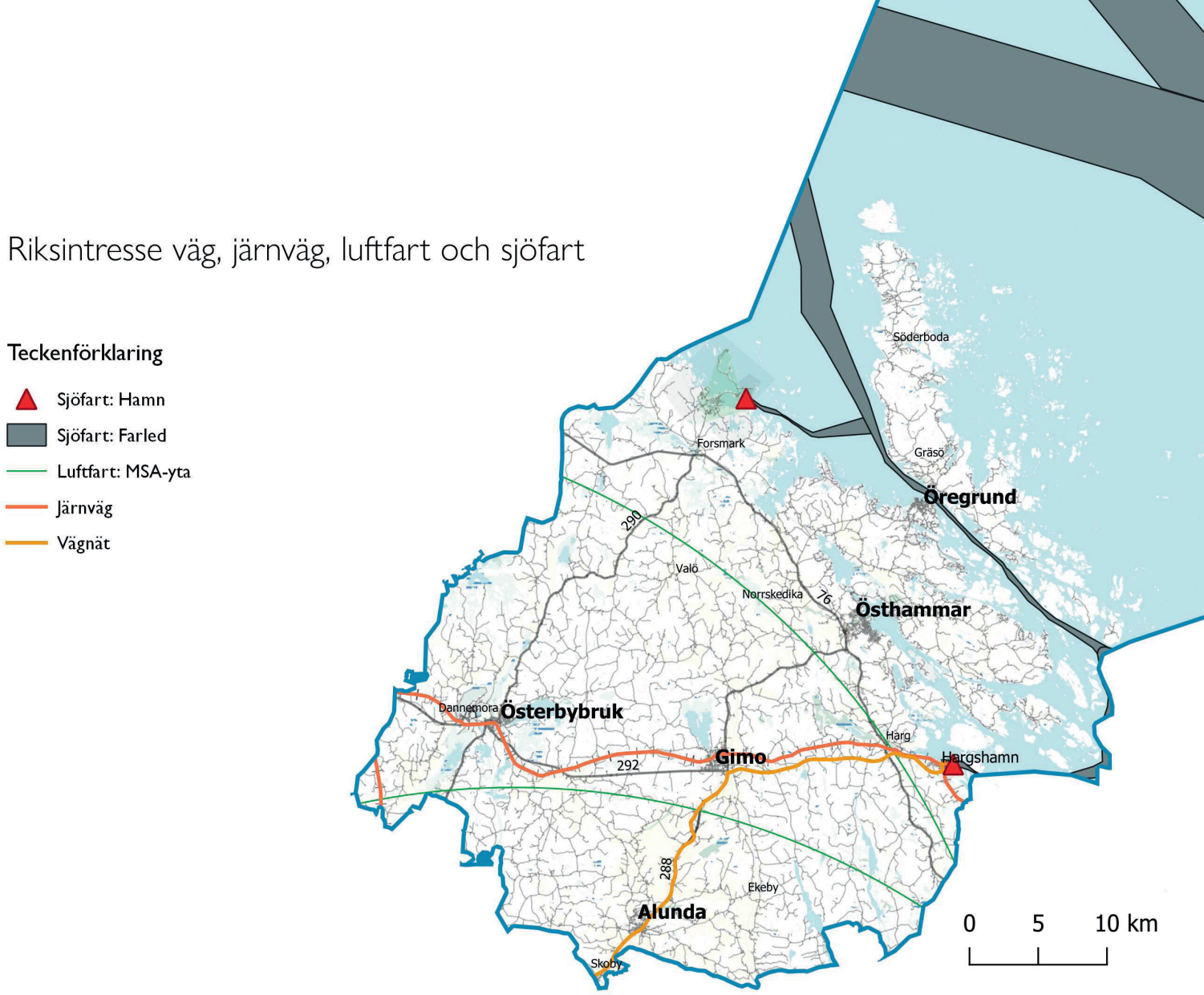
Intentioner:
De utvecklingsområden som översiktsplanen föreslår inom de två MSA-områdena har riktlinjen att inga höga objekt ska uppföras.

SJÖFART

Två hamnar i kommunen är av riksintresse: Forsmarks kärnkrafthamn och Hargshamns allmänna hamn. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen i hamnarnas direkta närhet.

Ett antal farleder i Östhammars kommun är utpekade som riksintressen. De leder dels till hamnarna av riksintresse, men det finns också ett stort stråk öster om Gräsö där mycket sjötrafik passerar genom Ålands hav på väg mellan norra och södra Östersjön.

Riksintresse väg, järnväg, luftfart och sjöfart

Intentioner:
Ingen utveckling bör ske som riskerar att påverka riksintresset på ett negativt sätt. Riksintresset ska prioriteras där de sammanfaller med andra allmänna intressen.

Skyddade områden

I Östhammars kommun finns ett stort antal områden som är skyddade enligt miljöbalken. Många av dessa områden är viktiga resurser för både friluftslivet och naturturismen och ska ses som en tillgång för kommunens invånare. Områdena ska tas i beaktning i framtida planering och vägas mot komunala intressen.

SKYDDADE OMRÅDEN SOM ÖSTHAMMARS KOMMUN BERÖRS AV

- Naturminne
- Naturreservat
- Vattenskyddsområde
- Djur- och växtskyddsområde
- Skogligt biotopskyddsområde
- Landskapsbildsskyddsområde
- Naturvårdsavtal
- Tillträdesförbud
- Nyckelbiotoper

NATURMINNE

Ett särpräglat naturföremål får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturminne om det behöver skyddas eller vårdas särskilt (MB 7 kap. 10 §). Naturminnen är ofta enstaka objekt, till exempel gamla ekar, jätteträd eller flyttblock. Många gånger gäller lagskyddet också området närmast runt själva naturminnet. Idag beslutas mycket sällan om nya naturminnen.

I Östhammars kommun finns sex naturminnen och alla är träd (ekar och tallar) som är stora, märkliga eller förknippade med berättelser och sägner. För varje naturminne finns en beskrivning av dess naturvärden.

NATURMINNEN I ÖSTHAMMARS KOMMUN

Kleveken, Olands häradsallmänning
Jättetall öster om Gisslaren
Ek vid Gisselby
Tall sydost om Forsmark
Länsmanseken
Tall vid Mårtensboda

REGLER FÖR NATURMINNEN

Det är förbjudet att vidta åtgärder eller bedriva verksamheter som kan skada ett naturminne. Undantag och dispens kan sökas hos länsstyrelsen och kan bara lämnas om naturminnet inte skadas (MB 7 kap.).

NATURRESERVAT

Ett mark- eller vattenområden får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturreservat om det behövs för att bevara eller nyskapa biologisk mångfald, vårda eller bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftsliv (MB 7 kap. 4-9 §).

Ett beslut om naturreservat innehåller föreskrifter och en skötselplan. Vilka föreskrifter som gäller beror på områdets karaktär och vilka värden som ska skyddas. Skötselplanen beskriver hur området ska skötas för att syftet med reservatet ska uppnås.

Alla naturreservat i kommunen är bildade av Länsstyrelsen, många för skydd av både natur- och friluftsvärden. De flesta sköts av Länsstyrelsen. Några av reservaten förvaltas av Upplandsstiftelsen och två av Östhammars kommun och Upplandsstiftelsen i samverkan (Aspbo och Gräsö gård).

I Östhammars kommun finns för närvarande 42 naturreservat.

NATURRESERVAT I ÖSTHAMMARS KOMMUN

Andersby ängsbackar - *hälsning från förr*
Aspbo - *mer än bara bad*
Bruksbystan - *gamla slättermarker*
Edskärret - *en kalkrik värld*
Ekbäcken - *naturskog med glupar*
Fagerön - *blommande innerskärgård*
Florarna - *storslagen tystnad*
Granliden - *svamparnas förlovade land*
Grillskäret - *i vågornas värld*
Grundsjön - *myllrande myrmarker*
Gräsö gård - *mellan hav och äng*
Gräsö östra skärgård - *sol, vind och vatten*
Hargs tallpark - *brukspatronens tallar*
Havsvik - *där vägen slutar och havet tar vid*
Holmskaten - *kalkbarrskog med botaniska överraskningar*
Hovön-Alnön - *genuin innerskärgård*
Högbergsmossen - *från kulturmark till vild skog*
Högbådan - *en dag vid havet*
Idekvistmyren - *krypande åldringar*
Idön - *skärgårdsbönders arv*
Kallriga - *i grunda vatten*
Kodödkärret - *fristad för många*
Lyssnarberget - *cinnoberbaggens hemvist*
Länsö - *rikkärr och fåglar*
Mässmyrfallet - *kolbotten och glupar*
Norrboda-Jomale - *strandängar och skogsbete*
Norrboda-Ugglan - *historisk skärgårdsskog*
Skaten-Rångsen - *inner- och ytterskärgård*
Skräddarmossen - *isräfflor och krumma tallar*
Slätön-Medholma - *strandhugg i skärgården*
Snöbottenkärret - *liten men viktig pusselbit*
Svanhusskogen - *stora skogar och kulturhistoria*
Valkrör - *bland baggar och bär*
Vamsta - *violgubbens marker*
Vidöknen - *lövrik skog och blockrik mark*
Ånö - *under tall och gran*
Örskär - *utpost mot havet*
Östra Tvärnö - *en roslagspärla*
Marka-Sandika - *kalkrik barrskog med gamla granar*
Norrboda-Kråkan - *skärgårdsskog med riktigt gamla träd*
Tuskösundet - *kalkrika barrskogar i kustmiljö*
Öster-Mörtarö - *havsstrandängar, hagmarker och hamlade träd*

REGLER FÖR NATURRESERVAT

Alla åtgärder inom ett naturreservat som inte följer reservatsföreskrifterna kräver ansökan om dispens från länsstyrelsen. För att dispens ska kunna lämnas krävs särskilda skäl och att intrånget kompenseras i eller utanför reservatet (om det är möjligt). Åtgärden får inte äventyra syftet med reservatet (MB 7 kap.).

VATTENSKYDDSOMRÅDE

Alla vattenskyddsområden i Östhammars kommun har som syfte att skydda en vattentäkt.

Områden som föreslås för olika typer av exploatering har i översiktsplanen i första hand placerats utanför vattenskyddsområden, för att skydda vattentäkterna. Inom vattenskyddsområdena föreslås därför inga nya utvecklingsområden för bostäder eller industri. I Börstils vattenskyddsområde föreslås däremot två korridorer för infrastrukturobjekt. I respektive korridors objektbeskrivning (kapitel III) ges riktlinjen att stor hänsyn ska tas på de delar som omfattas av vattenskyddsområdet. Det är till exempel viktigt att avrinning från vägytor inte infiltreras utan att först renas eller åtminstone fördröjs.

För att skydda vattentäkter kan vattenskyddsområden inrättas med restriktioner (vattenskyddsföreskrifter) för vad som får göras. Knappt hälften av vattentäkterna i kommunen är skyddade genom vattenskyddsområde och för flera vattentäkter finns behov av revidering av befintligt vattenskyddsområde och tillhörande vattenskyddsföreskrifter. Gästrike Vatten arbetar övergripande med att ta fram strategi och prioritering för inrättande och revidering av vattenskyddsområden generellt i koncernen och för alla bolag.

DJUR- OCH VÄXTSKYDDSOMRÅDEN

Om det behövs ett särskilt skydd för djur- eller växtarter inom ett område får länsstyrelsen eller en kommun besluta om särskilda föreskrifter som inskränker rätten till jakt eller fiske eller allmänhetens eller markägarens rätt att uppehålla sig inom området (MB 7 kap. 12 §).

Denna skyddsform används när syftet är begränsat i tid och rum, till exempel för att skydda enstaka djur- eller växtarter under viss tid på året. Det vanligaste är att skydda fåglar under deras häckningstid.

I Östhammars kommun finns totalt 18 fågel- och sälskyddsområden.

REGLER FÖR DJUR- OCH VÄXTSKYDDSOMRÅDEN

Tillfälliga verksamheter inom djur- och växt-skyddsområden under skyddstid kräver dispens från tillträdesförbudet. Dispens söks hos länsstyrelsen (MB 7 kap.).

GENERELLT BIOTOPSKYDDSOMRÅDE

Exempel på livsmiljöer med generellt biotopskydd är alléer och pilevallar, samt småvatten, våtmarker, odlingsrösen, stenmurar, källor med våtmark och åkerholmar som ligger i anslutning till jordbruksmark. Det är förbjudet att ta bort eller skada dessa miljöer, oavsett om de innehåller hotade arter eller ej. Ofta är de ganska små. Exempel på skadliga åtgärder är grävning, schaktning, markbearbetning, avverkning av alléträd, deponering av jord, avfall eller gödsel och kulvertering av öppna diken.

Denna typ av områden finns inte redovisade på något kartmaterial. I Östhammars kommun finns hundratals områden. Det går att få ekonomisk kompensation för att sköta biotoper inom det generella biotopskyddet. Stödet söks via Länsstyrelsen.

REGLER FÖR BIOTOPSKYDDSOMRÅDEN

Det är förbjudet att vidta åtgärder eller bedriva verksamheter som kan skada naturmiljön i ett biotopskyddsområde. Dispens för åtgärder i ett område med generellt biotopskydd eller ett biotopskyddsområde bildat av länsstyrelsen söks hos länsstyrelsen. Dispens för åtgärder i biotopskydd bildade av Skogsstyrelsen söks hos Skogsstyrelsen. Dispens kan bara lämnas om naturmiljön inte skadas. I andra hand kan kompensationsåtgärder övervägas (MB 7 kap.).

SKOGLIGT BIOTOPSKYDDSOMRÅDE

Skogsstyrelsen kan inrätta biotopskydd på skogsmark, för brandfält, lövbrännor, ravinskogar, kalkbarrskogar och äldre skogsbeten. Alla åtgärder som kan skada naturvärdena är förbjudna. Markägaren får ersättning när ett biotopskyddsområde inrättas. Ersättningen ska motsvara den minskning i marknadsvärde som beslutet innebär, med ett tillägg på 25 procent. Biotopskyddsområden är vanligen 2-10 hektar, men kan vara upp till cirka 20 hektar.

I Östhammars kommun finns ett stort antal biotopskyddsområden på skogsmark.

Länsstyrelsen kan inrätta biotopskydd för områden eller livsmiljöer som inte ligger i skogen, exempelvis rik- och kalkkärr, naturliga ängar och naturbetesmarker, naturliga bäckfåror och ras- eller bergbranter. För närvarande finns inga sådana biotopskyddsområden i Uppsala län.

LANDSKAPSBILDSSKYDDSOMRÅDE

Vissa områden omfattas av skydd för landskapsbilden enligt den tidigare naturvårdslagen (NVL, 19 §). Syftet är att skydda områdena från tillkommande bebyggelse eller andra förändringar, som på ett västentligt sätt kan skada upplevelsen av området. Skyddsbestämmelserna gäller fortsatt enligt lag 1998:811 om införande av miljöbalken. I Östhammars kommun finns nio utpekade områden med skydd för landskapsbilden.

REGLER FÖR LANDSKAPSBILDSSKYDDSOMRÅDE

Tillstånd för åtgärder som kan påverka landskapskaraktären i ett område med landskapsbildsskydd ska alltid sökas hos länsstyrelsen..

Hargs kyrka, ett område med landskapsbildsskydd

LANDSKAPSBILDSSKYDD I ÖSTHAMMARS KOMMUN

- Börstils kyrka
- Forsmarks kyrka
- Gräsö kyrka
- Hargs kyrka
- Valö kyrka
- Hökhuvuds kyrka
- Dannemorasjön
- Område vid Österbybruk, Dannemora
- Område vid Öregrund och Östhammar (skärgården och havet)

SKYDDADE KULTURVÄRDEN

Alla fornlämningar, kyrkor och kyrkomiljöer skyddas av kulturmiljölagen (KML 2-4 kap.). Skyddet för fornlämningar gäller även när tidigare inte kända fornlämningar påträffas. De som är kända finns registrerade i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister. Byggnader eller kulturmiljöer som bedöms ha ett särskilt högt kulturhistoriskt värde kan skyddas genom att förklaras som byggnadsminnen (KML 3 kap.). Statliga byggnadsminnen kan inrättas med stöd av förordning 1988:1229 om statliga byggnads-

minnen. I Östhammars kommun finns två statliga byggnadsminnen, Djurstens och Örskärs fyrplatser.

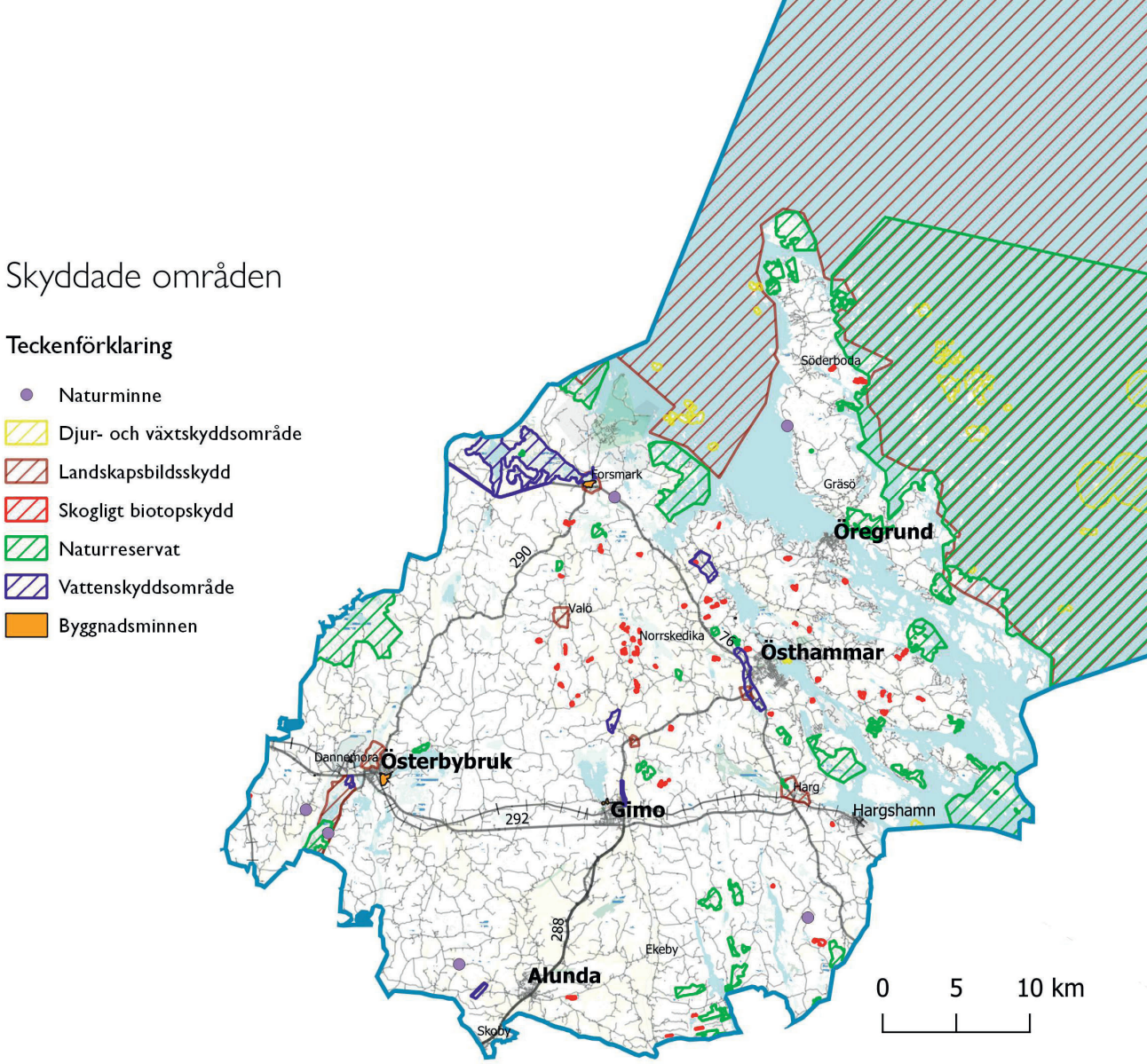
BYGGNADSMINNEN I ÖSTHAMMARS KOMMUN
Blåbandslokalen i Söderby
Forsmarks bruk, flera byggnader
Gimo bruk, flera byggnader och miljön kring Bruksgatan
Gruvarbetartorpet Gryttjom i Dannemora
Gruvlaven vid Dannemora gruvor
Gården Granbo
Nordschaktlaven vid Dannemora gruvor
Norra maskin vid Dannemora gruvor
Triewalds maskinhus vid Dannemora gruvor
Österby bruk, flera byggnader

STATLIGA BYGGNADSMINNEN
Djurstens fyrplats
Örskärs fyrplats

REGLER FÖR SKYDDADE KULTURVÄRDEN

Fornlämningar, kyrkor, kyrkomiljöer och byggnadsminnen får inte förändras, tas bort eller skadas. För att genomföra åtgärder som kan påverka skyddade objekt krävs särskilt tillstånd från länsstyrelsen (KML 2-4 kap.).

Skyddade områden

Naturvårdsavtal, tillträdesförbud, nyckelbiotoper, artskydd och kulturvärden

NATURVÅRDSAVTAL

Naturvårdsavtal tecknas mellan markägare och Länsstyrelsen, Naturvårdsverket eller Skogsstyrelsen. Avtalen skrivs för att skydda värdefulla biotoper.

I Östhammars kommun finns ett avtal som tecknats mellan markägare och Länsstyrelsen. Området ligger vid Storgyllingen i kommunens sydöstra delar. Syftet är att skydda asknätfjärilen. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen inom detta område.

Avtal som tecknats mellan markägare och Skogsstyrelsen är fler till antalet. Avtalen tecknas med olika syften och på olika naturtyper. Skogsbete kan skapa en typ av bitop som är skyddsvärd. Flera avtal av den typen har tecknats inom kommunen.

TILLTRÄDESFÖRBUD

Flertalet öar i skärgården har tillträdesförbud under begränsade tider under året. Syftet är att skydda fågel- och sälpopulationer. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen inom dessa områden.

NYCKELBIOTOPER

Områdena ligger i skogen på platser med värdefulla biotoper. I områdena kan det finnas livsmiljöer för hotade eller rödlistade arter som inte får skadas. Innan eventuella åtgärder genomförs i områdena ska det anmälas för samråd till Skogsstyrelsen om det rör skogsbruksåtgärder. För andra åtgärder som riskerar att påverka en nyckelbiotop ska samråd hållas med Länsstyrelsen.

FORSMARKS EKOPARK

En ekopark är ett större sammanhängande landskap med stora ekologiska värden. Varje ekopark har en särskild skötselplan. Till skillnad från ett naturreservat, som ofta förvaltas av en länsstyrelse, kommun eller stiftelse, förvaltas ekoparken av ett skogsägande företag, vanligtvis statliga Sveaskog. I en ekopark bedrivs skogsbruk i begränsad omfattning, men med högre naturhänsyn och anpassat till ekoparkens särskilda natur- och kulturvärden. Grunden för ekoparkerna är ett formellt avtal mellan Sveaskog och Skogsstyrelsen.

ARTSKYDD

Särskilt utpekade arter som ska skyddas (inklusive svenska fridlysta arter) behandlas i Artskyddsförordningen (SFS 2007:845). Förordningen omfattar stora delar av bestämmelserna i EU:s fågeldirektiv och habitatdirektiv. Svenska och internationellt hotade arter enligt kraven i EU:s habitatdirektiv finns listade i bilaga 1 till förordningen. Svenska arter som har fridlysts av Naturvårdsverket och länsstyrelserna finns listade i bilaga 2.

Förordning om fisket, förordningen om vattenbruket och fiskerinäringen, jaktförordningen och miljöbalkens 7 och 8 kap. innehåller också regler till skydd av växter och djur.

Vid detaljplaneläggning ska eventuell påverkan på skyddade arter utredas. Det är därför viktigt att redan i ett tidigt skede av planeringsprocessen klargöra om exploateringen kan påverka livsmiljöer för skyddsvärda eller hotade arter.

Om livsmiljöer för skyddade arter berörs ska förutsättningarna för dispens utredas innan en exploatering. Länsstyrelsen får meddela dispens enligt artskyddsförordningen. Om förebyggande åtgärder

kan vidtas så att arten även på lång sikt kommer att kunna leva gott i sin miljö kan ärendet i stället hanteras som ett samråd enligt miljöbalken 12 kap. 6 §. Även detta samråd görs med länsstyrelsen.

Det går att skydda mark och växtlighet i detaljplaner, eller genom områdesbestämmelser. Bestämmelserna anger vad som gäller för mark- och vattenanvändningen på platsen.

Om särskilda markbestämmelser gäller måste den som vill göra förändringar på tomt eller allmän plats ansöka om marklov hos kommunen. Schaktning, avverkning eller plantering är exempel på åtgärder som ofta kräver marklov. Markbestämmelser är en form av varsamhetskrav som inte ger fastighetsägare rätt till ersättning.

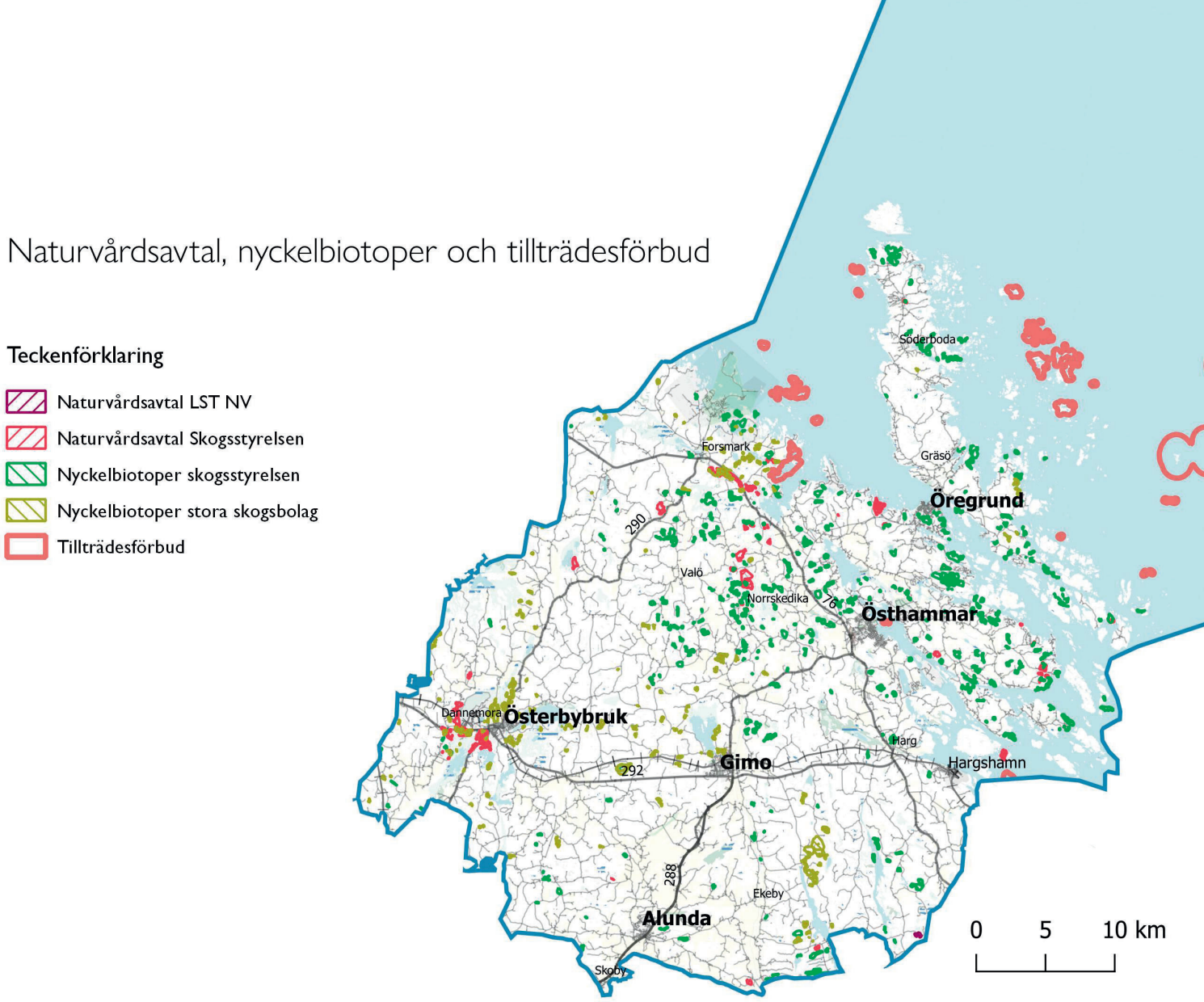
REGLER FÖR ARTSKYDD

Vid detaljplaneläggning och större infrastrukturprojekt ska i ett tidigt skede utredas om, och i så fall hur, skyddade arter kan påverkas.

I första hand ska en plan eller annan åtgärd utformas så att skyddade arter inte berörs.

Om växter eller djur som är artskyddade berörs av en plan krävs dispensansökan eller samråd med länsstyrelsen. Länsstyrelsen kan besluta om dispens om det inte finns någon annan lämplig lösning och bedömningen är att arten inte påverkas negativt.

Naturvårdsavtal, nyckelbiotoper och tillträdesförbud

Miljö, hälsa och säkerhet

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer finns införda i miljöbalken och är föreskrifter om lägsta godtagbara kvalitet för mark, vatten, luft eller miljön i övrigt inom ett geografiskt område. Normerna reglerar den miljökvalitet som ska finnas eller uppnås och inte vad som är tillåtet att släppa ut. Miljökvalitetsnormer som meddelats med stöd av miljöbalken är också allmänna intressen enligt plan- och bygglagen och ska följas. Det finns normer för utomhusluft, vattenkvalitet, fisk- och musselvatten samt för omgivningsbuller.

En miljökvalitetsnorm är inte direkt bindande för enskilda. Det är myndigheter och kommuner som ska se till att miljökvalitetsnormerna uppfylls, bland annat vid tillståndsprövning, tillsyn och detaljplaneläggning. I vissa fall kan åtgärdsprogram upprättas för att en miljökvalitetsnorm ska kunna uppfyllas.

VATTEN

Miljökvalitetsnormerna för vatten gäller grundvatten, kustvatten och sötvatten (sjöar och vattendrag) och grundar sig på EU:s ramdirektiv för vatten antaget år 2000. Syftet med direktivet är att bevara och förbättra vattenmiljön. Det övergripande målet var ursprungligen att alla vatten ska uppnå god vattenstatus till år 2021, eller senast till år 2027. Arbetet bedrivs i 6-årscykler och med ökad kunskap om de komplicerade vattensystemen och långa responstiderna har flera vattenområden förslagits målår för god vattenstatus till 2039. Begreppet ”god vattenstatus” är ett försök att sammanfatta målen att nå god ekologisk och kemisk kvalitet, och för grundvatten även tillräcklig kvantitet. Det finns vissa beslutade halter och mätnivåer som vattnet i Östhammars kommun ska nå, dessa redovisas i databasen VISS som är öppen för alla.

Den som vill detaljplanelägga ett område måste utreda om en miljökvalitetsnorm för vatten kan komma att påverkas genom planen. En dom i EU-domstolen fastställde 2015 att det räcker med en försämring av en enskild kvalitetsfaktor för att en åtgärd eller plan ska anses påverka miljökvalitetsnormen. Östhammars kommun tillhör Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt. Åtgärdsprogram Östhammars kommun tillhör Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt.

Åtgärder

Vattenmyndigheten har år 2009 fastställt miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram för hela distriktet. Ett vattenområde påverkas av markanvändningen i hela avrinningsområdet (se sid 82). Åtgärdsprogrammen har därför avgränsats i så kallade vattenförekomster och åtgärderna gäller markanvändningen inom specifika avrinningsområden.

Stora utmaningar för att nå miljökvalitetsnormerna i vattenförekomster inom Östhammars kommun är att minska utsläpp av fosfor och kväve, och att åtgärda vandringshinder för fisk. Miljögifter är ett övergripande problem för alla vatten i Sverige, både genom de diffusa utsläppen, men också genom punktkällor, exempelvis områden som förorenats av gamla industrier. Myndigheter och kommuner är enligt miljöbalkens femte kapitel skyldiga att inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som behövs enligt fastställda åtgärdsprogram. För att vattnets kvalitet ska bli tillräckligt bra krävs också att alla som påverkar vattnet agerar i enlighet med myndigheters och kommuners planer och program.

Vart sjätte år tar vattenmyndigheterna fram ett åtgärdsprogram för varje vattendistrikt. Åtgärdsprogrammen beskriver de problem som behöver lösas i distriktens vatten, vilka de viktigaste källorna till problemen är och vilka åtgärder som myndigheter och kommuner ska sätta in. De är juridiskt bindande för myndigheter och kommuner och ska därför genomföras.

Ett nytt förslag till åtgärdsprogram har varit på samråd under nov 2020 - april 2021. När det nya åtgärdsprogramet har beslutats gäller det under perioden 2021-2027. I åtgärdsprogrammet finns förslag på en ny åtgärd för kommunerna – Vattenplanering. Åtgärden tydliggör att kommunerna behöver ha en helhetsbild av miljösituationen i vattnet inom kommunen och ska därför ta fram en förvaltningsövergripande vattenplanering med helhetssyn utifrån ett avrinningsområdesperspektiv.

Viktiga kommunala åtgärder för att uppnå god ekologisk och kemisk status för vattenförekomsterna redovisas även i avsnittet Vattenplanering, sid 142-147.

KOMMUNENS TILLÄMPNING:

- Miljökvalitetsnormerna och åtgärdsprogrammet för vatten ska vara styrande för planering, tillståndsgivning och tillsyn av frågor som rör vattenanvändning.
- Vid all exploatering ska eventuell påverkan på den ekologiska statusen i recipient och närliggande vatten utredas. Detaljplaner, förhandsbesked och bygglov ska anpassas utifrån principen att den ekologiska statusen inte får försämras. Inte heller får statusen för en enskild parameter eller kvalitetsfaktor försämras.
- Ett avrinningsområdesperspektiv ska alltid vara vägledande vid bedömning av påverkan från en exploatering. I detta ingår att bedöma eventuell påverkan nedströms av de åtgärder som ska genomföras.
- Kommunen ska vid avloppsärenden ställa krav på hög skyddsnivå alternativt nollutsläpp från WC i avrinningsområden där mottagande vattenförekomst har dålig ekologisk status.

LUFT

Med luftpåverkan menas utsläpp av ämnen eller partiklar som påverkar luftkvaliteten negativt. Sveriges miljökvalitetsnormer för luft är satta med utgångspunkt från ett EG-direktiv för utomhusluft. Normerna gäller såväl korttids- som långtidsexponering och innefattar för tillfället 13 olika farliga ämnen. Svårast att klara är normerna för partiklar och kvävedioxid som till stor del orsakas av trafiken. Vid starkt trafikerade gator kan halterna i luften ofta hamna nära gränsvärdena. På landsbygden kan halterna av marknära ozon ibland också vara för höga. Marknära ozon bildas när solljus träffar bilavgaser.

Eftersom Östhammar är en glest bebyggd kommun med begränsade trafikflöden är luftföroreningar från trafik inget stort problem idag. Däremot finns risk för en ökad trafik i framtiden om ett positivt beslut om ett slutförvar i Forsmark. Därför bör planering av framtida bebyggelse ha detta i beaktning. Vedeldning i bebyggda områden kan däremot lokalt orsaka luftkvalitetsproblem.

Mängden gods som transporteras av den internationella sjöfarten växer, och förväntas fortsätta att öka enligt Havs och vattenmyndigheten. Detta medför att även miljöpåverkan från sjöfarten ökar, förutsatt att det blir fler fartyg till havs eller att antalet resor ökar. Östhammars kommun har ett antal farleder som påverkas av denna miljöpåverkan. Exempel på luftemissioner från sjöfarten är koldioxid, svaveldioxid, kväveoxider och partiklar som påverkar hälsa och miljö negativt. Med anledning av farledsfördjupningen i Hargshamn kan luftföroreningar orsakas av en ökad trafik och att båtar står med motorer igång i stillastående läge vid hamnen. Det vore lämpligt att i framtiden erbjuda elanslutning till båtarna vid hamnen för att undvika att motorer måste köras för användning av el på båtarna i stillastående läge.

Åtgärder

Östhammars kommun är medlem i Östra sveriges luftvårdsförbund. Förbundet sköter administration av upphandling av aktör för mätningar och medlemmarna tecknar ramavtal och kan därvid direktavropa ytterligare tjänster. Förbundet hjälper kommuner med rätt kompetens för att kunna följa upp lagkraven inom luftvårdsarbete, dvs. information till invånare, inrapportering av mätdata och tillhanda mätningar såväl som mätinstrument.

Kommunen ska enligt beslut i kommunfullmäktige 2019 under perioden 2019-2022 arbeta med åtgärder för minskad bilanvändning och fossilfria tjänstefordon.

I närheten av Hargshamns hamn bör lämpligheten av nyetablering av bostäder utredas med hänsyn till buller, luftkvalitet och lukt. Vilket skyddsavstånd eller åtgärder som krävs behöver utredas utrifrån t.ex. verksamhetens karaktär, områdets topografi, vindriktning m.m.

BULLER

Även de svenska miljökvalitetsnormerna för buller grundar sig på beslut inom EU. Utgångspunkten är att omgivningsbuller inte ska medföra skadliga effekter på människors hälsa. Normen uttrycks som en målsättning och inte med tydliga riktvärden. Den öppna formuleringen hänger samman med att olika människor har olika uppfattningen om vilka ljud och ljudnivåer som är störande. Vad som upplevs som stimulerande eller störande är också beroende av tiden på dygnet. Det finns rekommenderade gränsvärden för olika typer av miljöer och tidpunkter. Från den 1 juni 2015 gäller en ny förordning om trafikbuller vid bostäder. Den innehåller riktvärden för utomhusbuller från spårtrafik, vägar och flygplatser. Bestämmelserna ska tillämpas vid detaljplaneläggning, bygglov och förhandsbesked, för att bedöma om kravet på att förebygga olägenhet för människors hälsa är uppfyllt. Buller kan orsaka ohälsa i form av bland annat hörselproblem, koncentrationssvårigheter och stress som tillfälligt kan ge högt blodtryck. Det finns även studier som visar att långvarig exponering för flyg- och trafikbuller kan öka risken för hjärt- och kärlsjukdomar.

I Östhammars kommun förekommer buller främst från skjutbanor, motocrossbana, vägtrafik och tidvis från nöjesarrangemang. Lunda flygfält utför till exempel mätningar när de har sina evenemang som är dispenspliktiga. Tillsynsmyndigheten kan ställa krav på bullermätningar från skjutbanor och motocrossbanor.

I Naturvårdsverkets vägledning ”Vägledning om buller från skjutbanor och skjutfält” går att läsa:

För bostäder som är planlagda eller lovgivna efter den 2 januari 2015 ska det finnas beräkningar av omgivningsbuller i beskrivningen till detaljplanen eller bygglovshandlingarna. Till omgivningsbuller räknas buller från flygplatser, industriell verksamhet, spårtrafik och vägar.

Enstaka bostadshus på landsbygden som ligger nära vägar med mycket trafik kan påverkas av vägtrafikbuller. Tågtrafiken mellan Österbybruk och Hargshamn har orsakat en del buller i samband med tidigare malmtransporter från Dannemora gruva. Nära järnvägen kan även vibrationer förekomma. Själva gruvverksamheten genererade också buller men är nu nedlagd. Generellt sett har buller från industrier en tämligen begränsad omfattning i kommunen. Även vindkraftverk och lantbruksmaskiner kan generera störande buller.

Åtgärder

Östhammars kommun har ingen åtgärdsplan för buller. Olika riktlinjer för lokaliseringsprövning och detaljplaneläggning tar hänsyn till riskerna för bullerstörning. I PBL Kunskapsbanken, Industribul-

ler, ger Boverket vägledning och stöd för detaljplaneläggning och byggande av bostäder i områden som är utsatta för buller från industrier och liknande verksamhet.

KOMMUNENS TILLÄMPNING:

- Inför etablering av nya industriområden ska eventuell miljöpåverkan i närområdet kartläggas, till exempel risker för lukt och buller.
- När det kan finnas risk för störningar ska skyddsområde med bebyggelseförbud upprättas. Förslag till avgränsningar ska redovisas i samband med detaljplaneläggning/ansökan om bygglov, se även sid 42.
- Motorhobbyverksamheter såsom till exempel motorcross, enduro, flygning etcetera ska samlokaliseras vid Lunda motorsportscentrum.
- Skjutbanor ska samlokaliseras på sikt. I och med att skyttebanorna omlokaliseras till ny plats bör lämplig bullerutredning klarlägga vilka impulsljud som kan uppkomma för omgivningen. Åtgärder vid skjutbanan kan avse anläggande av skjuthall, ljuddämpare på vapen eller ljuddämpande skärmar eller vallar. Som underlag för verksamma skyddsåtgärder vid skjutbanan bör en bullerutredning genomföras.

En kartering över var det kan vara problem med buller gjordes 2016 för hela Sverige. Bullerdatat är en beräkning, det vill säga att de faktiska bullvärdena inte har mätts upp. Bullerdatat utgår från vägar och järnvägar. Större vägar antas medföra större buller. Andra ställen som kan antas vara bullerkällor (men som inte beräknades i bullerdatat) är de större hamnarna, sophanteringsstationerna och några av industriområdena.

Utvecklingsområden för bostäder är den kategori av områden som är mest känslig för bullerstörningar. Områden i denna kategori har i översiktsplanen därför placerats utanför den direkta närheten till de kända bullerkällorna, för att minimera risken till bullerföroreningar.

Utvecklingsområden av typen industri och verksamheter har bedömts kunna ligga i närheten av bullerkällor.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormerna ska följas och kommunen delar ansvaret för efterlevnad med andra myndigheter. Den som vill driva verksamhet eller vidta en åtgärd som kan ge betydande miljöåverkan ska samråda med länsstyrelsen och andra som kan bli berörda (MB 5-6 kap., 26 kap., PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid prövning av tillståndsansökningar, planer och bygglov ska påverkan på miljökvalitetsnormerna utredas. Om det finns risk för påverkan ger kommunen och länsstyrelsen vägledning för hur projektet ska handläggas och prövas.

Miljö- och hälsorisker

Vid placering av utvecklingsområden i översiktsplanens kapitel III har hänsyn tagits till miljöfaktorer, för att minimera hälsorisker. De hälsorisker och miljöeffekter som trots allt antas uppkomma av ett genomförande av översiktsplanen beskrivs i tillhörande MKB.

Här nedan beskrivs *vilka faktorer* som översiktsplanen tagit hänsyn till och *hur* hänsyn har tagits. Några av faktorerna är tillgängliga geografiskt och digitalt och redovisas inom detta kaptiel av översiktsplanen.

ALLERGENER

Miljö- och hälsorisker i form av allergener förekommer från jordbruk i allmänhet från exempelvis hö men också från hästverksamhet. Hästar förekommer oftast i jordbruksmiljöer, men det blir dock allt vanligare att hästverksamheter förekommer i mer stadslika miljöer där fler människor kan komma i kontakt med hästarna. Risken för olägenhet för människors hälsa, orsakad av lukt, flugor och allergen kan då komma att öka.

Folkhälsomyndigheten rekommenderar ett skyddsavstånd på 200 meter mellan hästverksamheter som stall, hästhagar, paddock och bebyggelse. Detta avstånd ska ses som utgångspunkt för vidare utredning i varje enskilt fall, vid planärenden eller nyproduktion av bebyggelse eller nyetablering av hästverksamheter samt vid klagomålsärenden. Skyddsåtgärder och barriärer mellan hästverksamhet och bebyggelse kan minska att halten allergen når bebyggelsen.

MILJÖFARLIG VERKSAMHET

Definitionen av miljöfarlig verksamhet finns i miljöbalkens 9 kap. 1 §. I princip innefattar begreppet en verksamhet eller åtgärd som medför utsläpp till mark, luft eller vattenmiljöer, eller på annat sätt utgör en risk för miljön eller människors hälsa – exempelvis genom buller, skakningar och strålning.

I många fall krävs tillstånd eller anmälan innan en miljöfarlig verksamhet får påbörjas eller förändras. Verksamheterna delas in i olika klasser. A- och B-verksamheter kräver tillstånd och prövas av miljödomstolen respektive länsstyrelsen. Anmälan till kommunens miljönämnd krävs för C-verksamheter samt för vissa ändringar av A och B-verksamheter. U-verksamheter är mindre miljöfarliga verksamheter som varken kräver tillstånd eller anmälan.

Skyddsåtgärder farliga ämnen

Kommunen ska i tillsynsuppdrag enligt miljöbalken se till så att lagens syften och föreskrifter följs. Vid detaljplaneläggning och ärenden om bygglov ska prövas om marken är lämplig med hänsyn till människors hälsa och säkerhet (PBL 2 kap., MB 26 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid all exploatering ska indikativa markprover tas.
- Kända misstankar om historiska markföroreningar ska följas upp med detaljerade markundersökningar (MIFO fas 2) i samband med planering och nyexploatering.
- Tillsynsarbetet ska inriktas på att förebygga mark- och vattenföroreningar från miljöstörande verksamheter.

Östhammars kommun har tillsynsansvar för framförallt B- och C-verksamheter inom kommunen. Främst rör det sig om täkter, reningsverk och mellanstora industrier. Kommunen har också ett tillsynsansvar för så kallade U-verksamheter. En U-verksamhet är en verksamhet med liten miljöpåverkan som vanligtvis inte kräver tillstånd eller anmälan, exempelvis byggföretag, små verkstäder och mindre lantbruk. I kommunens arbete ingår att hålla uppdaterade register över de företag som bedriver miljöfarlig verksamhet och att genomföra regelbunden tillsyn.

Länsstyrelsen ansvarar för tillsynen vid Sandvik Coromant i Gimo. För tillsyn av Forsmarks kärnkraftverk ansvarar Länsstyrelsen och Strålsäkerhetsmyndigheten. Det befintliga slutförvaret i Forsmark (SFR) innefattar miljöfarlig verksamhet och även där ansvarar Länsstyrelsen och Strålsäkerhetsmyndigheten för tillsynen.

FÖRORENADE OMRÅDEN

Större eller mindre områden kan innehålla föroreningar i en sådan mängd att den kan hota människors hälsa eller miljön. Föroreningarna kommer ofta från verksamheter, antingen nedlagda eller pågående. Det kan också finnas områden med naturligt höga bakgrundshalter av föroreningar.

I planeringssammanhang är det viktigt att känna till om och i så fall var det finns förorenade områden. Länsstyrelserna i Sverige arbetar på uppdrag av Naturvårdsverket med att identifiera platser som kan vara förorenade till följd av pågående eller tidigare miljöfarliga verksamheter. Potentiellt förorenade områden får en riskklass på skalan klass 1 till 4, där klass 1 innebär störst risk för människors hälsa och miljön. Klassningen grundar sig på en samlad bedömning av föroreningarnas farlighet, föroreningsnivå, spridningsförutsättningar, områdets känslighet och skyddsvärde.

Riskklassningen ligger till grund för prioritering av fortsatta undersökningar. Att ett område förts till klass 1 innebär inte alltid att det faktiskt är förorenat, men att risken för att det är förorenat är stor och/eller att det kan ge allvarliga konsekvenser. Kartan på sid 193 redovisar de potentiellt förorenade områden i Östhammars kommun som förts till klass 1-3 i länsstyrelsens sammanställning. Utöver dessa finns några områden i klass 4 och ett stort antal som saknar riskklassificering. En omfattande användning av gruvavfall som markutfyllnad innebär att det i kommunen kan finnas risk för markföroreningar på platser som inte identifieras i Länsstyrelsens kartläggning.

En inventering av Länsstyrelsen visar på många platser i Östhammars kommun som potentiellt är förorenade. Många av platserna är ställen där det drivs eller tidigare har drivits miljöfarliga verksamheter.

Platser som pekas ut för utveckling i översiktsplanens karta för framtida mark- och vattenanvändning (kapitel III) undviker i största möjliga mån de potentiellt förorenade områdena. De utvecklingsområden som trots detta ligger på en plats som kan vara förorenad har information om risken i tillhörande områdesbeskrivning i kapitel III.

Vid förändrad markanvändning ska kartunderlag med potentiellt och konstaterade förorenade områden användas i planeringsprocessen och en MIFO fas 2 utredning bör utföras där risk för förorenad mark finns. En MIFO (Metodik för Inventering av Förorenade Områden) fas 2 är en översiktlig undersökning vars syfte är att ge en bild av eventuella föroreningars art och omfattning samt risk för spridning inom det undersökta området. MIFO fas 2 innebär provtagning av till exempel mark och grundvatten samt utvärdering av resultaten och en övergripande riskbedömning av området. I fas 2 ingår en rekognosering, upprättande av geokartor och provtagningsplan samt översiktliga provtagningar för att få ett bättre underlag för bedömningen

av föroreningsnivåer och spridningsförutsättningar. Speciellt grundvattnets flöde är en viktig aspekt för spridningen av eventuella föroreningar. Efter MIFO fas 2 utredningen behövs en ansvarsutredning utföras för att fastställa vem som ska ansvara för sanering av området. Enligt miljöbalken är det den som har bedrivet den förorenade verksamheten som har ansvar för efterbehandlingen, förutsatt att verksamheten bedrivits efter 1 juli 1969. Det kan dock vara svårt att finna någon ansvarig verksamhetsutövare. Företag kan ha upphört att existera och i vissa fall kan det även vara svårt att veta när och hur en förorening uppstått som gör det svårt att peka ut någon ansvarig. I dessa fall hamnar ansvaret istället på markägaren och/eller exploatören, beroende på vad man kommer överens om.

Kommunens prioriteringar för vidare undersökningar utgår från MIFO riskklass 1, sedan 2, 3 och slutligen MIFO riskklass 4.

RADONRISKER

Radon är en ädelgas som avger joniserande strålning. Strålningen kan orsaka lungcancer vid långvarig exponering. Gasen kan komma från mark, vatten och byggnadsmaterial. Risk för radonförekomst finns i stora delar av Sverige.

Markburen radongas kan tränga upp genom sprickor i berggrunden och ta sig in i byggnader genom otätheter i grund eller källare. Vattenburen radongas kan förekomma i brunnar som borrats i radonförande berggrund. Gasen hamnar i inomhusluften i samband med att vattnet tappas upp. Så kallad blåbetong är exempel på ett byggnadsmaterial som kan avge radongas. Blåbetong användes framför allt mellan åren 1920 till 1980.

I Östhammars kommun har risken för markradon kartlagts översiktligt genom flygradiometriska mätningar. Mätningarna ger vissa indikationer på att det kan finnas riskområden i kommunen, men de är inte tillräckligt detaljerade för att kunna användas som underlag för beslut i enskilda plan- eller byggärenden.

Grundhållningen är att byggnader ska konstrueras på ett sådant sätt att eventuella radongaser förhindras att tränga in. När en bostadsbyggnad eller annan byggnad där människor vistas mer än tillfälligt är färdigställd ska radonmätning alltid ske. Livsmedelsverkets dricksvattenföreskrifter innehåller gränsvärden för radon i dricksvatten. I Folkhälsomyndighetens allmänna råd finns även riktvärden och rekommendationer rörande radon.

Radonskydd

Lokalisering av bebyggelse måste vara lämplig med hänsyn till hälsa och säkerhet. Undersökningsplikt kan införas för störning som kan påverka hälsan (PBL 2 kap., MB 26 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- All nybyggnation i Östhammars kommun ska vara radonsäker.
- Det är obligatoriskt med radonmätning i nybyggda hus.

ELEKTROMAGNETISKA FÄLT OCH RADIOFREKVENTA FÄLT

Utöver joniserande strålning från till exempel röntgenstrålning eller uran i kärnkraftverk finns flera andra strålningstyper som eventuellt kan ha en hälsopåverkan. Aktuella icke-joniserande strålningstyper är elektromagnetiska fält och radiofrekventa fält. Elektromagnetiska fält finns runt all elektrisk utrustning som är påslagen. Radiofrekvent strålning uppstår runt och mellan all utrustning som kommunicerar med hjälp av radiovågor, exempelvis

sändare och mottagare för mobiltelefoni, tv eller radio. Hälsoriskerna med strålning av dessa slag är oklara. Det finns en oro för att dessa typer av strålning kan orsaka cancer eller andra sjukdomar. Det finns ännu ingen forskning som säkerställt de långsiktiga riskerna, däremot forskningsresultat som indikerar att det kan finnas skäl till försiktighet. Myndigheterna förespråkar därför att försiktighetsprincipen ska tillämpas. Strålsäkerhetsmyndigheten har utfärdat allmänna råd som innehåller referensvärden för högsta rekommenderade strålningsnivå i olika sammanhang. Dessa bygger på riktlinjer från EU och ska vara vägledande vid tillämpning av strålskyddslagens 6 §. Faktiska gränsvärden finns för högfrekventa elektromagnetiska fält i arbetslivet. Dessa bygger på EU-direktiv 2004/40/EC.

Skydd mot radiofrekvent strålning

Lokalisering av bebyggelse måste vara lämplig med hänsyn till hälsa och säkerhet (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Ny bebyggelse där människor kommer att vistas en stor del av dygnet bör av försiktighetsskäl inte tillåtas för nära högspänningsledningar, anläggningar för telefoni eller annan sändare som kan avge radiofrekvent strålning. Svenska kraftnät vill samråda inom 250 meter från sådan anläggning.

TRANSPORT AV FARLIGT GODS

Länsstyrelsen anger rekommenderade vägar för farligt gods att transporteras på. I Östhammars kommun har väg 288, väg 292 och väg 76 pekats ut för detta ändamål.

I och med att farligt gods kan komma att transporteras på de ovan nämnda vägarna utgör dessa vägar en större risk för t.ex. bostäder än andra vägar i kommunen. Översiktsplanen hanterar detta genom att placera utvecklingsområden för bostäder utanför vägarnas direkta närhet. Utvecklingsområden för industri och verksamheter har dock i vissa fall placerats nära vägarna. Industrier och verksamheter bedöms inte vara lika känsliga för riskerna med farligt gods som bostäder är. Bebyggelsefritt avstånd på 25 meter från prioriterade leder för farligt gods ska följas. Riskerna ska beaktas vid framtagande av detaljplaner inom 150 meter från väg och järnväg där det transporteras farligt gods. I vilken utsträckning och på vilket sätt riskerna ska beaktas beror på hur riskbilden ser ut för det aktuella planförslaget. Länsstyrelsen i Uppsala hänvisar till de zonindelningar som presenteras i Länsstyrelsen Stockholms riktlinjer för *Riktlinjer för planläggning intill vägar och järnvägar där det transporteras farligt gods*.

I Sverige transporteras i stort sett allt radioaktivt avfall och använt kärnbränsle till sjöss mellan SKB:s anläggningar i Forsmark och Oscarshamn med ett specialdesignat fartyg för transport av radioaktivt material.

Farligt gods

är ett samlingsbegrepp för ämnen och föremål som på grund av sina kemiska eller fysikaliska egenskaper kan orsaka skador på liv, hälsa, miljö eller egendom vid transport. Riskerna för omgivningen uppstår framförallt vid haverier eller olyckor i samband med transporterna.
Godset klassificeras utifrån sina farliga egenskaper. Det finns noggranna regler kring hur det ska förpackas, märkas, hanteras och fraktas.

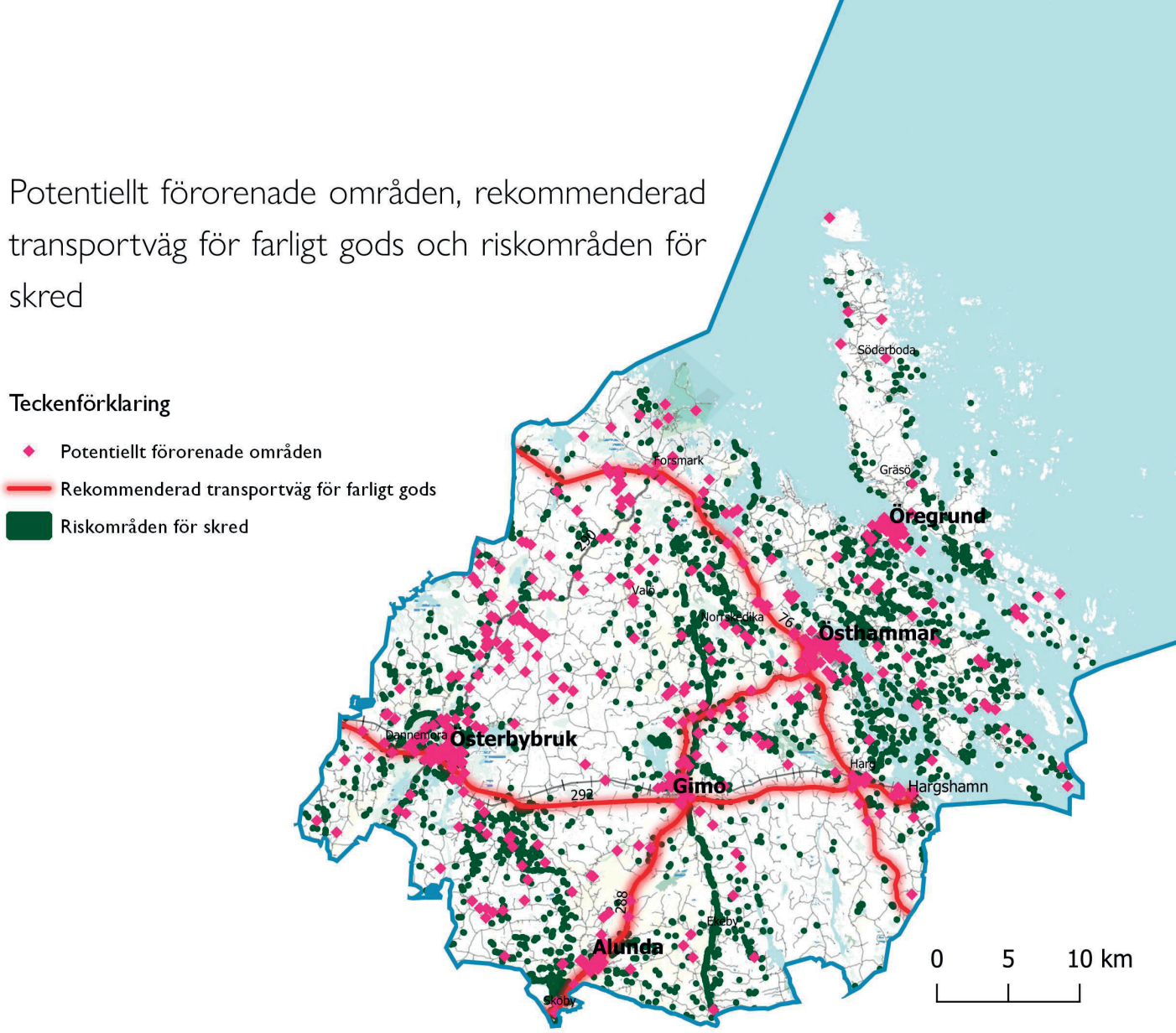
Skyddsavstånd kommunikationsleder

Lokalisering av bebyggelse måste vara lämplig med hänsyn till hälsa och säkerhet. Undersökningsplikt kan införas för störning som kan påverka hälsan (PBL 2 kap., MB 26 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- En zon om 25 meter bör lämnas byggnadsfri närmast transportled för farligt gods (väg 76, 288 och 292, samt Hargshamnsbanan).
- Sammanhållen bostadsbebyggelse, personintensiv verksamhet och verksamheter med människor som är i behov av hjälp att förflytta sig ska inte lokaliseras närmre transportlederna för farligt gods än 100 meter från vägkant eller från järnvägsspår.
- Där bebyggelse är lokaliserad längs transportleder är det viktigt att det finns lämpliga varningssystem.

Potentiellt förorenade områden, rekommenderad transportväg för farligt gods och riskområden för skred

Klimatanpassning

Klimatanpassning innebär att rusta samhället och olika verksamheter för de nya utmaningar som en ökad uppvärmning ger. Det behövs åtgärder för att anpassa samhället till de klimatförändringar som märks idag och de som inte kan förhindras i framtiden.

Klimatförändringarna beräknas för Sveriges del kunna leda till högre temperaturer, mer nederbörd och fler extrema väderhändelser. Alla ansträngningar för att motverka klimatförändringarna behövs.

Regeringen fastslog i proposition (2017/18:163) om en nationell strategi för klimatanpassning ett nationellt mål:

”Regeringens mål för samhällets anpassning till ett förändrat klimat är att utveckla ett långsiktigt hållbart och robust samhälle som aktivt möter klimatförändringar genom att minska sårbarheter och ta tillvara möjligheter. Målsättningarna om klimatanpassning i Parisavtalet och Agenda 2030 med de globala målen för hållbar utveckling ska också uppnås. Målen bör beaktas i politik, strategier och planering på nationell nivå och integreras i ordinarie verksamhet och ansvar. Ytterligare behov av mål eller förtydliganden av regeringens mål för klimatanpassning för olika politikområden, sektorer eller identifierade sårbarheter bör analyseras.”

Länsstyrelsen tog fram ett klimatscenario för Uppsala län 2015 som beskriver förändringar för områdena temperatur, torka, vegatationsperiod och nederbörd. De har i sin särskilda roll att verka för att nationella mål uppnås under 2020 arbetat med en klimat- och sårbarhetsanalys för Uppsala län och arbetar under 2021/2022 vidare med en handlingsplan för klimatanpassning som tydliggör vilka åtaganden Länsstyrelsen planerar att göra internt och för att bistå länets aktörer.

RAS, SKRED OCH EROSION

Ras och skred är exempel på snabba massrörelser i jord eller berg. Dessa rörelser kan orsaka stora skador på mark och byggnader inom det drabbade området.

Ett förändrat klimat med ökade flöden, mer intensiva skyfall och förändrade markvattenförhållanden kan leda till att sannolikheten för ras och skred ökar inom stora delar av landet.

Bedömningen när det gäller ökade risker för erosion är att det finns få erosionskänsliga områden i Östhammars kommun. Det kan dock finnas behov av fördjupade analyser i kustnära områden. Områden med silt där risk för skred kan vara förhöjd är redovisade i karta på sid 193.

Platser med risk för skredbildning finns dock emellanåt identifierade inom de utvecklingsområden som pekats ut i tätortsfördjupningarna i översiktsplanen. En avvägning har gjorts med bedömningen att dessa områden är strategiskt viktiga och att exploatering bör kunna göras runt dessa områden om hänsyn tas till instabila markförutsättningar De vägledningar som finns för respektive område pekar på att exploatering ska ske med hänsyn till dessa skredområden samt att utredningar ska göras. För att veta vilka platser som har sådana förutsättningar har en skredkartering från Länsstyrelsen använts. Det kan finnas fler platser i kommunen som har skredförutsättningar än vad som visas i karteringen, men den fungerar ändå som ett första underlag till att undvika platser som troligtvis har skredförutsättningar.

ÖVERSVÄMNINGAR

Lågpunkter bör undvikas vid exploatering eftersom det finns en risk att de översvämmas vid skyfall.

För att minimera risken för översvämmning har de platser som föreslås för utveckling i översiktsplanen

placerats utanför lågpunkter i så stor mån som det är möjligt. Om ett utvecklingsområde trots det har placerats i en lågpunkt nämns detta tillsammans med en motivering i områdets beskrivning i kapitel III.

För att identifiera lågpunkter har en lågpunktskartering från Länsstyrelsen (2016) använts. Lågpunktskarteringen täcker hela Östhammars kommun.

Naturliga lågpunkter bör utnyttjas i framtida planering för exempelvis dagvattendammar.

Det är viktigt att arbeta för att dagvatten hanteras inom nedfallsområdet och att ytor reserveras för att hantera en ökad nederbörd. Det finns flera fördelar med att uppehålla vatten i landskapet. När vattnet får längre uppehållstid i landskapet;

- ökar avdunstningen
- ökar infiltrationen i marken
- fylls grundvattenmagasinen
- minskar ytavrinningen
- minskar flödestopparna i vattendragen
- minskar erosionen
- minskar sedimenttransporten
- minskar näringstransporten
- blir vattendragets perioder med låga flöden kortare
- ökar den biologiska mångfalden

De ovan nämnda faktorerna är viktiga bitar för att se till att de vattendrag som till exempel Olandsån inte översvämmas när avvattning sker från flera aktörer längs med åarna vilket riskerar att ge en ackumulerad effekt på recipienten

Mer nederbörd ökar riskerna för att bebyggelse i låglänta delar ska drabbas av översvämning. Översvämningar kan också öka riskerna för spridning av smittor och föroreningar från avlopps- och djuranläggningar.

Landsbygden i Östhammars kommun drabbas årligen av översvämningar i olika omfattning. Riskerna för att bebyggelse i tätort ska översvämmas bedöms som måttliga. Historiskt har tätorterna inte varit särskilt hårt drabbade av översvämningar. Det framgår av utredningen Översvämningar i Norra Östersjöns vattendistrikt. Den enda omnämnda händelse är 1966 då stora delar av Gimo drabbades av kraftiga översvämningar. Gimo ligger inom Olandsåns avrinningsområde. En större händelse av översvämning skedde dock i Öregrund under 2021, samma period då de stora översvämningarna i Gävle ägde rum. Dessa översvämningar fick stora konsekvenser för människor i orten och aktualiserade vikten av att planera för en hållbar dagvattenhantering.

Det omfattande dammsystemet kring Österbybruk kan också komma att påverkas av extrema vattenflöden, framförallt vid ett eftersatt dammunderhåll.

Kustnära bebyggelse hotas framförallt av översvämning i samband med extrema högvattenförhållanden i kombination med blåst. När stormen Per drog över Sverige i januari 2007 uppmättes en havsvattennivå som låg 1,5 meter över normalvattenstånd vid Forsmarks kärnkraftverk och 1,1 meter i Östhammarsfjärden.

Även om de globala havsnivåerna höjs till följd av klimatförändringarna kommer det troligen att dröja innan det får påtagliga effekter i Östhammars kommun. Pågående landhöjning (cirka fyra millimeter per år) antas kompensera för en havsnivåhöjning, åtminstone i ett 100-årsperspektiv. Beräkningar indikerar sedan en nivåhöjning med knappt 0,4 meter längs Upplandskusten till 2100. Troligt är att havsnivån fortsätter att stiga efter denna tidpunkt. Därför är det viktigt att ny bebyggelse och infrastruktur inte uppförs på mark som i framtiden kan komma att översvämmas vid höga vattenstånd eller i samband med kraftig nederbörd vid snabb avsmältning.

ÖKADE TEMPERATURER

Enligt SMHI:s klimatscenarier blir alla årstider varmare än idag. Det kan betyda att hösten håller i sig längre och våren kommer tidigare än idag. När vintern blir varmare kommer

nederbörden oftare som regn istället för snö och antalet dagar då vi behöver uppvärmning minskar.

Den största temperaturökningen sker på sommaren och därför kommer vi att få längre perioder med värmebölja än idag. Det kanske låter skönt, men medför också hälsorisker och påfrestningar på viktiga samhällsfunktioner. Till exempel kommer äldreboenden, sjukhus och bostäder att behöva mer kylning. Även jord- och skogsbruket, djurhållningen och dricksvattenförsörjningen kan påverkas negativt.

KLIMATANPASSNING

Lokalisering av bebyggelse ska ske med hänsyn till klimataspekter, människors hälsa och säkerhet, och risker för olyckor, översvämningar och erosion (PBL 2 kap.).

TORKA

Högre temperaturer under vintern gör att nederbörden inte lagras som snö utan rinner bort. Även om årsnederbörden ökar, riskerar somrarna att bli torrare. Det kan komma att påverka yt- och grundvattenflödena på flera sätt och därmed vattenförsörjningen inom kommunen.

Sommartorka kan orsaka problem för dricksvattenförsörjningen i områden med begränsade dricksvattentillgångar. Den kan också resultera i en ökad konkurrens om vattentillgångarna. Behovet av bevattning i jordbruket kan komma att öka. Detta är ett av skälen till att Östhammars kommun prioriterar vattenförsörjningen vid handläggning av planer och bygglov.

KOMMUNENS STRATEGI

Kommunen kommer att arbeta vidare med åtgärder för att klimatanpassa bebyggelse och infrastruktur med stöd av länsstyrelsens lågpunktskartering och klimatscenario.

Kommunen har i tätortsfördjupningarna tagit hänsyn till översvämningsdrabbade områden och förtydligat att dagvatten ska utredas i alla områden där lågpunkter identifierats.

Kommunen ska i samband med detaljplanering och exploatering möjliggöra och i största möjliga mån säkerställa att dagvatten tas om hand på ett hållbart sätt. I samband med detta ska även potentiella föroreningar som kan påverkas av översvämningar utredas ordentligt.

I de utvecklingsområden som pekas ut för bebyggelse i översiktsplanen där skredområden finns identifierade ges riktlinjer om att hänsyn ska tas till detta och bebyggelse ska undvikas på dessa områden. Utredningar ska också ske i dessa områden i samband med detaljplanering.

Kommunen ska i samband med förhandsbesked och bygglov följa den kommunalt antagna riktlinjen om att krav på sökanden att provborra eller inkomma med dylikt underlag som visar på tillräcklig vattenkapacitet på fastigheten för att godkänna nybyggnad av bostad med enskild dricksvattenbrunn. Detta gäller alla områden som enligt SGU:s rapport om grundvattenförhållanden visar på en kapacitet för en eller två hushåll per hektar. Detta för att motverka att grundvattenmagasin töms på sin reservoar som redan idag ofta är små samt att undvika saltvatteninträngning i grundvatten som redan idag är ett problem. Se vidare under avsnitt tekniskt infrastruktur.

Sammanhängande grönstruktur pekas ut som

rekreationsområden eller skyddsvärda områden i tätorterna för att förhindra att dessa områden tas i anspråk för exploatering. Kommunen anser att dessa grönområden är mycket viktiga för ett potentiellt varmare och torrare klimat där grönska kan fungera som temperatursänkare.

Kommunen behöver i framtiden ta fram en skyfallsplan för att arbeta fram en strategi för hur hantering av bebyggda områden med risk för översvämning på grund av skyfall ska ske. I denna plan ska de åtgärder som behöver göras i bebyggd miljö utredas och pekas ut.

Kommunen ska vid prövning av förhandsbesked, bygglov och detaljplan neka bebyggelse som kan ske inom områden som förväntas kunna påverkas av havsnivåhöjningar.

Kommunen ska arbeta aktivt med de antagna åtgärdsprogram för klimat och energi, ekosystem och biologisk mångfald samt vatten vilka många av dem bidrar till klimatanpassning.

Vid nyexploatering ska kommunen arbeta aktivt för att främja vattenbesparande åtgärder i det kommunala VA-nätet såsom alternativa VA-lösningar inom deet kommunala versamhetsområdet.

Kommunen ska även arbeta aktivt med att främja privata aktörer som vill använda vattenbesparande åtgärder vid nyexploatering.

Kommunen ska arbeta aktivt för att restaurera vattendrag och våtmarker uppströms längs med kommunens vattendrag genom att ansöka om bidrag samt genom samarbete med andra offentliga och privata aktörer.

Parker och andra genomsläppliga ytor som idag är lämpliga för dagvattenhanering ska utvecklas till mångfunktionella ytor för att mildra vissa effekter av klimatförändringar.

I områden där lågpunkter finns identifierade ska en angiven plushöjd sättas för att undvika risk för översvämning i bebyggelse.

Kommunen ska delta i samverkansgrupper för klimatanpassning i samhällsplaneringen som anordnas av Länsstyrelsen och andra aktörer.

Samhällsskydd och beredskap

Kommunen ska verka för att kommuninnevånare, anställda och andra som berörs av kommunens verksamheter får en trygg och säker miljö. Detta sker bland annat genom risk-, sårbarhets- och säkerhetsanalyser, men även med planering för att minska effekterna av uppkomna extraordinära händelser som tex stormar, torka eller utslagning av digital infrastruktur.

Kommunen antog 2019 en reviderad krishanteringsplan och arbetar kontinuerligt med att öva och utbilda organisationen själv men även tillsammans med andra aktörer för att kunna förutse och lösa olika sorters händelser inom vårt geografiska område

KRISBEREDSKAP

Östhammars kommun ska kunna upprätthålla sina verksamheter och skydda dem mot störningar inom sitt geografiska område. Vid en kris ska kommunen se till att samordningen fungerar mellan inblandade aktörer på lokal, regional respektive central nivå.

Händelser som kan påverka samhällets funktionsförmåga så att medborgarnas liv och hälsa riskeras

eller äventyra stora miljömässiga och ekonomiska värden kan komma plötsligt. Vi har covid-19-pandemin 2020, den torra sommaren 2018 och stormen Alfrida 2019 som färska exempel på detta. Men det finns också ett antal exempel på samhällets sårbarheter och den mängd olika beroenden av att ha digital tillgänglighet som behövs för att kunna utföra vårt dagliga liv. Digitaliseringen av en mängd olika samhällstjänster likväl som hushållstjänster ökar ständigt och i en rask takt. Det är därför av stor vikt att det finns kunskap och rutiner för hur kommunen ska agera då en större störning inträffar. Kommunens krishanteringsplan 2019 ger viktig vägledning för hanteringen av olika sorters kriser.

I alla kommunala verksamheter ska det vid behov eller vid förändringar utföras en riskidentifiering på samtliga arbetsställen. Säkerhetsbrister och risker inom verksamheten ska kartläggas. Kartläggningen används sedan för att prioritera och planera åtgärder. Riskidentifieringen lägger grunden för ett systematiskt säkerhetsarbete.

Säkerhetsfrågor ska beaktas i all planering och samhällsutveckling. Målet ska vara att skapa miljöer som motverkar otrygghet. Alla miljöer där barn vistas ska vara utformade så att de bidrar till social trygghet.

CIVILT FÖRSVAR

Att upprätthålla samhällets förmåga att fungera, hälso- och sjukvård, skolplikt samt upprätthålla demokratin och våra mänskliga fri- och rättigheter är en angelägenhet för kommunerna i Sverige i fredstid men även under höjd beredskap eller krig.

Sedan 2015 håller Sverige på att stärka sin planering för totalförsvaret, som består av två delar; det militära försvaret och det civila försvaret. Det civila försvaret ska bistå det militära om så behövs vid höjd beredskap, men försvarsmakten kan bistå det civila samhället vid kriser under fredstid. Det civila försvaret inbegriper många aktörer, såväl frivilliga som myndigheter och organisationer på lokal, regional och nationell nivå. Det är vår gemensamma motståndskraft som ger det civila försvaret. I det ingår bla skydd för vår befolkning via varningssystem ”hesa Fredrik” och skyddsrum.

Varningssystemen testas regelbundet en gång i kvartalet och skyddsrummens placering återfinns på Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) hemsida.

Länk: MSB Skyddsrumskarta

RÄDDNINGSTJÄNST

Östhammars kommun ingår i ett regionalt brandförsvar och har en räddningsnämnd gemensam med Tierps och Uppsala kommuner. Uppsala kommun är värdkommun. Riskanalyser och handlingsprogram som berör kommunernas beredskap för räddningsinsatser och förebyggande brandskydd, inklusive brandskyddskontroll och rengöring av eldstäder, tas fram av den gemensamma räddningsnämnden. Handlingsprogrammet antas av respektive kommunfullmäktige.

Brandförsvarets insatstid (den tid som krävs från larm tills en första insatsenhet kan vara på plats) varierar för olika delar av kommunen enligt handlingsprogrammet. Större delen av kommunen har en insatstid på 10-30 minuter. Insatstiden för norra delarna av Gräsö, skärgården söder om Öregrund samt öarna utanför kan vara mer än 30 minuter beroende på avstånd, rådande förhållanden och årstid.

Uppsala brandförsvar betonar vikten av hållbara brandskydd för ett hållbart byggande. Dagens byggregler är skrivna så att de som vistas i byggnader ska ha goda förutsättningar att kunna utrymma utan att bli skadade av en brand. Det betyder inte att brandskyddet automatiskt möjliggör en hållbar användning av byggnader. För att dagens byggnader ska

finnas kvar för våra kommande generationer måste samhället byggas med ett hållbart brandskydd som inte enbart syftar till personers säkerhet utan även byggnadens livslängd. Som beställare, byggherre, fastighetsägare eller beslutsfattare bör man, istället för att endast uppfylla kraven i bygglagstiftningen, fråga sig vilka skador på en byggnad som är acceptabla efter en brand.

Uppsala brandförsvar har tagit fram vägledningen Hållbart byggande där en checklista är framtagen som föreslår hur detta ska tillämpas vid projektering, under byggtid och vid förvaltning.

Brandskydd

Behov av skydd mot brand och brandspridning ska beaktas i plan- och bygglovsärenden (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid nybyggnation i områden där brandförsvarets insatstider är mer än 20 minuter ställs särskilda brandsäkerhetskrav på byggnader och verksamhetsetableringar. Detta åsyftar även krav på hållbart brandskydd från Uppsala brandförsvars vägledning. Se checklista från vägledningen i länk här.
- Tillgången till vatten för brandsläckning måste alltid beaktas vid exploatering där kommunalt vatten inte finns tillgängligt.

GRUVHÅL

Inom kommunen finns ett stort antal vattenfyllda gruvhål. Länsstyrelsen har till uppgift att göra en riskbedömning och tillsammans med polismyndigheten besluta om det av säkerhetsskäl finns behov av att sätta upp stängsel runt kända gruvhål.

KÄRNKRAFTVERK

I Forsmark finns ett kärnkraftverk med tre reaktorer. De svenska kärnkraftverken, och en del andra kärntekniska anläggningar, omges av beredskaps- och plnaeringszoner inom vilka det ska finnas förberedelser för att vidta skyddsåtgärder vid en kärnteknisk olycka. Regeringen beslutade våren 2020 om nya beredskaps- och planeringszoner runt bland annat kärnkraftverken. De nya zonerna ska vara implementerade i beredskapsplaneringen senast den 1 juli 2022.

Forsmarks kärnkraftverk kommer från den 1 juli 2022 att ha en inre beredskapszon (med en radie om cirka 5 km), en en yttre beredskapszon (med en radie om cirka 25 km) samt en planeringszon (med en radie om cirka 100 km). I den inre och yttre beredskapszonen ska jodtabletter finnas förhandsutdelade, befolkningen ska kunna varnas skyndsamt och planering ska finnas för utrymning och inomhusvistelse. I planeringszonen ska det finnas en planering för utrymning som bygger på underlag från strålningsmätning av markbeläggningen, en planering för inomhusvistelse och en planering för begränsad extrautdelning av jodtabletter. Med den nya indelningen kommer hela Östhammars kommun att omfattas av någon typ av beredskapszon eller planeringszon.

Länsstyrelsen ansvarar för beredskapsplaneringen för allmänheten och räddningstjänsten vid en kärnteknisk olycka. Det innebär redan idag att bland annat att ha ett varningssystem (såväl utomhus ”hesa Fredrik” som inomhus (speciella radiomottagare i den inre beredskapszonen)), snabbt kunna kartlägga

ett eventuellt utsläpp eller nedfall av radioaktiva ämnen likväl som att kunna utrymma och evakuera.

SLUTFÖRVAR FÖR RADIOAKTVIVT AVFALL

På Forsmarkshalvön finns sedan 1980-talet ytterligare en kärnteknisk anläggning, ett slutförvar för låg- och medelaktivt kortlivat radioaktivt avfall (SFR). För denna anläggning finns inte beredskaps- eller planeringszon.

Anläggningen ligger cirka 50 meter under havsbotten i Öregrundsgrepen. Svensk kärnbränslehantering AB (SKB) lämnade 2014 in en ansökan om att få bygga ut SFR. Syftet med en utbyggnad är att kunna ta emot rivningsavfall från det svenska kärntekniska programmet. Prövningsprocessen pågår fortsatt under 2022.

SKB lämnade 2011 in en ansökan om att bygga ett slutförvar för använt kärnbränsle, 500 meter ned i berggrunden i Forsmark. Tänkt plats för slutförvaret är inom befintligt skyddsområde i Forsmark. Området är riksintresse för såväl energiproduktion som för slutförvaring. Ett slutförvar för använt kärnbräsle har en drifttid på 70 år eller mer. Prövningsprocessen pågår fortsatt under 2022.

Därutöver planerar SKB för ett tredje slutförvar för låg och medelaktivt långlivat radioaktivt avfall (SFL). Detta slutförvar är än så länge i konceptstadiet. Plats för förvaret har ännu inte valts men Forsmark har nämnts som en av flera möjligheter.

Beslut om slutförvar fattas av regeringen men Östhammars kommun har vetorätt för nya kärntekniska anläggningar i kommunen. Kommunfullmäktige tillstyrkte i oktober 2020 etableringen av ett slutförvar för använt kärnbränsle och i april 2021 utbyggnaden av SFR.

Projektens eventuella påverkan på kommunikationer och transporter behandlas i andra avsnitt av denna ÖP.

Miljökonsekvensbeskrivning

Nedan är en sammanfattning av miljökonsekvensbeskrivningen. Hela dokumentet finns som en bilaga att läsa.

Planförslaget

Översiktsplanen går in på både vägledning och strategier för att underlätta inflyttningen till kommunen och främja flyttkedjor som indirekt öppnar bostadsmarknaden för nya invånare.

Översiktsplanen slår vakt om kommunens flerkärnighet med bebyggelseutveckling både i tätort och på landsbygd. Strategin är att utöka serviceorternas roll i den lokala bygden och att de i ökad grad ska komplettera varandra i utbud. Bebyggelseutveckling som utgår från samlingspunkter ska även gälla landsbygden med stärkta bebyggelsegrupper i goda pendlarlägen, vilket innebär att tanken om förtätning även berör mindre bebyggelsegrupper. Orterna behöver förtätas för att få bättre funktion och uppnå högre resurseffektivitet, men förtätningen ska ske på ett sätt så att värden för en god bebyggd miljö inte äventyras, t.ex. med bibehållna värden i en grönstruktur. Det innebär exempelvis centrumområden som inte kräver bil, men har goda förutsättningar för resande med cykel och kollektivtrafik. ÖP uttrycker att kommunen har mycket landsbygd som är glest befolkad, vilket ger ett litet underlag till kollektivtrafik. Det leder till i sin tur mycket bilåkande, som har stor miljöpåverkan. ÖP uttrycker därför behov av satsningar för ökat kollektivt resande.

Ytkrävande och störande verksamheter ska generellt separeras från serviceorterna. Översiktsplanen uttrycker behov av att utveckla alternativa energikällor, såsom solenergi och vindkraft. Nytt område för industriutveckling pekas ut i anslutning till befintlig industri i Alunda, i anslutning till befintlig industri längs väg 292 i närheten av Gimo samt i Börstil längs med väg 288.

Särskilda principer finns för kustområdet, utanför tätort, öster om väg 76. Med riksintresset som grund anger kommunen en restriktiv hållning för ny fritidsbebyggelse och industriella anläggningar som tas upp i 17 kap. miljöbalken. Enligt ÖP får fritidsbebyggelse endast tillkomma i form av kompletteringar till befintlig bebyggelsegrupp.

För hela kommunen finns avgränsade områden utpekade för utveckling av tätorter och utveckling av bebyggelsegrupper/landsbygd.

Miljökonsekvenser

Planförslagets redovisning av påverkan, effekter och konsekvenser för relevanta miljöaspekter redovisas nedan. Bedömningarna är övergripande och generella i och med att planförslagets omfattning och vad som mer exakt påverkas utreds i detaljplaneskedet. Behov av utredningar, kunskap samt åtgärdsförslag redovisas översiktligt i denna MKB. Planförslagets konsekvenser bedöms mot nuläget.

BEFOLKNING OCH HÄLSA

Översiktsplanen ger positiva effekter i jämförelse mot nuläget. Översiktsplanen främjar tillväxt i kommunen och tillgänglighet. Det är dock viktigt att detaljplanering tar hänsyn till lagkrav kopplat till bland annat luft och buller för att säkerställa god miljö för boende i närheten av exempelvis industrier och trafikerade vägar.

BIOLOGISK MÅNGFALD

Översiktsplanen innebär en risk för att enskilda naturvärdesobjekt, arter och gröna samband påverkas negativt i och med att deras livsmiljöer försvinner. Om detaljplaneringen sker med höga ambitioner för

att bevara biologisk mångfald bedöms konsekvenserna kunna hållas i den lägre skalan, liten-måttlig negativ konsekvens. Det finns även möjligheter för positiva konsekvenser.

KLIMAT OCH ENERGI

Översiktsplanen kan medföra negativa konsekvenser för klimat och energi då en strategi för förnyelsebar energi saknas. En ökad befolkningsmängd inom kommunen leder även till ökad energianvändning och biltrafik. Översiktsplanen syftar till att utöka kollektivtrafiken samt gång- och cykelvägarna. Konsekvenserna på klimat och energi av översiktsplanen mot nuläget bedöms som liten till måttligt negativ.

KULTURMILJÖ, LANDSKAP OCH BEBYGGELSE

Översiktsplanen utrycker vikten av att bevara kultur- och landskapsvärden. Riksintressen för kulturmiljövård, områden för regional kulturmiljövård samt fornlämningar har i stor mån undvikits vid planeringen av bebyggelseområden. I och med de ambitioner som utrycks i översiktsplanen bedöms konsekvensen som liten negativ för kulturmiljö och landskap.

Planförslaget innehåller strategier både för tätare samhällsstrukturer och för att utveckla landsbygden. Positiva konsekvenser för tätare strukturer är; en ökad trygghet och möjlighet till ett mer integrerat samhälle, ett resurseffektivt samhälle där möjlighet finns till bra kollektivtrafik och bra cykelmöjligheter, samt god tillgång till grönområden. Negativa konsekvenser är höga bullernivåer av ökad biltrafik, luftkvaliteten kan bli sämre och det blir mindre ytor för att hantera dagvatten på. Bebyggelse på landsbygden ger positiva konsekvenser genom det gynnar en levande landsbygd med dess natur-, kultur- och rekreationsvärden och utveckling av dessa. Negativa konsekvenser är att biltrafiken ökar vilket hindrar en hållbar utveckling.

MARK, JORD, VATTEN OCH LUFT

Översiktsplanen kan bidra till att andelen enskilda avlopp minskar när ny bebyggelse tillkommer och områden kan anslutas till kommunalt avlopp vilket kan ge positiva konsekvenser. En ökad befolkningsutveckling leder till ett större transport- och bostadsbehov vilket orsakar ett högre tryck på närliggande vattenområden. Mängden dagvatten blir större när andelen hårdgjorda ytor ökar, mer föroreningar tillkommer i vägdagvatten, ytterligare avloppsvatten behöver renas, aktiviteterna i kust- och havsområdena ökar vilket ger upphov till förorening, grumling och andra störningar i hav och grunda vikar. Planförslaget bedöms ge upphov till måttligt negativa konsekvenser.

Den trafikökning som förväntas ske med växande befolkning bedöms ge mindre negativa effekter på luftkvaliteten inom kommunen. Utvecklingen av gång- och cykelnätet samt kollektivtrafiken bedöms dock mildra dessa och inga konsekvenser bedöms uppstå för luftmiljön. MKN för luft kommer fortsatt att uppfyllas.

Sammantagen bedömning

Översiktsplanen har generellt en restriktiv syn på bebyggelse i områden som omfattas av riksintressen vilket lägger grunden för en liten påverkan. Ingen utveckling som föreslås i översiktsplanen står i konflikt med riksintresset för kulturmiljövården.

Kommunen har flera vattenförekomster som riskerar att inte uppnå miljökvalitetsnormer (MKN), till exempel på grund av övergödningsproblematik, särskilt i kustområdet. Åtgärder presenteras i översiktsplanen, men ambitionen kan behöva höjas

för att möta tillväxt och för att få avsedd effekt på statusklassningen.

För att uppnå miljökvalitetsnormer om god ekologisk status måste tillförseln av näringsämnen minska genom ett intensifierat åtgärdsarbete. Åtgärder presenteras i översiktsplanen, men ambitionen kan behöva höjas för att möta tillväxt och för att få avsevärd effekt på statusklassningen. Styrning av tillkomst av bostäder, särskilt i kustområdet, kan förebygga en ökning av belastning på kommunens vattenförekomster och uppfylla miljökvalitetsnormer för vatten.

MKN för luft kommer att påverkas negativt genom ökad biltrafik. Översiktsplanen anger att trafikintensiteten kan komma att öka i kommunen i och med en förväntad ökad befolkning. Vikten av att skapa förutsättningar för hållbart resande framhålls dock i planen. Skyddsåtgärder kan komma att vidtas i trafikintensiva trafikstråk och luftföroreningshalter kan komma att mätas framöver.

Samtliga nationella miljömål utom Storslagen fjällmiljö bedöms vara relevanta för översiktsplanen. Översiktsplanen visar god överensstämmelse med de nationella miljömålen. Översiktsplanen bedöms bidra eller vara neutralt för samtliga miljömål.

I översiktsplanen har ingen bebyggelse föreslagits inom det generella strandskyddet om 100 meter. Intentionen är att bevara naturvärden inom strandskyddat område och att vara restriktiv med dispenser för enstaka byggnader och bryggor. Inför exploateringar kommer naturvärdesinventeringar att utföras. Översiktsplanen beskriver också att vatten- och avlopps (VA)-lösningar ska ta hänsyn till natur- och kulturvärden. Detta gör att strandskyddets grundläggande syften har goda möjligheter att upprätthållas.

Ordlista

Biologisk mångfald: en sammanfattande beteckning på rikedom av arter, den genetiska variationen inom olika arter och mångfalden av ekosystem.
Denitrifikation: omvandling av kväveoxider till kvävgas.

Ekosystem: allt levande och dess livsmiljö inom ett område.

Ekosystemtjänster: tjänster som människor är direkt beroende av och som miljön tillhandahåller. Exempel på ekosystemtjänster är produktion av syre, rent vatten, levande mark, insekters pollinering, möjligheter till friluftsliv med mera.

Funktionsblandad bebyggelse: en blandning av byggnader med olika funktioner, till exempel en blandning av byggnader som innehåller bostäder, fritidsverksamheter, butiker, kontor eller andra verksamheter.

Glupar: tidvis vattenfyllda sänkor med underjordiska till- och utlopp. Glupar är speciellt vanliga i Uppland.

Impediment: mark som ekonomiskt inte lämpar sig för jord- eller skogsbruk eftersom odlingsförutsättningarna är dåliga.

Lokalt omhändertagande av dagvatten, LOD: innebär att dagvatten tas om hand så nära källan som möjligt i stället för att ledas bort i ett ledningsnät. Dagvatten kommer från tak, gator och andra ytor där nederbörd och smältvatten inte naturligt kan filtrera ner i marken. Exempel på lokalt omhändertagande är att dagvatten från en parkeringsplats leds av till en gräsyta bredvid parkeringen. Ekologisk dagvattenhantering (ED) är en typ av LOD med fokus på vegetationens vattenhållande och avdunstande förmåga.

Miljöstörande verksamhet: verksamhet som kan ge upphov till lukt, buller, luftföroreningar, vattenföroreningar, vibrationer eller andra störningar i omgivningen.

Molluskfauna: arter som hör till gruppen blötdjur. Dit räknas bland annat snäckor, musslor och bläckfiskar.

Naturbetesmark: mark som länge använts till bete och som inte gödslats, plöjts och odlats.

Naturskog: skog där den mänskliga påverkan varit begränsad och mark, växt- och djurliv främst präglats av naturgivna förutsättningar.

Nyckelbiotop: skog där det finns eller man kan förvänta sig att hitta rödlistade arter.

Rödlistad art: växt- eller djurart som anses löpa risk att försvinna. Graden av hot kan variera. Den senaste svenska rödlistan omfattar 4 273 arter i sex olika kategorier.

Serviceort: en tätort i Östhammars kommun med särskilt serviceansvar. Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar är serviceorter.

Småort: sammanhängande bebyggelse med 50–199 invånare och högst 150 meter mellan husen.

Tätort: sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare och högst 200 meter mellan husen.